

Bothe aristo:

53
Cune Jacobii Fabri in traditione li. ubi
de originibus

N° 104

Jacobus

116

32

1111111111

111

104

Fol. 32
Opus Aristotelis

Opus Aristotelis de moribus a Leonardo aretino traductum.

de lingua
Hieronymus

Sarajevu 1492

Halle 29

Amstelredamum 13-11-22

Leonardi aretini oratoris facundi in Aristotelē
Ethicorum libros prefatio benemerito incipit.

*Leonardi aretini
capitulum ad
ethicorum
tractatum
ab ipso in
dubio*

Aristotelis Ethicorum libros facere Latinos nuper
institui. nō: q̄a prius traducti nō essent: sed q̄a sic
traducti erant: vt barbari magis q̄ Latini effecti
viderentur. Constat enī illius translationis au-
ctorem (quicumq̄ tandē hīs fuerit: quē tamen or-
dinis predicatorū fuisse manifestum est) neq̄ grecas: neq̄ latinas litte-
ras satis sciuisse. Nam et greca multis in locis male accepit: et latina
sic pueriliter et indocte reddit: vt vehementer pudendū sit / tam supine
crasseq̄ ruditate. Quinetiā sicquenter verborū: que optima et p̄batif-
sima latinitas habet ignarus: atq̄ in opulentia nostra mendicans: cū
greco verbo latinū reddere nesciat: quasi desperās et consilij inops: ita
vt iacent greca dimittit. Ita semigrecus quidam et semilatinus fit: in
vtraq̄ deficiens lingua: in neutra integer. Quid dicam de transforma-
tione oratiōis: qua nihil est turbatius: nihil peruersius. Atqui studio
sum eloquentie fuisse Aristotelē et dicendi artem cū sapientia cōiunxis-
se: et Cicero ipse multis in locis testatur: et libri eius summo cū eloquē-
tie studio loculentissime scripti declarant. Itaq̄ si quis illi nunc sensus
est rerum nostrarū: iam pridem credendū est: huic absurditati et in cō-
cunitati translationis inuisum: et tantā barbariem indignatum: hos
suos libros esse negare / cū talis apud Latinos videri cupiat: qualē apud
grecos sese ipse exhibuit. Neq̄ vero mihi quisq̄ obiecerit latine lingue
inopiam. Nam illa quidē habunde locuples est. nec ad exprimendū mo-
do quod vis: verū etiam ad exornandū satis: modo ipsa sciat. Ignoran-
a ij

*Amicitia suas traduchione
rebus inuoluntat*

notat imperitiam a foris

aristh in homon

Prologus

tem vero ista aggredi: et vitium suū lingue ascribere: stultissimū simul et indignissimum est. Videmus Plautum quidē et Terentiū poetas comicos: et de leuissimis rebus tractantes. Menandri fabulas ex greco sumptas sic latinas fecisse: vt cuncta etiam minutissima exprimant: nec tamen verbis grecis vtunt: nec elegātia summa illis deest: neq̄ ornatus. Cicero quoq̄ in his libris: in quibus hec ab Aristotele tractata prescripsit: nunq̄ exprimendi facultas, nunq̄ vbertas orationis deficit. Tantūq̄ abfuit: vt quereret. vt multis etiam locis differnerit: latinam linguā pleniorē esse q̄ grecā: in quo licet a quibusdā refragatum sit: tamen ceteris, vt grece nostram nō anteferretur: plenā certe et locupletem esse fateretur. Qui enim latine ariditatē lingue acuisant: hi mihi neq̄ AB. Tullium legisse vnq̄ vident: neq̄ Virgiliū quorum equidem nō video: cur aut alteri Demosthenes in solita oratione: aut alteri Homerus sit in carmine preferendus. Supra hos vero: quos greci proferant/illos habēt. Sed quid ego aut de collatione vtriusq̄ lingue: aut de accurata verborū representatione disputem. Eruditorū sit ista cura: retensa quedam et limata exquirere. At hic noster interpretetiam in planissimis tanq̄ in salcbra heret, nec in penuria laborat: sed in diuitijs mendicat. Bonā vnum aliquid de suis: quo manifestius decernatur. In illa diligenti Aristotelis mediorū extremorūq̄ descriptione: quibus virtutes et vicia contineri ostendit: iste interpretatus quodā loco sic inquit. Circa delectabile autē: quod quidē in ludo: medius quidem eutrapelos: et dispositio eutrapelia. Superabundantia bomolochia: et qui habet eā bomolochos: qui autē deficit agricolas: et habitus agricola. De ferreū hominē: nō possum equidē legens me conti-

*apud boni
volentia parat*

70711111

70711111

nere. hocine est interpretari. Atqui poterant hec omnia: que ob igne-
 tiam reliquit: cōmode et elegāter dici latine. Prīmū enim quod ille in
 ludo inquit magis equidē: in ioco dicendum reor. Nam ludere pila et
 alea magis dicimus: iocari autē verbis. In ioco igitur laudabilē illam
 mediocritatem: quā greci entrapaliam vocant: nostri cum urbanitatē/
 tum festiuitatem/tū comitatem/tū iocunditatem dixere. Et qui ita se
 habet: urbanus/festiuus/comio/iocundus est: hec omnia probata sūt
 verba: et ab optimis auctoritatibus frequentata: et videtio copiā lin-
 gue nostre. Superabundantia inquit homolochia: hec proprie est sciri-
 litas apud nostros: verbū item optimū, et qui illam habet scurra. Qui
 autē deficit inquit agricola quis. hic proprie est rusticus. et habitus ipse
 rusticitas. Et sit qui mediocritatem in iocādo seruat/urbanus/ sine co-
 mio. qui omnino deficit: et abhorret/rusticus. qui ita iocosus est: ut mo-
 dum excedat: scurra. Nam hec latine dici posse videntur. Utrum ergo
 in lingua defectus est vel in ipso? Atqui fieri potest: ut ille in philoso-
 phia doctus fuerit: sed equidem nō puto. cū videam ipsum res quoque si-
 milis cū nominibus confundentē. Quid enim tritius apud eos: qui de mo-
 ribus scribunt: quā honesti vocabulū? Cum et stoici: quorū Seneca ma-
 xime inter nostros innuet: fines bonorū in honestate collocarint: et
 frequentissime disceptetur: num utile ab honesto separari queat: et em-
 neo virtutis actione honesto cōtineri dicamus. Enimvero hic pro ho-
 nesto grece ab Aristotele ubique posito: semper latine bonū expressit. per
 absurde quidem. Nam et si omne honestū est bonū: tamen aliter de ho-
 nesto: aliter de bono loquimur: ut etiam aliter de animali: aliter de sub-
 stantia: quāvis omne animal substantia sit. Quod si: quia omne hone-

Prologus

Itum sit bonū: propterea bonū interpretari licebit: pro vtili quoq; vbi-
cunq; positum fuerit: bonū dicemus. Ita tria maxima: que in philoso-
phia versantur bonū: vtile: & honestum: in vñū confundemus. Et cum
vtilē ab honesto separari possit nec ne: querere volumus: sic proponet:
nunquid bonū a bono separari queat. Et stoici si beatam in bono posi-
tam esse dicerent: nullus negaret. At in honesto positam epicurei ne-
gant: in bono autē concedunt: quod et ipsi bonū appellant voluptatem.
Isto igitur modo interpretari: vtrū tandem conuertere est Aristotelis
dicta: an peruertere. Bono quidē contrariū est malum. Honesto autē
turpe. Hec vt apud latinos vocabulis distincta sunt: sic etiā apud gre-
cos. que ille si modo quicq; intelligeret: nunq; confudisset. Bica et de
alio errato: quanq; infinita pene sunt: at duo vel tria ostēdisse sat erit:
presertim si maximis et pondus habentibus. Nulla fere maior contē-
tio in philosophia fuit: q̄ de voluptate: & dolore. Cum alij eudorum &
aristippum secuti: in voluptate ponere summū bonum nō dubitarint:
summūq; in dolore malum. Alij contra nō modo summū bonū non esse
voluptatem: verū etiam abiectū quiddam et prauū. Omnes tamē res
quas gerimus dolore et voluptate: tanq; gubernaculis quibusdā regi-
fatebuntur. Hec igitur duo: circa q̄ omnis de moribus vertit disciplina:
et que omnes nostri: qui de philosophia vnquā scripserūt: volupta-
tem et dolorem appellant: iste quēadmodū interpretatus est: quasi nūc
primū nasceretur: nec quicquā vnq; legisset: pro voluptate delectatio-
nem posuit. pro dolore autē tristitiam. Primum quero: que causa fuerit.
ab vsu loquendi Ciceronis. Senecę. Boetij. Hieronymi. Lactantij:
et aliorum nostrorū recedendis. Respondebit credo: si verā fateti volet:

nunquā se istos legisse. delectationis autem et tristitie verba e vulgo sum-
 pisse. At enim hos prestatis viros legisse oportuit. Nam vulgus qui-
 dem haud quaquā probatus est loquendi magister. Sed quero nō iam
 ab eo. sed ab hijs: quos illū defensuros esse reor. Que nā causa fuerit
 verus ac probatū verbū relinquēdi q̄rendi nouū? Utrū dicēt delectati-
 onem idem esse/ quod voluptatem; an voluptatē non aliud designare:
 quod hic dogen greci dicunt? Primum vt idem valeat delectatio et volu-
 ptas: nō fuit tamen causa a consuetudine veterū. presertim excellentis-
 simorū abeundi. Vnde totū hoc erroneū est. nec est idem voluptas ⁊
 delectatio: si modo contraria ex cōtrarijs nascūtur. Tristitia enim: qđ
 ille contrarium delectationi esse vult: nō dolorem. sed grauitatem et se-
 ueritatem significat: que sunt fere contraria hylaritati. Itaq̄ tristitiā
 vultus dicimus. et iudicem tristem id est seuerū et grauem: et in Lelio
 hylaritas fuisse perhibetur: in Scipione autē vita tristior. ambitio ma-
 ior. Cum ergo tristitia nō sit dolor: nec delectatio certe erit voluptas.
 Insuper delectio (vt mihi quidem videtur) extrinsecū quiddam est: vo-
 luptas autē intrinsecū. Delectant enim magnifici apparatus. delectāt
 soni et cantus. delectat histrio: dū fabulas agit. hec omia ab extra pro-
 ueniunt. Et igitur ictus sagitte nō est ipse quidem dolor: sed dolorem
 mouet: sic delectatio istarū rerum ab extra proficiscens nō est ipsa volu-
 ptas: sed efficit voluptatem. Esse autē voluptatem latine. quod greci
 hidoni vocant: et sic interpretari oportere: nullus vel mediocriter do-
 ctus ignorat. quo magis admirari cogor in hoc tantam ruditatem: ne
 dicam ignorationem fuisse. Tullius in libris de finibus bonorū et ma-
 lozum ita scribit. qđ greci lisoplium vocant: nos appellamus volupta-
 a. iij

Prologus

tem. et sepe querimus verbum latinū par greco: et quod idem valeat: hic nil fuit: quod queremus. Nullum enim inueniri potest. quod magis idem declaret latine. q̄ grece: q̄ declarat voluptas. Hec Tullius. cuius (ni falloz) verba ostendūt. et voluptatē dici oportere: et delectationē nō oportere. An igit̄ hūc ducē in scopulis sequar. quē in plano offendentē turpiter et labentē aspicio: vt nec honestū dicere sciat: nec voluptatē et dolorē intelligat. Insuper cū aliud sit eligere aliud expetere quoniā in eligēdo cōsultationē et deliberationē p̄mittimus. nō in expetendo: et expetimus semper bonum. eligimus nōnunq̄ minus malum: idqz Aristoteles accurate diffiniat: et in loquendo plurimū caueat: nostriqz etiam nō minori cura hanc distinctionem et cautelam sequat̄: ea iste verba: in quibus ad claritatem et vim doctrine plurimū refert: ita confundit: vt pro verbo expetere vbicumqz in greco positum est: eligere dicat: expetere autem nunq̄ dicat. quo facto tota pene doctrina confunditur. Quid dicam de extremis et medijs: in quibus Aristoteles virtutes et vitia collocauit: et singula scrutari iuxta est: q̄ hic inermis et rudis: Pauca de nostris: et hec ipsa inepta: reliqua vt sunt in greco/ dimittit: vt qui illa legunt: nihiloplus: adipiscantur: q̄ si nihil legissent. Procterea cum virtuti oppositum nostri vitium appellent. quod Liceroni placet dictum esse ex eo: quia vituperabilis sit, iste: nescio qua ratione maliciam nuncupat: quod est tum ineptum. tum insolens. tum vnus certe improbitatis nomen. nō vniuersę vitiositatis. Ergo igitur in finit̄is pene huiusmodi erroribus permotus. cum hec indigna Aristotele. indignaqz nobis ac lingua nostra arbitrarer: cum suauitatem horum librorū. que greco sermone maxima est: in asperitatem conuersam

nomina intorta. res obscuratas. doctrinam labefactā viderem: laborē suscepi noue translationis. in qua vt cetera omittam: illud affectū me puto: vt hos libros nūc primū Latinos fecerim. cū antea nō essent.

Eiusdem Leonardī aretini ad summum pontificē epistola incipit.

Quoniam nouū esse constat beatissime pater: sed iam inde ab antiquis frequentissime vsitatum vt qui litterarum studijs insudant homines: laborum suorum opera ad principes scribant. Quod mihi fecisse videntur: nō quo disciplinam aliquam illis proponant: sed quo amor et benignitas sua bonis principibus immotescat. ac ex eorū auctoritate. ad quos libri scribuntur: quedam ipsis libris accedat auctoritas. Ego igitur horum secutus exemplū. vigilias quasdam meas nō contemnendas/ vt reor. sed (quod sine arrogantia dictū velim) nostris hominibus valde vtilis: cum omni reuerentia tuo nomine prescripsi. Nam cum per vacationem apostolice sedis nuper in Cōstanticensi consilio subseditam. ipse quoq; ab officio. quod in curia prestare consueui vacarem: multaq; et varia quotidie insurgerēt: quorum nec fines. nec exitum vllum prospicere valebam: retuli me ad studia litterarum tanq̄ tranquillissimum aliquem portum turbationum cunctarum. Cūq; ibi cum veteribus amicis. vt inquit Cicero. id est cū libris redisset in gratiam: multaq; et assidua lectione vterer: placuit tandem non solum legendo mihi: verum etiam scribendo alijs. si qua possem prodesse/ conari. Id enim precipuum studiosorum munus putandum est: vt nō ad propriam modo. sed ad cōmunē vtilitatē studia referāt sua. Itaq; Aristotelis libros. qui de moribus inscribuntur: suauissimos quidem ac ele-

Prologus

gantissimos: 7 ad vitam nostram plurimū necessarios. accuratozi dili-
gentia in latinum traduxi: putans id vsq3 adeo vtile: vt nihil fieri pos-
sit vtilius. *Eos* igitur beatissime pater libros ad te mitto. non quo va-
care eorum lectioni te posse arbitrer: noui enim fluctus 7 estus pastora-
lium occupationum: sed vt omnis mea opera in tuum nomē referatur.
Quia vero suspico: fore nō nullos: qui forsau grecarum litterarū igna-
ri. 7 ob hoc defectus minime in ternoscere valentes: huic meo labori re-
fragabuntur: pro discussione rerum ipsarum quedam permisi.

Opus ethicoꝝum de moribus Aristotelis ad Nicomacum filium eius translatum e greco in latinu: ab ornatissimo viro oratoreq; p̄stantissimo Leonardo aretino: quod opus in decem libros diuisum est. Primus namq; liber de felicitate politica. in quattuor tractatus diuisus est. Primus vero tractatus tria continet capla. Capitulum primum. Aristotelis ostendit omnia bonu expetere diuersos esse rerum fines; sed semper extremum optimum esse. ceterosq; p̄estare.

Adnis ars: omnisq; doctrina: similiter autē et actus et electio bonu quoddam appetere videntur. Quia propter bene ostenderunt summū bonum; quod omnia appetunt. Videtur autē inter fines differentia quedam. Alij nāq; sunt operationes/ alij p̄ter eas: opera aliqua. Quoru vero fines sunt aliqui p̄ter actiones: in his potiora sunt opera: q̄ operationes. Sed cū multi sint actus et artes/ et scientie: sic etiam v̄ multi sint fines. Nam medicine quidem sanitas. nauicularie vero nauigiū. rei militaris autem victoria. economice vero diuitie. Quot autē sunt huiusmodi: sub vna ali

qua virtute (que in admodū ars strenuorū faciendorum, et alie omnes: q̄ ad structuram equozum pertinent) sub equestri consistunt. ipsa vero e- q̄stris et omis bellica actio sub re militari: eodēq; modo alie sub alijs.

In cunctis autē fines earum (que magis principes sunt) omnibus inferioribus sunt antepoenendi: nam illoꝝ gratia istos persequimur. Ma- hil autem: refert. vtrum operationes ipse fines sint actuum. vel p̄ter ipsas aliud quiddam. que admodum in his: que appellantur scientie.

Cap. ij. Ex ratione vltimi finis/ summū bonū hu- manum inquit: cuius cognitio ad vitam humanam multum confert. Docet scientiam hanc que de illo est/ esse civilem; id est que ad ciuium mores honestatem commoditatēq; spectent.

[Marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'Cognitio', 'vltimus finis', and 'cognitio ad vitam humanam']

[Marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'operatio', 'fines', 'actio', and 'scientia']

Igitur agibiliū finis quispian est: que propter seipsū ve
lunus: alia vero ppter illū: nec oīa ppter aliud optam? (nā
tic in infinitum esset progressus: vanaq; & stulta resultaret cupiditas)
manifestum est id esse summū bonum et optimū. Atq; huius in mirū
cogitio ad vitam nostrā multum confert. ac velut sagittarij signū ha
bentes facilius quod oportet assequeremur! Quod si ita est animaver
tendū est idipsum: quasi per figuram comprehendere quid sit: et cuius
scientiarum vel facultarū. Videtur profecto eius esse: que maxime do
minetur atq; presideat. Talis vero civilis apparet. Hec enī et quas di
sciplina in ciuitatibus esse: et q̄les q̄ndogs addiscere: et quousq; opor
tet: ipsa disponit. Et demus et honoratissimas facultates huic subesse
ut rē militarē. economicā. rhetoricā. Cūq; sciētus reliquis (quarū est
in agendo opus) utatur: ac p̄terea leges ferat: et quid agere quisq;

a quo ve abstinere debeat: ipsa constituat: eius profecto finis aliarum
fines continebit. Itaq; illud utiq; erit summū humanum bonū Et si
eum idem est vni et ciuitati: maius tamē ac perfectius ciuitatis videt
et in capiēdo: et in conseruando. Amabile quidem et vni soli: pulchri
us tamen ac diuinius genti ciuitatibusq;. Intētio igitur circa ista ver
satur: civilis quedam consideratio existens.

Capi. iij. Declarat nō esse eidentiam mathemati
cā hic postulandā; sed possibilem/et secundum figuram iuuenem ci
uilitis discipline non esse satis idoneum auditorē.

In qua dici ad sufficientiam putandū erit: si secundum sub
iectam materiā declaretur. Nam certitudo quidem: nō eo
dem est modō in omnibus perquirenda: quēadmodum nec in artificum
operibus. Honestā vero et iustā: de quibus civilis considerat: tantam

Handwritten marginal notes in Latin script, partially obscured by the main text and bleed-through.

Handwritten marginal notes in Latin script, partially obscured by the main text and bleed-through.

Handwritten marginal notes at the bottom of the page.

...spantas a nra d...
...in rebz h...
...libri
...varietatem et discrepantiam habere videntur: ut lege dumtaxat: nō au

Ethicozum.

VII

...quod lex
...VII

...propter legem
...impie
...legis positio
...ordini

tem natura constare videantur. Talem quādam et ipsa bona habet va

rietatem: propterea quod sepe ab illis accidunt detrimēta. Jam n. q.

dai ob diuitias perire: alij ob fortitudinem. Satis ergo fuerit de his

et ex his loquentes: grosso modo (ac veluti per figurā) veritatem osten

dere: et scdm ea: que plurimū fieri solent: de huiusmodi rebus transige

re. Eodēqz modo singula que de his diceus: recipiēda sunt. Nam eius

qui eruditur est: eatenus in vnoquoqz genere certitudine erigere: qua

tenus eius rei natura recipit. Simile quippe videt a mathematico per

suasione recipere: et ab oratore demonstrationem inquirere. Quisqz

bene iudicat q̄ cognoscit: eorūqz bonus est iudex. Singula igitur his:

qui in singulis. Simpliciter autem his: qui in cunctis eruditus est. Et

quo sit: vt iuuenis quidem nequaquā idoneus auditor sit civilis discipli

ne. Inudis enim earū rerum: que in vita versantur, sermo aut̄ ex illis.

et de illis est. Sequat vero adhuc affectibus existens: inaniter et inuti

liter audit: cum finis sit nō cognitio: sed actio. Nichil aut̄ differt etate

quis iuuenis: an moribus. Nō enim in tempore defectus: sed in viuēdo

et persequendo singula scdm animi perturbationē. Nam talibz qui

dem inutilis erit ista cognitio: quemadmodū his: qui incontinētes sunt

Qui vero cupiditates suas rationi subiciunt: his ista scire multum ad

modū proderit. Ac de auditoze quidem: et quemadmodū recipiendū sit

et quid proponamus: hec prefata esse sufficiat.

Tractatus secundus primi libri ethicozum: perscrutans precipue quidnā sit humana felicitas habens quinqz capitula.

Capitulum primum. quidnam sit humana felicitas perscrutari incipit.

Ostenditqz a nobis uotis incipiendū esse. idcoqz moribus bene iusti-

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...si in audiendo sit moralis aspectus ad rationem
...ex ipso loco
...in fine
...audire

...simple
...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

...dicitur
...in h...

tutum esse oportere eum qui satis idoneus sit huius scientie auditor.

Noniam vero (ut praediximus) omnis cognitio atque electio

bonum quoddam affectat: videamus quid est id: quod civile

dicimus affectare: et quid omnium agibilem summum est bonum. Nominem

quidem fere omnes consentiunt. Felicitatem enim vulgus simul eruditi-

que appellant. Sed et bene vivere: et bene agere pro eodem accipiunt: ac

felicem esse. Quid vero ipsa felicitas sit: de eo sane inter se discrepant:

nec idem vulgus sapienterque tradiderunt. Nam alij quiddam ex hijs:

quedam clara et manifesta sunt: ut voluptatem: aut divitias: aut hono-

rem. Alij item aliud. Nominemque etiam viuis et idem diversa. Egrotas

enim sanitatem: pauper divitias: ignorantie suae conscij: eos: qui ma-

gnum aliquid: et supra se dicunt/ admirantur. Quidam vero et preter

haec bona aliud quiddam ipsum per se/ esse putant quod causa sit omni-

bis his: cur bona existant. Cunctas igitur opiniones scrutari supra-

canem esset. Sufficiet autem: illas: que apparentes sunt: aut rationem

aliquam habere videantur. Haec vero nos lateat offerre eos sermones:

qui a principijs sunt: et eos: qui ad principia. Recte enim Plato dubi-

tauit. Quaeruntque utrum a principijs via sit: an ad principia. quemad-

modum in stadio est ab his: qui premia ponunt ad finem: vel econtra.

Incipiendum quidem a notis est. sed haec bifariam. Alia enim nobis nota

sunt: alia simpliciter. Nos fortasse ab his: que nobis nota sunt: inci-

pere debemus. Itaque bene institutum moribus esse oportet eum: qui de

honestate: et iusticia: et omni civili ratione sufficienter sit auditurus.

Nam principium est: quia et si hoc sufficienter constet: nil opus erit pro-

pter quid. sed qui ita institutus est: aut iam habet principia: aut certe

Marginal notes on the left side of the page, written in a smaller hand, providing commentary or corrections to the main text.

Marginal notes on the right side of the page, written in a smaller hand, providing commentary or corrections to the main text.

faciliter capiet. cui vero reuter istorum adfit: his audiat Ihesiodū. opti-
 mus ille quidem: qui per sese omnia noscens: preceptor suus ipse sibi me-
 liora pcregit. Ille bonus rursus: monitus q̄ recta/ scquctur. Qui nō

ipse videt: neqz credit recta monenti: hic nulla in parte utilis est.

Cap. ij. declarat felicitatem nō esse reponēdam ut
 voluptate: nec in honore/ imō nec omnino in habitu virtutis: et nequa-
 quam in diuitijs.

Sed redeamus: vnde digressi sumus. bonū et felicitatem/ nō
 absqz ratione ex modo viuendi: existimare videntur. Nam

vulgus quidem atqz honorissimi: voluptatem. Quapropter et ipsi: vi-
 tam adamant voluptuosam. Tres enī sunt maxime precipue: illa: q̄ uā

nunc diximus. Item civilis. Tertia contemplatiua. Vulgus igit om-
 nino seruire videtur: vitam pecorū deligendo. Suscetantur aut ob id:

quod pleriqz in potestatibus constituti: iustar. Sardanapalli vitam a-
 gunt. Elegantes aut viri: et rebus agendis: apti honorem. hic enī serc

civilis vite finis est. Sed videtur leuior q̄ his: quem querimus finem.
 magisqz in honorantibus: q̄ in eo: qui honoratur/ consistere. Hos aut

propriū quiddam: et q̄ leuiter auferrī nequeat: summum bonū vatici-
 namur. Insuper honorem sequi videntur: vt se bonos esse confirmet.

Itaqz a sapientibus maxime querunt: (et apud illos/ q̄ eos cognoscunt
 et virtutis causa) laudari. Datet igitur/ quātū ad hos attinet: virtu-

tem esse potiozem. Atqz cam fortasse quispiam civilis vite finē magis
 putabit. Sed videtur et hec imperfectior. Nam et dormire virtutē ha-

bentem: et nō operari: in vita: recipere videtur. Et insuper maxima ma-
 la aduersitate sqz subire. Eum vero/ qui ita viuūt: nemo beatum dicet:

nisi positionem custodiens: et de his quidem satis. Nam et in coronis

et virtutis causa) laudari. Datet igitur/ quātū ad hos attinet: virtu-

tem esse potiozem. Atqz cam fortasse quispiam civilis vite finē magis
 putabit. Sed videtur et hec imperfectior. Nam et dormire virtutē ha-

bentem: et nō operari: in vita: recipere videtur. Et insuper maxima ma-
 la aduersitate sqz subire. Eum vero/ qui ita viuūt: nemo beatum dicet:

nisi positionem custodiens: et de his quidem satis. Nam et in coronis

et virtutis causa) laudari. Datet igitur/ quātū ad hos attinet: virtu-

tem esse potiozem. Atqz cam fortasse quispiam civilis vite finē magis
 putabit. Sed videtur et hec imperfectior. Nam et dormire virtutē ha-

bentem: et nō operari: in vita: recipere videtur. Et insuper maxima ma-
 la aduersitate sqz subire. Eum vero/ qui ita viuūt: nemo beatum dicet:

nisi positionem custodiens: et de his quidem satis. Nam et in coronis

et virtutis causa) laudari. Datet igitur/ quātū ad hos attinet: virtu-

tem esse potiozem. Atqz cam fortasse quispiam civilis vite finē magis
 putabit. Sed videtur et hec imperfectior. Nam et dormire virtutē ha-

bentem: et nō operari: in vita: recipere videtur. Et insuper maxima ma-
 la aduersitate sqz subire. Eum vero/ qui ita viuūt: nemo beatum dicet:

Marginal notes on the left side of the page, including the number 819 and various handwritten annotations.

Extensive marginal notes on the right side of the page, including the number 83 and various handwritten annotations.

de his habunde dictum. Tercia est contemplatiua vita: de qua in sequentibus considerationem faciemus. Pecunijs vero intendens: violentus quidam est. Ipseque profecto diuitie nequaquam sunt id: quod querimus/

bonum. Utiles enim: et alterius gratia. Itaque magis illa/que supra diximus fines: quos existimet quoniam propter se expetuntur. Sed apparet nec illa esse: quamuis multa verba in his consumpta sint.

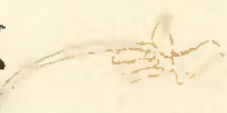
Capitulum iij. Aristoteles ydeam bonorum platonice impugnat: adque ad extremum ydeam fere (ut solet) irridens artibus inuilem disputare conatur.

Nis igitur omittis de vniuersali videre forsitan prestabit: et quod admodum dicatur/inquirere. Quamquam hec questio per ardua sit ob amicos: quos ideas introduxerunt. Sed pro defensione veritatis: etiam propria impugnare oportere: presertim philosophos magis forsitan existimandum est. Nam cum ambo sint amici: primum est veritatem in honore preserre. Huius opinionis latorez: non ponebant ideas: in quibus prius et posterius dicebatur. Itaque nec numeroz ideam constituiebant. Bonum autem dicitur et in eo: quod quid est. et in eo quod quale: et in eo quod ad aliquid. Quod vero per se atque substantia: prius est natura quam id: quod ad aliquid est. Nam id tanquam adiacens quiddam: et accedens substantie videtur esse. Quare in his quidem nequaquam communis quedam foret idea.

Preterea cum bonum tot modis dicat: quot modis dicitur ens. Nam et in eo quod quid: ut deus et mens: et in quali: virtutes: et in quanto mensuratum: et ad aliquid: vtile: et in tempore occasio: et in loco dicta et alia huiusmodi: manifestum est non esse commune vniuersale et vnum. non enim in omnibus: sed in vno duntaxat predicamento diceretur. Preterea: cum eorum que secundum vnam sunt ideam: vna sit scientia: certe et

[Marginal notes on the left side, including:]
... de his habunde dictum...
... de qua in sequentibus...
... violentus quidam est...
... diuitie nequaquam...
... bonum. Utiles enim...
... alterius gratia...
... Itaque magis illa...
... que supra diximus...
... fines: quos existimet...
... quoniam propter se...
... expetuntur. Sed apparet...
... nec illa esse...
... quamuis multa verba...
... in his consumpta sint...
... Capitulum iij...
... Aristoteles ydeam...
... bonorum platonice...
... impugnat: adque ad...
... extremum ydeam fere...
... (ut solet) irridens...
... artibus inuilem...
... disputare conatur...
... Nis igitur omittis...
... de vniuersali videre...
... forsitan prestabit...
... et quod admodum...
... dicatur/inquirere...
... Quamquam hec questio...
... per ardua sit ob...
... amicos: quos ideas...
... introduxerunt. Sed...
... pro defensione veritatis...
... etiam propria impugnare...
... oportere: presertim...
... philosophos magis...
... forsitan existimandum...
... est. Nam cum ambo...
... sint amici: primum...
... est veritatem in honore...
... preserre. Huius opinionis...
... latorez: non ponebant...
... ideas: in quibus prius...
... et posterius dicebatur...
... Itaque nec numeroz...
... ideam constituiebant...
... Bonum autem dicitur...
... et in eo: quod quid est...
... et in eo quod quale...
... et in eo quod ad...
... aliquid. Quod vero per...
... se atque substantia...
... prius est natura quam...
... id: quod ad aliquid...
... est. Nam id tanquam...
... adiacens quiddam...
... et accedens substantie...
... videtur esse. Quare...
... in his quidem nequaquam...
... communis quedam foret...
... idea. Preterea cum...
... bonum tot modis dicat...
... quot modis dicitur...
... ens. Nam et in eo...
... quod quid: ut deus...
... et mens: et in quali...
... virtutes: et in quanto...
... mensuratum: et ad...
... aliquid: vtile: et in...
... tempore occasio: et...
... in loco dicta et alia...
... huiusmodi: manifestum...
... est non esse commune...
... vniuersale et vnum...
... non enim in omnibus...
... sed in vno duntaxat...
... predicamento diceretur...
... Preterea: cum eorum...
... que secundum vnam...
... sunt ideam: vna sit...
... scientia: certe et

[Marginal notes on the right side, including:]
... hic facit me...
... de his habunde dictum...
... de qua in sequentibus...
... violentus quidam est...
... diuitie nequaquam...
... bonum. Utiles enim...
... alterius gratia...
... Itaque magis illa...
... que supra diximus...
... fines: quos existimet...
... quoniam propter se...
... expetuntur. Sed apparet...
... nec illa esse...
... quamuis multa verba...
... in his consumpta sint...
... Capitulum iij...
... Aristoteles ydeam...
... bonorum platonice...
... impugnat: adque ad...
... extremum ydeam fere...
... (ut solet) irridens...
... artibus inuilem...
... disputare conatur...
... Nis igitur omittis...
... de vniuersali videre...
... forsitan prestabit...
... et quod admodum...
... dicatur/inquirere...
... Quamquam hec questio...
... per ardua sit ob...
... amicos: quos ideas...
... introduxerunt. Sed...
... pro defensione veritatis...
... etiam propria impugnare...
... oportere: presertim...
... philosophos magis...
... forsitan existimandum...
... est. Nam cum ambo...
... sint amici: primum...
... est veritatem in honore...
... preserre. Huius opinionis...
... latorez: non ponebant...
... ideas: in quibus prius...
... et posterius dicebatur...
... Itaque nec numeroz...
... ideam constituiebant...
... Bonum autem dicitur...
... et in eo: quod quid est...
... et in eo quod quale...
... et in eo quod ad...
... aliquid. Quod vero per...
... se atque substantia...
... prius est natura quam...
... id: quod ad aliquid...
... est. Nam id tanquam...
... adiacens quiddam...
... et accedens substantie...
... videtur esse. Quare...
... in his quidem nequaquam...
... communis quedam foret...
... idea. Preterea cum...
... bonum tot modis dicat...
... quot modis dicitur...
... ens. Nam et in eo...
... quod quid: ut deus...
... et mens: et in quali...
... virtutes: et in quanto...
... mensuratum: et ad...
... aliquid: vtile: et in...
... tempore occasio: et...
... in loco dicta et alia...
... huiusmodi: manifestum...
... est non esse commune...
... vniuersale et vnum...
... non enim in omnibus...
... sed in vno duntaxat...
... predicamento diceretur...
... Preterea: cum eorum...
... que secundum vnam...
... sunt ideam: vna sit...
... scientia: certe et

bonorum oim vna scientia foret. Nunc aut sunt plures etiam eorum:
 que sub vno predicamento sunt. Leu temporis quidem in bello res mi-
 litaris. in morbo: medicina. in laboribus: gymnastica. Ambigat vero
 quispiam: quid dicere velint. ipsum quodq; si quidem per se in ipso ho-
 mine: et in homine vna atq; eadem ratio hominis est. Quia. n. homo:
 nihil differt. quod si ita: nec qua bonum. Sed perpetuum esse: non est
 magis bonum. Siquidem nec magis album id: quod diuturnum: q̄ id

quod vnius diei. Probabilius autem videtur dicere pythagorici: qui

in ordine bonorum vniui reponunt. quos et spe sippus sequi videtur.

verum de his dicitur alio loco. Ex illis vero: que supradiximus: dubi-
 tatio quedam suborta apparet: quoniam de vniuerso bono sermo habe-
 batur. Et que nos propter se ipsa appetimus atq; optamus: scdm vna
 speciem dicunt. Que vero hec efficiunt: aut custodiunt: aut contra pro-
 hibent: ppter alia dicunt: et alio modo. Constat igit bifaria dici bona:

alia ppter se ipsa: alia propter illa. Que ergo ppter se bona sunt ab utri-
 libus separantes/consideremus: si scdm vna dicantur ideam. Sed q̄ po-
 nenda sunt propter se bona: an quot sola licet quis psequitur (veluti sa-
 pere: videre: et voluptates quedam z honores). Nam hec etii propter

alia persequamur: tamen et propter se ipsa in bonis quis reponat. An
 nihil aliud queq; preterq; ideam? Itaq; supflua species erit. Sui aut
 et hec sunt ppter se bona: eandem in cunctis ratione boni extare oportebit:

quemadmodu albedinis in niue: et cerusa. Honoris aut et prudentie z
 voluptatis: alie atq; diuerse sunt rationes: qua bona sunt. No est ergo
 bonu comune aliquid scdm vnam ideam. Quem admodum ergo dicuntur:

necq; enim similia videntur his: que fortuito equiuoca sunt: sed vi-

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Tractatus secundus. Primi

delicet ex eo: quia ab vno sunt: aut quia ad finem vnum cuncta con-
minant: vel potius secundum analogiam. Et enim in corpore visus. &
in anima mens: et aliud certe in alio. Sed hec fortasse nunc relinquen-
da sunt. Nam ea trite discutere: alterius esset philosophie magis. Si
militer autem et de idea. Si enim vnum quiddam est: quod comuni-
ter de omnibus dicatur bonum: aut seperabile aliquid per se: clarus est
id non esse tale: quod ab homine agi: vel possideri queat. Nunc autem
tale aliquid queritur. An forte videri potest alicui melius esse id ipsum
cognoscere: gratia illorum bonorum: que agi: possideriqz possunt. Nam
si hoc tanq[ue] exemplar habuerimus: magis intelligemus: que nobis s[un]t
bona. Intelligendo vero adipiscemur. Hec verba suasionem continet
quadam. sed scientijs dissonare videntur. Nam ille quidem omnes bo-
num affectantes: et quod deest perquirentes: cognitione huius preter-
mittunt. Atqui tantum et tale auxilium a cunctis artificibus ignorari
neqz perquiri absurdum esset. Nec vero apparet quid conserat rectori
aut fadro ad artem suas: si sciuerit quid ipsum sit bonum. Aut quid me-
dicus vel dux peritioz fuerit: si ideam ipsam contemplatus sit: neqz eni
isto modo sanitatem considerare videtur medicus: sed hominis sant-
tatem. Immo forte huius hominis nam singulis medetur. Ac de his qui-
dem satis.

Cap. iiii. ostendit primu[m] ipsas felicitate[m] esse aliquid
oino perfectum/et per se sufficiens: et deinde finit. Atqz iterum scdm
figuram/et ex nobis notoribus declarandum hic esse commemorat.

arsus vero ad id: quod querimus: bonum quid tandem sit
redeamus. Videt enim aliud in alia mensa atqz arte existere

cosutatis opi-
nionibus, que
probabiliores
videbantur
nuc reddir-
ad instum

Handwritten marginal note in the top left corner, partially obscured and difficult to decipher.

Handwritten marginal note in the top right corner, partially obscured and difficult to decipher.

antipophona

*obediens
occupatio*

Handwritten marginal note in the bottom left corner, partially obscured and difficult to decipher.

siquidē ^{est bonū} aliud in medicina: aliud in re militari: aliud itē in alijs. Quid

ergo in singulis erit bonum? Nonne id: cuius gratia fiunt cetera? Est

autem hoc in medicina sanitas: in militari victoria: in re architectura

edificium. Item in alio aliud. in omni deniq; actu: et instituto id: quod

finis est. Nam huiusmodi gratia cetera fiunt. Quare si vnus aliquis

enimū agibilem finis est: id certe esset summum bonum in agendo.

si autem plures: plura. Transcendens: certe in idē recidit sermo.

Sed conueniunt est etiam magis hoc declarare. Cum ergo constet plu-

res esse fines: et quosdam ex his aliorum gratia expetitur (cum diuitias: si-

stulas: omniaq; instrumenta) patet non cunctos esse perfectos. At qd

optimum sit: perfectum esse constat: quare si vnum aliquid et solū perfe-

ctum est: id certe esset quod queritur. Sin autē plura: id: quod eorū pfe-

ctissimum est. Perfectius autē dicimus id: quod propter se expetibile

est: q̄ id: quod propter aliud: et id: quod nunq̄ propter aliud: q̄ ea: que

et propter se: et propter aliud expetuntur. Et simpliciter quidem id p-

fectum: quod semper propter se expetendum est: nec vnquā propter ali-

ud. Talis autem felicitas maxime videtur esse. Nam eam quidem sem-

per propter seipsam: nec vnq̄ propter aliud/expetimus: honorem vero

et voluptatem: et mentem atq; omnem virtutem: cum propter seipsa

expetimus: tum propter felicitatem. per illa namq; beatos fore nos ere-

dimus. ipsam vers felicitatem neq; propter illa: neq; omnino propter

aliud quispiam expetit. Videtur autem et ex sufficientia idē proba-

ri. Perfectum enim bonum per se sufficiens videtur esse. Sufficientis

autem dicimus non sibi soli vitam solitariam viuenti. sed parenti-

bus et gnatis: et vxori et amicis: et cibus etiam: quando natura

na cū sit multi artes. & cultus
& scientie necessū est: ut ei
am fines hū exquirat. quid
in unoquoq; sit bonū.

ex inductōe colligit arizy.
sūe ad hōis humanā.

sermo hactenus a nobis habi-
tus. nihil aliud efficit. q̄
ostendere se felicitate cōsu-
mū bonū.

unde sufficientia
cū sit non in
ista monach.

q̄ sit solū nobis nati sumus
pate. p̄p̄ntib; filijs & Ca-
mice.

Tractatus secundus. Primi

homo civilis est. Sumendus est tamen in his quidam terminus. ne si ad iustos natorum: et amicos amicorum extendat: in infinitum fiat progressus

in qm qd dicitur
ipm. nq. p. tra.
bi. d. d. m. p.
tra. d. m. 6.

duo requirunt ad substantiam fel.

Sed de hoc alias considerandum erit. Sufficiens autem pro se ponimus: quod vel solum vitam sufficientem et optabilem: ac nulli indigam prestat. Huiusmodi autem putamus esse felicitatem. Insuper omnimodum maxime expetibile non connumerata. Nam si connumeret: clarum est cum minimo bonorum: magis esse expetendam. cum bonorum accumulatio sit quicquid adiungit. In bonis autem semper maius sit expetendum. Perfectum ergo quiddam et sufficiens pro se videtur esse felicitas agibilium finis existens.

si qd dicitur fel. est data p. an
durabilia in sequenti ca. figurat.

in qd dicitur fel. est data p. an
durabilia in sequenti ca. figurat.
feli. est op. a. bene

Cap. v. declarat quatenus de definitioni felicitatis quam Aristoteles ipse posuit: alie opiniones partim consentiunt

Felicitatem esse summum bonum: manifestum est: scilicet quod ipsa felicitas sit: plane dilucidari querit. Forsammodo id fiet: si operibus deprehendat. Et enim tibicini et statuario cunctisque artificibus ac omnino omnibus his (quorum est aliquod opus atque actio) in opere ipso bonum: et bene videtur esse: sic etiam homini: si quidem eius aliquid opus est. Utrum igitur fabri et sutoris aliqua opera sunt et actus: hominis vero nullum est opus: sed ad nihil agendum natus est. An quemadmodum et oculi: et manus: et pedis ac singulorum membrorum aliquod est opus: sic et hominis preter hec omnia: aliquid opus poni debet. Quid igitur hoc tandem erit. Nam vivere quidem: commode videtur: etiam plantis. At nos proprium querimus. Sequestrata est igitur vegetativa vita. sequens esset sensitiva quedam. hanc etiam homini et equo: et omni animanti communem esse constat. Restat ergo operativa quedam rationem habens. Atque huius partim ut rationi obediens: partim ut habens atque intelligens. Cum vero et hec dupliciter dicatur ponenda est illa:

colligitur arist. ex dis
putatioe precedens
capitis.

f. sa. m. l.
ling. f. m.
p. m. d.

in op.
f. f. m. ord.
us. h. m. op.
p. m. eff. m. l.
f. m. p. m. d.
in h. m. h. m. d.
p. m. op. m. h. m.
p. m. f. m. d.
m. a.

que scdm actionem dicitur. Nam principaliter hec dici videtur. Quod si est opus hominis animi operatio scdm rationem: vel nō sine ratioe.

scdm actionem dicitur
scdm rationem
vel nō sine ratioe

Idem autem dicimus opus esse generis huius: atq; huius studiosi: vt cytharedi ⁊ studiosi cytharedi: et simpliciter hoc in oibus: excellētia virtutis ad opus adiuncta. Cytharedi. n. est cytharē pulsare: studiosi bene pulsare: Quod si ita est: hominis autem opus ponimus vitam quādam: hanc vero esse actionem animi: et operationes cū ratione: studio-

si aut viri bene: et probe: singula aut bene fm propriā virtutē perficiuntur. si ita est: fit vt summū fit hois bouū animi opatio scdm virtutem.

⁊ si plures sint virtutes: scdm optimā ac perfectissimā. Et preterea in vita perfecta. Nam vna quidē hirundo nō facit ver: nec vna dies, eodē modo: beatū ⁊ felicē nec vna dies: nec exiguū facit tēpus. Et summū qdē bouū: ita circūscripsisse sufficiat. Nā fortasse pmo figurandū est: po-

scdm optimā ac perfectissimā
Et preterea in vita perfecta
Nam vna quidē hirundo nō facit ver
nec vna dies, eodē modo
beatū ⁊ felicē nec vna dies
nec exiguū facit tēpus
Et summū qdē bouū

stea vero pingendū. Videtur autē cuiusq; esse: illa q̄ bene circūscripta sunt producere: ⁊ membratum pficere. Tempusq; hōrum repertor a tq; adiutor probus esse. vnde ⁊ artium facta sunt additamenta. Cuiusq;

ita circūscripsisse sufficiat
Nā fortasse pmo figurandū est
po

enim est: id quod desit/adiungere. Ademinisse autem oportet eorum: que supra diximus. neq; exactam discussionem in omnibus eodem modo: sed secundum subiectam materiam in singulis flagitare: et in quantum discipline proprium sit. Nam faber quidē ⁊ geometra: differenter

Tempusq; hōrum repertor a tq; adiutor probus esse
vnde ⁊ artium facta sunt additamenta
Cuiusq;

rectum inquirūt. alter quātum ad opus vtile est: alter quid sit: ⁊ quale. Contemplator enim veritatis. Eodem modo in alijs faciendum. ne extra opera: plura sint q̄ opera. Neq; vero causam est eodē modo in omnibus requirendū: sed satis est in quibusoam bene ostensum esse: q̄a sic est, veluti circa principia. q̄a vero primū ⁊ principius est. Principiorū

id quod desit/adiungere
Ademinisse autem oportet eorum
que supra diximus
neq; exactam discussionem in omnibus eodem modo
sed secundum subiectam materiam in singulis flagitare
et in quantum discipline proprium sit
Nam faber quidē ⁊ geometra: differenter

rectum inquirūt. alter quātum ad opus vtile est: alter quid sit: ⁊ quale. Contemplator enim veritatis. Eodem modo in alijs faciendum. ne extra opera: plura sint q̄ opera. Neq; vero causam est eodē modo in omnibus requirendū: sed satis est in quibusoam bene ostensum esse: q̄a sic est, veluti circa principia. q̄a vero primū ⁊ principius est. Principiorū

alter quātum ad opus vtile est
alter quid sit: ⁊ quale
Contemplator enim veritatis
Eodem modo in alijs faciendum
ne extra opera: plura sint q̄ opera
Neq; vero causam est eodē modo in omnibus requirendū
sed satis est in quibusoam bene ostensum esse
q̄a sic est, veluti circa principia
q̄a vero primū ⁊ principius est
Principiorū

est, veluti circa principia. q̄a vero primū ⁊ principius est. Principiorū

est, veluti circa principia
q̄a vero primū ⁊ principius est
Principiorū

Tractatus tertius Primi

aut quedam in ductione prospiciuntur: quedam sensu: quedam consue-

tudine: quedam: alia item aliter. Conandum est: vt singula principio-

rum: scdm naturam suam tractentur. et studendum: vt recte diffiniantur

quia magnum ad sequentia habent inomentu. videtur .n. plusq̄ diuini

diuini totius: esse principium. multaq̄ ex hijs: que querunt: per illud fie-

ri conspiciant.

Tractatus tertius primi libri ethico. disputas que-
stiones quasda de causa felicitatis atqz immutabilitate: tria continens
capitula. Capitulu primum. ostendit felicitate quum si quidda opti-
mum/ac beatissimu atqz operatio anime per virtute: no debere tribui for-
tune. Licet bona fortune vtilia sint vt instrumenta: et cetera quedam
necessaria adesse. 9. C

Scrutandum est igitur de ipsa felicitate: no solu ex conclusi-
one et rationibus: sed ex hijs quoqz: que de illa referuntur.

Illam vero quide omnia consonant. Falso aut cito dissonat verum. Cu

ergo tripliciter diuidantur bona: et alia eterna dicantur: alia animi. et

alia corporis. bona animi principalissima dicimus: ac maxime bona.

Actus vero et operationes animales: animi esse ponimus. Itaqz re-

cte quide diceretur scdm hanc opinionem antiqua a philosophantibus

et approbatam. Recte etiam: q̄ operationes quedam et actus fines esse

perhibent: sic. n. ex bonis animi: no ex externis esset. Consonat quoqz

huic quod dicitur: bene viuere et bene agere felicem esse. fere naqz bona

quedam vita: et bona actio dicta est. Cuncta etiam que circa felicitate

queruntur: huic adesse constat. Nam alijs virtus est: alijs prudentia:

alijs sapientia quedam esse videtur: alijs hec: aut horum aliquid cu vo-

luptate: aut no sine voluptate. Alij vero externam quoqz affluentiam

circumplectunt. Hec partim multi et antiqui: partim pauci et preclari

glossa plato dicit qd est diuinitas
pauca et mediocritas q est dicitur est me
lino. loto. v. loto

glossa dicit qd in q rto qd inuenerit
pauca dicitur et felicitas. dicitur autem qd
et eadem qd in p. in p. qd in p. qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
hinc dicitur qd in p. dicitur qd in p.

bonorum diuisio

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

glossa dicit qd in p. dicitur qd in p.
qd in p. dicitur qd in p. dicitur qd in p.

Tractatus tertius. Primi

cum. Pulcherrimū id: quod iustissimum. Optimum: sospitatē habere. iocundissimum: re amata potiri. Hec enī optimis operationib⁹ omnia insunt. Eas vero: aut earū ynam: que optima sit: dicimus esse felicitatē. Indiget tamē: vt videtur: et bonis externis. Impossibile nāq⁹ est: aut certe nō facile preclara: ab eo agi: cui desunt facultates. Adulta enī per amicos: per diuitias: per ciuilem potentiam: quasi per instrumenta quedam fiunt. Quedā etiā (si desint) beatitudinē maculant: veluti nobilitas: soboles: forma. Non satis est ad felicitatē habilis ē homo penitus deformis: neq⁹ ignobilis: neq⁹ his: qui solus: et sine prole sit: et forte et multo minus: si cui mali sunt filij: aut amici: aut si cū boni fozent: interierunt. Et ergo dicimus: addenda videt huiusmodi prosperitas. Quamobrē in eodem collocant quidam bonam fortunā ac felicitatem: quidam vero virtutem.

Lapi. ij. perquirat. Sit ne aliquis in hac vita dicens felix: ostenditq⁹ felicitatem rem esse constantem nec facile mutari aut in miseriam verti posse. C. 10.

Fide queritur: vtrum per disciplinaz aut per assiduitatem: vel alio quopiam modo per exercitiū acquiri possit, vel diuina aliqua sorte: fortunāq⁹ proueniat. Si ergo aliud quicquā est deorum munus hominibus datum: par est felicitatē quoq⁹ donū esse deorū ac tanto maxime: humanarū rerū quanto id prestabilius est. Sed hoc forsā alterius considerationis magis propriū esset. Videtur aut: etsi nō a dijs missa: sed per virtutem ac disciplinā quādam: aut exercitiationem proueniat: tamē diuinorū esse. Nam vir tutis premij finisq⁹: optimum quiddā ⁊ diuinum beatūq⁹ videtur. Esset etiā valde comune: cum possit cunctis existere nō orbatis ad virtutē per disciplinā quādam

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'ad ea ut exanimā', 'apud m. l. d. h. u. a. f. u. r. a. t. i. o. n. e. m.', and 'v. l. i. b. r. a. s. i. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. m. d. i. c. t. u. m.'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'habere ut per', 'agni sim hunc', and 'v. l. i. b. r. a. s. i. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. m. d. i. c. t. u. m.'.

Handwritten notes at the bottom of the page, including phrases like 'et si fili. nō pbeniaz', 'ac dicitur q humana finis est', and 'q. l. i. b. r. a. s. i. n. e. d. i. c. t. i. o. n. e. m. d. i. c. t. u. m.'.

ac diligenciam. Quod si melius est hoc modo: q̄ per fortunā esse felice
 rationale se est sic habere. si quide ea: que sc̄dm natura sunt: vt opti-
 me se habere possunt: ita sunt: similiter ⁊ illa que sc̄dm artē ⁊ ouinem
 causam: ac maxime sc̄dm optimā. Maxima vero atq; optimā rem for-
 tune tribuere: magna profecto esset absurditas. Conspiciū est: qđ nūc
 querebatur etiā et sermone. Dicitur est enī animi operationē quādam
 sc̄dm virtutē. Ceteroū aut bonoū alia sub esse: necessariū est: alia ad
 cooperationē et vsum nata sunt instar instrumentoū: hec dictis quo-
 q; ab initio consonant. Nam finē cuius: optimum ponebamus. Ea ve-
 ro plurimā facit diligencias: vt ciues quodāmodo disponat: atq; ipso
 bonos et honestoū actores efficiat. Recte igitur nec bonē: nec equum
 nec aliud quicq; animantū felix dicimus. quonā nullū eorū huius ope-
 rationis particeps esse potest. Ea quoq; de causa nec puer felix est. Nā
 propter etatē nondū hęc agere potest. et qui dicunt felices: ppter spem
 dicunt. Opus est. n. (vt diximus) perfecta virtute: et vita perfecta.

Ibi declarat quod nullus homo dū viuit est dicen-
 dus felix quum varia viuenti accidere soleant infortunia.

Qui frequentes mutationes varietq; fortune accidunt in vi-
 ta. fieriq; potest: vt his: qui maxime floret: magnas in fene-
 ctute incidat calamitates: ceu in heroicis de priamo fabulantur. Qui
 vero tali fortuna fretus miserabiliter finierit: eū nullus censet beatum

An igitur nec alius quisq; hominum beatus dici potest: qđ diu viuit: sed
 iuxta solonē: spectare finem oportet. Quod si ita ponendū: an tunc be-
 atus est: cū moritur: vel hoc omnino absurdū: presertim nobis: qui dici-
 mus operationē quādam esse felicitatē. Quod si mortuū nō dicimus fe-

laxig... dubitarunt inuentis... sapientibus... adde amicitias...
 p̄bq. 2. p̄lim. q. 17. q. s̄nta arguit in probando dicitur solo.
 si q̄ nūc v̄p̄m dū flūz in mortuo: post mortē b̄r dicitur
 p̄lonūq; mortuū q̄ falsū ē. nam v̄dētur
 in maximo. factū s̄nt s̄p̄ q̄ mortuū. oīlū
 q̄ x̄o q̄ castitē p̄lonū q̄ nūc p̄p̄t er̄ḡo. 3.

[Marginal notes in a smaller hand, including:]
 ac diligenciam...
 rationabile se est sic habere...
 me se habere possunt...
 causam: ac maxime sc̄dm optimā...
 Maxima vero atq; optimā rem for-
 tune tribuere...
 Conspiciū est: qđ nūc...
 querebatur etiā et sermone...
 Dicitur est enī animi operationē...
 sc̄dm virtutē...
 Ceteroū aut bonoū alia sub esse...
 necessariū est: alia ad...
 cooperationē et vsum nata sunt...
 instar instrumentoū...
 hec dictis quo-
 q; ab initio consonant...
 Nam finē cuius: optimum ponebamus...
 Ea ve-
 ro plurimā facit diligencias...
 vt ciues quodāmodo disponat...
 atq; ipso
 bonos et honestoū actores efficiat...
 Recte igitur nec bonē: nec equum
 nec aliud quicq; animantū felix dicimus...
 quonā nullū eorū huius ope-
 rationis particeps esse potest...
 Ea quoq; de causa nec puer felix est...
 Nā propter etatē nondū hęc agere potest...
 et qui dicunt felices: ppter spem
 dicunt...
 Opus est. n. (vt diximus) perfecta virtute...
 et vita perfecta.

Tractatus tertius. Primi

licem: nec solum hoc vult. sed tunc secure beatus dici posse: cum iam extra mala calamitate scilicet existat. habet id etiam dubitationem quamdam cum videatur mortuo quoque homini malum quiddam esse et bonum (quemadmodum viventi: nec sentienti) ut honores: infamie: filiorumque et posterorum prosperitates aduersitatesque. Hec etiam dubitationem afferunt. quia fieri potest: ut qui ad senectam usque beate vixerit decesseritque: eidem tamen multa ac varia circa filios contingat. aliosque esse probos: et cum dignitate vitam agere: alios vero contra. Patet igitur: quod si transeant hec ad parentes: varie sese habere illos contingere potest. Eset vero absurdum: si defunctus quoque mutaret: et modo felix: modo miser esset. Absurdum etiam: si res posterorum nihil penitus ad parentes: ne ad aliquod tempus quidem pertinerent. Sed redeundum est ad id: quod primo quesuimus. nam forte et illo: hoc posterius apparebit. Si ergo finem spectare oportet: et tunc beatum dicere quenquam: non quod tunc beatus sit: sed quod prius erat beatus: quo modo id non absurdum: si quidem dum est felix: non verifacit in ipso: id quod est: quoniam beatos dicere viventes non volumus propter mutationes. et quoniam stabile aliquid: scilicet nequaquam leuiter mutabile felicitatem putamus. fortuna vero sepe conuertit: patet enim quod si fortunam sequimur: sepe felicem: ac postea miserum: eundem dicemus. ceu chameleonta quaedam debiliter firmum proferentes felicitatem. Vel fortunam sequi nequaquam rectum. cum bene: aut male in illa non sit: sed illius indiget vita humana: ut diximus. Operationes vero secundum virtutem: domine sunt felicitatis: contrarie vero contrariis. Testatur autem huic id: quod quesuimus modo. Nulla quippe in re humana certitudo tanta est: quanta in operationibus secundum virtutem. he namque stabiliores quam scientie videntur esse. Sed que illarum honestissime sunt:

non sentiant in forma... nec sentiant in forma... nec sentiant in forma... nec sentiant in forma...

quod redendum est ad id: quod primo quesuimus... quod redendum est ad id: quod primo quesuimus...

Primi hunc... Primi hunc... Primi hunc...

causa contra... causa contra... causa contra... causa contra...

moralis sunt... moralis sunt... moralis sunt... moralis sunt...

he plurimū habent firmitatē. quoniā in illis maxime et cōtinuatissime beati viuunt. Hec enī videt̄ cāusa: quo inuua circa illaā fiat obliuio.

Existet igit̄ beato id: quod querit̄. talisq; erit per totā vitam. Semper enī vel maxime omniū agit: et contemplantib; scdm virtutē. Fortunāq; feret optimū. ac per omnia omnino decenter. Hic. n. vere boniua ⁊ quadrangula sine vituperatione. Quāq; multa et varia fortuna afferat/et magnitudine paruitateq; differentia. Parua quidē seu illa prospera:

seu aduersa: nō multū sane habent momenti. Grandia vero et multa: si prospera sint: beatiorē vitā efficiunt. nam et condecorare apta sunt: et eoz vsua bonus studiosusq; existit. Sin autē aduersa: beatū contemplantib; quidē atq; inq̄nant. Nā et tristitiā afferunt: et operationea multas impediunt. Sed tñ in ipsis elucet bonū: cum multe ⁊ magne aduersitatē leuiter preferunt: nō propter insensibilitatē sed propter generositatē ac magnanimitatē. Quod si operationes dñe sunt vite (vt dicimus) nemo beatus fieri miser potest. Nunq̄ enī odiosa atq; imprecabā faciet. Virum enī vere bonū et sapientē arbitramur: omniē fortunā decenter perferre. ac semp pro facultate rerū optime agere: veluti ⁊ bonū ducere presentibus castra bellacissime vti. et tutorcm ex datia sibi pelli bua: calceum optimuz facere. et eodē modo alioa oēs artifices. Quod si ita est: felix nunq̄ miser esset: nec tñ beatua si in priami calamitates

incidit. nec certe varius ac leuiter mutabilis. Nam neq; ex felicitate facili ter dimouebit̄: neq; a quibusuia aduersitatibus: sed ab ingentibus ⁊ multis. Ex talibus autē: nequaq; rursua fiet felix in breui tempore sed in longo quodā ach perfecto multoz ac preclaroz in eo potitus. Quid ergo prohibet dicere: illuz esse felicē: qui scdm perfectā virtutem

inciderit. nec certe varius ac leuiter mutabilis. Nam neq; ex felicitate facili ter dimouebit̄: neq; a quibusuia aduersitatibus: sed ab ingentibus ⁊ multis. Ex talibus autē: nequaq; rursua fiet felix in breui tempore sed in longo quodā ach perfecto multoz ac preclaroz in eo potitus. Quid ergo prohibet dicere: illuz esse felicē: qui scdm perfectā virtutem

Tractat⁹. iiii. ⁊ ultim⁹ p^{ri}mi libri ethico. duo stinēs
capla. Capi. i. demōstrat felicitatē esse poti⁹ honorabile q̄ laudabile.

His ergo sic terminatis: videamus vtrum laudabiliū: an po
tius honorabiliū felicitas sit: nā potentiariā nō esse cōstat.
Vides aut oē laudabile: q̄ q̄le aliquid sit: et quodāmodo ad aliquid se
habeat: laudari. Nā iustū et fortē: oēm q̄q̄ probitatē ac v̄tutē ob facta
actiones q̄q̄ laudamus. Robustū aut et velocē ac aliorū quēq̄: q̄ natu
ra talis sit: ac: ita se habet ad bonū quiddā ⁊ studiosū. Patet aut id ⁊
ex deorū laudibus: q̄ ridicule vident: si ad nos referant. hoc aut accidit
ex eo: q̄ per relationē (vt diximus) laudes sūt. Quod si laus talū est:
constat optimorū nō esse laudē: sed maius quiddā: ac prestātius. quē ad
modum apparet. Nā et deos felices beatosq̄ dicimus: et viros eos: q̄

maxime diuini sunt: beatos appellamus. Eodēq̄ modo de bonis. Ne
mo. n. sic felicitatē laudat vt iusta: sed: vt diuinius quiddā ac p̄stanti⁹
beatā dicit. Vides aut et eudoxus probe voluptati principatū defende
re. q̄ cū nō laudat voluptas: et sit bonū: prestabilis esse quiddā signi
ficari putabat: q̄ ea: q̄ laudabilia sunt. Tale vero esse deū: ⁊ summū
bonū. ad hęc. n. et alia referri. Laus ergo virtutis est. Ab ea nāq̄ ho
nesta agimus. Cōmendationes vero operū tam corporalū: q̄ animalī
um. verū ista trite discutere illo ⁊ fortasse magis propriū esset: q̄ in his
cōmendationib⁹ elaborarūt. Nobis aut manifestū ex his: q̄ dicta sunt
honorabiliū et p̄fectorū esse felicitatē. Vides aut et ob id sic habere se:
q̄a principū est. Eius enī gratia cetera omīa oēs facimus. principium
vero causamq̄ bonorum honorabile quiddam diuinūq̄ ponimus.

Capi. ij. virtutū humanarū videlicet q̄ anime sunt
considerationē necessariā esse probat: et ciuilē anime potestates aliqua

potestates ⁊ hinc ex pte. hinc nota
bile ea q̄ ponit opti. in q̄. mesha
t. r. ⁊. Vbi in q̄d q̄ laudabile
p̄p̄. dūe potestē q̄ in ubiq̄ modis
p̄tēnt. ⁊ in se q̄ d potestē ar
tibus q̄ nō potestibus. q̄ potē pati
nō est laus. nō ibi dicit. Szad. Et
q̄ bonarū q̄ laus q̄ bonū q̄ d. fēp̄
q̄ bonū q̄. hinc q̄ d. dicit. ad hinc in
p̄tēnt. ⁊ in se q̄ d. dicit. q̄ hō

autem. hōis bone fame signifi
p̄tē. istud dicit. autem q̄. fē. n
fēlas. in voluptate. nō agitur v̄t
imo reprob. infra h. ca. ⁊. p̄. ap
bar. enī in hoc q̄ dix. in. q̄. nō
ad ista op̄. p̄tēnt. q̄ fē. q̄ fē. p̄tēnt
voluptate. signifi. istud. q̄. fē. p̄tēnt
nō ē bonū laudabile. //

per dicitur q̄le bonū
quā fel. volūta
q̄ fē. nō in bonū
p̄tēnt. //

comenda. q̄ laudat. al
q̄. nō. p̄tēnt. q̄. fē. n
fē. nō. p̄tēnt. //

q̄. nō. p̄tēnt. q̄. fē. n
fē. nō. p̄tēnt. //

q̄. nō. p̄tēnt. q̄. fē. n
fē. nō. p̄tēnt. //

Tractatus quartus. Primi

et parte cognoscere oportere. Et demum duplicem distinguit virtutem: intellectivam que rationi tribuitur: et moralem/que appetitui seu voluntati regunde melle dicitur vt ratione audiat.

Quam ergo sit felicitas ai operatio quedam scdm virtutem pfectam de virtute ipsa videndum est. Nam si fortasse melius felicitate

intuebimur. Videt aut et his: qui vere ciuili sit: circa hanc plurimum laborare. vult eni ciues bonos efficere: legibusq; obtemperantes. Ex

plum huius habemus cretheusiu z lacedemonioz legumlatores: z si q alij tales fuerunt. q si ciuili est ista scrutari: manifestum est (vt ab ini-

tio proposuimus) de illa esse querendum. Sed de virtute humana videlicet querere oportet. Nam bonum quidem humanus: et felicitatem humanam

querebamus. Virtute aut humanam dicimus no corporis: sed animi. et felicitatem animi operationem. Hec si ita sunt clarum est: oportere ci-

uilem hominem scire aliquatenus ea: que circa animum. quemadmodum: qui oculos et omne corpus curaturus est. ac tanto magis: quan-

to ciuili honorabilior ac prestantior est q; medicina. q; si prestantes medici circa cognitionem corporis multum laborant. idem circa animum

est a ciuili homine faciendum. Videndum est autem horum gratia et eatenus videndum: vt ad quesita sufficiant. Nam vltterius quidem scr-

tari: operosius forsitan esset q; pro rerum propositarum qualitate. Si- cutur autem de illa et in externis sermonibus sufficienter quedam:

quibus vtendum est. veluti vnam eius esse partem sine ratione: aliam roem habentem. Atru aut vo diuidant ista scdm corporis partes z oe diui-

sibile: vel rone quidem duo sunt: sed diuisione minime recipe apta/ceu in circūferentia concauum et conuexum: nihil refert ad presens. Sed it-

Handwritten marginal notes in the top left corner, including phrases like 'si in... de...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'de virtute ex quo...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the left margin, starting with 'si quis...'

Large handwritten marginal notes at the bottom left, containing several lines of text.

Handwritten marginal notes in the top right corner.

Handwritten marginal notes in the right margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the right margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the right margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the right margin, starting with 'si quis...'

Handwritten marginal notes in the right margin, starting with 'si quis...'

rationalis quidē partim cōmuni et vegetabili similis est. Loquor autē de eo: quod causa est nutriendi et augmentandi. Itā talē animi poten-

tiam in cunctis: q̄ nutriunt: quis reponat: 7 in fetib⁹ hanc ip̄am quoq̄ imperfectis rationabilius q̄ alia aliqua. Huius igitur cōmunitatis que-

dam virtutis: et non humana apparet. Videtur enim in somnis maxi-

me operari hec pars atq̄ potentia. At bonus et malus per somnū mi-

nime discernunt. Unde autē: felices a miseris in diuidio vite nihil dif-

ferre. Cōtingit autē hoc rōnabiliter. Itā ociositas at̄ somnus est q̄ nō di-

citur bona vel mala: nisi in quantū alicui parumper eueniūt motus. et

q̄ meliora sūt visa modestorū hoīm q̄ quorūcūq̄. Sed de his quidē sa-

tis. et nutritiā omittēdū. q̄a humane virtutis expertus est. Videt̄ 7 alia

quedā natura aī irrationalis: esse particeps tñ aliq̄tenus rōnis. Cōtri-

nentis. n. et incōtinētis rōem et aī id qd̄ rōem habet laudamus. Recte

cui et ad optima puocat. apparet autē et aliud quiddā p̄ter rōem illis in-

esse: qd̄ repugnat resistitq̄ rōni. Et. n. resolute corpis partes: si ad dex-

terā mouere velis: in sinistra ferunt: sic et in aīo: in cōtrariū ferunt: in

continentiū appetitus. Sed in corporib⁹ quidē cernimus id: qd̄ puerse

mouet̄. in animo vero: nō cernimus. sed nihilominus putandum est in

animo quoq̄ esse aliquid p̄ter rationē: quod huic aduersat: et obuiat.

Quatenus autem non vltius repugnat qualiter aliud nil differt ra-

tionis et hec videtur particeps: vt diximus. Itaq̄ paret rationi con-

tritentis. Forte etiam magis obediens est in temperato et forti. om-

nia enim consonant rationi. Videtur ergo et irrationale duplex: aliud

vegetabile et nō particeps rationis: aliud concupiscibile et omnino ap-

petibile in tantū particeps: in quantū illi obediens atq̄ obtemperans

Handwritten marginal notes in the left margin, including the number '593' and some illegible text.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the phrase 'dicitur' and other text.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the phrase 'esse' and other text.

Handwritten marginal notes in the left margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Handwritten marginal notes in the right margin, including the phrase 'videtur' and other text.

Tractatus primus. Secundi

est. Sic itaqz patris et amicos dicimus ratione habere. Non autem ut mathematicorum. Quod aut persuadet. quod a ratione: id quod irrationale est: admonitiones: increpationes: cohortationesqz significant. Sin aut dicere oportet hanc quoqz parte habere ratione. duplex erit rationem habens. aliud principaliter et in se ipso. aliud tanqz patri obediens quidam. Distinguit et virtus scdm hanc differentia. Dicimus eni illaruz quasda esse intellectivas: quasda vero esse morales. Sapientiam quidem et solertia: et prudentiam intellectivas: liberalitate aut et modestiam morales vocamus. Loquentes eni de moribus: nunqz dicimus: quia sapiens: aut solers: sed quia mitis et modestus. laudamus et sapientem secundum habitum. habituum vero eos. qui laudabiles sunt: virtutes appellamus.

Incipit liber secundus ethicorum Aristotelis qui de virtutibus morum generaliter agit: et tres habet tractatus. Et iste primus tractatus tractat de causis virtutum: quattuor continet capitula. Capitulum primum. ostendit nullam virtutem morum in nobis fieri natura: sed ex similibus operationibus omnes habitus produci.

Mun vero duplex sit virtus: alia intellectiva: alia moralis. Intellectiva quidem plurimum ex doctrina generatione habet atqz augmentum. Quapropter experientia indiget: et tempore. Moralis autem ex assuetudine fit. Unde et nomen habet participium a more declinans. Ex quo manifestum est: nullam moralem virtutem natura nobis inesse. Nihil enim eorum: quae natura sunt: aliter assuescit: veluti lapis: cuius natura est ut deorsum seras: nunquam assuesceret sursum ferri. non: si miles illum quem assuefaciendi gratia in altum projiciat. neque ignis deorsum: neque aliud

Handwritten marginal notes in Latin, including phrases like 'est. Sic itaqz patris et amicos dicimus ratione habere.', 'moralis in nobis ex assuetudine fit.', and 'moralis quidem plurimum ex doctrina generatione habet atqz augmentum.' The notes are written in a cursive script and often include small diagrams or symbols.

Handwritten marginal notes in Latin, including phrases like 'Quod aut persuadet. quod a ratione: id quod irrationale est:', 'moralis autem ex assuetudine fit.', and 'Unde et nomen habet participium a more declinans.' The notes are written in a cursive script and often include small diagrams or symbols.

quicquid ex hijs (quod aliter nata sunt: aliter affuefceret) necque natura ergo:

necque propter naturam insunt nobis virtutes: sed sumus nos quidem ad illas recipiendas natura apti. proficimur autem per consuetudinem.

Preterea quod natura nobis insunt: eorum potentias prius ferimus. posterius vero actus reddimus (quod in sensibus manifestum est)

Non enim ex eo: quia sepe audimus: aut sepe vidimus: sensum accepimus: sed contra habentes: vix sumus. non utentes/habuimus. At virtutes adquirimus operando prius (quod admodum et in alijs artibus) quod enim oportet: postquam didicerimus facere:

ea faciendo addiscimus. ceu fabricando fabri. et cytharam pulsando cytharedi. sic iusta agendo iusti. et modesta modesti. et fortia fortes efficiuntur

Testat id: quod fit in civitatibus. Nam latores legum assuefaciendo: cives bonos efficiunt. et propositum quidem omnis legis latores hoc est. quicumque vero ex illis hoc non bene agunt: aberrant.

Idcirco inter bonam rem. per malam interest. Insuper omnis virtus atque ars ex istis: atque per eadem fit. corruptiturque. Ex pulsatione enim cythare: boni ac mali fiunt cytharedi. eodemque modo comedi: et fabri. et alij omnes bene fabricando/boni erunt fabri. male autem: mali.

Quod nisi sic esset: doctores non indigerent: sed omnes boni aut mali essent. Sic et in virtutibus res se habet. Agendo enim: que in comitibus hominum versant: vel iusti: vel iniusti euadimus. Agendo quod in periculis: et consueti metuere: ac fidere: fortes vel timidi sumus. Simili modo in his: quod circa concupiscentiam: et in his: que circa iram. Alij temperati et faciles. Alij intemperati et iracundi: pro ut hoc vel illo modo in illis fit. ac (ut vno comprehendam verbo) ex similibus actibus: habitus fiunt.

Itaque videndum est quales actus edamus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

quod agimus. Nam quales illi sunt: tales habitus subsequuntur. Non parum igitur: sed plurimum: imo totum refert hoc

Tractatus primus. Secundi

vel illo modo statim ab adolescentia consuescere. **Cap. ij.** ostendit virtutes ex actibus moderatis fieri ab iisdemqz augeri: et illis non moderatis corrumpi: atqz circa illa operari ex quibus orta est.

Quam igitur presens opus non contemplationis gratia fiat quemadmodum cetera: non enim ut sciamus quid sit virtus. (Nam sic nulla eius foret utilitas) sed ut boni sumus/ perscrutamur necessarium est de actibus videre: qualiter agere illos oportet. nam in illis consistit quales sunt habitus: ut ostendi. **O**portet igitur secundum rectam rationem agere: commune est. et presuppositum nobis existat. **Q**ue autem recta sit ratio: et quo modo ad alias se habet virtutes: postea dicitur. **A**llud primum a nobis confessum existat: quod omnis de rebus agendis sermo: quasi per figuram quadam et non per exactam discussionem tractari debet. quia (ut ab initio diximus) secundum materiam sermones sunt exigendi. **A**t in rebus agendis utilibusque nihil firmum: neque stabile est. ut etiam nec in sanis. **C**umque hoc habet uniuersum genus: uultomagnis de singulis rebus nulla certitudo tradi potest. cum neque sub arte: neque sub professione aliqua cadant. **S**ed opus est: ut his qui agunt: semper ad tempus considerent. ceu in medicina et navigatione. sed quantum ita sit: tum conandum est auxilium ferre. **P**rimum igitur illud considerandum quod istorum ea natura est: ut defectu excessuque corrumpantur: ceu in viribus ac sanitate videmus. **O**portet enim pro obscuris clara exempla inducere. **E**xcessus enim ac defectus laborum vires corrumpunt. **E**odem modo cibi et potus nimis magni: aut nimis parui: sanitatem corrumpunt. moderati: faciunt augent. conseruat sic igitur in fortitudine ac temperantia et alijs virtutibus. **Q**ui cuncta fugit: ac formidat: et nulli resistit: tumidus est. et qui vero omnino nihil formidat: sed aduersus

Handwritten marginal notes in the top left corner, including phrases like 'in illo modo' and 'ostendit virtutes'.

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'oportet igitur' and 'secundum rectam rationem'.

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'ut in medicina' and 'navigatione'.

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'exemplis' and 'inducere'.

Handwritten marginal notes in the left margin, including 'qui cuncta' and 'formidat'.

Handwritten marginal notes in the top right corner, including 'vel illo modo' and 'statim ab adolescentia'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'ostendit virtutes' and 'ex actibus moderatis'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'omnis de rebus' and 'agendis sermo'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'secundum materiam' and 'sermones sunt'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'ut in medicina' and 'navigatione'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'exemplis' and 'inducere'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'qui cuncta' and 'formidat'.

omnia vadit: temerarius. Item qui omni voluptate potif: nec vlla se
abstinet: intemperans est. Qui vero omnes fugit instar agrestiu: infē-
sibilis quidā est. Corruptif eni temperantia et fortitudo ab excessu et
defectu: a medio aut seruat. Nec solū generationes et augmēta: z cor-
ruptiones ex iisdem et ab iisdē fiunt. Verum etiā operationes in iisdē
erunt. Nam et in alijs: que et euidentiora sunt: idē accidit. veluti in vi-
ribus. fiunt eni vires ex capacitate multi cibi: ac ex tollerantia multoz
laborū. et hec maxime facere robustus potest. Sic et in virtutibz, absti-
nendo a voluptatibus: temperati efficimur. Facti aut: maxime possu-
mus abstinere.

Lapi. iij. ostēdit virtutes a vitia disci ex volupta-
te et dolore: circa quos effectus omnes habitus moralis quodammodo
existunt.

Significatio aut habitū: z voluptate aut molestia: que fa-
cta sequit: deprehendi cōuenit. Qui abstinet a corporeis vo-
luptatibus: si ob hoc ipm gaudet: temperans est. si moleste fert/intē-
perans. Item qui pericula subit: et gaudet: aut certe non dolet: fortis
est. qui vero dolet: timidus. Circa voluptates eni et dolores vtus mo-
ralis consistit. Nam propter voluptatē improba facimus. z ppter mo-
lestiam bene facere omitimus. Itaqz ab ipsa adolescentia institutos
esse conuenit: vt plato inquit. vt pro qbus oportet: gaudeamus: ac do-
leamus. Hec. n. recta est disciplina. Deterera si vtutes sunt circa actz
et affectus: oēm vero affectum et actū sequit voluptas: aut dolor: vir-
tus circa voluptates et dolores erit. Ostendunt hoc pene: que propte-
rea infligunt. Sunt eni medicine quedā. Deterera aut ea natura
est: vt per contraria fiunt. Deterera (vt supra diximus) omnis habitus

c iij

*magna pars
moderata
autem
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

*alio signifi
ca*

*si quis
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

*si quis
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

*si quis
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

*si quis
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

*si quis
et in quibus
et in quibus
et in quibus
et in quibus*

Tractatus primus. Secundi

anmi ad illa: et circa illa naturam habet: que talia sunt: ut illa meliores aut deteriore efficiant. Sed per voluptates et dolores pravi fiunt sequi do et fugiendo/vel quas non oportet: vel quando non oportet: vel quoties aliter a ratione talia prescribant. Quapropter virtutes diffiniunt tranquillitates quasdam et quietes, non tamen bene, quod simpliciter dicunt: sed non

ut oportet: et quando: et quotiesque alia adiungunt. Subest igitur: virtutes esse circa voluptates et dolores optimorum operatrici: vitium autem contra. Probat etiam illud: quod cum tria ad capiendum repudiandumque consilium pertinent honestum: utile: voluptarium: et tria his contraria: turpe: inutile: molestum. bonus quidem hec omnia recte consequitur. malus vero aberrat. sed precipue circa voluptatem. hec enim communis est animalibus. et cuncta que in electionem cadunt/subsequitur. Nam et honestum et utile iocundum videtur.

Cunctis etiam nobis a pueritia simul educata est. Quapropter arduum est hanc rem insitam penitus vite nostre reijcere. Regimus autem actus nostros: alij magis: alij minus per voluptatem et dolorem. Ob hoc igitur necesse est totum negotium circa illa versari. Non parum est enim ad res agendas probe aut improbe letari: aut dolere. Insuper difficilius est voluptati repugnare quam in re: ut Heraclitus inquit. Circa difficiliora vero semper ars virtusque existit. Nam bene in hoc melius est. Itaque ob id quoque circa voluptates et dolores totum negotium esset virtutis et civis. Nam qui bene his utitur: bonus erit. qui male: malus. Esse igitur virtutem circa voluptates et dolores: et ex quibus fit ab eisdem augeri: atque aliter factis corrumpi: et circa illa operari: ex quibus fit satis dictum est.

Capitulum iij. soluit dubitationem quomodo iusta agendo efficiamur iusti quum iuste agere ex iustitia pendere videatur. declaratque aliud esse iusta agere/aliud iuste. Simile est in alijs virtutibus.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'quod modo dicitur', 'quod modo dicitur', and 'quod modo dicitur'.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'quod modo dicitur', 'quod modo dicitur', and 'quod modo dicitur'.

Iusto quereret fortasse quispiam: quemadmodum dicimus quod iusta agendo iustos: et modesta modestos fieri oportet? Nam si

iusta et modesta agunt: iam sunt iusti et modesti: ceu si grammatica et musica grammatici et musici. Vel non in artibus ita se habet. Nam fieri potest: ut grammaticum quid agat fortuito: et alio supposito. Tunc igitur grammaticus erit: cum grammaticum aliquid et grammatice faciet: hoc est secundum

eam grammaticam: que est in ipso. Preterea nequaquam simile est in artibus et virtutibus. Nam que ab arte procedunt: laudem in se habent. quare sufficit illa sic existere. Sed que a virtute prospiciunt: non satis est: si ipsa iuste quodammodo se habent: et modeste agant. sed si agens ita egerit. primo: si sciens. secundo: si eligens. et eligens propter ipsa. tertio: si certo et immobili iudicio agat. Ad ceteras vero artes habendas: nihil hominum requiritur preterquam scientia. At in virtutibus scire ipsum parum est: aut nihil. uti vero: ac exercere plurimum: immo totum valet. utpote que ex frequenti actione iustorum modestorumque proveniant. Res. n. tunc iusta et modesta dicitur: quando talis est: qualis iustus et modestus ageret. Iustus autem et modestus est: non qui hec agit: sed qui sic agit: ut iusti et modesti agunt. Bene ergo dicitur quod quis iusta agendo: iustus fit. et modesta modestus. Non agendo autem: nullus ut bonus sit: ne curare quidem videtur. Sed plerique non ita faciunt. verum ad verba disputationumque conuersi: putant se philosophari. atque ita viros bonos fieri egrotos imitati. qui verba medicorum audiunt quidem diligenter: faciunt autem nihil ex his que sibi precepta sunt. Et ergo illorum corporibus non bene erit: qui ita curantur: sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

Tractatus secundus sancti libri ethicorum. perquirens

... iusta agendo iustos: et modesta modestos fieri oportet? Nam si iusta et modesta agunt: iam sunt iusti et modesti: ceu si grammatica et musica grammatici et musici. Vel non in artibus ita se habet. Nam fieri potest: ut grammaticum quid agat fortuito: et alio supposito. Tunc igitur grammaticus erit: cum grammaticum aliquid et grammatice faciet: hoc est secundum eam grammaticam: que est in ipso. Preterea nequaquam simile est in artibus et virtutibus. Nam que ab arte procedunt: laudem in se habent. quare sufficit illa sic existere. Sed que a virtute prospiciunt: non satis est: si ipsa iuste quodammodo se habent: et modeste agant. sed si agens ita egerit. primo: si sciens. secundo: si eligens. et eligens propter ipsa. tertio: si certo et immobili iudicio agat. Ad ceteras vero artes habendas: nihil hominum requiritur preterquam scientia. At in virtutibus scire ipsum parum est: aut nihil. uti vero: ac exercere plurimum: immo totum valet. utpote que ex frequenti actione iustorum modestorumque proveniant. Res. n. tunc iusta et modesta dicitur: quando talis est: qualis iustus et modestus ageret. Iustus autem et modestus est: non qui hec agit: sed qui sic agit: ut iusti et modesti agunt. Bene ergo dicitur quod quis iusta agendo: iustus fit. et modesta modestus. Non agendo autem: nullus ut bonus sit: ne curare quidem videtur. Sed plerique non ita faciunt. verum ad verba disputationumque conuersi: putant se philosophari. atque ita viros bonos fieri egrotos imitati. qui verba medicorum audiunt quidem diligenter: faciunt autem nihil ex his que sibi precepta sunt. Et ergo illorum corporibus non bene erit: qui ita curantur: sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

... ut iusti et modesti agunt. Bene ergo dicitur quod quis iusta agendo: iustus fit. et modesta modestus. Non agendo autem: nullus ut bonus sit: ne curare quidem videtur. Sed plerique non ita faciunt. verum ad verba disputationumque conuersi: putant se philosophari. atque ita viros bonos fieri egrotos imitati. qui verba medicorum audiunt quidem diligenter: faciunt autem nihil ex his que sibi precepta sunt. Et ergo illorum corporibus non bene erit: qui ita curantur: sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

... Et ergo illorum corporibus non bene erit: qui ita curantur: sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

... sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

... sic nec illorum animis: qui ita philosophantur.

183... in q... morat... g... r... m... du... di...

Coll... in qua... p... m... p... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

... m... m... m... m... m...

Tractatus secundus. Secundi

quidnā sit virtus duo habet capla. Capitulū primū. genus vtutis
pquirens virtutē oēm nō affectū/aut potentia: sed habitū esse ostendit

Dest hec aut quid sit virtus/considerandū est. Cū igit tria

sint: que in animo fiunt: affectus: potentia: habitus: horum

certe aliquid virtus erit. Affectus quidē voco/cupiditatē. irā. metum.

audaciā. inuidiā. leticiā. amorē. odiū. desiderii. emulationē. misericor-

diam: et vniuersaliter illa: que voluptas aut molestia sequit. Potenti-

as aut voco: scdm quas illas suscipere apti sumus. veluti scdm qs pos-

sumus irasci: aut dolere: aut misereri. Habitus aut: per quos bene vel

male ad effectus nos habemus. veluti ad irascendū/ si vehementer aut

remisse: male. si mediocriter: bene. Eodē modo et circa alia. Affectus

ergo nō sunt neqz virtutes neqz vitia. quia scdm affectus: nō dicimur

boni vel mali: s; scdm virtutes et vitia dicimur. Et: quia scdm affectus

nō laudamur neqz vituperamur. Nō enī laudat: qui timet: nec q; ira-

scitur. neqz vituperat: qui simpliciter irascitur: sed qui certo modo. At

scdm virtutes et vitia laudamur et vituperamur. Preterea irascimur

et timemus sine electione. virtutes aut electiones quedā sunt: vel nō si

ne electione. Insuper scdm affectus moueri dicimur. sed scdm virtutes et

vitia nō moueri: sed certo modo dispositos esse. Propter hoc etiā neqz

potentie sunt. Nā neqz boni: neqz mali ex eo dicimur: quia facere pos-

sumus simpliciter. neqz laudamur: neqz vituperamur. Et preterea po-

tetes sumus natura. At boni vel mali natura nō sumus. Diximus aut

de hoc prius. Si ergo neqz affectus sunt: neqz potentie: restat vt habi-

tus vtutes sint. Quid igitur virtus sit generaliter dictū est.

Cap. ij. inuestigata proprietate omni virtuti cōue-

niente: ostendit virtutē morālē medi; scdm nos coniectatricē esse dem-

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'quid sit virtus', 'affectus', 'potentia', and 'habitus'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'virtus', 'affectus', 'potentia', and 'habitus'.

de eam finit postremo quosdam actus atq; affectus mediocritatem nō recipere probat.

Sed oportet nō solū isto modo: q; habitus est: sed qualis habitus sit dicere. Est ergo dicendū: q; omnis virtus (et illud ipm cuius virtus est: bene se habens) p̄ficit: z opus eius bene reddit.

Et ecce virtus oculi et oculū studiosū facit: et opus eius. Virtute enī oculi bene videmus. Eodēq; modo virtus equi equū ipm studiosus facit: et bonū ad currendū: portandūq; equitē: et ad expectandū hostes.

Si ergo hoc eodē modo in oibus se habet: z virtus certe hoīs habitus/ erit: ex quo bonus vir fit: et ex quo suum opus bene reddit. Quomodo

autē his erit: iā dictū est. Preterea hoc modo patebit: si inspiciamus q; lis sit eius natura. Nempe in oī continuo ac diuisibili et plus et minus: et equale capi potest: et hoc aut respectu rei: aut nostri. Equale vō mediū quid est inter defectū z excessum. Bico autē mediū rei: quod equa

liter distat ab utroq; extremo, quod est vniū et idē in oibus. Respectu autē nostri: quod neq; excedit: neq; deficit. Hoc autē neq; vniū: neq; idē oibus est. Veluti si decē multa: duo pauca: sex media capiantur in re.

Equaliter enī excedunt. et excedunt hoc mediū est scdm numeri p̄por- tionē. Sed quantū ad nos: nō ita capiendū. Non enī si cui decē minas comedere multū est: duas autē parus: magister ludi sex eidē tradet. Est

enī fortasse et hoc nimū aut parū illi: qui accepturus est. Nam miloni parum. incipienti vero se exercere/ nimum. Simile est in cursu z pale- stra. Hoc itaq; modo ois sciens excessum vitat atq; defectū: mediū autē

querit: et hoc eligit. mediū vero nō rei: sed respectu nostri. Si utiq; ois scientia sic opus bene p̄ficit ad mediū prospiciēs: et ad hoc opera ipsa

Handwritten marginal notes on the left side, including 'Sed oportet non solum isto modo' and other commentary.

Handwritten marginal notes at the top right, including 'Sed oportet non solum isto modo' and other commentary.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Et ecce virtus oculi' and other commentary.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Et ecce virtus oculi' and other commentary.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Et ecce virtus oculi' and other commentary.

Handwritten marginal notes on the right side, including 'Et ecce virtus oculi' and other commentary.

Tractatus secundus. Secundi

Deducens (vnde dici consuevit in recte factis: q̄ necq̄ addi: necq̄ demit
quicq̄ potest: vtpote excessu atqz defectu corūpentibus mediū medio
aut seruāte. boni aut artifices vt diximus: ad hoc respiciētes faciunt)
virtus aut omni arte certior ac melior est: quemadmodū natura: mediū
quidē erit coniectatrix. Loquor aut de mortali. Nā ea vertit circa af-
fectus et actus. et in his est excessus: defectus et mediū. vtpote metue-
re. audire. cupere. irasci. misereri: et vniuersaliter letari: et dolere ma-
gis et minus. ac vtraqz nō bene. sed quādo: et in quibz: et erga quos
cuius causa: et vt oportet/mediū et optimū est. qđ profecto est in virtu-
te. Eodē modo in actibus est excessus et defectus et medium. Virtus
aut circa actus et affectus versat. in quibus excessus quidē delinquit:
defectus vero reprehēdit. mediū aut probat: ac recte perficit. Sed hec
vtraqz virtutis sunt. Mediocritas vero quedā virtus est: mediū con-
iectatrix. Ad hec derelinquere multifaria est. nā malum quidē infinitū
est. vt pythagorici putant: bonū aut finiti est. recte aut perficere: vnice
dicit. Quapropter alterū facile: alterū difficile est. facile qđ aberrare:
difficile est eo: ad qđ intēdas potiri. Et ob hoc igit vitij ē excessus et de-
fectus. virtus aut: mediū. Nā boni qđ simpliciter, multifariā aut ma-
li. Est ergo virtus habitus clectius i mediocritate cōsistens quo ad nos:
rōne terminata et vt sapiēs terminaret. Mediocritas aut: duoz vitio-
rū: alterius scđm excessum: alterius scđm defectū. Et etiā q̄a alia exce-
dūt: alia deficiūt magis q̄ oportet in affectibz et actibus. virtus aut me-
diū inuenit: atqz eligit. Quapropter scđm substantiā et rōnē quid illa
sit dictantē: mediocritas est virtus. scđm vero cōmendationē probita-
tis/summitas. Nō tñ ois actus nec ois affectus: mediocritatē recipit.

Handwritten marginal note in the top left corner.

Handwritten marginal note on the left side, starting with 'Supra dicitur magis ea q̄ me'.

Handwritten marginal note on the left side, starting with 'Hec pars'.

Handwritten marginal note on the left side, starting with 'Facile bonis deficiunt q̄t'.

Handwritten marginal note on the left side, starting with 'Mediocritas magnificans'.

Handwritten marginal note on the left side, starting with 'Facile vniuersaliter'.

Handwritten marginal note at the bottom left, starting with 'In bonis dicitur q̄'.

Handwritten marginal note at the top right, starting with 'vnde bonis'.

Handwritten marginal note in the upper middle, starting with 'dicitur in hoc'.

Handwritten marginal note in the upper right, starting with 'q̄t'.

Handwritten marginal note in the upper right, starting with 'ad gratiam'.

Handwritten marginal note in the upper middle, starting with 'dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'supra dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'laudabile'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle left, starting with 'vnde dicitur'.

Handwritten marginal note in the middle right, starting with 'vnde dicitur'.

Ma sunt quedam: quae statim ut noiata sunt: prauitatem conexas habent. ut maliuolentia, impudentia, inuidia. et in actibus: stuprum, furtum, homicidium.

Ma cum ea haec et hmoi ita dicunt: quasi mala ipsa sint, non quasi excessus aut defectus ipsorum. Nunquam ergo in illis recte facere daf: sed semper deliquit. nec i illis est quod oportet: et quando oportet: et ut oportet: sed simpliciter i quolibet istorum deliquitur.

Eodem modo dicendus est de iniuria: et ignauiia: et luxuria. Ma si aliter dicerem: esset excessus et defectus in

diocritas. et excessus excessus: et defectus defectus. Sed quemadmodum temperantie et fortitudinis non est excessus neque defectus (qui ipse medie sunt: et summe) sic nec illarum: quae supra diximus, mediocritas est neque excessus

et defectus: sed ut cuique illa facias reliquis. Excessus enim et defectus nulla

omnino est mediocritas, neque mediocritatis ipsius excessus est aut defectus. Tractatus tertius secundum librum ethicorum, tria continens capitula.

Capitulum I. specialiter singulas morum virtutes in medio consistere declarat, item et verecundiam atque indignationem.

ed oportet secundum sermonem nostrum non ad uniuersum modo genus: verum ad singula coaptare. In verbis enim

que de actibus habentur: uniuersalia quidem communiora, particularia autem veriora existunt. Nam et actus ipsi: circa singularia versantur

quos certe his consonare oportet. Comprehendenda igitur haec et describenda sunt. Circa timores igitur et audacitas: fortitudo mediocritas est.

excedentium vero qui non timeudo excedit: sine nomine est. multa vero sunt sine nominibus. Qui vero audendo excedit: ferocis, sed qui in timendo excedit: et in audendo deficit: timidus est.

Circa voluptates vero et dolores non omnes quidem: sed minus circa dolores media est temperantia, excessus autem intemperantia. Deficientes vero in voluptatibus

Ma sunt quedam: q statim ut noiata sunt: prauitatem conexas habent. ut maliuolentia, impudentia, inuidia. et in actibus: stuprum, furtum, homicidium.

Ma cum ea haec et hmoi ita dicunt: quasi mala ipsa sint, non quasi excessus aut defectus ipsorum. Nunquam ergo in illis recte facere daf: sed semper deliquit. nec i illis est quod oportet: et quando oportet: et ut oportet: sed simpliciter i quolibet istorum deliquitur.

Eodem modo dicendus est de iniuria: et ignauiia: et luxuria. Ma si aliter dicerem: esset excessus et defectus in diocritas. et excessus excessus: et defectus defectus.

Sed quemadmodum temperantie et fortitudinis non est excessus neque defectus (qui ipse medie sunt: et summe) sic nec illarum: quae supra diximus, mediocritas est neque excessus et defectus: sed ut cuique illa facias reliquis.

excedentium vero hinc supser mi muring a magist's omnibus dicendi p fortitudinis est una dty f dne dthms qd hi qd d... in m dno t danda una dty media p gntz tenz dr. S. p e una dty. q p m pnybe m... una dty hese pluzes pasione e plura eigna...

Tractatus tertius. Secundi

vit reperiunt. Itaq; ne nomē qdē fortiti sunt: sed isensati vocentur. Circa dādas capiēdasq; pecunias media est liberalitas. excessus vō et defectus hinc pdigalitas: illinc auaricia: q̄ inter se cōtrarie: excedūt: et deficiunt.

Itā prodigus q̄dem i erogando excedit: i capiēdo deficit. Auarus aut i capiēdo excedit: i erogando deficit. s; nunc sūmatim et pfigurā dicimus. Postmodū diligentius de ipsis tractabim.

Sūt et alie circa pecunias dispositiones. Mediocritas vō est magnificēcia. Ad magnificus enī differt a liberali, hic circa magna: illa circa parua versat. Excessus vō est iexplebilitas et vulgaris vōtositas. Defectus vō modicitas.

Differūt aut hęc ab hīs: que circa liberalitatē sunt. Sed quō differāt/postea dicitur. Circa honorē aut et ihonoratōnē media est magnanimitas. Excessus aut inflatio dicitur. Defectus vero pusillanimitas. Et aut dicitur ad magnificentiā se habere liberalitatē: et circa parua differre: sic se habet alia quedā ad magnanimitatē circa honores magnos existentē: illa circa paruos.

Est. n. honores cupere vt oportet: et magis q̄ oportet: et minus. Vocat aut: q̄ cupiditate honoris excedit: ambitiosus. q̄ aut deficit: remissus. meli⁹ aut: inoiatus est. nā et dispositiōes ipse: inoiate sunt. p̄terq̄ ambitiosus ambitio. Unde certāt extremi de media regione. et nos mediū q̄nq; ambitiosū dicimus: q̄nq; remissum.

et modo vnū: modo alterū laudamus. Id cur accidat: i sequētib⁹ dicitur. Nunc de alijs eodē modo dicamus. Est enī circa irā excessus: et defectus et mediocritas. Sed sunt fere inoiata. mediū aut mansuetū: et mansuetudinē ip̄as mediocritatē vocam⁹. Qui vō excedit: iracūdu⁹: et excessus ipse iracūdia. Qui aut deficit: segnis et defectus ipse: segnicies vocat.

Sūt et alie tres mediocritates: similitudinē quādā iter se hñtes differunt

Ad dādas q̄ dicitur liberalitas q̄ ḡstia in dādo q̄ accepit q̄ remittit.

Itā dicitur prodigi.

quid est auarus.

Itā videtur quid sit magnificētia in q̄no deficit a liberalitate.

Itā

Itā videtur q̄ est alia dicitur q̄ se b̄ ad magnificētia.

Itā videtur q̄ sit alia q̄ dicitur.

Itā videtur q̄ qui magis cupit q̄ sit dicitur.

Itā videtur q̄ media hōmīnū op̄i: merita sunt.

Itā videtur q̄ dicitur q̄ dicitur q̄ dicitur.

Itā videtur q̄ dicitur q̄ dicitur q̄ dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

Itā dicitur.

tamen adinvicem. Omnes. n. sunt circa verborum et actuum communi-
nionem. sed in hoc differunt. qd vna earum est circa verum: alie circa de-
lectabile. et hoc partim in ioco: partim in cunctis: que ad vitam p[er]tinet.

Igitur de his quoq[ue] dicendum est. vt appareat mediocritatem in omni-
bus esse laudandam. extrema vero neq[ue] recta: neq[ue] laudabilia: sed re-
prehensione digna.

Sunt etiam plerq[ue] istarum innominate. conadum
est: vt in alijs: noia fingere declarationis et intelligētie gratia. **Circa**

verū igitur mediū qdem gravis. et mediocritas ipsa: gravitas appellat[ur]

Simulatio aut[em]: si excedat: vanitas. et q[ui] illa vtit[ur]: vanus. si deficit: iro-

nia. et q[ui] ea vtit[ur] ironico dicit[ur]. **Circa delectabile aut[em] in ioco:** med[us] est

comis. et dispositio ip[s]a comitas. excessivo vero: scurrilitas. et q[ui] ea vtit[ur]

scurra. defectus aut[em]/rusticitas. et q[ui] ea vtit[ur] rusticus. **In reliquo aut[em] de**

lectabili: qd i vita versat[ur]: q[ui] vt oportet. iocundus ē/amicus. ⁊ mediocri-

tas: amicitia. **Qui excedit si nulli[us] gra: lascivus.** si lucri sui causa hoc

facit/adulator. **Qui aut[em] deficit: ⁊ i cunctis molestus est: cōtensiosus ⁊ i**

humans vocat[ur]. si i affectibus quoq[ue] et circa ip[s]os mediocritates sunt.

Mā verecūdia qdem: virtus nō est. laudat[ur] tñ verecundus. qm̄ his medi-

no dicitur. q[ui] vero excedit: et i cunctis veres/pavidus. q[ui] autem deficit:

impudens vocat[ur]. Indignatio aut[em] media est inter invidiam et puerfuz

gandum. Versatur aut[em] circa voluptatē et dolorē proueniētē ex h[uius]o:

que proximis contigunt. Indignās enī moleste fert: cū indigna alicui

prosperitas est. Invidus hūc excedēs: i cunctis tristat[ur] ac moleste fert.

Peruerse aut[em] gaudens nō modo nō dolet: sed letat[ur]. Verū de his alio

loco dicēdi tempus erit. De iustitia vero (quoniā de illa nō simpliciter

dicitur) paulo post distiguētes de vtraq[ue] dicemus: quō mediocritates

Tractatus tertius. Secundi

sunt. et eodem modo de rationabilibus virtutibus.

Capi. ij. ostendit vitia et inter se / et virtuti contraria esse magis tamen inter se virtutum quoque quibusdam excessit: quibusdam defectum magis opponi: duos ob causas.

Eo cum tres sint dispositiones: due quidem vitiorum in excessu et defectu: una virtutis: que mediocritas est: omnes ad invicem quodam modo opponuntur. Extreme quidem et illi: que media est. et sibi ipsis inter se

contrarie sunt. Media autem extremis. Ut enim equale ad minus maius: ad maius minus est: sic medij habitus defectus excedunt. Excessibus autem deficiunt et in affectibus: et in actibus. Fortis enim si ad timidum comparet: ferocius videbitur. si ad ferocem: timidus. Item temperans si ad insensatum comparetur: intemperans: si ad intemperantem: insensatus. Liberalis quoque si ad avarum comparet: prodigus. si ad prodigum: avarus videbitur. Itaque extremi rejiciunt medium: alter ad alterum. Timidus forte vocat ferocem: ferocem vero timidum vocat. Eodem modo in alijs. Que cum ita sint: maior est contrarietas inter extrema ad invicem quam ad medium. Nam longius distat inter se: quam a medio. Ut magnus a parvo: et parvus a magno: et uterque ab equali. Est insuper extremis quibusdam ad medium similitudo. ut ferocis ad fortitudinem: et prodigalitati ad liberalitatem. Ipsis vero extremis inter

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

se plurima dissimilitudo est. Que vero plurimum inter se distat: contraria diffiniunt. itaque magis contraria: quam magis distant. Sed medio in quibusdam excessus: in quibusdam defectus: magis opponit. ut ecce. fortitudini quidem non ferocia: que est excessus: sed timiditas: que est defectus opponitur. Temperantie autem non insensibilitas: que est defectus: sed intemperantia: que est excessus. Accidit autem hoc duabus de causis. primo ex ipsa re. quando alterum extremum propius: et similius est medio: non ipsum: sed

in pby dnm... d'op...

in q' d'it' seba...

in q' r'is vndm...

in q' b'ic est...

ita h' opo...

libri Ethicorum. XXIII

aliud magis opponit, veluti quoniam fortitudini ferior esse videtur ferocia et p...
pinquior: diffimulior vero timiditas: hanc magis oppositam dicimus. Quae enim
magis absunt a medio ea magis contraria videntur esse. Haec igitur una est cau-
sa ex ipsa re. Alia ex nobis ipsis, ad quam enim natura magis inclinati sumus
ea magis contraria medio videntur. Veluti cum ipsi proniores natura su-
mus ad voluptates: atque eo procliviores ad luxuriam quam ad continentiam:
tam magis contrariam dicimus: ad quam inclinatio magis sit, et ob id in
temperantia: que est excessus: magis contraria est temperantie.

Capitulum iij. precepta quedam ponit ad inveniendum
eliacudum ve medium vltima.

Eod igitur virtus moralis mediocritas sit: et quod: et quod duorum vi-
riorum mediocritas: alterius secundum excessum: alterius secundum defe-
ctum: et quod talis est propter conjecturam medium in affectibus atque actibus. Satis
dictum est. Quamobrem opus est studiosum existere. Nam in capiendum medio
tota vis consistit, atque ut circuli medium comprehendere non cuiusque est: sed tam
seletis: se irasci: et pecuniam dare facile est: et cuiusque. Sed cui: et quantum
et quod: et quamobrem: id quidem non amplius cuiusque est: nec facile. Itaque
recte facere rarum et laudabile: et perspicuum est. Quo circa oportet: cum quis
medium affectum vult: ante omnia longius abire a magis contrario. ut calipso mo-
nebat dicens. extra fumum et fluctum navem adige. Nam extremorum alterum
magis: alterum minus peccat. Cum itaque medium affectum sume difficile sit, quod se-
cundo loco est: minima in aliorum capiendum sunt: hoc autem fit maxime per hunc modum
quem diximus. Considerandum est enim: ad quam nos proniores sumus. Nam alij ad a-
lia natura ferunt. Id intelligitur ex voluptate et modestia: quam nobis pue-
rit. In contrarium autem nosmetipsos retrahere: ac reniti debemus. Longe
enim a delinquendo secedentes medium inuenimus: instar eorum: quod flexa ligna

... in q' agi
t' inbetioe medij. I' quid d
quid aliquis per e' d' m' h'
d' m' h' 3. p' t' in q' d' m' h'
d' m' h' e' h' m' h' e' d' m' h' g
h' m' h' p' t' p' m' h' m' h' m' h'

... in q' agi
t' inbetioe medij. I' quid d
quid aliquis per e' d' m' h'
d' m' h' 3. p' t' in q' d' m' h'
d' m' h' e' h' m' h' e' d' m' h' g
h' m' h' p' t' p' m' h' m' h' m' h'

... in q' agi
t' inbetioe medij. I' quid d
quid aliquis per e' d' m' h'
d' m' h' 3. p' t' in q' d' m' h'
d' m' h' e' h' m' h' e' d' m' h' g
h' m' h' p' t' p' m' h' m' h' m' h'

... in q' agi
t' inbetioe medij. I' quid d
quid aliquis per e' d' m' h'
d' m' h' 3. p' t' in q' d' m' h'
d' m' h' e' h' m' h' e' d' m' h' g
h' m' h' p' t' p' m' h' m' h' m' h'

Tractatus primus. Tercii

rectificat. In oibus maxime cauendū est a voluptate. Nō enim incorrupti de illa iudicamus. Quod igit seniores ppli passi sunt erga Ihele nā: hoc pati nos cōuenit erga voluptatē: et illoꝝ p oia dicere vocē. Nā sic illā trāmittentes/in iuuus errabimus. Ihec igit faciētes: vt sūmatim dicā: maxime valebimꝰ mediū adipisci. Arduū certe hoc: ⁊ ꝑcipue in singulis: nec facile determinare quō: et aduersus quos: et ꝑ qbus: et quousqꝰ irascendū est. Nā et nos qñqꝰ eos: qui nō irascunt/ laudamꝰ: qñqꝰ eos: qui irascunt. et illos mites: hoc fortes vocamus. Sed q parū excedit i alterutrā partē: nō vituperat. Qui vō multū: his latere nō pōt. Sed quantū: et quousqꝰ vituperādus sit/ nō facile est diffinire vbo. nec aliud quicqꝰ sensibiliū. Ihoꝝ aut in singulis iudiciū est. et in sensu. Illud dūtaxat clarū est q meliꝰ hitus i cūctis laudat: ⁊ q declinare oportet qñqꝰ ad excessū: qñqꝰ ad defectū. sic ei facillime mediū adipiscemur.

Incipit liber tercius ethicoꝝ Aristotelis. qui de qbuldā virtutū moraliū ptractat: et tres habet tractatꝰ. Et iste ꝑmus tractatus qñqꝰ cōtinet capla. Cap. i. de his q sponte queqꝰ inuiti agimus et que dupliciter: primū sunt ea q inuiti agimus tū ꝑ violētiā: vbi ⁊ de mixtis actibus dicit: tū ꝑ ignorantiā: vbi de circūstantijs actuum agit. Deinde sponte acta definiens: ostendit ea que per irā aut concupiscentiam geruntur non effici ab inuitis.

Bitur cū virtus circa affectus et actus versat: ac in hjs: q voluntaria sunt: laudes et vituperationes: in hjs vero: que in voluntaria: venia et interdū misericordia locū habeant: necessariū forsā est de virtute tractantibus: voluntariū et inuoluntariū diffinire. Utile etiā legūlatoribus ad premia penasqꝰ cōstituedas. Eident aut inuoluntaria esse illa: q per vim vel ignorantiā

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'rectificat', 'in oibus', and 'cauendū est'.

Handwritten marginal notes at the top right of the page, including the word 'Tercii' and other illegible text.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, below the main text, including phrases like 'virtus' and 'affectus'.

Large handwritten marginal notes at the bottom of the page, including phrases like 'virtus' and 'affectus'.

violenti e dupl... in opone... ali... in opone...

Violenti dicitur agens... (patis... capi loqui... dicitur... e ipa... e q' acty agit opone...

libri Ethicorum. XXIII

pertrans violentum est: cuius principium ab extra tale existit. in quo agens vel patiens nihil confert. veluti si ventus tulerit aliquo: vel hoies pponentes. Que vero propter metum maioris mali: vel propter bonum aliquod sunt. ut puta si tyrannus turpe aliquid iubeat: habens in potestate parentes et liberos: et si pareas: servetur. si non pareas: interficiantur. dubitatur utrum ea voluntaria: an involuntaria sunt dicenda. Tale aliquid accidit iniactibus: quod propter tempestatem sunt. Nemo enim sane mentis sponte tactat: sed pro salute sua et ceterorum. Adixi sunt igitur huiusmodi actus. sed magis similes voluntariis. Nam in electione sunt tunc: cum sunt. Finis autem agendi secundum tempus existit. Et voluntarium igitur: et involuntarium: tunc cum agitur dicendum est. Agitur autem volens. Et tunc principium movendi organicas partes in talibus actionibus in ipso est. Quorum autem in ipso principium est: in eo quoque utrum agatur: vel non agatur. Quare voluntaria sunt hec talia: licet per se facta involuntaria. Nemo enim tale aliquid sponte faceret. In huiusmodi autem actibus quandoque laudatur quod turpe aliquid et dolorosum subit pro magnis aliquibus et honestis: quandoque vituperatur. Nam turpissima quidem ferre pro nullo honesto: vel medicum improbi est. In quibus etiam laus non cadit: sed venia. eorum quae fecerit: quae non oportet: ob quaedam intollerabilia: quae humanam naturam transcendunt: et nullus utique sustineret. Sunt etiam quaedam: ad quae nemo cogi debeat: sed morte potius: ac extrema omnia proferre. Nam etiam Alemeonem Euripidis: quae compulerunt ad necem matris: ridicula videntur. Difficile interdum est iudicare quale: pro quo suscipiendum sit. et quid pro quo sustinendum.

Difficilius etiam postquam cognoveris: in sententia permanere. plurimum enim accidit: ut ea quae expectantur dolorosa: illa vero ad quae compellimur: turpia

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'violenti e dupl...', 'pertrans violentum est...', 'difficile interdum est iudicare...', and 'difficilius etiam postquam cognoveris...'

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'Violenti dicitur agens...', 'Violenti dicitur agens...', 'difficile interdum est iudicare...', and 'difficilius etiam postquam cognoveris...'

Handwritten notes at the bottom of the page, including 'difficile interdum est iudicare...' and 'difficilius etiam postquam cognoveris...'

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple
Violenta reseruit et ino involuntaria
sint. quare laudes et vituperationes circa eos sunt: qui compelluntur
aut nō compellunt. Violenta itaqz simpliciter dicenda sunt: quādo ex-

terna est causa; nec agens quicqz confert. Que vō p se ipsa inuolunta-
ria sunt: sed nūc et pro alijs suscipienda: et causa in agente est: ipsa qui
dem p se inuoluntaria sunt: s; nunc et p alijs voluntaria: magis vō vo-
luntarijs filia, agiuis enī scdm singula. et hęc voluntaria sunt. Qua-

lia vero pro qualibz suscipienda sint: nō facile tradi potest. nulle enim
differentie in singulis sunt. Quod si quis iocūda et honesta dixerit vio-
lenta esse: qm̄ illa ab extra cōpellunt: oia huic violenta forent. Nā ho-
rum causa oia omnes faciunt, et qui violententer et iniuri: moleste. q̄ vero
propter delectationē: cū voluptate. Ridiculū itaqz est accusare externa
ac nō seipm̄ potius: q̄ ab his facile capiat. Et honestoz quidē seipsum
turpiū vō voluptatē: videt itaqz violentū id esse: cuius principiu; ex-
ternum est: nihil conferente illi. cui vio affertur.

Quod vero p ignorantia fit: nō oino voluntariū est: sed illud
inuoluntariū: cuius postea dolore penitūdinēqz suscipim̄?

Nam q̄ per ignorantia quid facit: nec postea secisse dolet: nō volens q̄-
dem fecit: qd̄ nesciunt: nec rursus iniurius: qd̄ nō dolet. ergo q̄ per igno-
rantia facit: si peniteat: iniurius fecisse videt. si nō peniteat: cū alius sit
esto nō voluntarius. nā melius est vt nomē propriū habeat. Aliud aut
videtur p ignorantia facere: aliud ignorantē esse. ebrius quidē aut ira-
tus: nō videt p ignorantia facere: sed p aliquid ex predictis nō sciens:
sed ignorans. Ignorat enī ois flagitiosus: q̄ facere a q̄busue abstinere
oportet. et propter hmoi errore: iniusti ac mali sunt. Inuoluntariū di-
ci debet: nō qm̄ quis ignorat utilitatē. nō enī ignorantia q̄ in electione

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

Violenta reseruit et ino involuntaria

singula: hinc et ino involuntaria

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple
Violenta reseruit et ino involuntaria
sint. quare laudes et vituperationes circa eos sunt: qui compelluntur
aut nō compellunt. Violenta itaqz simpliciter dicenda sunt: quādo ex-
terna est causa; nec agens quicqz confert. Que vō p se ipsa inuolunta-
ria sunt: sed nūc et pro alijs suscipienda: et causa in agente est: ipsa qui
dem p se inuoluntaria sunt: s; nunc et p alijs voluntaria: magis vō vo-
luntarijs filia, agiuis enī scdm singula. et hęc voluntaria sunt. Qua-

lia vero pro qualibz suscipienda sint: nō facile tradi potest. nulle enim
differentie in singulis sunt. Quod si quis iocūda et honesta dixerit vio-
lenta esse: qm̄ illa ab extra cōpellunt: oia huic violenta forent. Nā ho-
rum causa oia omnes faciunt, et qui violententer et iniuri: moleste. q̄ vero
propter delectationē: cū voluptate. Ridiculū itaqz est accusare externa
ac nō seipm̄ potius: q̄ ab his facile capiat. Et honestoz quidē seipsum
turpiū vō voluptatē: videt itaqz violentū id esse: cuius principiu; ex-
ternum est: nihil conferente illi. cui vio affertur.

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple
Violenta reseruit et ino involuntaria

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

Violenta reseruit q' dicitur et ino
linguano simple

consistit causa est inuoluntarij sed prauitatis. nec q̄ i vniuerso vituperantur

eni ppter hanc. Sed q̄ in singulis: in q̄bus: et circa q̄ actus sunt. Nam

in his: comiseratio et venia locū habent. Qui eni aliquid horū ignorat

inuoluntarie facit. Fortitan ergo nō peius fuerit q̄ et quot ista sint de-

terminare. Et q̄s itaq̄: et quid: et circa quid: et in quo agit: interdum

etiā quo velut instrumento: et cui⁹ gratia: vt salutis: et quō vt sensim

vel vehementer. Cuncta igif hec non infans utiqz nullus ignorabit.

Clarū ergo q̄ nec agentē. Nam qua ratione seipm: sed quid agit qu is

ignofare potest: veluti cū aiūt excidisse sibi: vl̄ uescire q̄ archana essent

vt Ibachilus de mysterijs. aut monstrare volentem diuifisse: vt q̄ cata-

pultā. Credere potest q̄s esse hostē: qui filius sit. vt Aderope accidit.

et astā emiffam rotari: aut lapidē punicē esse. et cū salutis causa p̄u ffe

rit: necare. vel cū decere voluerit: vt magister ludi gladiatorij. Cū igif

circa hec oia ignorātia verset: in q̄bus sunt actus: q̄ horū aliquid igno-

rabit: inuitus videt fecisse: et maxime in principalissimis. Principalis

simā aut videt esse illa: in q̄bus actio est: et cuius gratia. p̄ talē itaqz

ignorantiā inuoluntariū dicit: et p̄terea factū ipm (dolorē et penitudi-

nem afferat) oportet.

Qui aut inuoluntariū violentū et p̄ ignorantia: voluntariū

utiqz videbit esse: cuius in seipso principū est: sciēte sin-

gula que agit. Forsan eni nō bene dicit: esse illa inuoluntaria: que p̄ irā

sut concupiscentiā fiunt. Primo eni nullū aliud aial voluntarie age-

ret: nec pueri etiā. Deinde vtrū nihil voluntarie agimus et his: que p̄

irā et concupiscentiā. vel honesta quidē voluntarie: turpia vero inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

tarie: sed ridiculū est. cū vna sit causa: absurdū vero dicere illa inuolu-

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'ignofare potest' and 'voluntarie agere'.

Extensive handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'et circa quid' and 'in quo agit'.

Handwritten note at the bottom left: nec pueri q̄ est falsus sum de volūta tione large

Handwritten note at the bottom right: large

Tractatus primus. Tercij

aria esse: que appetere oportet. Ac irasci in quibusdam oportet: et concupiscere quedam: ut sanitatem et doctrinam. Videtur autem involuntaria dolores afferre: sed que concupiscimus delectant. Insuper quid refert involuntaria sunt: que per cogitationem, vel per iram delinquunt. utraque sane fugienda sunt. Sed videntur non minus humani esse irrationalis affectus/actus vero hec in: ab ira et concupiscentia sunt. que involuntaria ponere/absurdum est. Capi. ij. ostendit electionem/ nec cupiditatem esse/ nec iram/ nec opinionem: nec omnino voluntatem: sed sponte a nobis fieri antecedente consultatione.

Estque voluntarium et involuntarium diffiniimus. consequens est: ut de electione dicamus. Ea namque familiarissima videtur esse virtutis. et magis quam res ipse mores/ostendere. Electionem voluntarium esse constat: non idem tamen. nam voluntarium: latius patet. voluntarium enim et pueris et alijs animantibus commune est. electio vero non. Et repentina voluntaria quidem dicimus: electionem vero non habere. que vero ipsam dicunt esse concupiscentiam: vel iram: vel voluntatem: vel opinionem quandam: recte dicere non videntur. non enim commune quiddam electio est: nec irrationalium: sed concupiscentia et ira communia sunt: et incontinentis: concupiscentis quidem. sed non eligens facit. continentis vero contra: eligens quidem: sed non concupiscentis. Electioni: concupiscentia adversatur. concupiscentia vero concupiscentie nequaquam propterea concupiscentia voluptarius est atque molestus. Electio autem nequaquam molestus nequaquam voluptarius. Ira etiam minus. Nam que per iram fiunt: minime per electionem fieri videntur. Sed nec voluntas: quamvis propinquum quoddam apparet. Nam electio: non est impossibile (et si quis hanc electionem vocet: insipientis videtur) Ac voluntas impossibile est: veluti immortalitatis. Est etiam voluntas circa illa: que ab eo ipso: que vult nequaquam fiunt. veluti histri

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'fugienda sunt', 'Sed videntur non minus humani esse', and 'Capi. ij. ostendit electionem'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'videtur autem involuntaria dolores afferre' and 'Electio autem nequaquam molestus'.

onem aliquē: vel pugilem vicere. Verū hec talia et id nemo, sed ea duntaxat: que ipse facere posse existimat. **I**n sup: voluntas: finis est magis electio aut eorum: q̄ sunt ad finē. vtruta sanos esse volumus. **E**ligim⁹ aut illa: per q̄ sane sumus. et felices esse volumus. **E**ligimus aut dicere: nō cōgruit. **O**mnino aut videt electio circa illa versari: que i nostra sunt potestate. **S**ed nec opinio q̄dem erit. **N**ā opinio circa oia videt ur esse. nec minus circa eterna et impossibilia: q̄ circa illa: que i nobis sūt

existimat ab hoc b. r. s. p. s. th. q. 13. ar. 4. p. d. t. q. magis q. s. q. s. u. r. ad finē. sed finē b. r. s. th. h. r. s. l. e. q. 13. ar. 3.

scio q. d. q. b. r. s. th. p. 22. q. 13. ar. 6. // s. p. l. a. r. q. d. e. t. i. n. o. f. i. t. o. p. i. o.

so in du. q. no. f. i. a. l. i. q. u. a. q. u. i. b. u. s. o. p. i. o.

Nec bono nec malo: sed vero et falso distinguit. **A**t electio: p̄ illa magis **S**ed i totum idē esse electionē: quod opinionē: nemo fortasse dicit. **A**t certe nec i parte aliqua idē est. **N**ā propter electionē bonorū aut malorū: tales aliq̄ sumus. propter opinionē aut: nō. **E**t eligimus capere: aut fugere: aut alq̄d h̄mōi. opinamur autē q̄d res ipsa sit: et i quo concludat: et qua ratione utilis sit. capere vero/aut fugere: nō minus opinamur. **E**t electio laudat magis: q̄a q̄d opus est/elegerit: q̄ q̄a rectus elegerit. opinio aut: propter veritatē laudat, et eligimus que maxie scimus bona esse. opinamur aut: que nō multū scimus. **N**ec sane idē videtur eligere optima. et opinari. **S**ed opinatur q̄dam melius. **A**t tñ propter prauitatē: deteriora eligunt. **U**trū vero antecedit electionem opinio: an magis sequat: nihil refert. neqz enī id querimus: sed an idē electio sit: quod opinio quedā. **Q**uid igit: aut quale est electio: cum predictorū nihil sit: voluntariū q̄dem esse constat. **S**ed nō omne voluntariū electionē habet. ac id tantū: cuius cōsultatio antecessit. **N**ā electio: cū rōne et cogitatione est. q̄d et nomē ip̄m significare videt: quasi ē q̄busdam propositis: vnū aliq̄d legatur id est capiatur.

f. boni & mali

p. no. in ph. ad ar. aliq. opo.

boni & mali

de opinione

videtur q. electio d. corp. q. videtur in nostra potestate p. no. opinio

Et electio laudat magis: q̄a q̄d opus est/elegerit: q̄ q̄a rectus elegerit. opinio aut: propter veritatē laudat, et eligimus que maxie scimus bona esse. opinamur aut: que nō multū scimus. **N**ec sane idē videtur eligere optima. et opinari. **S**ed opinatur q̄dam melius. **A**t tñ propter prauitatē: deteriora eligunt. **U**trū vero antecedit electionem opinio: an magis sequat: nihil refert. neqz enī id querimus: sed an idē electio sit: quod opinio quedā. **Q**uid igit: aut quale est electio: cum predictorū nihil sit: voluntariū q̄dem esse constat. **S**ed nō omne voluntariū electionē habet. ac id tantū: cuius cōsultatio antecessit. **N**ā electio: cū rōne et cogitatione est. q̄d et nomē ip̄m significare videt: quasi ē q̄busdam propositis: vnū aliq̄d legatur id est capiatur.

Electio p. r. s. r. s. ad id. // q. d. e. i. n. o. f. i. t. o. p. i. o.

q. d. e. i. n. o. f. i. t. o. p. i. o.

110

Utrū vero antecedit electionem opinio: an magis sequat: nihil refert. neqz enī id querimus: sed an idē electio sit: quod opinio quedā. **Q**uid igit: aut quale est electio: cum predictorū nihil sit: voluntariū q̄dem esse constat. **S**ed nō omne voluntariū electionē habet. ac id tantū: cuius cōsultatio antecessit. **N**ā electio: cū rōne et cogitatione est. q̄d et nomē ip̄m significare videt: quasi ē q̄busdam propositis: vnū aliq̄d legatur id est capiatur.

multo dubio q. n. saluta. p. d. i. q. d. e. i. n. o. f. i. t. o. p. i. o.

q. d. e. i. n. o. f. i. t. o. p. i. o.

Capi. iij. et quid a nobis cōsultabile/ et quale id sit

Electio d. voluntarij r. s. r. s. // t. a. r. i. o. a. n. t. e. c. e. d. i. t.

si op. i. s. e. p. p. s. e. n. o. p. o. n. e. r. d. i. s. t. i. c. t. i. o. n. i. s. q. u. i. t. u. n. e. l. i. g. i. b. i. l. e. d. i. f. f. i. n. i. t. d. i. x. i. t. e. l. i. g. i. b. i. l. e. e. b. o. l. u. n. t. a. r. i. u. s. p. r. o. p. o. s. i. t. i. s. e. x. g. e. n. e. r. a. t. i. o. n. e. d. e. l. e. c. t. i. o. n. i. s. t. u. s. i. r. e. i. g. m. o. d. e. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. d. e. l. e. c. t. i. o. n. i. s. e. s. t. b. o. l. u. n. t. a. r. i. u. s. e. t. e. s. t. b. o. l. u. n. t. a. r. i. u. s. c. o. n. s. u. l. t. a. b. i. l. i. s.

Tractatus primus.

Tercij

Cum in seipsum reducitur... in seipsum... in seipsum...

in se ipso... in se ipso... in se ipso... in se ipso...

deliberando ceteris ptulimus: id eligibile dicitur. Desinit aut tunc demum unusquisque querere: quemadmodum aget: cum in se ipsum reducit principium: et ipsius in antecedens. Hoc enim est: quod eligibile patet hoc ex vetustis institutis: quod Homerus secutus est. Reges enim qui elegerant: denuntiabant in populum. Cum enim sit eligibile consultabile affectabile eorum: qui in nobis sunt electio utique erit consultatio affectatio eorum: qui in nobis sunt. Ex consultatione. n. iudicantes: affectamus secundum consilium. De electione igitur hactenus dictum sit: et circa quod existat: et quod circa illa versat: quod sunt ad finem.

Capitulum iiiij. Ostendit simpliciter et reuera verum bonum voluntate esse desiderabile. unicuique vero quod unicuique videtur.

Quod voluntas eius est: quoniam est finis. Sed videtur alijs quod bonum esse: alijs opinati boni. Atque ex eo fit: ut quod boni esse dicunt neget ea nos velle: que non recte cupimus nihil enim volumus nisi bonum.

Esset autem malum: si ita contingeret. Sed qui opinatum bonum dicunt: non natura: sed ut cuique videtur: bonum appellant. Verum autem aliud alijs: et sic contraria extiterunt. Quod si ista non placent: dicendum est simpliciter: et secundum veritatem id esse volendum: quod bonum sit. verum singuli quod bonum apparet: sequuntur. Ex quo fit ut studiosus quidem viro verum sit bonum. prauo autem ut contingit. Quod in corporibus quoque accidit. Nam sanis quidem salubria sunt: ea: que reuera sunt salubria. Egrotis autem alia. eodemque modo amara et dulcia et calida et graua et cetera huiusmodi. Studiosus enim vir singula recte iudicat. et in unoquoque verum discernit. Cuiusque enim hitus propria quod sunt bona et mala et iocunda. ac scete in dignoscenda veritate studiosus vir plurimum ancillit: quasi regula et mensura illorum existens. Multitudine

Aboluitate... in se ipso... in se ipso... in se ipso... in se ipso...

esse: alijs opinati boni. Atque ex eo fit: ut quod boni esse dicunt neget ea nos velle: que non recte cupimus nihil enim volumus nisi bonum. Esset autem malum: si ita contingeret. Sed qui opinatum bonum dicunt: non natura: sed ut cuique videtur: bonum appellant. Verum autem aliud alijs: et sic contraria extiterunt. Quod si ista non placent: dicendum est simpliciter: et secundum veritatem id esse volendum: quod bonum sit. verum singuli quod bonum apparet: sequuntur. Ex quo fit ut studiosus quidem viro verum sit bonum. prauo autem ut contingit. Quod in corporibus quoque accidit. Nam sanis quidem salubria sunt: ea: que reuera sunt salubria. Egrotis autem alia. eodemque modo amara et dulcia et calida et graua et cetera huiusmodi. Studiosus enim vir singula recte iudicat. et in unoquoque verum discernit. Cuiusque enim hitus propria quod sunt bona et mala et iocunda. ac scete in dignoscenda veritate studiosus vir plurimum ancillit: quasi regula et mensura illorum existens. Multitudine

in se ipso... in se ipso... in se ipso... in se ipso... in se ipso...

ex qd p3 qd p puz obru voluozis
e bonuz honestuz h3 ex pte nostra
p hinc alia bona dlectabilia
sunt oia voluozis

libri Ethicorum. XXVIII

vero ut videt: voluptas decipit. que licet bonum no sit: tu apparet. Se
quunt ergo voluptate tanq bonu: dolore vero tanq malu fugiunt.

Cap. v. ostendit vt virtutes ita vitia in nostra esse
potestate: auferens omnem excusationem malorum. Ostendit eni que
liber diligentiam ad bene agendum adhibere posse: licet post habitum
viti contractum difficile sit. Confirmat preterea ipsius apparentie. bo
ni dominos: nos esse: z caullationi se male natos conquereuntium respd
dens propositum infert. Beinde epilogum facit: et transitum singulas
virtutes demonstrandas.

Qui itaqz finis sit id: qd volumus: consultatio vero atqz e

lectio eoru sit que sunt ad finē: seqtur vt actus scdm electio
ne: sunt et voluntarij. Opationes aut virtutis circa ista vsant. Snt vo iii
nostra potestate virtutes z vitia. Ita in qbus vtru agam: vel no aga
mus i nobis est: ea i nostra sunt ptate. Quare si agere honestu existēs
in nobis est: certe et no agere turpe existens i nobis est. Et si no agere
honestu existens in nobis est: certe et agere turpe existens i u obio est.

Quod si ita est i nobis honesta et turpia agere: simpliciter et no agere
hoc aut erat bonos et malos esse: i nobis erit probos et improbos esse.

Dicere aut q nemo volens prauus sit: neqz iuitis felix. Alterum fal
so: alteru vero simile videtur. Porro felix nemo iuitis est. Prauitas
aut voluntaria res est. Vel recedendu est ab hys: q prauissimus et dicen
dum: hominem no esse principium: neqz generationez rerum: quemad
modum filiorum. Quod si illa constāt: nec in alijs principiu q in nos
iplos referre possu mus (quoru principiu in nobis est) illa in nobis erut
et voluntaria. Id attestari videtur singulorum opimo: et legumlaro
res: qui aduersus delinquentes penas costituunt. si modo no vi coacti
neqz per ignorantiam: cuius ipsi causa no fuerint: deliquerunt. Illis

et illi

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'in diffire bono', 'quod est bonum', and 'in nostra potestate'.

Extensive handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'e bonuz qd dlectabile', 'noli sed ita raly', and 'no p hoc pbat d virtutib'.

Tractatus primus. Tercij

vero: q̄ bene agunt: premia constituerunt: quasi alios imitantes: alios
deterretes. Atqui de ea: que neq; i nobis sunt: neq; volūtaria: nullus
hortatur. Quippe frustra hortaret̄ q̄s: vt nō caleret: vel non frigeret:
vl̄ nō esuriret: aut aliquid tale. Quāuis enim hortatus: nihilominus
illa pateretur. Verum per ignorantiam cōmissa puniunt̄. si ipse cōmit-
teus causa ignorantie videat̄ fuisse: seu aduersus ebrios duplici pena cō-
stituta. Principium enim in ipsis est. cum in eorū potestate fuerit: ne
ebrii fierent: quod causa est eorū ignorantie. Puniant̄ et ignorantes
aliquid ex hijs: que legibus continent̄: que vtiq; scire oportet: nec diffi-
cilia sunt. Eodē modo i alijs: que p negligentia ignorant̄ quasi in ipsis
sunt: ne ignorent. Poterāt enī diligentia adhibere. Sed forsitan talis est
quis: vt diligens esse nequeat. At vero hi sibiipsis dissolute viuendo:
causa sunt vt iniusti et improbi fiant: in maleficijs et flagitijs degētes
Nam quales sunt actus cuiusq;: talis tandē et ipse euadit: quod in oi-
bus studijs exercitationibusq; conspicitur. Ignorare igif: qd̄ ex actib;
habitus sunt: nimirū ebetis est. Absurdū etiam dicere iniurantē: nol-
le esse iniustū. neq; flagitia patrantē: flagitiosum. Quod si q̄s nō igno-
rās agit ea: ex q̄bus erit iniustus: volūtarie erit iniustus. Nec tñ si ve-
lit iniustus: cessabit iniustitia, ac iustus fiet. Nō. n. egrotās sanus fit:
et si ita contingat: vt spōte egrotaret p incōtinētiā atq; lasciuā p̄ceptis
medicorū aduersari. Tūc ergo licebat illi nō egrotare. s; nūc nō ampli-
licet. Quemadmodū nec emissum lapidē: q̄s retinere potest: fuit tñ in
illo cape ipsum: atq; non emittere. Principiū enī in ipso. sic iniusto et
flagitioso licebat ab initio talem nō esse. ex quo fit vt volens delinquat
Sed postq̄ talis factus est: nō licet postea sibi talē nō esse. Nec solum

Adm. tale in q̄ alij...
hinc op̄ q̄ d̄ elerari...
hinc op̄ q̄ d̄ elerari...
hinc op̄ q̄ d̄ elerari...

Probi ḡ ut q̄ regis...
in statu
in hinc...
si q̄ in q̄ ep̄...
si utq; le...
quod et e...
si utq; le...
si utq; le...
si utq; le...
si utq; le...

^{de quibus sunt q. p. r. e.}
 animi vitia voluntaria sunt: sed interdū et iā corporis: q̄ certe carpim⁹
^{et nuntiare}
 et increpamus. Nam q̄ natura deformes sunt: eos nemo reprehendit. s; ^{folio.}
 eos: qui per negligentiam atq; incuriam tales sunt. Idem facimus cir
^{q̄ h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.}
 ea imbecillitatē: et turpitudinem: et cecitatem. Nemo increpat cecum
^{ad. o. p. o. r. z. e. i. d. i. o. s. e.}
 natura: aut egritudine aut vulnere: sed magis miseret. Quod si ppter
^{in. n. o. s. t. r. a. p. o. t. e. s. t. a. t. e.}
 ebrietatē: aut aliā hmōi causam cecus fiat: omnes increpant. vitia igit
^{si. n. o. n. d. e. t. i. z. e. d. b. u. i. s. n. o. r. o. s.}
 corporis: que in nostra sunt potestate/culpanē. que nō sunt: nō culpan
^{si. n. o. n. d. e. t. i. z. e. d. b. u. i. s. n. o. r. o. s.}
 tur. id si ita est in alijs queq; vitia q̄ culpanē: in nostra sunt potestate.

Quod si quis dixerit: omnes affectare id: qđ apparebit bonū: sed ipsi-
^{no. s. t. r. a. t. u. s.}
 us apparentie dños nō esse: sed qualis quisq; est: talē illi suem videri

Si quis sui hitus quodāmodo causa sibi est: et apparētie certe erit idē
^{male}
 ipē quodāmodo sibi causa. Sui aut̄ nullus sibi causa est male agēdi: s; ^{ma. h. z.}
 propter ignorantia finis hoc agit: putans sibi optimū esse ita facere: af
^{ad. h. a. m. z.}
 fectatio aut̄ finis nō in nostra potestate : sed ita natura genitos nos ef

se oportet: vt tanq̄ intuitū ad discernendū optima: et expetendū veruz
^{o. p. t. i. m. a. n. a. t. u. r. a. b. i. t. u. s. h. a. u. s. p. n. o. q. i. e. d. u. p. l. i. c. g. e. n. t. i. o. s. i. t. a. s.}
 bonū habeamus. atq; ille generosus est: cui hoc a natura consistit. rem
^{h. u. i. q. u. i. s. p.}
 eni optimā atq; pulcherrimā (quā nec ab alio accipere: neq; discere po-
^{f. n. o. t. a. l. i. f. u. d. i. t. b. e. n. e. d. i. s. t. i. n. g. e. r. e. d. i.}
 test: qualis a natura est instituta) talē habebit. atq; ita natū esse: ea de
^{l. o. n. z.}
 miū pfecta et vera est generositas. Hec igit si vera sunt: qđ magis v̄tus

qđ vitiū erit voluntariū: vt riq; eni eodē modo et bono et malo finis na
^{ponit alia simplicitate}
 tura erit. vel vtrūq; tandē videt: ita iacet: reliquā vo ad hec referentes
^{o. p. a. n. d.}
 vtrūq; agunt. Siue igitur finis nō a natura cuiq; qualiscūq; apparet
^{q. n. a. t. u. r. e.}
 sed preter hoc aliq; est: siue finis qđdem ipse naturalis est: s; q̄a in alijs
^{o. n. a. t. u. r. a. l. i. s. a. p. a. r. e. t. b. o. n. u.}
 agendis studiosus voluntarie agit: v̄tus volūtaria est. nihilominus et
^{o. b. o. s. b. o. n. a. q. i. n. z. p. p. t. i. n. d. b. i. t. a.}
 vitia erunt voluntaria. Nā vt illa bono: sic ista malo p seipsū existāt
^{o. a. s. e. i. p. s. u. m. a. b. i. l. i. t.}
 e iij

de quibus sunt q. p. r. e.
animi vitia voluntaria sunt: sed interdū et iā corporis: q̄ certe carpim⁹
et increpamus. Nam q̄ natura deformes sunt: eos nemo reprehendit. s; eos: qui per negligentiam atq; incuriam tales sunt. Idem facimus cir
ea imbecillitatē: et turpitudinem: et cecitatem. Nemo increpat cecum natura: aut egritudine aut vulnere: sed magis miseret. Quod si ppter ebrietatē: aut aliā hmōi causam cecus fiat: omnes increpant. vitia igit
corporis: que in nostra sunt potestate/culpanē. que nō sunt: nō culpan
tur. id si ita est in alijs queq; vitia q̄ culpanē: in nostra sunt potestate.

ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.

de quibus sunt q. p. r. e.
animi vitia voluntaria sunt: sed interdū et iā corporis: q̄ certe carpim⁹
et increpamus. Nam q̄ natura deformes sunt: eos nemo reprehendit. s; eos: qui per negligentiam atq; incuriam tales sunt. Idem facimus cir
ea imbecillitatē: et turpitudinem: et cecitatem. Nemo increpat cecum natura: aut egritudine aut vulnere: sed magis miseret. Quod si ppter ebrietatē: aut aliā hmōi causam cecus fiat: omnes increpant. vitia igit
corporis: que in nostra sunt potestate/culpanē. que nō sunt: nō culpan
tur. id si ita est in alijs queq; vitia q̄ culpanē: in nostra sunt potestate.

ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.

de quibus sunt q. p. r. e.
animi vitia voluntaria sunt: sed interdū et iā corporis: q̄ certe carpim⁹
et increpamus. Nam q̄ natura deformes sunt: eos nemo reprehendit. s; eos: qui per negligentiam atq; incuriam tales sunt. Idem facimus cir
ea imbecillitatē: et turpitudinem: et cecitatem. Nemo increpat cecum natura: aut egritudine aut vulnere: sed magis miseret. Quod si ppter ebrietatē: aut aliā hmōi causam cecus fiat: omnes increpant. vitia igit
corporis: que in nostra sunt potestate/culpanē. que nō sunt: nō culpan
tur. id si ita est in alijs queq; vitia q̄ culpanē: in nostra sunt potestate.

ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.
ad illa q̄ se h. n. o. e. b. o. l. u. d. a. m. q.

si nō in fine: at in rebus agendis. Si itaq; (vt dicitur) virtutes volūtarie sunt (quia habituū nostrorū nos ipsi quodāmodo causa sumus: et quales sumus ipsi: talē ponimus finē) et vitia certe voluntaria sunt. nā sibi i vtriusq; ratio est. De virtutibus ergo nobis cōmuniter dictū sit et genere: q; mediocritates quedā. et q; habitus ex quibus fiunt: eadē quoq; operantur. et q; voluntarij sunt. et in nobis atq; ita vt recta dictat ratio.

Sed hūitus quidem nō ita: vt actus volūtarij sunt. Quia actuū nostrorū ab ipso initio vsq; ad finē dūi sumus. ac singula nouimus. hūitum vero: ab initio cognoscimus: at singula: que postea addimus (seu in aduersa valitudine) ignoramus. Sed ideo voluntarij dicuntur hūitus: q; in nobis erat hoc vel illo modo vti. Resumentes igitur de singulis dicamus virtutibus: et qualis queq; sit: et circa quid: et quō. Ex quo illud etiā apparebit: quot virtutes sunt. Ac primo de fortitudine dicere ordiamur.

Tractatus secundus tercij libri et bicozū. de fortitudine et eius extremis practas: quatuor habet capla. Capi. i. ostendit virum fortē proprie estimari circa mortē pulcherrima: quā sit i bello.

Mediocritatē esse fortitudinē in metuendo et audendo dictū est prius. Metuimus autē illa: que terribilia sunt. Ea (vt simpliciter dicam) sunt mala. Itaq; metū diffiniūt expectationē mali. Metuimus ergo oia mala: seu infamia: egestatē: morbos: inimicicias mortē. Sed nō videt circa hec oia fortitudo versari. Nā sunt quedā que metuere honestū sit: et nō metuere turpe. veluti infamiam que timet: humilis et verecundus, que nō timet: impudens est. Sic itē a quibusdam fortis per similitudinē: que simile aliqd habere videat. nā et ipse fortis: impaudus est. Nec paupertas forsā metuenda est: neq; morbus: nec illa (vt summatim dicā) que neq; ab improbitate: neq; a nobis proueni-

De virtutibus 3. p. p. h. m. r. m. qm p. h. epilogar oia q. d. v. t. h. m. a. p. 20. h. 2. b. g. m. v. t. h. m. 3. #.

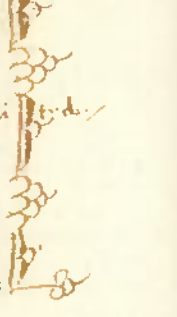
De virtutibus d. q. s. h. p. 2. q. 10. a. 2. 2. (- 3. p. h. m. 3. #)

C. 12. m. q. m. a. q. d. m. a. f. u. t. u. d. i. n. g. s. q. u. i. s. q. u. i. s. m. p. a. s. g. u. a. d. i. f. e. r. t. u. t. u. d. i. n. e. m. t. o. i. // p. r. o. p. t. e. r. h. u. i. s. q. u. i. d. q. u. o. b. i. e. s. t. p. 2. q. 123. a. 2. p. e. q. u. o. a. l. i. g. r. a. t. e. d. i. f. f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. // m. a. l. a. v. e. l. i. t. u. t. i. m. o. r. b. o. s. q. u. a. l. i. d. i. f. f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. h. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. g. e. s. t. a. t. e. m. o. r. b. o. s. p. e. r. i. c. i. a. m. m. o. r. t. e. m. i. n. b. e. l. l. o. // e. x. p. e. c. t. a. t. i. o. n. e. m. f. u. g. a. a. d. a. m. a. l. i. s. q. u. e. d. a. n. t. e. // e. m. p. u. d. e. n. t. i. a. // S. z. h. i. c. v. i. d. e. t. u. t. u. t. a. q. u. o. r. u. m. t. i. m. e. r. e. n. o. n. s. i. n. f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. // d. q. b. i. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. d. e. r. g. q. l. i. 10. a. 2. 13. p. h. m. 3. #

q. simile d. fortitudinis nō p. d. d. i. n. e. n. o. s. t. r. a. e. i. t. //

Al. h. e. x. h. o. l. d. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. //

repibilibz oiz e mors / h est dicit
loqued d t p p p nati na si l b g
m m t p p p p libe r t e x libe r
a u p e d r e o a l i n d e t e p p b i l i g m o r
t i m r i n f a n j a m d i c i t p t i g
i n l i d t e p p u l a r i o q m b y p f
q b o m u r e d b z i n f i n e r i f

unt. Nec tñ qui ista nō metuit: fortis est. sed vocamus et hunc fortē p
similitudinē. Quidā enī in bellicis periculis meticulosi: liberales sunt.
et ad arogandas pecunias: satis habent audacie. Nec autē q̄ pro filio-
rum atq; uxoris pudicitia metuit: aut iudiciam: vel aliqd tale: timidus
est. nec certe fortis: si virgis cedendus nō terret. In q̄bus igit terro-
ribus fortis dicitur? An in maximis: nullus enī piculoꝝ tollerantior. Ter-
ribilissimū vero oim: mors. Nec enī finis est. Nec quicq; p̄terea bonū
vel malū mortalibus videt esse. Sed nec circa oē genus mortis fortitudo
videt. seu in mari aut in morbis. In q̄bus igitur: an i pulcherrimis
talibus vero sunt in bello. In pulcherrimo sane: et maximo periculo. Te-

Uly. oñ dicit q fortitudo no ep
od p forales timores
magis repibilia
mors m q p b o r b i p 8 t h p 22
q 123. or q p r a n y / mors q f
t b o r b p f a p a t a t i m u r e m o r t i s
e u d e m q e p h o n o r i s m m m m m
i n f i n i t i s f m o r t i b z i n b e l o p f i t
i n r e p u b l i c a
i n r e p e n t e r i t i q f o r t i t u d e m a g i s
r e p i t i n r e p e n t i m o r t p b a t 8
t h 22 q 123. or q p r a n y p

stantur honores a ciuitatibus et regibus constituti. Proprie igit for-
tis dicitur: q̄ ad honestā mortē. et ad ea oia: que repente illā afferant. iter-
ritus est. Ea vero: maxime i bello contigunt. Quamobrē et i mari: et
in morbis fortis vir iterritus est. nec ita: vt naute. Nā illi qdē despe-
rata salute tale genus mortis moleste ferunt. hi vero: propter experien-
tiam confidunt. Et simul audet: in q̄bus est opus fortitudine: aut pul-
chrum mori. quorū neutrum in hmōi mortis genere existit.

Cap. ij. actus viri fortis: et audacis: atq; meticu-
losi comparat: ostendēs fortē virū circa materiā suā mediū oino fuare.

Que vero scdm hoiem terribilia: magnitudiue differunt. Similiter au-
tem et ausus. Fortis vir impaudus ē vt homo. Quare timebit hec vt
oportet: et vt dictat ratio tollerabit decoris causa. hoc enī vtutis finis
est. metunt aut hec magis et minus. Reliquis vero quādo aut ita fit
e iij

123. 244
mors m q p b o r b i p 8 t h p 22
q 123. or q p r a n y / mors q f
t b o r b p f a p a t a t i m u r e m o r t i s
m a g i s r e p i b i l i a
m o r t i s m q p b o r b i p 8 t h p 22
q 123. or q p r a n y / mors q f
t b o r b p f a p a t a t i m u r e m o r t i s

Cap. ij. actus viri fortis: et audacis: atq; meticulosi comparat: ostendēs fortē virū circa materiā suā mediū oino fuare.
Que vero scdm hoiem terribilia: magnitudiue differunt. Similiter autem et ausus. Fortis vir impaudus ē vt homo. Quare timebit hec vt oportet: et vt dictat ratio tollerabit decoris causa. hoc enī vtutis finis est. metunt aut hec magis et minus. Reliquis vero quādo aut ita fit

ignorado modo sua salute
q̄ h e a u t d m a s o r t i b z p m l i g
l i z o r 22 i n f i n e
i n h o n e s t i z
m o r t i s
i n q a g i r t o r t u
i b e o p e f o r t i t u d i n e q t i z
i n p i n p o n d i i q u o d f i n
a r t z f o r t i t u d i n e q t i z 3 p i
i n p a s i g n a t p o r z q r i z e a r t z
f o r t i t u d i n e d i s s i s i o n e
i n p h o n y q e x p e d i r f u r t i a
i n e b i n e s h o n e m t e r e m o r t e
p u n d i a t o r e s e f l a n a
t e r r i b i l i a n t a l i a a l i q d m a s o r a f o r
e a u s u s i g n a d i t z e d t e r r i b i
l i b z i n d u e t d a n s i b i l i b z
C a p i t u l u m q u o d e s t d e f o r t i t u d i n e
p t h o r z a p p o r t e s i n 8 t h 22
q 123. or q p r a n y

Tractatus secundus. Tercij

vt nō oportet: aut nō ita: vt oportet: aut nō quando oportet: aut aliqd
hūmōi: Eodē modo et in audendo. Qui igit que oportet: et cuius gra:

et quando: et vt cōuenit: sustinet: ac metuit: et audet: his fortis est. vt
eni dignū: et vt ratio p̄cipit: patit: et agit fortis. Finis aut cuiusq; acti

onis est scdm habitū. Forti vero: fortitudo decorū videt. talis igit est fi
nis. Singula aut: ad fines terminantur. Becoris aut causa: vir fortis

subit: atq; agit fortitudinis opera. Excedentiū vero: q̄ in nō metuēdo
excedit: absq; noie est. Diximus et prius multa esse innojata. Fortes au

tem hic stupidus q̄dam: et insanus: si neq; terremotus. neq; fluctus p
timeat: vt de celtis dicit. Qui vero audendo excedit: serox est. Videt

aut serox iactator q̄dam: et fortitudinis simulator. Nā qualis fortis cir
ca terribilia est: talis iste videri vult. Itaq; imitat illū: in q̄bus potest

Ex quo fit: vt pleriq; illorū: admittā habent cū timore audatiā. Appe
tentes eni: pericula nō sustinent. Qui aut metuendo excedit: timidus

est. Nam et q̄ nō oportet: et vt nō oportet: et oia hūmōi: hunc sequuntur
Deficit et audendo. sed i molestus: supercedens magis in eo conspicit

Desperans q̄dem meticolosus est. cuncta eni formidat. fortis cōtra p
pter fidutiā: bonā spem habet. Circa eadē igit versant timidus: et se

rox et fortis: sed aliter atq; aliter ad illa se habent. hi q̄dem excedūt: ac
deficiunt: hic vero mediocritatē tenet: et vt oportet. Et seroces q̄dem:

prociues sunt: et volentes: ante pericula: sed cū pericula ad sunt: nō su
stinent. fortes vero cū aduenerit: seruidi sunt. ante rē vero: quieti. Et

igit diximus: fortitudo mediocritas est: in metuendo et i audēdo: de q̄ bēli
bus dictum est. et q̄a decorū est: suscipit: et tollerat: vel q̄a turpe: nōn.

Adortē vero appetere ob fugiendā paupertates: aut amorē: aut aliud

hic e fortis. f. i. l. e. h. z. r. z. d. u.

vt in bonu pp hūmōi finis fortis.

qui dicitur de illo qui in audēdo

qui dicitur de timido p̄ timore

qui dicitur de timido p̄ timore

qui dicitur de timido p̄ timore

qui dicitur de timido p̄ timore

qui dicitur de timido p̄ timore

qui dicitur de timido p̄ timore

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

qui on hūmōi

quicq̄ graue: nō fortis est: sed magis timidi. Est enī mollities quedā laboriosa fugere. Et non q̄a decorum sit: mortem subit: sed q̄a malū de uitat. Fortitudo igitur: tale aliquid est.

Cap. iij. quinqz modos eorum qui fortes esse vidē tur/ao veram fortituoinem confert.

Bicunt z alie: quiqz modis. Primo ciuilis: que plurimā cū illis cōuenientiā habet. Uideus enī ciues picula subire metu penarū: et propter infamiā: z honorē. Atqz ea de causa fortissimi uident esse: apud quos timidi infames sunt: fortes uero in pretio habent.

Tales Homerus facit aliquos: ut Biomedē et Ihectorē. Solidamias me prius redarguet: et Biomedes. Ihector enī q̄nqz diceret apud troyanos confionās. Titides a me. Similis aut̄ hec maxime est illi: de q̄ supra diximus p̄ ututem fieri. Ex pudore enī et cupiditate decoris prouenit: q̄ndo honoris gratia: et ob fugiendā uituperationē: que turpis est

In eodē gradu quis reponat et eos: q̄ a magistratibus cōpellunt. sz eo deteriores sunt: qz nō pudore sed metu adducti id agūt: nec dedecus fingunt: sed penā. Compellūt enī ab his: q̄ potestatei aiaduertendi habent. Et apud Iheromē Ihector inquit: si quē ego procul a pugna formidantē aspexero: uō ei sat erit fugere canes! Prefecti quoqz eos: qui recedunt a pugna: uerberibus cogūt redire. et pro vallo aut fossa collocant. Omnes enī cogunt. Sed oportet nō necessitate: sed quod decorū

fit: fortē esse. Uideus etiā rerū peritia fortitudo esse quedā. Quamobzē

Socrates ceusebat fortitudinē esse scientiā. Tales sunt i bello milites: z alij q̄dem in alijs. Bellū uero multos terrores uanos habere uideus. hqz militibus noti sunt. Itaqz fortes ipsi credunt, qm̄ alij qualia illa

meligib. h. t. x. v. i. g. n. m. i. p. e. i. d. t. c. o. r. o. r. a. b. i. t. g. d. y. m. i. s. r. o. b. a. / taligbar futim / de h. m. m. / filij rti frim / m. d. s. / a. p. r. o. f. o. r. t. i. t. u. d. i. s. / r. i. b. i. l. i. t. e. f. o. r. t. i. t. u. d. i. s. / d. u. p. l. i. s. u. n. o. l. i. b. e. r. a. / q. d. i. p. p. h. o. n. o. r. e. / a. l. i. s. p. b. i. l. i. s. q. d. i. / p. p. u. d. i. c. i. /

... in q. d. d. f. i. n. t. u. / d. i. c. i. t. u. r. q. u. o. d. p. r. o. p. t. e. r. / d. i. c. i. t. u. r. q. u. o. d. p. r. o. p. t. e. r. / d. i. c. i. t. u. r. q. u. o. d. p. r. o. p. t. e. r. /

q. d. e. s. t. a. n. h. e. r. p. r. e. s. f. a. l. s. e. f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. s. i. n. d. i. c. i. t. u. r. / i. n. q. u. a. e. d. i. f. f. i. n. d. i. t. u. r. / t. o. s. i. n. t. u. r. b. u. i. d. a. n. t. d. i. d. i. c. i. t. u. r. q. u. o. d. / d. u. p. l. i. c. i. t. a. s. e. n. t. / e. m. a. r. t. i. m. i. l. i. q. u. i. / e. s. t. e. n. t. i. r. q. d. f. i. r. /

... c. u. r. s. i. n. t. a. d. s. e. a. d. b. e. l. l. u. m. / S. m. i. l. i. s. u. n. d. i. n. s. i. m. i. l. i. t. u. d. i. n. e. b. u. i. / d. i. f. f. i. n. t. u. r. a. d. d. i. c. i. t. u. r. /

h. o. m. e. r. u. s. a. n. t. q. d. f. i. n. g. f. o. r. t. i. / n. o. e. h. o. n. o. r. e. / p. r. o. h. o. n. o. r. e. n. o. s. t. r. a. d. e. f. o. r. t. i. s. /

... f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. l. i. b. e. r. a. a. a. g. e. r. e. f. o. r. t. i. /

... f. o. r. t. i. t. u. d. i. n. e. l. i. b. e. r. a. a. a. g. e. r. e. f. o. r. t. i. /

... b. e. l. l. u. m. u. n. d. i. n. e. q. u. i. d. / m. i. l. i. t. u. m. d. u. e. f. o. r. t. i. s. /

sunt/ignorant. Deinde ⁊ hostē offendere: ⁊ seipfos tueri propter per-
 tiam maxie possunt: ⁊ armis vtunt ad vuluerandū hostē ⁊ se tuendum
 aptissimis. Ex quo fit: vt ipsi armati seu aduersus inermes decertent:
 ⁊ velut athale aduersus rudes ⁊ iexercitatos. Nā ⁊ in certaminib⁹ nō
 fortissimi: s; amplas vires ⁊ robusta habētes corpora pugnacissimi ha-
 bent. Sed milites qdem timidi sunt: quādo maius periculū iminet: ve-
 luti si pauciores aduersus multos aut imparati aduersus paratos: in-
 structosq; congregiaunt. Primum enī fugā arripiunt, vrbane vero copie
 manent: atq; intereunt qd apud hermeū accidit. Nā his turpe fugere
 ⁊ mors hmoi saluti preferenda. Illi vero quasi superiores ab initio se pe-
 riculis obiectarunt: moxq; intellecta re: fugā arripuerūt mortē magis
 q̄ dedecus formidantes, sed fortis nequaq; talis est. Ira quoq; i forti-
 tudinē referunt. Vident enī fortes: q̄ per irā: seu fere bestie i percusso-
 res/ ferunt. qm ⁊ fortes iracūdi sunt. Impetuosissima qdem res est ad
 pericula capeffenda ai cōcitatio. vnde I Homerus: robur aio miecit. Et
 alibi. vim et aīm concitauit. subuitq; p̄nares impetus: et efferbuit san-
 guis. hec oia significare vident ai concitationē et impetus. Fortes igit
 propter decus faciunt. Ira vero eos adiuuat. Bestie vero propter do-
 lorē: si vulnerate sint: aut timeant. Nā cū in silua vel i palude sunt: ne-
 quaq; iuadunt. Nō est igit fortitudo: si dolore aut ira concitati in peri-
 culū deferunt nihil preuidētes eoz. que icurrūt. Nā sic asini quoq; for-
 tes essent: cū ne verberibus qdem a pabulo remoueri possunt. Adhe-
 etiā propter libidinē multa audent. Nō ergo sunt illi fortes dicendi: q̄
 propter dolorē: aut irā pericula adeūt. Proxime aut ad eā: que est ma-
 xime scdm naturā: accedere videt fortitudo: que per irā fit: si modo ele-

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

Deinde plus quam si sunt...

ctionem rationeque ante susceperint. Et hoies sane irascendo quidem do-

lent. ulciscendo vero letant. Sed quod per hec agunt: pugnaces quidem sunt

at non fortes. Non enim decore: neque ratione: sed ad perturbatione id agunt

habent tamen aliquid simile fortibus. Neque quod propter fiduciam sui audet: for-

tes utique sunt. Consuetudine enim vincendi fiduciam in periculis suscipere.

In eo tamen fortibus similes: quod utique pericula contemunt. verum fortes ob

has rationes: quas supra diximus. Isti vero quod superiores se forte sperant

nec eis resisti posse. Sed ebrii quoque tale aliquid faciunt. fidentes enim sunt:

cum ebrii sunt. Cum vero non sunt ebrii: pericula fugiunt. viri autem fortis est

que hominibus terribilia videntur: et sunt: ea subire: quia decorum sit ita facere

et turpe non facere. Quamobrem fortior esse videtur: quod subitis improvisisque

periculis non turbatur: quod qui manifestis atque prouisis. Habitu. n. magis

hec agit: vel certe minus ex preparatione. nam preuisa quidem ratione et cogi-

tatione subire quod potest. Repentina vero ut habitus est: ita proferunt

Fortes videntur: et quod ignorant: nec multum absumunt ab his: quod propter fidu-

tiam audet: sed eo deteriores sunt: quod non existimatione ut illi: sed igno-

rancia audent. Itaque illi sustinent aliquod tempus. Ibi vero simul atque

intelligunt aliena esse: quod ipsi putabant: aufugiunt. quod Arguis conti-

git: cum in lacedemonios inciderunt: quos Sicionios esse putabant. Di-

ctum est quod fortes sunt: et qui fortes videantur.

Capitulum iiii. proprietates fortitudinis declarat eam qui dem magis circa metus quam fiducias versari: eam dolores afferre: sed tamen iocundum esse. Ad extremum infert nihil obstare reuera fortes non esse interdum milites prestantissimos.

Uamuis autem circa terribilia et audenda fortitudo sit: non tamen pariter in utroque versatur: sed magis circa illa: quam nos terrent.

ut si membra dicit letant

ut si membra dicit letant

ut si membra dicit letant

ut si membra dicit letant

neque... ut si membra dicit letant

ut si membra dicit letant

ut si membra dicit letant

Tractatus tercius. Tercij

q̄ enim circa illa interritus est: atq; ita vt oportet: in illis se habet magis est fortis: q̄ qui circa audenda. Tolleratione enim grauiū ⁊ asperū rerū fortes dicunt. Itaq; graue q̄ddaz ⁊ asperū fortitudo est. ac merito laudatur. Difficilius est enim dolores ppeti: q̄ a voluptatibus abstinere.

Attamē finis in fortitudine dulcis esse videt. Sed a rebus circūstantibus obscurari: quod in gymniciis certaminibus euenit. Nam pugilib⁹ finis ipse dulcis est: cuius gratia corone honore sq; existunt. Plagis vero pcuti (si modo illi e carne sunt) dolorosa sane atq; molesta ⁊ oīno laborosa res est. Lūc; hec multa sunt: ⁊ illud cuius gratia sunt pariu; nihil dulce continere videt. tale igit q̄ddam accidit circa fortitudinem.

Mors ac vulnera forti viro dolorosa sunt: ea; nollet. Prefert tamē quoniā decorū est illa perferre: vel turpe nō perferre. ⁊ quāto magis oī virtute pollet: quāto; felitior est: tanto magis illi molesta est mors. nā hmoi vir maxime dignus est vita: ⁊ maximis bonis priuaf sciens. Doloroso certe res: ac nihilominus fortis: ⁊ eo fortasse magis: quod decus ⁊ gloriā belli anteponit illis. Nec sane in oibus vtutibus cū delectatione operari licet: nisi quatenus finē attingunt. Adilites nihil vetat: etiam si tales nō sint: tñ optimos esse parati siqdem ad pericula vitā p virili mercede abijcunt. De fortitudine igitur hactenus dixisse sufficiat: Quid vō illa sit: nequa; difficile fuerit: ex his: q̄ dicta sūt/ recolligere.

Tractatus tercius terciij libri ethicoꝝ. agens de tēperantia: et tria continet capitula. Cap. i. ostendit temperantiam circa voluptates in gustu ac tactu versari: ⁊ precipue in tactu: qui sensuum est communissimus.

Est hanc de temperantia dicamus. videt enim hęc virtutes irrationabiliū esse partiū. q̄ igit temperantia circa volupta-

Handwritten marginal notes in the left margin, including phrases like 'quod enim circa illa interritus est' and 'Attamē finis in fortitudine dulcis esse videt'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including phrases like 'Tolleratione enim grauiū ⁊ asperū rerū' and 'Nec sane in oibus vtutibus cū delectatione'.

For eo qd gratia...

tes mediocritas est / supra dixim⁹. Adinus eni et nequaquam similiter circa dolores. In his autem et intemperantia esse videtur. Sed circa quas voluptates sit nunc determinemus. Distinguede sunt voluptates animi et corporis, seu auditas honoris: et auditas discipline. Uterque enim istorum eo gaudet: cuius audus est: nihil paciente corpore: sed magis intellectu.

Sed in homini voluptatibus neque temperantes: neque intemperantes dicuntur. eodemque modo in ceteris voluptatibus: quae corporum non sunt. Qui enim fabulis et narrationibus delectantur: et circa singula dies consumunt: vobosos quidem: sed non intemperantes appellamus. nec eos etiam qui gratia pecuniarum aut amicorum dolore suscipiunt. At circa corporis voluptates temperantia existit: nec eas tamen omnes. Nam qui visu delectatur veluti colore: forma: pictura: neque temperantes: neque intemperantes dicuntur, quantum fieri potest: ut hi: et quantum debent: et plus: et minus delectentur. Eodem modo et in auditu. qui enim vehementius gaudent cantu: aut ut pronuntiatione: eos nemo intemperates vocat: nec eos: qui ut oportet gaudent temperantes: neque circa odoratum nisi per accidens, nam qui pomorum aut rosarum aut vaporum odoratibus gaudet eos non intemperates dicimus. Sed illos magis: qui unguentorum aut epularum. quoniam per illos memoria subit earum rerum: quas ipsi concupiscunt videre licet quosdam: cum euriunt: odore epularum gaudentes. His autem gaudere intemperantis est. nam illorum sunt huiusmodi cupiditates. Nec sit aliis animantibus per hosce sensus voluptas ulla: nisi per accidens. non enim odore leporum gaudet canes: sed e furore. Odor tamen: ut sentiant: facit. neque leo voce bouis: sed laniatu: quod tamen propinquus est per vocem sentit: atque eo gaudere videtur. Circa huiusmodi igitur voluptates temperantia et intemperantia consistit: quae et aliis animalibus communes

comparatio qd...

inordinatio...

moderate...

accidens...

ate...

definitio...

comparatio...

inordinatio...

comparatio...

inordinatio...

comparatio...

atque per hunc...

codem modo...

ad. unde...

codem modo...

unde...

unde...

unde...

unde...

Circa Concluditur...

unde...

in illa voluptate ordinem ad iustum...

Handwritten marginal notes in the top left corner, including phrases like 'tangit gustus ex q' and 'E nra maxio d'.

Handwritten marginal notes in the middle left, including 'philoxer episc' and 'bon g'.

Handwritten marginal notes in the bottom left corner, including 'om' and 'nolm'.

Main text of the first section: 'sunt. Ex quo fit ut serviles bestialesq; videantur. Sunt aut he tactus et gustus: sed quide parum aut nichil vti videntur. Est. n. eius iudiciu in labiis quod faciunt: qui vina pbant: aut epulas preparant: nec multum his gaudent: vel saltez no intempantes quidem: sed vescendo gaudent. Quod totum fit per tactum in cibis et potib; et venereis. Itaq; precatus est quida gulosus: longi sibi guttur: q; ciconie fieri: q; videlz tactu gaudebat. Sensuum igitur comunnissim; est is: per que intemperatia fit: atq; ob id merito vitupatur: quod no qua homines sum;: sed qua animalia existit. Talib; ergo gaudere: atq; deditu esse/bn bestiale est. Enivero liberalissime oim voluptatu: q; per tactum pueniat/excipiuntur: velut que in gymnasiis per laborem ac sudorem fiunt. Neq; n. in toto corpe est intempantis tact;. Sed in ptibus quibsdam.

Section header: 'Capi. ij. ostendit circa comunes voluptates vno modo circa pprias multipliciter peccari. Aliter temperantiam circa dolores q; fortitudinem esse intempantem a cupiditate vinci. insensibiles vix reperiri. Tempantem circa dictas voluptates mediu secundum rationem rectam oblenare.'

Section header: 'Cupiditatu alie comunes ee vident: alie pprie atq; apposite: veluti cibi: q; natural est. Omnes. n. cupiunt: quando indigentia adest sic cum aut humidum nutrimentum. quandoq; vero vtrumq; et lectum Ithomerus inquit iuuenis et florens. huiusmodi autem vel illiusmodi non amplius omnes: nec eadez. Quocirca videtur necessariu esse: habet tu aliquid naturale. Alios enim alia delectant. et quedam quibusdam magis placent. In naturalibus ergo cupiditatibus pauci delinquit: et in vino ad plus. Comedere. n. quecuq; et bibere: quo ad supflua impleatur: excessus est naturalis cupiditatis secundu multitudinem, Repletio. n. indigentie naturalis cupiditas est. Quappter dicunt'

Footnote or additional note at the bottom of the main text block, starting with 'Et ita no no requirit nisi q'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'magnest' and 'J'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'q' and 'ad'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including 'i'.

quod dicitur bene est ad phili. 3

habes d. para man

isti dediti ventri: quasi vltres debitū implentes illū. Sunt autē hi nūmū
seruiles. Circa pprias autē voluptates multi multipharīā delinquent.

qz in h. a. similes bestis/

Tales enī amatores dicunt: sūt qz gaudent: qbus nō debent: aut ma-
gis q̄ debent: vel q̄ pleriqz: vel nō vt debēt. In cunctis autē intēperan-
tes excedunt. Nā z gaudēt: qbus nō debent / z odio dignis. z si in qui-
busdā gaudere oportet: magis gaudēt: q̄ licet / z q̄ pleriqz gaudeant

al. talis. p. d. ler. tatione

Excessus igif circa voluptates: qd intēperātis: z vitupabilis est / con-
stat. Circa dolores sūt: nō ita vt i fortitudine ppter tolerantia dicit tē-
perans. z intēperans sūt: qz nō tollrat: sed intemperans dicit: qz nisi
voluptate potiat: magis dolet q̄ oportet. Dolore vero sibi affert volu-
ptas. Temperās autē: qz absentia voluptatū nō dolet: z qz p̄sentibz ab-
stinet. Intēperans igif concupiscit voluptaria oīa: vel q̄ maxime et im-
pellit cupiditate ad hec sibi p̄ferenda. Quapropter z nō s̄dipiscens et
cōcupiscens dolet. Cū dolore enī cupiditas est. videt autē absurdū pro-
pter voluptatē dolere. Deficientes autē in voluptatibz sūt minus gau-
dētēs q̄ oportet / vix reperiunt. Nā enī est humana h̄mōi insensibilitas
Etenī cetera aialis distinguūt cibos: z his gaudent. sibi vero nō gau-
dent. qz si aliqs: quē nihil delectet: nec quicqd sibi p̄ponat: lōge hic ab
hoīe abest: nec nomē sortitus est. qz nō facile reperit. Temperās autē
mediocriter circa ista se habet. neqz enī gaudet his: qbus maxie intēpe-
rantes: sed moleste fert. neqz oīno qbus nō oportet. nec niniuum tali ali-
quo delectat. nec si absit: dolet: nec cupit nisi mediocriter: z vt oportet
Idē faciet i ceteris voluptatibz: que istis nō aduet sūt: nec sūt p̄tra ho-
nestatē: aut supra facultates. Nā q̄ ita se habet: plus q̄ dignū sit volu-
ptatē amplecti. Sed tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z vltres impletur est multiplis peras / f. similes cibos nō gubentur.

q̄ quate se hab. bll se d. bz h. e. n. e. p. a. t. i. a. v. i. r. a. p. p. o. s. d. l. e. r. t. a. t. i. o. n. e.

z in oibz istis intēperans bll z q̄lē nō sūt.

z naturā sūt.

z vitupabilis est / con- stat.

z nisi voluptate potiat: magis dolet q̄ oportet.

z qz p̄sentibz abstinet.

z qz maxime et impellit cupiditate ad hec sibi p̄ferenda.

z qz nō s̄dipiscens et cōcupiscens dolet.

z qz nō aduet sūt: nec sūt p̄tra honestatē: aut supra facultates.

z qz ita se habet: plus q̄ dignū sit voluptatē amplecti.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z in oibz istis intēperans bll z q̄lē nō sūt.

z qz p̄sentibz abstinet.

z qz maxime et impellit cupiditate ad hec sibi p̄ferenda.

z qz nō s̄dipiscens et cōcupiscens dolet.

z qz nō aduet sūt: nec sūt p̄tra honestatē: aut supra facultates.

z qz ita se habet: plus q̄ dignū sit voluptatē amplecti.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

z qz tēperās nequa q̄ talis est: s; q̄lē recta dicit rō.

**Cap. iij. intemperantiā nostrā magis spēte quā timi-
ditate cōparari: nomē intemperantie ad puerilia q̄s delicta fieri solere cu-
piditates mediocres esse, et cū ratione concordēs oportere ostendit.**

Intemperantiā magis volūtaria videt̄ q̄ timiditas. **Mā hec
per voluptatē fit: illa p̄ dolorē. quoz̄ alterū seq̄mur: ab alte-**

**ro abhorremus. Et dolor q̄dem distrabit: atq̄ corrūpit naturā hūitis.
voluptas aut̄ nihil tale facit. Sed quo magis volūtaria: eo maiori vi-**

**supatione digna. nā assuescere aduersus illa facile est. Multa vo in vi-
ta sūt talia. ⁊ assuesatio sine piculo fit. In terrorib⁹ aut̄ cōtra. Videt̄**

**aut̄ timiditas esse volūtaria. nec p̄inde vt ea: que sūt i singulis. hec enī
sine dolore est. Illa vero p̄ dolorē ita distrabunt: vt ⁊ arma abicere: ⁊**

**iu alijs cōtra decus facere compellāt. ex quo fit: violentia esse videant̄.
Intemperantiā vo cōtra. nā singularia illi volūtaria sūt cupiētī ⁊ affectā**

**tī: vniuersa aut̄ minus. nemo enī cupit intemperatū esse. Nomē intēpe-
rantie ad pericula dictā r̄ferimus. habet enī cū illis similitudinē quandā**

**vt r̄ū vero ab vtro dicat̄: nulla: quantū ad p̄sens: differētia est. Cōstat
vero posterius a p̄ore dici. nec absurde videt̄ translātū. Mā castigandi**

**sūt: q̄ turpia cōcupiscūt: atq̄ luxuriāt. talis est aut̄ maxie libido: ⁊ pu-
er. viuūt enī pueri sc̄dm cōcupiscentiā. plurimaq̄z est i illis voluptatum**

**cupido. Si igif nō obtēperat. ac dñari sibi patiat̄: lōgius abibit. qm̄ vo-
luptatū appetitus insaciabilis est: stultoq̄z vndiq̄z affluūt. ⁊ executio**

**libidinis innatā cupiditatē exauget. quētiā si magne ⁊ vehemētēs sint
mētē e suo statu dimouēt. Quāob̄rē mediocres illas q̄dē raraq̄z ope-**

**ret esse: talis deniq̄z: vt rōi nō aduerset. Tale q̄d tēperatū castigatūq̄z
vocamus. vt enī puerum oportet sc̄dm pedagogi precepta viuere: ita cu-
piditas debet obedire tationi. Quare oportet vt tēperatus a ratiōe nō**

Handwritten marginal notes in the left margin, including references to 'Coli' and 'dolor'.

Handwritten marginal notes in the right margin, including references to 'timiditas' and 'voluptas'.

discrepet. Honestum est enim: ad quod uterque tanquam ad signum prospicit.

Temperatus que debet: et ut debet: et quando debet/concupiscit: sicut dicitur ratio. Ac de temperantia hec dicta sufficiant.

Incipit liber quartus ethicorum Aristotelis. docens pluribus morum virtutibus: in quibus distinguit tractatus. et iste primus tractatus duo continet capitula. **C**apitulum primum ostendit liberalitatem circa pecuniarum dationem acceptionemque consistere: prodigalitate exuperationem: illiberalitatem defectum esse: liberalis viri potius esse dare quam accipere: et oino secundum mediocritatem rationis: honesti scilicet causa et iustariter. Illarum variis liberalis viri proprietatibus: prodigos atque auarum apertius quam describit: prodigos auarum minus malos esse: interdum capiendum vnde non oportet/illiberales fieri: auariciam incurabilem: nimiumque hominibus insitam esse.

De liberalitate deinceps dicam: ea videtur esse mediocritas circa pecuniam. Laudatur ei liberalis non in rebus bellicis: neque hijs: in quibus temperas: nec rursus in iudicijs: sed in dandis capiendisque pecunijs. magis autem in dandis. Prodigalitas vero appellatur oia: quorum estimatio mensuratur numero. Sunt quae prodigalitas et auaricia circa pecunias excessus et defectus. Sed auariciam illis tribuimus: semper quam magis quam oportet pecunijs studet. Prodigalitate vero nonnumquam iuolumus. Nam eos qui incontinentes sunt: et per luxuriam patrimonia perfligant: prodigos vocamus. Quia propter flagitiosissimi videntur esse. quam multa vitia simul habent. non tamen proprie sic nuncupantur. nam prodigalitate nomen vniuersum alicuius vitij esse conuenit: quod patrimoniū consumat. est enim prodigus: qui se ipsum perdit. videtur enim se ipsum perdere qui patrimonium dissipat: ex quo vitam ducere debet. In hunc

itaque modum prodigalitate accepimus. Rebus autem quibus utimur: et bene et male uti possumus. utimur vero diuitijs. Singulis autem rebus bene utitur hijs qui circa eas res virtutem habet. Quare et diuitijs optime utitur qui circa

Incipit q. 4. in quo p. h. dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

22. q. 1. ubi dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

2. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

2. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

Coli q. qui in iudicijs boni libere et aliter ut prodigalitate et auaricia talis est quia multa et bona.

q. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

q. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

q. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

2. p. t. in qua dicitur q. liberalitas est virtus. et dicitur de liberalitate et prodigalitate et auaricia.

Tractatus primus. Quartl

pecunias virtutē habet. hic est aut liberalis. Usus vero pecuniarum in dando erogandoque consistere videtur. Nam capere: atque seruire: magis possessio est. Et quo fit: ut viri liberalis sit magis dare: quam oporret: quam capere: unde oportet: et non capere unde non oportet. Virtutis est enim bene potius facere: quam suscipere: et honesta potius agere: quam a turpibus abstinere. Patet autem: quod dādo sequitur: ut bene faciamus: et honeste agamus. Capiendo autem: ut bene suscipiamus: aut non turpiter agamus. Et gratia quidem dantis est. repudiantis vero non: sed magis laus. Facilius quoque est non accipere: quam dare. Sua enim quis difficilius magis tradet: quam aliena non accipit. Liberales dicuntur: qui dant. at hi qui non capiunt: de liberalitate nequaquam laudantur: sed magis de iustitia. qui vero capiunt: non multum laudantur. Liberales matric fere omnium virtuosorum amant. Profunt enim in dando. Actus vero secundum virtutem honesti sunt: et honesti gratia sunt. liberalis igitur dabit honesti causa: et recte. Nam et quibus oportet: et quot et quando. et alia cuncta: que rectam rationem sequuntur. Et hoc libenter: vel sine molestia. Quod enim per virtutem fit: iocundum est: vel sine molestia: minimeque dolorem affert. Si quis vero dederit: quibus non oportet: aut non honesti gratia: sed alia qua pia de causa: hic non liberalis: sed alius quidam nuncupabitur. Neque his qui dolet. magis enim pecunias hic utique diligit: quam honestam actionem. At id non est liberalis. Neque capiet: unde non oportet non enim est non magnificientis pecunias homini accepto. Nec erit petitor. non enim est beneficii conferentis ut subinde commoda ipse procuret. At unde oportet: capiet: puta ex propriis rebus: quas possidet: non quia honestum sit: sed quia necessarium. ut habeat: quod donet. Nec sua negligit: volens per illa quibusdam sufficere. nec quibus vis dabit: ut sic dare possit: qui

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

beatus ē dare q. recipere q. b. s. i. n. a.
utli autem q. n. o. n. s. i. d. e. n. t. e. r.

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

liberalis ordinem q. liberalitas magis
in dādo videtur q. in accipere q. p. dādo
q. p. dādo q. p. dādo

videtur non esse in...
...ad illa parte latitudine
...quod est illi quod est propinqua d'fermi alia
...in

libri **Et bicorum** XXXVI

bus oportet: et quando: et ubi honesta sit. Est quoque eius: quod liberalis sit: vehementer in dando excedere: ita ut sibi ipsi cautiora reliquant. nam ad se quidem ipsum non respicere liberalis est. Verum iuxta facultates liberalitas dicitur. non enim in multitudine datur: sed in dandis habitu liberalitas consistit. hic autem dat secundum facultates. nec sane quicquam prohibet liberaliorem esse: quod cautiora dat: si modo tenuiores ei sunt facultates.

Adagis autem liberales esse videntur: quod non quesiverunt ipsi: sed ab alijs acciperunt. nam et indigentia unquam experti sunt. Et amant magis quique sua opera: ut genitores: atque poete. Illud vero non facile: ut liberalis quod speriam dicitur. cum neque capiat: neque conseruet: sed contra erogat: nec multum per se ipsas faciat pecunias: sed ut alijs dare possit. Itaque fortuna accusatur: quod quod maxime digni sunt: hi minime diuitias habent. Enivero id absque ratione contigit. Fieri enim non potest: ut diuitias habeat his: qui habere non curat. Quemadmodum nec in alijs rebus. Nam tamen dabit: quibus non oportet: nec quando non oportet: nec quotcumque alia hominibus. nam sic liberalitatem nequaquam seruaret. Et si in illis consumeret: dare quibus oportet nequaquam valeret. ut enim primo diximus: liberalis est: quod secundum vires patrimonij erogat: et in quibus oportet. Qui vero excedit: prodigus est. Ita-

que tyrannos quidem non dicimus prodigos: quia tam multa possident: ut dabo atque erogando: illa exercere non facile iudicant. Cum vero liberalitas mediocritas sit in dandis capiendisque pecunijs: liberalis quidem dabit: et erogabit: in quibus oportet: et quot oportet. Similiter in paruis et in magnis: et hoc cum voluptate quadam. Capiet quoque unde oportet: et quot oportet. Nam cum virtus circa utrumque mediocritas sit: utrumque faciet ut det. Sequitur enim convenientem liberalitatem talis acceptio. Que vero non

...liberalis est...
...si liberalis est...
...liberalitas dicitur...
...liberalis est...
...liberalitas dicitur...
...liberalis est...
...liberalitas dicitur...

...liberalitas dicitur...
...liberalitas dicitur...

...liberalitas dicitur...
...liberalitas dicitur...

...liberalitas dicitur...
...liberalitas dicitur...

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including a small drawing of a head at the top and various annotations.

Handwritten notes in a box at the bottom left corner.

3. 9. ditione liberalis generis
et istius generis p. p. p. p.

Tractatus primus. Quartus

talis: contraria. **Q**ue igitur consequuntur: fiunt simul i eodem: contrarie non
ut patet. **Q**uod si contra quod decens honestusque sit erogare illum contigit
inoleste fert: atque dolebit: moderate tamen. nam virtus est letari: atque dolere
in quibus oportet. **E**t liberalis quidem lenis ac tractabilis est in rebus pecuniariis.
nam cum pecunias non multifaciat: iniurias circa illas inferri sibi non
difficulter patietur. **A**dolestiusque feret: si quod cum oportet: non eroga-
uerit: quod si erogaverit: quod non oportet. **S**imonidi non placens. **A**t pro-
digus in istis aberrat. neque letatur enim neque dolet: in quibus oportet: neque
sic ut oportet: quod in processu magis patebit. **D**iximus excessum ac de-
fectum esse prodigalitate et avaritia: et hoc in duobus: dando scilicet atque
capiendo. **S**umptum vero in datione ponimus. **P**rodigalitas ergo et in
dando: et in non capiendo excedit: in capiendo autem deficit. **A**varitia vero in
dando deficit: in capiendo excedit. **U**erum in parvis. **E**t prodigalitas quidem
non multum coaugmentari potest. non enim facile nullatenus accipientem cum-
ctis largiri. **L**ito namque deficiunt patrimonia pauperum: ex quo prodigi
videntur esse. **C**um talis utique vir non parum melior quam avarus videtur. **A**c pe-
tetate: indigentiam facile corrigi: et ad mediocritatem redigi potest. nam ha-
bet illa: que sunt liberales. **H**abent enim et non capit: sed neutrum recte neque
ut oportet. **Q**uod si ad hoc consuescat: vel alio modo mutetur: fiet utique
liberalis. **H**abit enim quibus oportet: ac non capiet: unde non oportet. **Q**uam-
obrem videtur ille quidem non abhorere a morum probitate. non enim abiecti:
neque ignerosi est excedere in dando: et non capere: dementis tamen. **S**ed qui per
hunc modum prodigus est: multo melior esse videtur quam avarus. **C**um propter
ea que supra dicta sunt: tum etiam: quod hic quidem multis prodest. **N**emini:
ne sibi ipsi quidem. **U**erum plerumque prodigorum ut dictum est: accipiunt: unde

1. v. v. v. ad hoc in p. p. p. p.
f. 9. a. l. y. s. r. g. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

Simonidi postea quida fuit dicitur
q. p. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

in partibus que se aliquando dant
partibus p. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

ut ab avaris p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.
ad mediocritatem
p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

1. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.
9. x. y. z. a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

descriptio similitudo

in p. t. o. r. d. i. n. e. (d. b. y. p. t. i. e.)

9. v. o. l. u. n. t. e. h. i. c. 3.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r.

1. v. i. d. e. t. u. r. q. u. o. d. e. r. o. g. a. u. e. r. i. t. q. u. o. d. n. o. o. p. o. r. t. e. t.

liby d. st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

Colup. b. supra. est. p. b. in. / me. n. d. / h. in. l. e. a. l. i. e. n. s. i. a. / l. e. x. t. r. a. n. e. i. s. / p. n. i. d. e. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

iplos aliena capere: ac nō alios sua. Itaqz illis placet neqz dare: neqz

accipere. Alij rursus in capiendo excedunt: oia vndiqz accipientes. ve-

lutq liberalia exercent: z lenones: z feneratoros: z oēs hmōi: z q pau-

ca pro multo. hi eni oēs vnde nō oportet/capiūt: z quantū

est his lucrandi turpitudine. Omnes eni lucri gratia et huius qd exigui

probria sustinet. Nā qui grandia qdem vnde nō oportet: z que nō opor-

tet capiunt: seu tirāni vzbes hostiliter inuadētes diripientesqz: z tēpla

spoliantes: eos illiberales nō dicimus: sed improbos potius: z impios

z iniustos. Aleatores nū: z latrones z pirate illiberales sunt: qm sor-

dido in lucro versant. questus eni gratia faciunt. z probria vtriqz susti-

nent. Alij extrema pericula pro questu adeuntes: alij ab amicis: qbus

dare oportet/ acquirētes. vtriqz igitur vnde nō oportet lucrari volētes

sordidi sunt: z ois hmōi qstus illiberalis. Adverito aut liberalitati au-

ritia magis opponit. Nam et maius malum q prodigalitas. z magis

in illa peccant homines: q in prodigalitate. De liberalitate igit z vi-

tij: que illi contraria sunt: hec dicta sufficiant.

Cap. ij. ostendit magnificentiam circa sumptus excedere liberalitatem magnitudine. Defectum pusillitatem: exuperationem ruditatem scilicet nimium/ circa decorum appellari. proprietatem magnifici apertimpenfas eius honorabilia quedam esse. extremorum insertimpenfas.

Magnificencia esse videtur de magnificentia differere. Nam z hec virtus quedam circa pecunias existit. sed vero ita/ vt liberalitas/ ad oēs res pecuniarias prinet: sed ad sumptuosas solū. In his liberalitatem magnitudine excedit. Nam vt ipsum nomen ostendit: in magnitudine decens sumptuositas est. Magnitudo vero ad aliquid. Nam eni eadem sumptuositas profecto trirumis et ludorum theatralium exhibitori.

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

st. mag. nra. modis. co. q. qm. exp. ad. in. lapid. de. / 1. p. co. q. qm. imp. in. ar. ip. in. /

Decens aut ad ipsi in quo: et circa que. Qui aut in paruis: aut medi-
 ocibus pro dignitate sumptus facit: hic magnificus no dicit: sed ille: q
 in magnis. na magnificus qdem liberalis est: liberalis aut nihilomin
 magnificus. Huius aut defectus modicitas dicit. excessus vero vulga-
 ris ventositas et inexplabilitas: et quot sunt hmoi: que no in qbus opor-
 tet/excedunt: sed in qbus no oportet: et vt no oportet splendorē conqui-
 runt. de qbus postea dicem. Magnificus scienti similis esse videt. na
 et decentia intelligere potest: et magnos sumptus ita: vt conuenit facere.
 vt e ni ab initio diximus: habitus opationibus terminat: et quodius est.
 ac magnifici sumptus magni et decentes sunt, talia igit et opera. Sic eni
 sumptus magnus erit: et coueniens operi: vt opus ipsu sumptu dignum
 esse oporteat: sumptu aut opere: vel etia excedere. Sumptus vo hmoi
 faciet magnificus honesti causa. comune eni hoc virtutibus. Et preterea
 cum voluptate: ac pfusione quadā, nam coputandi rationandiqz dilige-
 tia magnificentie contraria est. Itaqz magis cogitabit queadmodu pul-
 cherrimu: et speciosissimu: qz quanti constet: et quemadmodum in eo qz
 minimu expendat. Necessariu vero est: vt magnificus liberalis sit. na
 liberalis sumptus facit: quos oportet: ac vt oportet. In his aut mag-
 nitudo magnifici est: cu in his quoqz liberalitas versetur. Et a pari su-
 ptu opus magnificentius faciet. nam. n. eadem virtus est possessionis:
 et operis. Nam possessio: qz plurimi digna ac preciosissima sit: ceu aux
 Opus aut: qz magnu et decoz: huius. n. aspectus admirabilis est. quod
 autem magnificu: admirabile. Et est virtus operi magnificentia in ma-
 gnitudine. Quosdam sumptus honorificos dicim. veluti in rebus di-
 sacratis: valisqz et sacrificiis: similiter et circa omne rem diuinā: et circa

*magis qd dicitur
 opationibus terminat
 magnifici*

*si enim no qd
 p. etho. 22 q. 134.
 or q. od 3*

*magis qd dicitur
 no de infra illud bligee
 plures medio dedi
 alubis ad rone homeri
 in ad pta q erant qba
 dora ab bligee en redra
 dora p p a fixis se mediz
 ad dicit ad p p qn loz
 re volit an anp*

psup facit. tubu. infuit aut dedit

ref. sile. li. 3. cap. 12.

*bonitatis exferis in refectio
 debitorum et in ex factis*

*Magis qd dicitur
 in magnitudine de dote sum qd
 in magnitudine de p p p
 in repatione p p p p p p p*

*ponit qd dicitur
 in rebus diuinis
 qd dicitur
 p p p p p p p*

Tractatus primus. Quarti

publicā magnificentiā, veluti si quo in loco ludi publice exhibeant: aut prefecture nauū: aut epulū publicū! Verū in oibus (vt dictum est) ad

agentē habet respectus: quis ipse sit, ⁊ q̄bus p̄ditus facultatib⁹. Si ḡna q̄dem his sint/oportet, nec solū opus: verumetiā auctores decere:

Ex quo fit: vt pauper q̄dem magnificus esse nō potest. Eū ei nō adsit quod cū decentia erogare queat, ⁊ si erogare pergat: fatuus sit. Quo-

niam p̄ter dignitatē atq̄ decentiā, ⁊ in virtute id insit: vt recte quicq̄s fiat. Ista vero eoa decēt: q̄bus hec talia iā antea existunt: vel p̄ seipōs

vel per maiores suos vel p̄ eos: q̄ ad ipsos pertinet, ⁊ nobiles ⁊ claros ⁊ quot h̄mōi sunt. Nā hec oia amplitudinē habent ad dignitatē. Ad a-

gnificus igit̄ precipue in h̄mōi rebus erit: ac ī huiusmodi sumptib⁹ ma- gnificentiā: vt dictū est. Nā hec maxima ⁊ honestissima sunt. In pri-

uatis aut̄ rebus: quot semel fiunt, vt nuptie: ⁊ si quid tale. Et si in ali- quo tota ciuitas studeat: vel circa dignitatē: vel circa hospitū suscepti-

ones: eorūq̄ comitatū: ⁊ munera: ⁊ remuneratiōes. Nō enī in seip̄sū sumptuosus est magnificus: sed in publica. Bona vō simile quicq̄ ha-

bent his: que dijs sacrant. Est etiā magnifici domū parare diuitijs cō- gruentē. Ornamentū enī et hoc q̄ddam est. ⁊ in his maximē sumptus facere: que sunt diupermausura. Speciosissima enī hec. Et singulis in-

est decus quoddā. Nō enī eadē conueniunt dijs: ⁊ hoibus: neq̄ tēplo ⁊ sepulcro. ⁊ sumptiū vnusquisq̄ magnus in suo genere. Ac magnifi-

centissimus: q̄ in magno magnus, hic autē: q̄ in his magnus, ⁊ differt magnū illud: quod est in opere ab eo; quod est in sumptu, nā pila q̄dem

aut capsula pulcherrima magnificentiā habet puerilis doni, pretiū ve- ro pusillū est: ac illiberale. Quapropter magnifici in quocunq̄ genere

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including: 'publicā magnificentiā...', 'magis dignitas...', 'in opibus...', 'in virtute...', 'in dignitate...', 'in munera...', 'in sumptibus...', 'in opere...', 'in sumptu...'

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including: 'ad rationem...', 'ad rationem...', 'ad rationem...', 'ad rationem...', 'ad rationem...', 'ad rationem...', 'ad rationem...'

*h per mober q illa qua arto. in fupio pibz
teligit d fort. na d d teo ante. d duobz bi
tis oppofite p hui qe mafa. ita h per que
qest pels biniy d duobz o pofite magni
reute. au banaufo fen d e p h
an p b i f i n g . b r i d a n g p e r i d a r
d n e m o l g d i r e d i . b o m d i e a m
q v e n t o f a t o s . a l y q p b i f i r d a
i p e n i f r a b a c g r a d e r e b i n o z*

faciat: magnifice facere. ^{facit} nā sic nō faciliter superari potest. et sumptus

habet dignitatē. Magnificus igit qdem talis est. ^{similitudinamini fire.} Excedēs vero atqz

ventosus i sumptu nō oportune faciēdo excedit: vt dictū est. nā i paruis

sumptibus multa cōsumit. et splendorē contra decentiā captat. vt si hi-

striōibus nuptiali apparatu epulas paret: et comedozū exhibeat chorū

effereus purpurā: vt megarenfes. et hec oia faciat nō grā honesti: s; ad

ostentationē diuitiarū: parans ea de causa: hoies i sui admirationē con-

uertere. Et vbi opus est magnis sumptibus: paruos facies. vbi vopar

uis: magnos. Modicus aut i cibis deest: et plurima cōsumens: i par-

ua re decentiā perdit. Et quicqd agit: tardus est: atqz morosus. Sem-

per considerans: que madimodum i eo q parū expendat. Et hoc ipm eū

querelis agit. Et cuncta maiora q oportet: se facere existimat. Sunt

autem hi duo hitus vitia qdem. Non tamen vituperationem afferunt

cum neqz damnosa alijs sint: neqz thūmum deformia.

Tractatus secūdus quarti libri ethicorū Aristotelis
duo cōtinens capla. Caplin. j. ostēdit magnanimitatē circa magna
quedā esse/pcipue honores: qbus magnanimus quū dignus sit/ dignū
se senset. Licutū superbūqz excedere. pusillanimū deficere. Magnani-
mū circa honores. Itē et bona fortune moderate se habere varijs illuz
propetatribus describit. Pusillanum qz ac lcuti naturas declarat.

Magnanimitatē vere circa magna vsari: vel ex ipso noie con-

stat. sed circa qlia existit/ pmo comprehendamus. Refert aut

nihil: vtrum ipsum hitum: an eūm: q secundum hitum/ consideremus.

Videtur magnanimus esse: qui se magnis dignatur: cum sit qdem di-

gnus. Nam q pro dignitate hoc agit: insipiens est. Eorum vero q vir-

tute pediti sunt: nemo insipiens neqz fatuus. Magnanimus igitur est

*fuit q arto. q nō dō
magnificus qui dō
iudicia quo hūc fēdus
de p p r e t e r n o n y
i n r e g r o m t i n g
p a n d a n v a l e d
f o r m a d . h o s n o
v o c a t e i s m a g n i f i c o s*

*in q p b o d
m u n y a t . d v i n y s o p t i n g m a g i
f i r d a e p d v e n t o s o q e s p b i
m z x o r e t s i l l
q u e n o e s t b i b o r a b u l u q p t o n d
f i g n i f i c a t . p e b e r a n i f i c o s l a t i n e
f d n b g t g l e x e n t i b g p e m n i a p p
f a n g z q u i s u r i l l i q n o s n o s
n i z f e m p a t o r e s b o r a n g . t h e
n i b g v s i n b o h u f a t i a m b g r e e
h e m e l i g d n g*

*indit ad totus s d ad vanitates.
m o d o d o n a f o n d e l i p i g e
t o r e t t s e b o r a n m o d i n o s*

*p allas q p o r h m o b e
e t u a p i s t o t a n t u r i e
r a b m y o b a b o a s
h u e x o r a s m e s t d
f r u i t u d i n e i u s t a e a
l i s q n a r i a h o
m o r e s e p e m
n i a e d n a s p o*

*n i z m u s e r i a q z h o p t h u z
p o n . p o n i n m a n t i n g s a p e b e n e
v b i d i s t i n g u i n t d o b a m u t e q d a
s u r d i r i n i p e q e x n a s u a s i m p l o
d e e m a g n a m o f a t u s d i f i n i t u r
t e . v o i p p o z t u b o z z q z z q z z
p a d p i n a*

*m a g n a m i n i t a t e m d e m a e a t t i b z
m a g n a m i n i t a t e m . z . b a b z . p . p . j o p
d e d i n a t d e m a m a g n a m i n i t a t e m
p p o s t i n e t a s .*

*car. h i n e l o g r a m e . n a m a g n a m i
d i g n u s a d i n p t a t*

*u b i q u e t b g q i d e f i s d b r u y
p p o s t i n e t a s .*

*p r o m a n t i n g b e n e m i l i s t i e s y f m a m l i j i n l o .
a f i t i o z r i . z z . b b i a g i t d m a g n a m i n i t a
t e i n c o i d i s t i n g u i t d m a g n a m i n i t a t e d
p e b g m a g n i s i n r a q d e a t m a g n a m i n i t a t e
q i p e f i s u r m a g n e t s u r e x p t e i n t e r i o
t e x t u p o b i z z p z*

Tractatus secundus.

Quarti

quid sit ad h. b. 1. 22. q. 1. l. 2. ij

scilicet quod in uita oporiet magnanimitati scilicet habere ad ipsas

his: quem diximus. Qui vero paruo dignus est: ac se paruifacit: mode-

quod iustitiam pulchritudo est proportio nobis. Ca. in nobis. Colores

stus quidem est: sed nequaquam magnanimus. nam in magnitudine magnanimitas consistit: quemadmodum et pulchritudo in magno corpore. parui autem

quod quod nominantur uita oporiet magnanimitati

urbani quidem et apti: sed non pulchri. Qui vero se magni existimat: cum

Capitulum 1. pp. 9. Volui dicere est quod qui in uita honoris et in quiete uultu inuicem uocantur. hanc nos et leuig. motus.

indignus sit. tumens et inflatus opinionem sui. Qui autem plus quam mereatur non

et ne misg. e. est illa que nos in uita. 2017. flo. 1.

omino tumens. Qui vero minoris: quam ipse sit: pusillanimus. siue hic magna: siue mediocra: siue parua mereatur: etiam minoris sese dignum arbitrat

nam uocantur pusillanimi. q. 1. q. 1. g. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

tur. Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

quod quod magnanimus sit in medio. saluus tanto dubitatur. ut in uita moralis consistit in medio magna nimitas non consistit in medio. 6. bi. 6. 13. th. in 22. q. 129. ar. 3. ad p.

Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

quod quod bonorum pro magnanimitate. in uita exterioribus quod bene in uita exterioribus maxima et honor. ut per b. th. 22. q. 129. ar. 3. in cor.

Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

quod quod circa honores. non quod quod magnanimitate. per th. 22. q. 129. ar. 3. ad p.

Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

quod quod in uita exterioribus quod bene in uita exterioribus maxima et honor. ut per b. th. 22. q. 129. ar. 3. in cor.

Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

quod quod magnanimitate. in uita exterioribus quod bene in uita exterioribus maxima et honor. ut per b. th. 22. q. 129. ar. 3. in cor.

Et maxime utique uidebitur hic magno dignus. Nam quod ageret: si non dignus foret. Est itaque magnanimus magnitudinem quidem summus: eo autem quod oportet/medius. nam uti dignum est: ita se extimat. alij uero excedunt: et deficient. Quod si se magnis dignatur: et dignus est: ac maxime maximis: circa unum utique maxime erant. Dignitas autem dicitur ad externa bona. Maximanum autem horum id ponendum est: quod dijs tribuimus: et quod maxime affectatur: quod in dignitate sunt: et quod rerum preclarissimarum precatum est. Id est autem honor. maximum enim id externorum bonorum. Circa honores ergo et inhonoraciones magnanimus est: ut oportet. Et sine ratione autem uidetur magnanimi circa honorem uersari. honore enim se maxime dignantur magni uiri: uerum iuxta dignitatem. Pusillanimus uero deficit ad seipsum, et ad magnanimi dignitatem. tumens autem et inflatus opinione sui ad seipsum excedit: non tamen ad magnanimum. Magnanimus siquidem maximis dignus: erit utique optimus. Nam semper quod melior est: maiora meretur. et qui optimus. maxima. Cum igitur: qui uere magnanimus sit: bonum esse oportet. Et uidetur quidem esse magnanimi, quod est unquamque uirtute magnum. Nequaquam uero illi conuenit cedere laescenti: neque iniuriam inferre: cuius enim gratia turpe aliquid faceret: cui magnum

libri Ethicorum.

XI

nihil est. et per singula considerat. Magnanimus: nisi bonus existat:

oimò ridiculus videbitur. Quoniam honorem non meretur: quod prauus est. Ho-

nor enim est virtutis premium et tribuitur bonis. Videtur ergo magnani-

mitas seu ornatus quidam esse virtutum. Nam maiores illas facit: et si-

ne illis non est. quapropter difficile est vere magnanimum esse: non eni-

possibile: absque accumulata probitate. Maxime ergo circa honores et

inhonorationes magnanimus est. ac in magnis quidem: et a grauius vi-

ris habitis moderate letabitur: quasi debitis potitus: aut etiam miuo-

ribus. nam virtuti oimò perfecte satis dignus honor haberi non potest. ve-

ruetiam recipit. quoniam maiora exhiberi non possunt. Paruos autem

et a quibusuis habitos paruipendet. non enim his dignus. eodem modo et in

honoratone. non enim erit iuste circa illum. maxime quidem igitur (ut dictum est)

vir magnanimus circa honores est. Qui et circa diuitias: et circa potestatem

et circa omnem prosperitatem aduersitatemque utcumque accidunt:

moderate se habet. nec prosperis gaudebit nimium. nec aduersus iniuriam

turbabitur. nam neque in honore sic se habet. quod maximum est. Potestatem

enim et diuitie propter honorem expetuntur. Itaque quae illas habet per illas

honorari volunt. et cui honor paruum est: huic et alia. ex quo fit ut superbi

videatur. Fortuna etiam videtur ad magnanimitatem conferre. Nobiles enim

et potentes et diuites honore digni habentur. In excellentia enim. in bonis

aut omne excedens honorabilis. quapropter talia magis magnanimos

faciunt. honorant enim a quibusdam. sed secundum veritatem solus bonus honora-

bilis est. at cui utrumque existit: his magis honore dignus est. Qui vero sine

virtute talia bona habet: neque iuste seipsum magnificiunt: neque recte ma-

gnanimi dicuntur. nam sine virtute perfecta ista non sunt. Superbi autem et petulantes

Handwritten notes in the left margin, including '22 q. 103' and 'ad 3'.

Handwritten notes in the left margin, including '22 q. 103'.

Handwritten notes in the left margin, including '22 q. 103'.

Handwritten notes at the top right, including '22 q. 103' and 'ad 3'.

Handwritten notes in a box on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

Handwritten notes on the right side, including 'ad 3'.

*... in q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

libri

Et bicorum.

XLI

Ac veritatē magis q̄ opinionē curat: et loquet: et aget palā. **Contem**

noz enī est. ideo audax. Audax vō: ideo contēnens, ac verax est: nisi for

te p̄ yroniam. sed yronia ad multitudinē. et ad aliū nō posse vivere: nisi

ad amicū. seruire. Itaq; oēs adulatorēs seruales. et omēs humiles

adulatorēs. Neq; vō admirator erit. qz nihil sibi videtur magnū. neq;

odij tenax. Nō ei magnanimi est refricare aīo: p̄sertim malo: s; magis

parupēdere. neq; de hoibus malū loquet. nā neq; de se dicet: neq; de

alijs. nō enī sibi cure est: vt ip̄e laudet: neq; vt ali; vitupent. nec rursus

laudator est. quapropter nec maledicus. nec de inimicis: nisi enī inuebit

Et de necessarijs aut minutis minime q̄rulus: aut precator. nam ita se

habere: eius est: q̄ ista curat. Adagisq; volet res preclara: et ifructuo

fas: q̄ ifructuosas et vtilēs. nā id magis per se sufficiens. Adotus vero

eius tardus esse videtur. vox grauis: et locutio firma. non enī properat

qui paucis intendit. Ne vehemens est: q̄ nihil magnū putat. Volubi

litas autem lingue: et properatio illorum de causa fit. Talis igitur q̄dē

magnanimus est. Qui vō deficit: pusillanimus. q̄ vero excedit: tumēs

dicitur et inflatus opinione sui. Nec sane hi mali vident esse cum nemini

malefaciant sed certe aberrāt. Nā pusillanimus q̄dem cū bona merea

tur: seipsum p̄uat hīs: q̄bus dignus est. Ac videt malum quiddam ha

bere. qz si dignum bonis non putat: et seipsum ignorare. Nam cupre

certe illa: q̄bus dignus est. cum sint bona. nō tamē dementes isti viden

tur: sed magis morosi. Huius aut opinio deteriores facit. Singuli enī

appetunt scdm dignitatem. Abstinēt vero a p̄claris rebus exercitusq;

quasi indigni sint. Eodēq; modo et ab extremis bonis. Tumētes vero

atq; inflati sunt: et ignorātes sui. ac id q̄dem vehemēter. tanq̄ ei digni

*pe. a. 9. 90
de traiano de omib;
obliq; a. l. s. r. a. u.
de legib; p. l. l. l.
de illo qd
Cuidā de sepe g. l. l.
magna d. r. a. q. u.
mauē ferat ei
futuria*

*... de eis q̄ expe
ratur ad n. r. s. i. o.
v. i. e.*

*... de impiditōe
p. r. a. t. e. n. e.*

*... p. u. l. a. n. i. d. g.
... 153. 147.*

*... p. o. n. n. 2. d. e. p.
... n. t. a. e. i. g.
... p. o. n. n. e. l. i. p. a.
... t. e. n. e. p. a. z. q. u.
... u. d. p. m. y.*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

*... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...
... q' dicitur...*

^{id ea ad q. 27. dignitas non se excedit} ^{desiderium} ^{Si p. summo si b. h. in oratione}
 sint: honorabilia inuadunt: mox redarguunt. Vestituq; se ornāt: et ge-
^{vestituz sic bi} ^{ting bi. 5. h. 22.} ^{1. 32. 4. 5. 22}
 stu: et hōi. fortunāsq; suas iactant: ac palā esse volūt: vt per illas ho-
^{exequi vol. q. vobis d. b. h. n. h. i. g. e. in summo}
 nozent. Opponit vero magnanimitati pusillanimitas magis q̄ infla-
^{q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.} ^{epit. h. 2. 2. 2. 2.} ^{q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.}
 tio. nam frequentior est: ac deterior. Adagnanimitas igitur: vt dictus
 est: circa honores versatur magnos.

Capi. ij. probat mediā virtutem circa honores par-
 uos esse: q̄ noie caret. Ideoq; extrema ex vtraq; parte plusq; in ceteris
 virtutibus pro mediocritate contendere: que sunt ambitio et vacuitas
 appetitionis honoris.

^{mediocritas} ^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
Ad detur et alia quedā virtus circa honores existere (vt ante
 diximus) que ad magnanimitatē proxime accedit: quemad-
 modū liberalitas ad magnificentiā. Ambe enī iste a magnitudine absūt

^{liberalitas} ^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 et circa mediocria paruāq; nos disponūt: vt oportet. Et aut in capien-
^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 dis dandisq; pecunijs mediocritas est: ac excessus et defectus: sic et i ho-
^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 noris cupiditate excessus et defectus et mediocritas quedā est. Vitupe-
 ramus enī ambitiosum. qz plus q̄ oportet: aut vnde nō oportet honorē
 appetit. Vituperamus et remissum: qz ne honeste q̄dem honorari que-
 at. Interdū vero et ambitiosum quasi virilē ac glorie cupidū: ac remis-

^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 sum quasi humanū et modestū laudamus. Constat aut: qd cū pluribus
^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 modis cupidū alicuius rei dicamus: nō ad idem scmp sed ad ambitiosus
^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 referimus: sed laudantes: quod magis: q̄ vulgus: et vitupantes: quod
 magis q̄ oportet. Cūq; mediū sit innoiatum: extrema de medio vacio

^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 certare ad inuicē vident. In q̄bus vtro est excessus: et defectus: in eis-
^{lib. 2. 2. 2. 2.} ^{recedit}
 dem est et mediū. affectat aut honor magis q̄ oportet: et minus: ergo
 et vt oportet affectare est. Laudat igitur hic habitus. q̄ mediocritas ē
 circa honores sine noie. Videt aut et ad ambitionem remissio: et ad re

qd ar hanc p̄tend ad sua extrema

C. de q. 27. dignitas non se excedit
 b. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

C. de q. 27. dignitas non se excedit
 b. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

liberatus non mediocritas
 q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.

d. q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.

C. de q. 27. dignitas non se excedit
 b. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

Si p. summo si b. h. in oratione
 vestituz sic bi
 ting bi. 5. h. 22.
 1. 32. 4. 5. 22

exequi vol. q. vobis d. b. h. n. h. i. g. e. in summo
 q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.

lib. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

d. q. 2. 1. 2. 2. 2. 2.

C. de q. 27. dignitas non se excedit
 b. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

b. q. h. 2. 2. 2. 2. q. 1. b. j. 2. 2. 2.

missione ambitio: et ad utrumque utraque quodammodo opponi. hoc et in alijs virtutibus esse videtur. Sed hic ex eo extrema opposita videntur esse: quod mediocritas ipsa sine nomine est.

Tractatus tercius quarti libri ethicorum Aristotelis unicum habens capitulum. Capitulum unicum est, quo ostendit circa iram mediocritatem mansuetudinem dici. Defectum qui ire vacuitas dicitur in vituperationem duci, excessum que iracundia appellatur, diuersis fieri modis, variasque habere species iracundiam magis in medio opponi.

Ansuetudo mediocritas est circa iram. Cuiusque mediuz: itemque extrema sint absque nomine: medio quidem mansuetudinem tribuimus ad defectum: qui item sine nomine est/declinante. Excessus vero iracundia dici potest. Affectus ergo est ira. Facientia vero multa: ac varia sunt. Qui igitur pro quibus oportet: et contra quos oportet irascuntur: et preterea ut oportet: et quando: et quanto tempore laudantur. Adansuetus hic utique erit: siquidem mansuetudo laudatur, vult enim mansuetus quietus esse: nec a perturbatione deseri. Sed ita ut ratio precipit: in his et ad tantum tempus insensum esse. Adagisque in defectu peccare videtur, non enim iudex est mansuetus: sed magis clemens, defectus autem siue ille segnitia sit: siue quidvis tandem vituperatur, nam qui non irascuntur: in quibus oportet: stupidi videntur esse, et qui non ut oportet: nec quando: nec aduersus quos oportet, videtur qui non irascitur: neque sentire: neque dolere: neque resistere. At qui perferre contumelias: et suos negligere/seruile est. Excessus autem per omnia fit. Nam et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

ter et quibus non oportet: et pro quibus non oportet: et magis quam oportet: aut vehementius: et maiori tempore. Nec tamen omnia eidem existunt. Non enim fieri potest. Nam malum seipsum destruit et si in

et quare ista extrema videtur esse opposita... in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

in eo ad medium... in eo ad medium... in eo ad medium...

Tractatus tertius. Quartus

sed cito deficiunt: quob in ipsis optimū est. Euenit aut id: qz nō cōpri-
munt irā: sed eā reddunt: ac se ostendunt propter acuitatē: sub indeqz
cessant. Excessiue aut acuti sunt: qbus summa inest bilis: et ad oē atqz
in omni iracundi. vnde et nomē habent. Amari vero difficile placant:
et longū irascunt tempus. qz irā cōprimunt. Cessatio autē fit: quando
reddif. nā vlcio cessare irā facit: voluptatē pro ira pariens. sed donec id
nō fit: bonus retinēt. nā (qm̄ occulta est ira) illi mitigāde itendit nemo
vt vero in seipsa digerat: tēpore indiget. Sunt autē hi plurimū molesti.
et sibiipsis: et amicissimis. Eos vero acerbos dicimus: q̄ pro qbus nō
oportet: et magis q̄ oportet: et longius tēpus infensi sunt: nec placant
sine supplitio vel pena. Adansuetudini magis excessum opponimus. z
frequentius fit. Humanius enī est magis vlcisci. et in vita acerbis pe-
iores sunt: quod et supra diximus. et ex dictis patet. Illud vero nō faci-
le determinare: quō: et qbus: z pro qbus: z quanto tempore irascendū
fit: z quoad recte faciat q̄s: vel aberret. Nam q̄ parū transgredit̄: non
vituperat: siue in magis: siue i minus. Interdū enī deficientes lauda-
mus: et mansuetos vocamus. et irascentes viriles quasi ad don inādū
aptos. Sed quantū: et qualiter excedens vituperādus fit: nō facile est
verbis ostendere. In singulis enī atqz i sensu huius rei iudiciū est. Ac
illud manifestū: q̄ medius habitus laudabilis est: p̄ que irascimur: q̄s
oportet: et pro qbus oportet: et vt oportet: z talia oia. Excessus autez
z defectus vituperant. z si parūper fiant: leuiter: si vterius: grauit̄.

Constat igitur medium habitum esse amplectendum. Ad de dispositio-
nibus circa iram hec dixisse satis sit.

Tractatus quartus quarti libri ethicoꝝ Aristotelis

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including:
voluptas tenet in rebus pessimis
p exultat in malis forentibus
letitia per beatitudinem
homo supra illum agitur in bono
fessio in seipso dicitur per iram
in rebus: dicitur enim non magis
gratias per fortitudinem adhibere
humano
tunc in ira h. s. i. z. q. p. l. u. d.
d. quobis glo. luc. in. f. n. l.
illius beatitudinis me. i. glo. u. l. d.
p. r. m. a. r. i. z. sup. illius d. a. s. e. l. o. n. i. s.
at. q. u. i. s. m. d. r. i. s. s. i. z. q. h. o. d. d. i. n. a. s. t.
in quibus opz p. q. u. i. s. a. n. i. s.
terra z a. d. m. i. s. t. a. b. i. s. m. d. i. s. p. i. s.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including:
sed cito deficiunt
munt irā
cessant
in omni iracundi
et longū irascunt
reddif.
nō fit
vt vero in seipsa
et sibiipsis
oportet
sine supplitio
frequentius fit
peiores sunt
facile determinare
fit
vituperat
aptos
ostendere
manifestū
oportet
z defectus
Constat igitur
nibus circa
Tractatus quartus

tria habet capla. Caplm. j. ostendit circa voluptatē incongressionibus hoim vntū esse amicicie per similit: cuius extrema adulatio et cōtētio dici possunt. En q sic amicus est suis qlitatibz describit. Excedentē nūc placidū/ nūc adulatorē deficientē difficilē cōtenciosūqz appellari

in q agri d vtu
te amicitie simili qbz s r
p. in p d q extrema huius
vtnis sim vmpanda

H vita vero atqz cōmuni vsu verborū: et actū qdaz assensu ploridi/ d q b u s r h z z q i i s a u p e z x x a d q u e g g b i u i /
tatores sunt: q placēdi studio laudat oia: z nihil aduersant purates oportere minime se molestos cuiqz esse. Alij cōtra ab his i cun

ad solitariū humana sibe pbile
g b a d a n e r e l o r a f u i z r o r a s i o
s b o y a a r t i z f o d b i q r a l e p i
a s i p e r e f a l n e r e l o r a e a l i q u a
e s t q u a h i r a d r i m e l y d a
v i n t a l i m g i s / e b i z h i z
z z q r q a z p i m o

ab at q d r m l l l
f a c t o s i b e t n o
s i b e m a l o

ctis discedentes: nec offendere quicqz querentes ihumani et contencio= si vocant. qz igit hmoi dispositiones vituperande sunt: manifestū est. qz que mediocritas hoim laudanda recipiens q oportet: z vt oportet. Cōtraria vero eodē modo repellentes. Huius vero nomen nō est. sed amici-

d i f o

cie videt silis esse maxime. Talis eni q hanc mediocritatē seruat: qualē dicere volumus humanū z amicū dilectionē assumentē. Sed differt ab amicicia: qz affectu caret: nec ad eos reflectit: qbus conuersat. Nō eni amore vel odio: sed q ipse talis est/ ea recipit: q oportet. Idem eni erga notos z ignotos. consuetos z iconsuetos siliter faciet. Preterqz quod

ad q d a m o d o
q u e m e d i o c r i t a s h o i m l a u d a n d a r e c i p i e n s q o p o r t e t z v t o p o r t e t c o n t r a r i a v e r o e o d e m o d o r e p e l l e n t e s h u i u s v e r o n o m e n n o e s t s e d a m i c i c i e v i d e t s i l i s e s s e m a x i m e t a l i s e n i q h a n c m e d i o c r i t a t e s e r u a t q u a l e d i c e r e v o l u m u s h u m a n u z a m i c u d i l e c t i o n e a s s u m e n t e s e d d i f f e r t a b a m i c i c i a q z a f f e c t u c a r e t n e c a d e o s r e f l e c t i t q b u s c o n u e r s a t n o e n i a m o r e v e l o d i o s e d q i p s e t a l i s e s t e a r e c i p i t q o p o r t e t i d e m e n i e r g a n o t o s z i g n o t o s c o n s u e t o s z i c o n s u e t o s s i l i t e r f a c i e t p r e t e r q z q u o d

Sala. qz d r d u b
m e x i p u r a n

in singulis: vt decet. nō cōuenit siliter familiarū z extraneozū curā ha= bere: nec eodē modo eis molestū esse. Sūmatim igit dictū sit eū ita con= uersaturū: vt oportet. Cōiectabit aut nō offendere: vl placere: referes

nō d r m j d a d u b i q
d o n a s a d g r a b o o p e n u z b o n u z
a d o n s m a x i e a d d o m e s t i c o s f i t i
e s a d h i m o s q u i s i n z p m a
z d o m e s t i c o m i r a n o b e h i r
f i d n e g a r e i n f i d e l i e s t e r i a z
z a f a b i l i z s o n z s i z p o l i q u i z r e f e r e
z r e d u r i a d b o n z h o n e s t u c o n t i l e

l i m l e d d
z i g a b o d u b i z
f a g i s p r o
n o h u n g d u n g
q u o s n o a d p d
d r m a s

ad honestatē: vel ad vtilitatē. videt eni circa voluptates z molestias: q in conuersationibus existunt/ versari. Harū vero qbuscumqz vel nō ho= nestū est: vel damnosū: assentiri. eas nō feret: sed molestus esse perget.

h a n z h a n z h a n z d i u i a l i q u i r e f u
g r u r a t l e r t a r i o e l y g i s t p r o z i m
f a r a s i b z p o s i n o p a t i l l u s f a
r e z f u i e m a g n o s i n m h o n e s t o r e
p u r a d i r e z t r u p e d i b z z s i e x
t e l l i t l e r e z b e n z a r s i b i d a p n
z s i n o p u l e r i l l u s f a r e z f i a
z s i n t e r a a l i q u a d z d f o r m i
z a p s i n e h a r q i n f e r a m a g
n z d a p n

z si agenti deformitatē nō parnā efferant vl damnū: aduersatio autem parnā molestiā: nō tollerabit: sed molestus erit. Cū summis veto z isi= mis ac magis z minus notis varie cōuersabit. Siliter z scdm alias dif= ferentias debitū cuiqz tribuet. Et placere per seipm optabit, molestus

f i n i s b i l i b z

arg q her atz redunt ad iust
d q s h z z q u q d i z x h

h a n z h a n z d i u i p l a n e c o l i
z i n u h a b i l i z n e f o r e s a t r e
n e p a a l i z d i r e z n i r a n i s a
n a t i e o b l i g a z a i o d l e r a b i
l i p a b e r e

gtingentia no q...
honestatis tenent d...
vire q illos no g...
ex h...
fuerit eos b...
ap...
ad p... in fine

Tractatus quartus.

Quarti

vero esse cauebit. Contingentia vero: si maiora sint/sequet. dico aut de
honesto et utili: et voluptatis qdem gratia etiā si magna pro uctura in
de sint: parū offendet. Admediocritis igit talis est: nomē nō habēs. Qui
aut placere studet: si voluptatis causa: nec ob id attuo quicq id agat:
lasciuus dicit. si vero ut utilitatē quādā inde adipiscant: i pecunijs aut
in re pecuniaria/adulator. Ac q oibus se opponit: i humanum aut con
tenciosum dicimus esse. Videntur autem extrema iter se opponi. quia
medium absq nomine est.

Cap. ij. ostendit inter arogantiā. discumulationez
q̄s mediare vitatē veracis pprietates/atq̄ extremozū inducit. Postre
mo ifert arrogantiē/quū sit dissimulatore peior magis aduerfari veraci

Intra eadē ferme est ostentationis mediocritas: ipsa q̄s inoia
ta. nec ab re fuerit de ea quoq̄ transfigere. Nā et magis ea
que sunt circa morē cognoscemus: si de singulis transfigamus et simul
mediocritates esse vtutes magis credimus i cunctis esse ita cementes.

In vita igit q̄ ad voluptatē aut molestiā conuersant: diximus. nūc de
veris et mendacibus dicemus siliter i verbis: et rebus: et fictione. Vide
tur eni ostentator affingere speciosa: cū assint sibi. vel maiora: q̄ assint
Ironicus vero contra q̄ sibi assunt negat: vel minora facit. Adedi^o au

tem alteruter qdem est: vita et sermone verax. Idis et fatet: que sūt cir
ca se. nec maiora aut minora facit. Sed horū singula et alicuius gratia
fieri possūt: et nullus. q̄sq̄ vero qualis ip̄e est: talia agit: et dicit: et ita
viuit: nisi alicuius grā agat. Adendatium vero ip̄m per se improbū est
ac vituperatione dignū. verū aut probū ac laudabile. Ita verax. q̄ me
dius est/laudabilis. Adendaces vero vtriq̄ vitupandi: sed magis ostē
tator. Dicimus aut de vtroq̄: sed primū de eo: q̄ verax sit. Nec de illo

est d...
ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

ad p...
ad p...
ad p...

libri Ethicorum. XLIIII

Col. 5. p[ro]p[ri]e v[er]itatis quib[us] ne
liberis dicitur de re a[n]a[n]tice
liberis dicitur de re a[n]a[n]tice

nunc dicimus: q[ui] in confessionib[us] vera fate[re]: nec de his: q[ui] ad ius et iniuri
am pertinet (na[m] id alterius efficit v[er]tutis) sed de eo: q[ui] in q[ui]bus nihil tale

refert sermone: et vita verax est. eo q[uo]d ipse sc[on]d[um] habitum talis est. Videt[ur]
aut[em] h[uius]modi vir probus esse. Ita q[ui] verum diligit: et in his: in q[ui]bus nil refert.

verax est: his multo magis in q[ui]bus refert: verax erit. ut enim turpe men
datum fugiet. q[ui] per seipsum fugiebat: talis aut[em] laudabilis est. Sed ad mi-

nus q[uo]d re vera sit: magis declinat. Congruentius. n[on] id videt[ur]. q[uo]m super
excellencie iudiciose sunt. Sed q[ui] res fingit maiores q[uam] sint: si q[ui]dem mil-

lius gratia: prauus quodammodo videt[ur]. Ita enim utiq[ue] gaudet mendatio:
vanus est potius q[uam] malus. Qui vero alicuius gratia: si glorie aut ho-

noris: non minus vituperandus est: quemadmodum ostentator. Si lucri
causa: deformior est. Ita in potentia: sed in electione ostentatio est vana.

Ita sc[on]d[um] habitum: et q[ui] talis ostentator existit: quemadmodum et mendax
Alter enim mendatio gaudet. alter glorie cupiditate: vel lucro. Qui igit[ur]

glorie causa ostentationem faciunt: talia fingunt: ex q[ui]bus laudandi: aut
beati videant[ur]: que vero lucri causa faciunt: hi ea fingunt quorum usus ad

proximos pertinet: et quedam esse possunt: seu medicum: aut aruspice egre
gium: que ideo pleriq[ue] fingunt: atq[ue] ostentat: q[uo]d hec in seip[s]is sunt. Pro-

nicos vero sua attenuantes: vrbaniore esse constat. non enim lucri causa
faciunt: sed ut fugiant tumiditate[m]. Maxime vero hi gloriosa negat: ut

Socrates faciebat. Sed q[ui] parua et manifesta fingunt: gloriosi dicunt[ur]:
et facile spernendi sunt. Interdum etiam ostentatio est: seu lacedemoniorum

vestitus. nam excessus et defectus minus ostentationem quamdam habet. Sed
q[ui] modeste hironia utit[ur]: et circa ea: que non minus ante oculos posita: ac

patientia sunt: vrbani videntur. Veritati ostentatio magis opponitur.

re via p[ro]p[ri]e d[icitur]
suff[icit] nec de
p[ro]p[ri]e nec testi
monij

h[uius]modi v[er]itatis

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

q[ui] b[er]o d[icitur] 22
q[ui] i[n] 22 or[atione] 22

cet. An tale aliqd indeterminatū est: cuius alius aliud oderit: atq; amet:

ac talia libenter auditurus sit: que eni audire sustinet: hec et facere videtur. An nō oia faciet. Jocus i aliquē dictus: conuictū est. At legum

latores nō nulla conuictiari prohibent. Opotebat forsan et iocari. Verba nus igitur et igemmus ita se habebit: quasi ipse lex i se ipso existat, Ta-

lis ergo medius est: siue hic urbanus: siue hic comis dicat. Scurra ve- ro inferior est. q̄ ridiculū. Nec sibipsi: nec alijs parcat: modo risū mo-

nerere queat. et talia dicit: qualia urbanus nō diceret: et quorum aliqua ne audire q̄dem sustineret. Rusticus vero ad has conuersationes iuti-

lis est cum nihil ipse afferat: et cuncta spernēt. cessatio et iocus necessa- rii vident in vita. Tres igit supradicte imdiocritates sunt oēs i vita cir-

ca cōmūne vsūm verborū et actuum. Differunt vero: qz earū vna circa veritatem. Alie vero circa voluptatez versantur. Earū rursus: q̄ sunt

circa voluptatem: alia i ioco: alia i ceteris vite conuersationibus.

Tractatus quītus et vnicus quarti libri ethicorum in quo ostēdit verecundiā nō esse v̄tutē: et ad iuuenilē etatē accommoda- ri. Simuliter contemtiā nō esse v̄tutē: licet aliqd illius habere videat.

Sed verecundiā nō ita laudāndū est: q̄si de aliq̄ v̄tute. nā affectui

magis q̄ hitui silis est: itaq; ea diffiniunt: timorē q̄dā esse de decoris. Sit aut̄ p̄pe siliter ac timor ille i reb; grauib; . Erubescūt. n.

decundātes. Abortē v̄o timētes palesciūt. Itaq; corpalia quodāmodo

vident v̄traq;: qz affect; magis esse cōstat q̄ hitus. Nec v̄o oi etati cō-

gruit vecūdia: s; iuuenili: putam; ei eos: q̄ i h̄mōi etate sūt: vecūdōs eē

oportere. p̄pterea: qz illi cupiditatib; obnoxii: vecūdia phibent i m̄stis

delinq̄re. Et laudam; ex iuuenib; vecūdōs. Seniores v̄o nemo laudat

qz vecūdus sit. Nihil ei ab eo fieri cōsemus: qd sit vecūdia dignū. Mō

13. h̄c p. p. cap. j. m. f. tangit quēdam ad alias. 2. v̄tutes p̄cedentes.

Solut dubitacōes p̄missas.

Ad determinat de p̄destinacōe & p̄destinacōe p̄perat p̄perat.

Ad determinat de rustico qz defertur p̄perat de.

Ad determinat de hitu & de affectu & de timore & de erubescunt.

Ad determinat de hitu & de affectu & de timore & de erubescunt.

Ad determinat de hitu & de affectu & de timore & de erubescunt.

Ad determinat de hitu & de affectu & de timore & de erubescunt.

Tractatus primus. Quinti

eni probi est verecundia. si qdem puenit ex improbis. no. n. agenda sut talia. Si vero alia scdm veritate: alia scdm opinionem/ turpia sunt nihil refert. neutra. n. agenda sunt. Itaqz nec verecundandum. Improbi vero est tale esse: vt aliqd turpe faciat. Veru ita se habere: vt si faciat qcq tale/ verecundet. et propter hoc putare probu: absurdu est. et eni verecundia i voluntarijs est. volens aut probus vir nunq faciet praua.

Esset aut verecundia ex suppositione utiqz probu. Si eni faciat: verecundabit. Sed no est hoc circa virtutes. Impudentia vero improbus: et no verecundari: cum male agat. Sed inhilominus hec facientem verecundari/ probum est. Continentia quoqz nec ipsa qdem virtus est: s; qda mixta. ostendemus aut de illa postea. nuc de iustitia aliqd dicam.

Incipit liber quintus ethicozum Aristotelis. tractas de iustitia: in tres distinguit tractatus. et iste pmus tractatus quoz coninet capla. Caplm. j. proponit/ qd de iustitia/ ac iniustitia considerandu sit et quo modo: Ador ex comuni omi sententia vtraqz i vniuersum describit per velle atqz operari aut iusta/ aut iniusta/ nempe hitus contrarij vt sepe ex subiectis/ sepe ex seimice dimoscuit. Item quu ex multiplicitate vnus ca q est alterius deprehendat: ostedit vt iniustus dicit: et q contra lege ait vt iniustus iustu etia tam legitime agentes qz equum appellari. Postremo de iustitia tota declarat. circa quod versetur: inferens hanc perfectam esse vrtutem et quasi solam videri.

Iustitia et iniustitia considerandum est/ et circa quas res existant: et qualis mediocritas iustitia sit: et iustu: quoz medianum. consideratio aut ista eodem modo nobis sit: vt i precedentibus.

Quod dicitur omnes hmoi hitum dicere volentes iustitia: per que iustoz operationes sunt: et per que agut: et volut iustas res. eodem modo de iniustitia p qua iniuriant: et volut iniusta. Quaoz hec pus nobis pre-

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

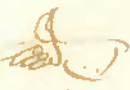
Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

Handwritten marginal notes on the right side of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

Handwritten marginal notes at the bottom right of the page, including phrases like 'Sicut dicitur de bono faciendo' and 'quod bene est'.

supposita sunt. ^{no est idz hinc gnoy sicut sic} ^{no in e hinc fca pgnit d qda} ^{oboz} **Nō enī eodē modo res se habet i scientijs: et potentijs**

et habitibus. Nam potentia et scientia vident eadem esse contrariorū:

hritus vero contrarius contrariorū nō est, seu a sanitate sana fiunt: nō

aut contraria. Dicimus enī sane icedere: quando q̄s ita icedit: vt faci-

unt sani. Sepe ergo cognoscitur contrarius hritus a cōtrario. Sepe ipi

habitus a subiectis cognoscūf. Si enī bona hritudo sit manifesta: et ma-

la hritudo sit manifesta: et ex hijs: que bouā hritudinē faciunt: bona ha-

bitudo: et ex hac illa: q̄ faciunt/cognoscuntf. Nam si est bona habitudo

spiffitas carnis: necesse est vt mala hritudo sit raritas carnis: et efficiēs

bonā hritudinē: qđ facit spiffitatē in carne. Sequitur vō vt plurimū: si al-

tera multipliciter dicāf: et altera multipliciter dici: seu si iustū: et inu-

stum. Videt aut multipliciter dici iustitia/et iniustitia. sz qz sūt admo-

dum propiua: ipsarū equocationē latere. quod nō sit i hijs: q̄ lōge ma-

gis sunt manifesta. Nā illa plurimum iter se differūt specie. velut i cla-

uis: quod equocum est ei que sub aialium collum: et ei: q̄ hostia claudū-

tur. Cōplectimur ergo quot modis dicatur iustus, videt iniustus esse:

et q̄ contra leges facit: et q̄ plus appetit: et iniquus. Itaqz patet qz et

iustus erit: q̄ scđm leges: et q̄ equus est. Iustum igit: qđ scđm leges: et

quod equum. Iniustum aut: quod contra leges: et qđ iniquū est. Quis

vero et plus appetens iniustus sit: circa bona qđam erit: nō tñ oia: sed

circa illa: in q̄bus fortuna prospera vel aduersa locū habet: q̄ sunt qđez

simpliciter bona semp. verū alicui nō semper. sed hoies illa precantf: et

querunt. At nō oportet: sed precari qđez debent ea: q̄ simpliciter bona

sunt: sibi q̄ esse bona. Appetere vero: que ipis sint bona. Iniustus au-

tem nō semper plus appetit sed minus in simpliciter malis. sed qz videt

h ij

maurifitas dicitur

infirmitas dicitur

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

maior gradus hinc

bu g neshu de pte pates se hanc

ira dicitur q̄ illa e bonz q̄ facit

3: hinc v p hinc dicitur in qua

de bualibz hinc d aialibz tra

the m qđ p om qđ dicitur p ppi

magis sc̄p qđ se bar plus ape

qđ hinc v p hinc dicitur in qua

de bualibz hinc d aialibz tra

the m qđ p om qđ dicitur p ppi

magis sc̄p qđ se bar plus ape

Ooli. q̄ rati temporalia sunt. videntur d q̄ b̄ v̄ l. b. p. p̄ d̄ eoz. 22. q̄ 60. b̄ v̄ v̄ q̄ q̄ s̄ m̄ d̄ i n̄ d̄ i n̄ l̄ i n̄

apete. Nō: q̄ illa q̄ d se s̄ m̄ m̄ l̄ a

Tractatus primus.

Quinti

^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 minus malū esse quodāmodo bonū: ac boni est illa cupiditas plus habē.
^{legit} ^{quā apte in q̄tibz ordibz} ^{et boni} ^{in bonis dē}
 di: sit vt videat ob hoc plus appetēs. Est aut iniquus, hoc enī cōplecti

^{ad plus bonū et bonū} ^{in q̄tibz eligibile a} ^{malis}
 tur: et cōe est. Et q̄ contra leges facit, hoc enī transgressio legū (si q̄dē
^{iniquitas ipa}
 iniquitas est) cōprehendit oēm iniustitiā et cōe q̄ddam est ad oēm iniusti

tiam. Cum vero his: q̄ contra leges facit: iniustus fit: et q̄ scōm leges:
^{legalia} ^{in iusticiā}
 iustus: constat q̄ dia: que a legibus proficiscuntur quodāmodo iusta

sunt. Nā et ea: q̄ constituta sunt auctoritate ferendarū legū: legitima
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 sunt et quodlibet horū iustū esse dicimus. Leges aut prouident i oibus

^{ad plus bonū et bonū} ^{in q̄tibz eligibile a} ^{malis}
 coniectantes aut cōmunē oīm vtilitatē: aut optimorū: aut principū: vel
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 secundum v̄tutem: vel scōm alium quēdam talem modum. Itaqz vno

q̄dem modo iusta dicimus ea: que pertinent ad faciendā cōseruandāqz
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 felicitatem: partēqz eius i ciuili societate. Iubet aut lex ea: q̄ sunt viri

fortis, vt nō deferere locum i acie: nō fugere: nō arma abijcere. Et ea:
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 q̄ sunt temperantis, vt nō cōmittere adulteriū: nō flagitiū facere, et ea

que sunt mansueti, vt nō pulsare, nō virga excedere. Eodemqz modo se
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 cundum alias v̄tutes et vitia: has iubens: illa vetans. Recta q̄dem rō

que recte posita est. Deterior vero: que inconsulte posita. Ibec itaqz iu
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 stitia v̄tus q̄dem est perfecta nō simpliciter: sed ad aliū: et ob hoc mul

totiens excellētissima v̄tutū videt esse iustitia, neqz hesperus: neqz luci
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 fer ita mirabilis! Ac i prouerio dicimus: omnes simul v̄tutes iusti tie

ineffe, et perfecta maxime v̄tus, quoniā perfecte v̄tutis vsus est. Per
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 fecta autem: q̄ eam habens ad aliū quoqz vti potest v̄tute: non solus

ad seipsum. Multi enim in proprijs virtutē vti possunt: sed i his: que
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 ad aliū sunt: nō possunt, et propterea videtur preclarum illud Bian

tis, Magistratus virum offendit, Ad aliū vero et in communi ma
^{in q̄tibz eligibile a} ^{in iusticiā}
 gistratus virum offendit, Ad aliū vero et in communi ma

ad plus bonū et bonū
 malis

in q̄tibz eligibile a
 in iusticiā

ad plus bonū et bonū
 malis

in q̄tibz eligibile a
 in iusticiā

ad plus bonū et bonū
 malis

in q̄tibz eligibile a
 in iusticiā

ad plus bonū et bonū
 malis

in q̄tibz eligibile a
 in iusticiā

ad plus bonū et bonū
 malis

in q̄tibz eligibile a
 in iusticiā

ad plus bonū et bonū
 malis

gistratus gerit propter hoc ipm et alienū bonum videtur esse iustitia:
solum oim vtutum: qz ad alium est. Agit eni illa: que alij cōferunt: vel
rei. p. Deterrimus igitur est: q̄ et ad seipsum et ad amicum vitur pra-

uitate. optimus vero: non q̄ ad seipsum: sed ad alium vitur vtute. Ad

eni opus difficile est. Hec igitur iustitia non pars vtutis: sed tota atqz
integra vtus est. Neqz contraria eius iniustitia pars vitij est: sed tota
atqz integra vitiositas. In quo autez differant tota vtus et iustitia hec
ex supradictis constat. Est eni eadem: sed esse nō idem. Sed qua ad al-
terum iustitia, qua vero talis h̄itus: simpliciter vtus est.

Cap. ij. confirmat p̄ter iustitiā totā / q̄ circa oīa stu-
diosi versat: alterā esse eiusdē noīs: s; dūtaxat circa honorē / salutez / pe-
cunias / et lucrū oē. de hac p̄tractandū esse: dicit deqz iniustitia opposi-
ta / q̄ scilicet totius iniustitie est pars / vt plus iniqui. hāc aut distribu-
tūā cōmuniū esse / aut cōmutuā cōuertiorū / que vel sponte oino fiunt
vel inuito: hocqz aut clauī destine aut violente.

Sed querimus illā q̄ i parte vtutis est / iustitiā. Est eni aliq̄:
vt diximus. eodē modo de iniustitia particulari dicēdū. Quod

autem sit aliud: signo erit: qz q̄ per alia flagitia delinquit: iniuriam
q̄dem facit: sed nihiloplus appetit. vt q̄ clipeum abiicit propter timidi-
tatē: aut cōuitia q̄ dicit p̄ iram: aut q̄ nō cōtribuit pecunias p̄pter auā-
ritiam: quod profecto per nullū istozū sepe plus appetit / cōstat. q̄nimo
nec per oēs: sed per aliquā improbitatē: quā vitupamus scōm iniustiti-

am. Est igitur aliqua iniustitia veluti pars totius. et iniustū q̄ddam i
parte totius iniusti: quod contra leges fit. **H**ete rea: si q̄das lucrandi
causa mecha: et accipit: q̄dam vero erogat: et damnu patit propter li-
bidinē: hic q̄dē magis itemperatus videtur: q̄ plus appetēs. Ille aut
iniustus q̄dem: sed nō itemperans. **H**atet ergo qz ea de causa: qz plus

Coli. q̄ qui facere vult
iust. d̄ b̄z p̄more bono
p̄z. e n̄ x̄p̄s.

de n̄g d̄ctoz b̄. s. h̄. 22. q. 5
az. d̄. 4. h̄z. 1. 1. 1. 1.
ner. d̄. b̄. h̄. 8. h̄. 4. 59. 2. 7.

h̄ctoz qz n̄ d̄ h̄. 1. 1. 1. 1.
p̄ctoz qz n̄ d̄ h̄. 1. 1. 1. 1.
n̄ q̄ colī. y. sup̄. legalis. op̄.
p̄ctoz h̄ctoz h̄ctoz p̄z. ex h̄ q̄ in
rediz ad bonū p̄z. p̄. d̄. 1. 1. 1. 1.
gr̄tis. 1. n̄ d̄ctoz. p̄. p̄. p̄.
qz qz d̄ctoz p̄. az. 1. 1. 1. 1.

Coli. q̄ qui facere vult
iust. d̄ b̄z p̄more bono
p̄z. e n̄ x̄p̄s.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

de n̄g d̄ctoz b̄. s. h̄. 22. q. 5
az. d̄. 4. h̄z. 1. 1. 1. 1.
ner. d̄. b̄. h̄. 8. h̄. 4. 59. 2. 7.
h̄ctoz qz n̄ d̄ h̄. 1. 1. 1. 1.
p̄ctoz qz n̄ d̄ h̄. 1. 1. 1. 1.
n̄ q̄ colī. y. sup̄. legalis. op̄.
p̄ctoz h̄ctoz h̄ctoz p̄z. ex h̄ q̄ in
rediz ad bonū p̄z. p̄. d̄. 1. 1. 1. 1.
gr̄tis. 1. n̄ d̄ctoz. p̄. p̄. p̄.
qz qz d̄ctoz p̄. az. 1. 1. 1. 1.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

Coli. d̄ctoz. q̄ b̄z. h̄ctoz. p̄z.
az. p̄. h̄z. 1. 1. 1. 1. in qua p̄z. p̄z.
p̄. 3. n̄s. q̄ p̄. iustitiā. legalis.
sin. alā. q̄dā. p̄ctoz. h̄ctoz. p̄z.
p̄. p̄. q̄. n̄. p̄z.

Tractatus primus.

Quinti

habet. Insuper circa alias qdem oēs iniustitias semp fit relatio ad ali-
quod vitium, veluti si adulterium commisit: ad temperantiam: si deseruit locum
in acie: ad timiditatem. si pulsavit quem: ad iram. sed si plus habeat: ad nul-
lum aliud vitium relatio fit: quod ad iniustitiam. Itaque patet quod propter illam totam:

alia quedam particularis iniustitia est huic sinonima. Nam diffinitio in eo-
dem genere est. utraque enim ad alium potentiam habet. Verum hec quidem cir-

ca honorem: aut pecunias: aut salutem: aut circa hec omnia: si uno uoce vale-
mus complecti: et per voluptatem: que provenit ex plus habendo. alia vero

circa omnia: in quibus vir bonus versatur. Quod sunt igitur plures iustitie: et quod
vna aliqua propter totam virtutem manifestum est. quod vero: et qualis hec sit: com-

prehendamus. Diffinitum est quidem id esse iniustum: quod contra leges et
quod iniquum. Iustum vero: quod secundum leges: et quod equum. Illa igitur ini-

iustitia: de qua primo diximus: ea fuit: que contra leges est. Sed quoniam face-
re contra leges: et iniustus non idem est: sed aliud: ut pars ad totum (nam

quod plus: id omnino iniquum quod aut iniquum: id non omnino plus) profecto iniu-

stum et iniustitia non idem sunt: sed aliud quidem ut pars: aliud vero ut to-
tum. Pars enim hec iniustitia totius iniustitie: sicut et iustitia: iustitie

Itaque de particulari iustitia particularique iniustitia dicendum: et de iu-
sto atque iniusto similiter. Illa igitur iustitia: que secundum universam virtutem or-

dinata est: et que usus totius virtutis ad aliam existit: relinquatur. similiter et il-
la iniustitia: que totius vitii usus. Iustum quod et iniustum secundum has determi-
nandum esse constat (fere autem omnia iura ab universa virtute ordinata sunt)

nam lex precipit vivere secundum omnem virtutem: et nunquam vitium prohibet.
Effectiva vero universae virtutis sunt omnia illa iura: que ad publicam perti-

nent disciplinam. Privata vero singulorum disciplina: per quam simpliciter

*hinc qd p p e m qna pty a signa-
vnt quare sup. dals (z pte gbenim
in boie b p d illoz qbenim*

*Refertur qd dicitur sup. p p p
Celi qui ante legem operari non pe-*

hinc omnia iura dicenda

*Exbat. qd in b. h. no. e d. d. m. p. d. u.
d. sup. d. legale. s. m. b. p. l. p. l. e.*

*Refertur qd supra p. h. q. poli. in
s. p. p. b. l. e. d. p. b. o. d. z. que. r. b. o. z.*

*quod dicitur in b. h. no. e d. d. m. p. d. u.
d. sup. d. legale. s. m. b. p. l. p. l. e.
Celi qui ante legem operari non pe-
refertur qd dicitur sup. p p p
Celi qui ante legem operari non pe-
hinc omnia iura dicenda
Exbat. qd in b. h. no. e d. d. m. p. d. u.
d. sup. d. legale. s. m. b. p. l. p. l. e.
Refertur qd supra p. h. q. poli. in
s. p. p. b. l. e. d. p. b. o. d. z. que. r. b. o. z.*

est vir bonus: utrum pars civilis sit: an alterius: postea dicemus. non enim
 fortasse est oino idem bonum esse virum: et bonum civem. Sed particularis ius-
 titie et iusti illius: quod secundum eam: una species in distributione consistit:
 vel honoris: vel pecuniarum: vel aliorum que talia sunt: ut dividi possint i-
 ter eos: qui in societate civili versantur. In his enim fieri potest: ut equum ha-
 beat: vel iniquum alter alteri. Alia est species que in commercio hominum corri-
 gendis existit. Cuius due sunt partes. nam commercio alia sunt volunta-
 ria: alia involuntaria: seu emptio. venditio. mutuum. fideiussio. comoda-
 tum. depositum. locatio. et huiusmodi. Dicunt autem voluntaria: quia principium
 ipsorum voluntarium est. Involuntarioverum alia clandestina sunt: ut
 furtum. incestus. veneficium. dolus. fraus. dolosa necatio. falsum testi-
 monium. Alia violenta: ut verberatio. nexus. mors. rapina. oratio.
 conuitium. contumelia.

Capitulum iij. demonstrat iustum quod in distributionibus
 est medium esse iter plus et minus: idque comparatione rationum geometrica:
 que et in quatuor minimis consistit: neque continua est: inserit deindeque
 quatenus iniustum a comparatione rationum exorbitat.

Quam vero iniustum iniquum sit: et iniustum iniquum: patet ali-
 quid esse medium iniquum. id est autem equum. Qua enim in re est plus
 in eadem minus: et equum. si ergo iniustum est iniquum: et iustum equum. Quod
 sine probatione manifestum est. Cum vero equum sit medium: iustum quod medium quiddam

esset. Est autem equum in duobus minimis. ergo et iustum medium et equum sit
 necesse est ad aliquid: et quibusdam et secundum quod medium: aliquorum est. ea
 sunt plus et minus. secundum quod equum: duorum: secundum quod iustum: quibusdam.

Necesse est ergo iustum esse in quatuor minimis: nam et quibus iustum existit
 duo sunt. et in quibus: res due. Ac eadem equitas quibus: et in quibus. ut ei

- legalis.
- distib.
- voluntaria
- involuntaria
- iniquum
- equum

Handwritten marginal notes in the top right corner, including phrases like 'est vir bonus' and 'postea dicemus'.

Handwritten marginal notes in the middle right, including 'est medium' and 'iter plus et minus'.

Handwritten marginal notes in the top left corner, including 'est vir bonus' and 'postea dicemus'.

Handwritten marginal notes in the middle left, including 'est medium' and 'iter plus et minus'.

Handwritten marginal notes in the bottom left, including 'est medium' and 'iter plus et minus'.

Handwritten marginal notes in the bottom left, including 'est medium' and 'iter plus et minus'.

Handwritten notes in the bottom right, including 'est medium' and 'iter plus et minus'.

ita illa... ita se habent... que distribuitur...

Tractatus primus. Quinti

illa se habent: in quibus: ita illa, si non equi: non equa habebunt. verum huic pugne iustificationesque oriuntur: cum equi non equa: vel non equi equa habent:

hic pbar idz ex me dignitate

et tribuunt. Ex dignitate quoque id apparet. Iustum enim illud: quod in distribuendo consistit: secundum dignitatem quandam esse oportere: omnes fatentur

in quo dicitur... in quibus... distribuitur...

ipsam vero dignitatem non eandem omnes esse aiunt: sed populares quidem libertate. Potentes vero opulentiam: aut genus. Optimates vero virtutem dicunt.

Iustum ergo proportionem quandam habet. Inproportionem vero habere non solum unicus numeri proprium est: sed totius numeri. est enim proportio

equitas rationis: et in quattuor minimis discreta igitur: quia in quattuor consistit manifestum est. quatenus et continua. nam uno ut duobus utitur: et bis dicit, seu quemadmodum. A ad B, ac B ad C. bis ergo dicitur B, si

in qua... in qua... distribuitur...

ergo bis ponatur B. quattuor erunt in proportione. Est autem iustum in quattuor minimis, et ratio eadem. Diuiditur enim similiter in quibus: et que erit ergo quemadmodum. A ad B, ita C ad D, et promiscue ergo ut A

ad C, ita B ad D, quare totum ad totum: ut distributio duplicatur, quod si ita ponatur: iuste conduplicatur. Coniugatio igitur AD et BD, iustum illud est: quod in distribuendo consistit, et medium quidem hoc est circa id: quod

proportione... in qua... distribuitur...

proportionem habet. Nam habens proportionem medium est. Iustum autem proportionem habet, hanc proportionem mathematici geometriam vocant, nam

in geometria contingit totum ad totum: quod alter utrum ad alterum, Est autem non continua hec proportio, non enim est unus numero terminus cui:

in qua... in qua... distribuitur...

et quod. Hoc ergo iustum proportionem habet. Inustum ergo proportione caret. Sit igitur aliud plus: aliud minus, quod et in rebus accidit, nam quod in

in qua... in qua... distribuitur...

inuria facit: plus habet, quam vero patitur: minus: et hoc in bono, in malo autem contra, nam in ratione boni venit minus malum ad maius malum, est enim ma-

gis eligendū minus malū: q̄ maius. quod aut eligendū: id bonū et ma-
gis maius. vna igitur iusti species talis est.

Cap. iiii. monstrat iustū quid incōmercijs emendā
dis est aliud esse a iusto distributio cōmuniū: q̄ nō in comparatiōe ra-
tionū geometrica: sed arithmetica consistit/mediū inter lucrū et dam-
num. Itaq̄ auferendū esse a plus habente id quo mediū excedit: vt mi-
nus habenti addat. Appellationē lucrī ac damni ex contractibus spoi-
te factis deductā esse. Infert mediū lucrī damniq̄ que iustis hoibus
fiunt nihil esse aliud q̄ equum semper habere.

Restat alia: que i corrigendo consistit. ea fit i cōmercijs tam
voluntarijs: q̄ iuolūtarijs. Quod est alterius speciei iustū

q̄ superius. Nam iustū illud: quod i distribuendo consistit: publicarū re-
rum est semper: iuxta proportiōē iam dictā. ctenī si ex publico pecunie
sint distribuende: cariū distributio per eandē fit rōem: scdm quā i publi-
co distributio fit. et iniustū: quod huic iusto opponit: absq̄ proportiōe
est.

At illud iustū: quod i cōmercijs consistit: equū q̄ddā est. et iniustū:
iniquū. sed nō scdm cā proportiōē: sed scdm arithmetica. Nihil enī re-
fert: vtrū. bonus a malo abstulerit: an malus a bono. neq̄ vtrū bonus
adulteriū cōmiserit: an malus: sed ad differentiā damni lex prospicit so-
lum: et vt equis vtrū: sed si hic iniurā fecit: ille passus est: si hic damnum
dedit: ille passus est. Itaq̄ iniustū hoc iniquū existens equare conatur

lex. Nam quādo hic q̄dem percussit: ille vero percussit: vel hic occidit: il-
le occidit: passio et actio seorsum inique sunt: sed conat eas p condēna-
tionē equare lucrū auferendo. Sicut enī et i hōi rebus lucrū (licet q̄
busdā impropriū videat) puta illi: q̄ percussit alterū: et damnum illi: q̄ p-
cussus est. sed quando existimat passio: vocat illud q̄dem damnum: hoc
aut lucrū. Ita inter plus et minus equū est mediū, lucrū aut et damnum

choy. bils
in quo incipit d transire
d iustū commutata q glori p in
p romin dicit intra iustitias
lata d distributa se p p nulli
iniquis
bonoq̄ nō p p p p q̄ big
ex q̄ equati iustū d distributa q̄ p p
in distributio rōem q̄
tantū d r d bono rōi q̄ p p p b i b i
vitarū nō p p p nō r c p
in hōy b e n i n i i u s t o d i s t r i b u t i o
arithmetica se ita p q̄ iustū distributa
se commutata g e o m e t r i c a q̄ b r a q̄ e s t e q̄
l i t a t. s i d i s t r i b u t a e s t p p a r t i t a g e o
m e t r i c a i n q u a a t e d i c i t e o d e p p a r t i
t i o n o n i n d e e x p e r t. B s i n t h a r o m b
t a r a d i e q u a l i t a t e s e s p p o r t i o n e s q u i b
m e t r i a i n q u a a t e d i c i t e q u a l i t a t e s
nō s u e o d e p p a r t i t o p q u o n o n i n d e
d u r o. e s t. nō n i s t e r e a t e s p o m p e r
i n f u d p o. e d i b i q̄ d e s t nō e s t a p p
e s t p p a r t i t a d i s t r i b u t i o n e

scrapulosa

sc̄ superius q̄ dicit
b i n t e m p

q̄ b a t p d i x i m
h a b i t e a q̄ g e o m e t r i
i u s t i d i s t r i b u t i o

p o r t i o c a q̄ g e o
m e t r i i u s t i c o m m
t a r i b e

f i n d i t i n t o s c o m m u t a
p i n a

s o l a
i n a f. m a g n i p l u s
m o m i n p l u s p r o
p r o f e r e n t i a q̄ d i
t i o n e s i t

m a g n i t u d i n e p
d i x i t i n f i n i

r e m o t i o q u o d u
s u b i n g

q̄ d e m q̄ d e m
q̄ d e m q̄ d e m

... hanc. usque inquit bibent
nec plus: nec minus: sed ipsa p se ipsa fiunt: sua se habere dicunt: et nec
lucrari: nec damnum pati: itaqz lucrari cuiusdam ac damni medium est
iustum preter voluntarium equum habendo et prius: et posterius.

Cap. v. probat contra pythagoras ipsam repassio
nem non esse simpliciter iustum: licet i societatibus comerciorum per compara-
tionem rationum: et non per equalitatem contineat civitatem. Itaque et ea quo-
rum est permutatio comparabilia inter se quodammodo esse. hinc nimium ut
vsum venisse: ut cuncta metiat/ q indigentia mensurari compellit. De-
monstrat illum metiendo res ad equalitatem redigere. Postremo infert iu-
stitiam mediocritatem esse eo qz medijs est ut iniustitia extremorum.

Sed videtur aliquibus repassum quoddam simpliciter esse iustum: ut
pythagorici dixerunt. Diffiniunt enim simpliciter esse iustum
id: quod repassum sit alteri. verum hoc non congruit: neque ei iusto: quod est
secundum leges: neque civili, voco autem civile id: quod est sociabile. repassum
non congruit: neque ei iusto, quod i distribuendo consistit. Neque ei, qui od
ad corrigendum pertinet. At qui volunt quidem hoc dicere et rhadamatis
iustum: si patitur que facit: rectum est iudicium, multiplicaria enim discordat, seu
si i magistratu constitutus percusserit, percussu non licet. At si magistra-
tum quis percusserit: non solum percussendus ipse est: verum etiam supplicio
afficiendus. Voluntary et involuntary multum differunt. Sed i oibus
societatibus commerciorum huiusmodi iustum continet id: quod repatitur secundum pro-
portionem: et non secundum equalitatem suam i rependendo secundum proportionem co-
sistit civitas, aut enim quod male est: querunt: et servitus videtur esse: nisi
reppererint: aut quod bene: et si non retributio tollitur, at retributione co-
sistit. Itaque gratiarum factum i promptu faciunt: ut retributio sit, hec enim
gratiarum est proprium, remunerandus est enim: qui minus contulit, ac rursus
ipse incipere debet: qui suscepit, facit autem retributionem secundum proportionem

d q b s h y 22 q bi

sh /

f r p o t r z

v legalit. i. p. r.

iustiz.

v quo se p r o s. q. l. i. l. i. p. b. a. r.

v iustiz. d. i. l. i. b. i. n. i. u. q. i. m. i. u. o. q. u. e. d. e. o. d. e.

x. f. o. n. o. r. q. e. s. g. m. z. r. e. p. a. s. s. i. o.

(iust)

(iusto r. m. m. s. o. r. i. s.)

f. o. r. g. d. a. l. e. g. i. s. t. i. c. i.

ad quicq. i. p. r. o. p. t. e. r. i. u. m. b. n. o. z. i. p. s. a. b. i.
d. i. u. i. t. q. u. i. d. i. l. i. s. t. o. r. e. m. m. i. s. s. i. o. n. e. m. p. r. o.
e. x. b. n. i. r. a. d. a. m. a. r. i. s. d. i. r. e. t. e. s. i. l. i. z. i. n.
f. i. s. t. i. c. i. n. i. l. i. q. q. u. i. s. p. a. t. i. o. r. q. d. e. s. t. i. n. i.

aliquis

multiple

hanc rhadamatis

aliquis p. b. a. t. i. s. t. i. f. f. o. r. a.

f. h. a. n. c. i. p. r. a. d. a. m. a. r. i. s.

no. hinc qd
m. t. o. s. x. i. i. n. e.
a. p. p. o. s. i. t. i. o. n. e.
d. q. d. i. t. y. p. e. t. i.
q. i. 23. 2. 1. 1. 0.
13. m. o. d. o. 3. 1. 1.
p. i. i. n. q. u. a. r. i. t. a. t. e.
f. i. n. g. u. i. b. u. s. f. i.
q. u. a. l. i. t. e. r. p. a. r. i. t. a.
o. v. l. i. z. x. a. k. v.
p. p. o. r. i. t. i. n. 12. 1.

forquidg.

m. i. n. g. r. a. d. e. a. s. f. a. c. i. t. u. r.
p. e. n. a. d. i. l. i. g. e. n. t. i. a.

x. b. a. r. x. p. p. i. n. i.

Voluntarium. No hinc p. q.
inter se p. b. voluntate p. b. a.
c. r. a. b. i. o. i. e. s.
2. o. q. i. u. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. s. o. l. u. s. p. e. x. t. e. r. i. a. d.
a. d. i. n. e. r. i. o. i. e. s. n. o. b. a. l. i. t. a. t. e. m. z. a.
q. u. a. m. i. n. t. i. t. u. z. / p. s. i. m. p. l. i. c. i. t. a. t. e. q. u. i.
t. a. l. i. s. p. e. r. a. n. t. i. n. i. c. i. e. l. i. b. e. r. a. m. i. g. r. a. t. i. o. n. e.
t. a. t. i. s. i. l. l. e. t. a. l. i. s. a. p. b. l. i. d. y. b. i. z. a.
h. b. u. r. i. q. u. e. n. o. s. o. l. u. s. l. e. p. i. n. q. u. e. f. a. c. i. t.
p. b. o. r. a. x. p. q. d. e. t. i. n. p. o. p. u. l. i.

p. m. i. t. e. q. d. e. r. u. p.

2. p. o. n. i. n. i. t. e. i. d. q. u. o. d. i. n. d. e. b. o. r.
f. l. u. t. i. e. x. p. o. r. t. i. o. n. e. s. i. q. i. n. f. a. l. s. o.
s. u. r. o. p. e.

Tractatus primus.

Quinti

per diametrum coniunctio. veluti faber: i quo. **A.** sutor: i quo. **B.** domus
 in quo. **C.** calceus: i quo. **B.** oportet ergo accipere fabri a sutoze ex il-
 lius opere: et ipsum tradere de suo. si ergo primum sit equum secundum proporti-
 onem: postea repassio fiat: erit quod dicitur. Alias vero nec equum est: nec
 consistit, nihil enim verat melius esse vnius opus quam alterius. Oportet
 igitur illa equari. Est autem hoc et in alijs artibus. nam iterirent utique: nisi
 faceret faciens: quantum: et quale: ac patiens pateret hoc tantum: et tale.
 non enim ex duobus medicis fit societas: sed ex medico et agricola: et omnino
 alio et inequalibus. verum hec equalia sunt. Quamobrem omnia: quorum est
 permutatio: talia esse convenit ut quodammodo conferri valeant. Atque ob
 id minus in usum venit: et quasi medius factus est. nam cuncta metitur. qua-
 re et defectum: et excessum. Quam multi. u. calcei adequant domum: cibum
 vel victum: oportet igitur quot quidem faber ad sutozem: totidem calceos esse ad
 domum: vel ad victum. Aliter. u. non esset permutatio: neque societas. nec igitur
 nisi equalia quodammodo sunt: non erunt. Oportet vno aliquo cuncta metiri.
 ut supra diximus. hoc est secundum veritatem indigentie: que omnia continet. nam
 si nullius indigerent: vel non similiter: vel non erit permutatio: vel non eadem
 Sed veluti subsidium committendarum rerum numerus compositus est. Et ob
 hoc numerus vocatur: quod non a natura: sed a lege: que nomos dicitur
 est inductuo. Erit igitur repassio: cum equatio fiet. quamobrem quod
 agricola ad sutozem: id opus sutoris ad agricole opus. hec referendum est
 ad proportionis normam: cum permutabuntur. alioquin: utrumque excessum habebit
 alterum extremum. Sed quando sic se habent ipsi sua: equaliter sunt: et communicant.
 huiusmodi equalitas in ipsis fieri possit: agricola. **A.** alimenta. **C.** sutor. **B.** opus
 eius: quod equatur. **B.** si ita repassio fieri non posset: non foret societas: quod autem

Itaque in rebus artibus.

ut ff quid minus compositus est
 quid minus dicitur quod tunc in ex
 1000 aureis signati sunt et argenti
 in aureis. Diglign. 33. li. sine natis
 hystorie. r. 3.

Tractatus secundus?

Quinti

naqz hoc excessus z defectus comodi atqz incomodi absqz pportione.

Ob id vero excessus z defectus est iniustitia: qz est eius: qd est excessus

z defectus. quatū ad se qdem excessus vtilitatis simpliciter: z defectus

damni: quantū vero ad alios i summa eodē modo. sed pter proportionē

vt contigit. In iuria vero id quod est minus/pati. quod autē plus: face

re est iniuria. De iustitia igitur z iniustitia qualis est vtriusqz natura

dictum sit hactenus. z silitur de iusto z iniusto vniuersali.

Tractatus secūdus quinti libri ethicorū. quattuor

habet capla. Caplm .j. querit quū qspiam iniuriā faciens iniustus

nondū sit/per qles iniurias sit oino iniustus. Atqz comemorat ad com

plementū iniustitie electionis pncipiū/momēt plurimū habere. Sic it

qz se loq de iusto simpliciter/ hoc est ciuili: qd est iter socios vite: qbus

z lex iter se ponit. Nā herile iustū ac paternū ciuile nō ē licet illi simlet

Am aut fieri possit: vt qs iniuriā faciat: z nondū sit iustus

ob quas iniurias qs faciens iniustus iā est scdm vnāquāqz

iniustitia: seu fur: aut latro: aut mechus: vel sic qdem nihil refer t. Nā

si coeat qs cū muliere sciens cū qua: sed nō per electionis pncipiū: sed

propter ai perturbationē: iniuriā qdem facit: sed nō est iniustus: quem

admodū nec fur: tamē furatus est. nec mechus: tñ mechus est: eodēqz

modo i alijs. Quemadmodū igit se habet id: quod repatis ad iustum/

dictum est p̄us. Nec latere oportet: q id: quod querit: est q simpliciter

iustū: z ciuile iustū. hoc est sociabile ad vitā: vt sufficiens sit ad liber

tatem: z equalitatē vel scdm proportionē: vel numerū. Itaqz qbusdas

nō est hoc eisdē nō est adinuicē ciuile iustū: s; aliquid iustū per silitudi

nem. Est enī iustum: qbus z lex ad seipsos. Lex autem i quibus iusti

tia. Iudicium enī iudicatio iusti z iniusti. In quib? aut iniustitia est:

in eisdē z iniuria. sed i quib? iniuria: nō in oib? iniustitia: hoc plus sibi

Handwritten marginal notes in the left margin, discussing the nature of justice and injustice, and the relationship between the individual and the community.

Handwritten marginal notes in the left margin, continuing the discussion on the degrees of justice and the impact of external factors.

Handwritten marginal notes in the left margin, further elaborating on the concepts of proportion and equality in justice.

Handwritten marginal notes in the right margin, providing additional context or commentary on the main text.

Handwritten marginal notes in the right margin, discussing the practical implications of the philosophical concepts.

Handwritten marginal notes in the right margin, concluding the discussion on the nature of justice.

Cope

tribnere ex simpliciter bonis, minus aut ex simpliciter malis. Quapropter non simimus dñari hoies: sed roem: qz sibi hoc agit z tyrannus efficit

in publica
bono ordinis

Est enim magistratus custos iusti, qd si iusti z equi. Cū vo si qs iustus sit: nihiloplus videat hiturus: nō, n. plus tribuit sibi ex simpliciter bono: nisi ad seipm, pportione seruata. Ex quo fit: vt alteri laboret, atqz ob id alienū bonū dicūt esse iustitiā: vt supra diximus. Idco merces qd

Est enim magistratus
custos iusti

q. l. l. i. p. p. q. q. qui gubnat
magistratum nil debet lucrari nec
sibi d. d. e. i. honor. z. q. qui
honor. e. gloria no. q. q. d. d.
h. h. i. a. n. g. e. s. t.

dā tribuēda est: honor scz et gloria, qbus aut hec nō sufficiūt: hi sūt tyrauni. Būatiū vo z paternū ius nō idē his est: sed sile. Nō enī est iniustitia ad sua ipsius simpliciter, Nā filij z cetera: q in potestate sūt: q

in illa
d. d. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.

Ca sup. ribili

diu nō seperata fuerit: tanq illius partes sunt. Ac sibypsi nemo nocere vult. Quapropter neqz iniustitia est ad seipm. Nō ergo iustū nec iniustū civile. Nā scdm leges id erat. Et est i his: quoz ea natura est,

vt lex i his esse possit. Tales vo erūt hy: in qbus eq̄litas erat, imparadi atqz parēdi. Ita qz magis ad vxorē id ius est: qz ad filios: z cetera: que sunt ipotestate. hoc est enī ycondomicū ius: z qdē alienū a civili iure.

Cap. ij. iustū civile in naturale legitimūqz partit. vtrūqz finiēdo declarat: reprobans eos q nullū iustū naturale statuerunt propter iustoz motionē. Behinc ifert ipm iustū vniuersale esse: z vnū sed que agunt multa. iustū atqz iniustū natura esse vel instituto: quod quū actū est ius vel iniuria dicit: imo ipam iuris actionem magis cōmune aliqd vocari qz ius quod est in iure singulorum emendatio.

Us alterū naturale est: alterū legitimū. Naturale qd vbi qz habet eadē vim. Nō qz sic videat. vel nō. Legitimū: qd nihil ab initio referebat hoc vel illo mō effet: sz postqz lata ē lex: refert. veluti vt redēptiōis captiuoz certo pretio fiāt: vtqz capra imolef: non due oues. z q de singul' cauta legib' sūt. vt sacra facere bra side. z decreta publica. Eident aut qbusdā cūcta esse hmōi. Nā quod naturale est

Uti qd dicitur in
apit. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.

Uti qd dicitur in li. d. m. d. i. c. t. u. r. e.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.

Uti qd dicitur in li. d. x. a. m. l. i. g. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.

i ij

Uti qd dicitur in li. d. m. d. i. c. t. u. r. e.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.
z. a. n. t. a. l. i. q. d. i. n. i. s. t. i. a.

id imutabile est: et ubiqz eandē habet potestātē: vt ignia hic: et i persis
 vrit. Jura vō mutari vident. hoc aut nō est ita se habēs: s; sic. Eniue-
 ro apud deoa qdē forsan nō ita se habet: apud noa certe aliqd est natu-
 rale mutabile. Nō oē qdem: s; tñ est aliud natura. Aliud nō natura:
 Quale aut natura aliter se hñe potest: et qle nō: s; lege et positioē: si q-
 dem vtraqz mutabilia silit. Manifestū est. In alijs q̄ eadē est deter-
 minatio. natura eni dextera melior est. Fieri aut pōt: vt oēs amphidet-
 tri sint. Jura vō scōm positionē vel utilitatē silia sunt mensuria. nō. n.
 oibus i locia eqlea sunt vini triticioqz mēsure: sed vbi emūt maiores. vbi
 vēdunt miozea. eodē modo iura. q̄ nō sūt naturalia: s; humana: nō ea-
 dē sunt vbiqz. nā neqz rea. p. s; vna dūtatur vbiqz scōm naturā optia.
 Singula vō eorū: q̄ iure et lege pudent: ita se habēt: vt vniuersalia ad
 singularia. nā ea: q̄ agunt: multa sūt. et quodqz ipsoꝝ vnus. vniuersale
 nāqz. Differūt aut iniustū et iniuria. itē iustū et ius. iniustū eni natura
 vel ordinatione. Hoc aut ipm postq̄ factus est eodē modo: iniuria est.
 ante vō q̄ fiat. nō est iniuria: sed iniustū. Eodēqz modo ius. s; cōmuni
 ua dicit iusti diligentia. Est aut ius iniurie correctio. In singulis vero
 ipsoꝝ que specia: et quot: circa que sūt/postea considerandū crit.

Cap. iij. dissoluit questionē ante factā. per quales
 iniurias q̄s fit iniustus: repetens ius ac iniuriā fieri a spōte a gentib⁹
 et nō iuitis/vt ignorantia/aut vi nisi per accidens. Que sponte fiunt
 nunc cū electione nunc sine illa agi. Atqz quū triplex sit lesio: ob igno-
 rantia ifortunū esse/vel peccatū quoddā: ob effectū iniuriā fieri etiā a
 nō iniustis. Sed eum q̄ electione nocet/oīno iniustū esse. Ideo et q̄ per
 iram gerunt sine promōtia facta censerī. Silit q̄ electioe ius agit iu-
 stum esse. que ob ignoratiōe sūt venia plerūqz digna esse potit q̄ alia.

Cum aut sūt iusta vel iniusta: q̄ sup dixim⁹. Jura et iniuriā
 faciet: cū scia q̄a ea facit. q̄ si iuitua q̄a faciat: neqz iniuria

*p̄ p̄p̄ est. q̄ cū oē iniusta e. nō
 iniusta e. actio s; nō dē iniustis*

v. c. n. iste s̄m. d. h. s̄m. iusti e. iniusti

v. iusti e. iniusti

videt q̄ r̄ ab oib⁹

iusti nō iniusti

est: neq; ius: nisi p accidēs. qbus ei accidit: iustis vel iniustis esse agen-
 tib? Ius aut z iniuria determinat scdm volūtariū z iuolūtariū. Cū enī
 volens q̄s facit: vituperatur: z iniuria est. Itaq; iniustū erit quoddā:
 at nondū iniuria: nisi hoc addito: vt volens q̄s faciat. Bico aut volun-
 tariū: vt p̄ns dictū est: quādo q̄s i potestate sua existēs: sciēs: nō igno-
 rans neq; quē: neq; quo. veluti si nō ignoret quē pulset: nec quo: nec cuius
 gratia, z eoz singula faciat nō per accidēs: nec p vim coactus. naz
 si manū alterius accipiens q̄s: aliū pulset nō volens facit hīs: cuius est
 manus. nec i sua est potestate. fieri aut potest: vt pater sit: q̄ pulsat: il-
 lū vero q̄ pulset: itelligere hunc esse hōiem quēdam: sed q̄ pater ignora-
 re. Eodē modo dicendum est i hīs: que alicuius gr̄a fiunt: z circa rē to-

no est dubium nec mirandum qd agitur
 qd hinc est de iniuria qd dicitur
 est de re pathetici qd dicitur hinc

tam. Siue autē ignoret q̄s: siue nō ignoret: cum i sua potestate nō est
 vel per violentiā facit: iuoluntariū est. Multi enī ex hīs q̄ natura exi-
 stunt: sciētes agim; z patimur: quoz nullū neq; voluntariū: neq; iuo-
 luntariū est: seu senescere. vel mori. Sile est de iustis z iniustis per acci-
 dens. Itā si depositū q̄s iniustus p metū reddat: neq; facere: neq; opa-
 ri iusta fatendū est: nisi p accidens. eodē modo: si coactus z iuitus non
 reddiderit: p accidens dicēdus iniusta facere. Eoz vō q̄ volētes facim;
 alia cum electione: alia sine electione. Cum electione facimus: cum de-
 liberatio antecessit. sine electione: qm non antecessit deliberatio. Quo-
 niam vero tripliciter nocetur i cōmuni societate: p ignorantiaz peccata
 sunt: quando nec quē: nec quo: nec cuius gr̄a itelligebat: hoc egit. nam
 aut nō pulsare: aut nō illū: aut nō illo: aut nō cuius gr̄a putabat. velu-

q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd

quid est electio
 vult dicitur qd ex ipso sequi qd
 ipse pot fieri volens qm
 caritate / si volens dicitur qd
 nec p patiens qd volens p ipse
 patiens

ti si nō vt vulneraret: sed vt pūgeret. vel nō: quē: vel nō: vt. quando igitur
 tur preter propositum nocetur: ifortuniū est. Quādo autem nō preter

q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd

q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd
 q̄ dicitur qd

Tractatus secundus? Quinti

et dicitur (e) explicare: dicitur (e) non
si dicitur in quibus sup. libentia
20. pp. 7. n. r. d.

propositū: sed sine malicia/erroz. Errat enī: cum i seipso est principium
cause. Aduersa vero fortuna vtit: cū extra. Sed quādo sciens q̄dem: s; ^{gre. b. l. e.}
nō deliberatione premiffa facit: iniuria est. cuius generis sunt oia q̄cum
q; per irā: aut ceteras pturbationes ai cōmittunt: et quecūq; necessa- ^{delectat}
ria vel naturalia hoibus accidunt. Nā cōmittentes peccantesq; iniuri ^{melig. n. e. s. e. p. i. e. n. a. t. i. b. u. s. a. i. d. u. s.}
antur q̄dem: et iniurie sunt. nōdum tñ propterea illi iniusti neq; mali.
Nō. n. ob improbitatē cōmiserunt. Sed quādo cū electione iniustus ⁊ ^{lib. 2. d. 2. s. 1. b. e.}
improbis. Quamobrē recte illa q̄ per irā fiunt: nō perinde habent: q̄si ^{lib. 2. d. 2. s. 1. b. e.}
ex prouidentia sint facta. Nō enī incipit: q̄ per irā facit: sed q̄ prouoca- ^{lib. 2. d. 2. s. 1. b. e.}
uit. Insup nō de facto vtrū sit vel nō sit/disputat. sed de iure. Apparet ^{em. g. r. e. r. a. t. i. o.}
enī iniustitia existit ira. Nam nō vt i cōmertijs de faciendo disceptant ^{d. facto.}
quoz alterū necesse est esse improbū: nisi per obliuionē hoc agāt: s; nō
conueniētes de re. de iure disceptant. Sed q̄ insidiat nō ignorat. Itaq; ^{re. p. e. r. i. d. i. t.}
ille q̄dem putat iniuriā accipere: ille vero nō. Quod si ex electione no- ^{pos. s. i. a. m. 3.}
cuerit: iniuriā facit. ⁊ has iniurias faciendo iniustus est: quando p̄ter ^{quo. b. m. t. e.}
proportionē sit: vel preter eq̄tatem. Eodē modo iustus: quando eligēs ^{lig. o. 2. 2. q.}
iusta facit. Facit aut iusta: si modo volens facit. Inuoluntarioz autē ^{59. o. 2. q. c.}
alia sunt: in q̄bus venia locū habet. alia in q̄bus nō habet. Nā quot- ^{ad 7.}
cūq; nō ignorantes solū: verū etiā per ignorantia delinquunt: ignoscen-
da sunt. Quotcūq; vero nō per ignozantia sed ignozantes q̄dem: verū
propter pturbationē ai nō naturalē neq; humanā: nō sunt ignoscēda.

Capi. iiii. soluit questionē: vtrū quis iniuriā patiat
sua sponte an oēs iuit: quod itē de ius patiendo queri potest. Hocetoz
sua quēpiam sponte pati quōdāmodo iniusta: sed non iniuriā. Beinde
alia duo querit: si mens iniuriā facere eum q̄ preter dignitatē plus tri-
buit: nō semper eum q̄ accipit. Addit non esse facile iustū vel iniustum
diuo esse: et iusta ab iniustis se cernere. nō esse iusti iniuriam facere.

bula dicitur q̄ cōdignatē sit pturbā
ai. f. b. n. a. n. e. r. e. f. e. r. a. ⁊ alia p̄benj
rō ex bitis p̄bo. qm̄ peram p̄p
p̄ma sūy ignozanti. nō anr qm̄
ff 23/

re. p. e. r. i. d. i. t.
pos. s. i. a. m. 3.
quo. b. m. t. e.
lig. o. 2. 2. q.
59. o. 2. q. c.
ad 7.

His q̄ simpliciter bonorum sunt participes varie iusta inesse.

Abiget vero q̄spiam: an sufficienter determinatū sit circa

faciendū patiendūq̄ iniurias. **Primū** q̄dem: si est vt **Euri**

pides inq̄t: dicens. **Quomodo** ipse matrē occidi meā: brevis est sermo

volens volentē: aut volentē nolens. vtrū ne re vera fieri possit: vt volē-

ti iniuria fiat: vel nō: sed oē tale fit iuitum: vt facere iniuriā iuoluntari

um est. **Et** an oē sic est: vel hoc voluntariū: illud iuoluntariū. **Eodem**

modo: z cum q̄s iusta patit. **Itam** i agendo iusta semp voluntariū est.

Quare conueniēs est oppositū siliter esse: z iuste ab illo corrigi aut vo-

luntariū aut iuoluntariū esse. **Absurdū** fortasse videbit: z dū iuste cor-

rigitur q̄s: totū esse voluntariū. **Itam** q̄dam nō sponte corrigunt. **Itā**

de illo quoq̄ q̄s ambigat: vtrū ois: q̄ patitur iniusta: ei iniuria fiat. vt

in patiēdo idē sit: quod i agendo. ac fieri possit: vt vtriq̄s participes sint

iustoz scdm accidens. **Siliter** videlicet z iniustus. **Nō** enī idem est iu-

sta agere: z iniuriari. neq̄ iniusta pati: z iniuriā accipere. **Eodē** modo

z i agendo iusta z patiēdo. **Impossibile** est enī accipere iniuriā nullo

inferente: aut corrigi: nō iuste agente. **Quod** si iniuriā facere est simpli-

citer: aliquē volentē ledere: z volentē aut scientē quē: z quo: z quomo-

do. **Incontinēs** vero seipm volens ledit: volenti iniuria fit. **Et** sibi ipsi

q̄s iniuriari potest. **Preterea** volens q̄s ab alio per itemperantiā ledi-

tur. **Quod** si est ita: volenti iniuria fit. **Vel** nō recta diffinitio est: s; ad

dendum est: q̄ ledat sciens quē: et quo: z quō: p̄ter illius voluntatem:

Leditur q̄dem igit q̄s volens: z iniusta patit, verū etiā nulli volenti in-

iuria fit. **Nullus** enī vult: ne itemperans q̄dez: sed preter voluntatē id

agit. **Nullus** enī vult id: qd nō putat esse frugi. **Incontinens** vero qd

3. mobz in h rā q̄ p̄ nō p̄...
dōz est q̄ ois qui patit...
bz facit nolens: quis an eodē...
nō dō eodē iustitiz patit...
bz ē aliquis nolens: 2o q̄...
quis dicit iustitiz in iust...
dicitur: qui dō nō dicit...
Enī nō dicit...
1. qui perit...
Cū videt se illud...
nō vult...
d q̄ postea dicit...
cā reperit an volent...
fiaz iustitiz ē dicit q̄...
nō // d p̄ tū q̄ b̄bz...
bz dō patit iustitiz...
volens b̄. th. 2. l. 1. 59.
an ē b̄bz tū ois q̄ facit...
iustitiz perit nō vult...
idē b̄bz an q̄

mobz...
te dicitur...

in p̄p̄...
almeone...

f. pati...
f. iustitiz...
nō vult...

q̄re legi...
q̄beries ē iust...
f. iustitiz...
ad alterum...
iusta oppo...
nō vult...
iustitiz...
quoz p̄p̄...
artibz...

voluntariū...

motz aliāq̄ an ois qui patit...
iustitiz fiaz ei iustitiz...
nō p̄ dicitur...
p̄p̄...

Et

bz h̄ fiaz...
postea dicitur...
cā

q̄re...

q̄re...

Tractatus secundus. Quinti

Forse suscipit q boni morsa
ignora bobo. An d illis qui
pecunia subordinari Viram
lebant d fedre erat p b miz
p ruz f est los in lingua
rala q d i m h e r o . //

grs no sic h e r o . s p o l i g i m d i r e
d d u o b y a n g d m m y n e l d e p i e r t h a
f i b e d e q m i t a r e f u r s

nō putat agendum/id agit. Sed q̄ sua donat: vt Homerus de Glauco
scribit: dedisse eū Biomedī arma aurea p̄ ferreis centeni precij pro no-
uem: huic iniuria nō fit. Nam i ipso est donare. Sed vt fiat sibi iniuria
in ipso nō est: sed oportet esse: q̄ inferat. Accipere igit̄ iniuriā qd nō vo-
luntariū est patet. Restat isuper: vt de duobus p̄us assumptis dicam⁹
vtrū iniuriā: q̄ plus tribuit p̄ter dignitatē: an q̄ plus accipit: ⁊ vtrū si-
bipsis q̄s valeat iniuriari. Si enī recipit̄ p̄us dictū q̄ tribuit iniuriat:
nō q̄ plus habet. Sed si q̄s plus alicui tribuat q̄ sibi sciens ⁊ volens:
hic sibi ipsi iniuriat. quod q̄dem vident̄ boni et equi viri facere. Nā bo-
nus et equus vir i diminutione est. Vel nō hoc simpliciter. nā alterius
boni si contigat: plus appeteret: vt glorie: vel simpliciter honesti. Pre-
terea soluit̄ per diffinitionē iniuriandi. nihil enī preter suā patit̄ volun-
tatē. Itaqz per hoc q̄dem iniuria ei nō fit: sed si q̄dem ledit̄ solū. Aba-
nifestū est aut̄ ⁊ quod tribuens iniuriat̄ semper: ⁊ nō his: q̄ plus habet.
nō enī quo iniustū est: iniuriā facit: sed quo sciens hoc agit. hoc aut̄ vñ
de principiū actus: quod est i tribuente: nō i accipiente. Preterea si fa-
cere pluribus modis dicit̄: et est: vt inanimata occidere: ⁊ manus ⁊ ser-
uus iubētis nō iniuriat̄ q̄dem: facit tū iniusta. Adhuc si ignorans iudi-
cauit: nō iniuriat̄ scdm̄ ius illud: quod est ex legib⁹: nec iniustū iudiciū
est: sed est vt iniustū. Aliud est enī iustū: quod ex legib⁹ est: ⁊ p̄mum.
Quod si sciens iudicauit iniuste: plus ipse q̄s appetit vel gratie: vel vin-
dicte. vt igit̄ si q̄s particeps iniurie foret: ⁊ hic propterea iudicās inu-
ste: plus habet. nā ⁊ q̄ agrum alij adiudicauit: et si nō agrū ipse: at ar-
gentū suscepit. Putant hoies esse i ipsis: vtrū iniuriē: atqz ob id fa-
cile iniustū esse, quod certe nō est ita. nā coire cū vxore vicini et pulsare

aliud
i p p r a d i x i s i f u d i o r i g n o r a n t l e g e
p a r t i c i p a q̄ a l i u d e s t i n t p o s i t i o n e z
a l i u d p r i m u m n a t e

i. rēti bonz. p nōm bonz
g r l u d i .
i. d d n a b y . q . q̄ h a m v r i g i n e e x d e t i o
2 a q̄
i. f i c a n y v r i t . p . p . s i f i b e q̄ p l y p e r a t q u i d h m z
q̄ q u i a n p r
2 a q̄
q̄ s e q̄ q u i p l y f i b u r nō i n f e r i o z
i. i n m y m s i b i a c c i p i t q̄ d y
q̄ nō s i m p l i c i t e r e s t o q̄ d y
a l i q̄ s i b o n i
i n h o n e s t y
u l t i m a f i l i
d a t a r a f i e
q̄ nō e s t i n f u r a n t i f a r q̄ v o l u n t a r e
p a r i e n z
z i n p a r t e i n f u r a
z e l u d i n p r i m y
p r i q̄
q u i p r i m i a g r i
q u o z 2
a l i q̄ s i f i b o n i q̄ r a f a c i e r e o r b u y
d i s t i n c t o z q̄ i n
i n p a r t e p o s i t i o n e z
i n p a r t e i n f u r a
q̄ a l i u d e s t i n t p r i m u m n a t e
4 . d . d i s t i n c t i
v r i g i n e p r o p s . d i l l o c o n y a l y f i b u m y
4 . s i f i c a n y v r i t o i l l y q u i
d e q u a f a c i t i n i u r i a
nō i u d i c a n t p r o p s m a n e z
q̄ l o p i
4 . i n p r a t i c y p o r

proximū: ac manu tradere argentū perfacile est: et i ipsis verū sic se habentes hoc agere: neq; facile est: neq; i ipsis. ^{2^a 2° 3°} Eodem modo cognoscere iusta et iniusta nullā sapientiā putant. qm̄ de quibus rebus leges loquuntur: eas res nō difficile est intelligere. at nō sunt hec illa iusta nisi p accidens: sed cū certo modo fiunt et certo modo tribuunt: tunc iusta sunt.

Eniūvero hoc maius negociū est q̄ scire illa: que pertinet ad sanitatem. Nam et ibi quidem mel et vimū: et elleborū et adustrionē: et secationē scire perfacile est: sed quemadmodū ad sanitatē tribuenda sunt: et cuiet quando: tanta est difficultas: quanta est mediū esse. Propter hoc ipm̄ iusti quoq; nihilominus esse putant iniuriari. qz nō minus: s; magis potest quodlibet horū iustus facere. Nam et coire cū muliere: et pulsare: et fortis clipeū reliquere: et i vtramuis partē currere. sed timidū esse: et iniuriari nō ē hoc facere nisi scdm̄ accidēs: s; sic se habētē hec facere ē. Quē admodū et mederi: et sanare nō est icidere v' nō icidere: aut farmacum dare: vel nō dare: s; isto mō. Sūt enī iusta i his: que particeps sūt simpliciter bonorū. habent vero i his excessus et defectū. Quibusdā. n. nullus est excessus eorū: vt fortasse dijs. Quibusdā vero nulla pars utilitatis: vt isenabilibus et improbis: sed oia nocent. Quibusdā vero aliquatenus. propterea humanum est.

Tractatus tercius quinti libri ethicorū Aristotelis
duo habet capla. Caplm̄. j. agit de cōtate et bonitate: declarans equum bonūq; iustū esse et aliquo iusto melius: quū sit emendatio legitimi iusti. Emendat enī legem ea ex parte qua deficit ob vniuersale. Equum bonūq; describit concludens reuera. hitum huius non aliū esse quam iustitiam quandam.

Consequens vero fuerit dicere de bono et equo: quemadmodum bonitas et cōtate se habent ad iustitiā: ac bonū et equū

*In hoc est et equitate qua dicitur
epitaphia vocari dicitur.
Et est 2^a opus. Et qdā modo
partia sunt positi. Sic qd
quid; aliquid dicitur. aperte dicitur
sunt ratio si ista leges se
quere. ex hoc p. hoc. in. l. o.
Vt in epitaphia sic. Et
iust. hoc. l. m. 3. hoc. 2. 2. q. 12. 2.
p. 12. 2.*

ad iustū. ^{quo sunt idz oio / nec dicitur} Nō vt idem simpliciter: nec vt aliud genere: si consideret / ap-
^{hinc qui i equi e long} paret. Et iterdum quod laudamus bonū ⁊ equū: ac hmōi hoiem. Ita
^{ad qm dicit qd dicitur equi e bon} qz sup alia quasi maioris cōmendationis loco: adiungim⁹ magis ex bo-
 no ⁊ equo. Interdū vero rōnem sequētibus absurdū videt: si bonuz et

equū pter iustū aliqd sit: qd laudari mereat. Nā aut iustū res eximia ^{qz talis}
 nō ē: aut bonū et equū: nō iustū sz aliud: aut vtraqz eximia: itidez sūt.

^{i. hoc est pte dubitandi inna equi e bonuz} Dubitationē igit circa bonū et equū fere ob ista contigit. Habent ve-
^{o no sunt qz pa vna / e} ro se quodāmodo cuncta recte: ⁊ nihil contrariat sibi. Nā ⁊ bonū ⁊ e-

quū alicuius iusti existens melius est: ⁊ nō vt aliud quoddam genus
^{aliquo pacto melius est iusti in} melius q̄ iustū. Idē est ergo iustū: ⁊ bonū ⁊ equū. Facit aut dubitati-
^{in aliq p iustū / itz est} onē: qz bonū ⁊ equū est iustū q̄dem: at vero nou id iustū: quod est scdm

leges: sed qd est scdm emēdationem legis. ^{qz exierit iōnas} Causa vero huius est. qz oīs
^{e leg indige modz e r d e} lex vniuersalis est. At de q̄busdā vniuersaliter dici recte nō potest. In

q̄bus igit necesse est: vt lex vniuersaliter dicat: nec recte potest. Lex id
^{qz vniuersalis qz ipam} complectit: quod plurimū est: nō ignorans defectū. Et est nihilominus

recta. Nā peccatū nō est i lege nec i legislatore: sed i natura ipsius rei,
^{dy quibz lex fit} nā rerū ipsarū protinus natura talis est. Quādo igit lex vniuersaliter

loq̄tur: ⁊ accidit qd preter vniuersale: tūc rectū est: vt qua omisit legis-
^{qz aseruit qz ipam} lator: ⁊ deficit i simpliciter loquēdo: emendet omissum. Quod ⁊ legis-
^{edp} lator ipse: si adesset: vtiqz diceret: licet iā legē tulerit. Quamobrē iustū

est: ac melius aliquo iusto: nō eo: quod est simpliciter: sed eo: quod pro-
^{malitia / salitate / dicit boni e equi} pter simplicitatē peccat. Hec est natura boni ⁊ equi: emendatio scz le-
^{ab ipa leg positiba} gis. qz omissum erat propter vniuersale. hec enī causa est: ne oīa sint se-

cundū leges: qz talia quedam sunt: vt de ipsis lex fieri nō possit. Itaqz
^{qz vniuersalis qz ipam} decreto opus est, nā idefiniti idiffinita est regula, quemadmodū est les-

...

...

*Ita qd ad ep laudabile iustū nāliq
 qz dicitur iustū pfectū ut p̄z
 in ex bti hō. d. p̄fmo qz p̄fmo
 in p̄fmo exp̄tō hōy in*

*si latine trassetur sic dicitur dicit
 nā bonū e equū aliq fuit melig
 existit fuit est.*

*(ante ad nō qd iā legē p̄fmo
 p̄fmo in iustū)*

*f. vobis dicitur qz iustū qz
 iustū qz*

*qz p̄fmo
 nō p̄fmo
 dicitur iustū
 iustū
 nāli*

bie edificationis plumbea regula. ^{nostra} ^{ad} ^{formam} lapidis transmutatur
 et non manet regula: et decretum ad res ^{quod sit ergo bonum et equum: et quod ius-}
 tum: et quod melius iusto/manifestum est. ^{Ex} quo patet quis sit bonus
 et equus vir: horum videlicet elector: et actor: ^{quod non ex aete amplectatur ius in}
 peiore parte: sed de suis commodis detrahi patitur: et si lege se tueri possit.

Et hitus iste bonitas et equitas dicitur. nec aliud est quam iustitia quedam:

Capi. ij. finit questionem illam possit ne quis iniuriam
 sibi facere: probans quemlibet iniuriam esse posse licet civitati: non tamen
 sibi vni: neque iniustitia tota/neque ea que paria est. **Boetius** pems per se esse
 facere iniuriam/quam pati. **Aliquid** esse iustum per similitudinem non sibi ad se
 sed suorum quibusdam: ut iustum herile/vel rei familiaris.

Iustum autem sibi ipsi iniuriam facere quis possit ex supradictis pa-
 tet. **Ita** iustorum alia sunt secundum omnem virtutem a lege ordiata. ve-
 luti non iubet seipsum occidere lex: quod autem non iubet: vetat. **Preterea** quan-
 do contra leges ledit non lesus volens iniuriam facit. **Quod** si volens: sci-
 ens quem: et quando. **Qui** vero per iram se occidit. volens id agit contra re-
 ctam legem: quod non permittit lex. **Iniuriam** ergo facit. **Ut** cui facit: an civi-
 tatis? **Nam** sibi quidem non. quia volens patitur. nulli autem volenti iniuria fit.

Itaque et civitas penam constituit: et est quedam ignorantia adversus illum
 qui seipsum necavit: ac civitati iniuriam facit. **Insuper** secundum quod iniustus est: qui
 solum iniuriatur: et non omnino pravius: non potest sibi ipsi iniuriam facere. **Nam**
 aliud hoc est quam illud. **Est** ei quodammodo iniustus sic pravius: ut timidus
 non ut totam habens pravitatem. quare nec secundum hanc iniuriatur. **Itaque** simul
 foret eadem ablatum esse: et adesse idem. quod est impossibile. **Sed** semper in plu-
 ribus necesse est esse iustum et iniustum. **Preterea** voluntarium: et per electi-
 onem: et primum. **Qui** enim ab alio lesus idem facit adversus illum: non videatur
 iniuriam facere. **Sed** idem ipse eadem simul patitur: et facit sibi. **Preterea** se-

*pena heri erat antiquitus: in
 illi qui seipsum iniuriabant
 probabantur homo seipsum
 in 8. 15. 22. q. 59. de 7. ad 2.
 dicitur*

quetur vt volēti iniuria posset īferri. Insuper sine particularib⁹ iniurijs nullus iniuriat. Nullus vero est adulter sue vxoris: neq; effractor sui parietis: neq; fur suarū rerū. In totū autē totaliter: vt q̄s sibi iniuriari valeat: sc̄dm diffinitionē voluntariē patiendi iniuriā. Manifestum autē q̄ vtraq; praua sunt: ⁊ facere: ⁊ pati iniuriā. Nam aliud est plus habere q̄ mediū. aliud est habere minus. Veluti sanitas ī medicina: bona h̄itudo ī gymnastica. Verūtāmē peius est facere iniuriā. Nam id cum prauitate est. ac vituperat: ⁊ prauitate: v̄l p̄fecta simpliciter vel p̄pe. Nō enī oē voluntariū cū iniuria: sed pati iniuriā sine prauitate est. Per se igit̄ pati iniuriā minus malum. Sed p̄ accidens nihil prohibet esse maius. At nō est ea cura arti: sed dolorē lateris dicit maiorē morbum q̄ offensionē pedis: licet fieri possit aliud p̄ accidens: si contingat offendentē pedē cadere: ⁊ ab hostibus capi: ⁊ mori. Per translationē vero ac similitudinē est nō sibi ad seipm̄ iustū: sed suorū aliq̄bus. nec vero omne iustum sed dñicum vel economicū. his enī rōnibus diuersa est ea pars aī: que sine rōne. Ad que si īspicias: videtur esse iniuriā ad seipm̄ q̄ est ī his pati aliqd̄ p̄ter sua desideria. Et igitur parenti ⁊ imperāti esse ad iucem aliqd̄ iustum/ ⁊ istis. De iustitia q̄dem ac alijs morali- bus v̄tutibus determinatum sit ī hunc modum.

Incipit liber sextus ethicorum Aristotelis. qui de v̄tutibus ītellectiuis perscrutatur: quattuor habens tractatus. et iste p̄mus tractatus duo habet capla. **C**aplm̄ p̄mum. ostendit rōnem rectam diffiniendam esse. supponēdum duas esse aīe partes rōnis partici- pes: vnam necessariorum: vt vini sciēdi. Alteram contingentius: vt vim subducendi rōnem. vtriusq; optimū h̄itum sumendum q̄ ⁊ v̄tus ipsi- us est ad proprium certe opus.

Quomā prius diximus mediū esse ponēdū: nō autē
 excessus neq; defectū mediū autē ē: vt recta dictat
 rō: hoc distinguamus. *D*ibus em̄ dictis hitibus
 quēadmodū ⁊ alijs est quoddā signū: ad qđ īspi-
 ciēs: qđ rōem habet: itendit: ⁊ remittit. ⁊ est qđā
 terminus mediocritatū: q̄s dicimus esse iter excessus ⁊ defectū scđm re-
 ctam rōem. *E*st autē h̄mōi sermo verus qđē: s; nequaquā clarus: nā ⁊ in
 alijs facultatibus: de q̄bus scia est: hoc etiā vere dici pōt: nec parū: nec
 minus laborandū: aut negligendū esse: s; mediocriter: ⁊ vt recta dictat
 ratio. Sed ob dictū nihiloplus q̄s sciret: veluti q̄lia afferēda sint corpo-
 ri: si q̄s dicat: qđ medicina iubet. ⁊ quēadmodū his: qđ illā habet. Qua-
 propter oportet nō solū vere hoc dixisse de hitibus ai: verū etiā determi-
 nare: qđ sit recta ratio: ⁊ qđ sit eius terminus. *A*nimi ergo vtutes supra
 diximus: ⁊ alias esse moris dixim⁹: alias intellectus: ⁊ de moralib⁹ qđē
 transigimus. *R*e reliq; vero nūc dicamus: prius tū de aio p̄mittentes: *(*
 qđ due sunt ai partes: altera rōem habēs: altera irrōnalis: dictū ē prius *)*
 Nūc autē circa eā partē: qđ rōnem habet: eodē modo distinguendū est. ⁊
 suppositum existat: duo esse rōem habentia. vñ: quo p̄spicimus illa ta-
 lia: quoz p̄ncipia aliter se habere nō possunt. Aliud: quo illa: que ali-
 ter se habere possunt. Nā ad ea: qđ alia sunt genere: ⁊ pars ai alia gene-
 re: que ad vtrūq; apta est. si qđdem scđm similitudinē ⁊ pprietatē quādam
 noticia illis existit. *V*oces autē harū altera scientifica: altera rōnatiua.
 Nam consultari: ⁊ rōnari idem est. Nemo autem consultat de rebus: *(*
 que aliter se habere nō possunt. Itaq; rōnatiua est vna pars eius: qđ
 rōem habet. Sumendus est: ergo vtriusq; harum optimus hitus. *)*
 l j

in p̄ncipiō ⁊ li

(dupl̄ ē pars ai qđā nālis
) *alīa irrōnalis*

in 3. d. 13. est

hec vtriusqz vtus. vtus autem erga opus proprium.

Capi. ij. ostēdit triū principiorū agēdi/ veritasqz in
aia sensū ipm nō esse pncipiū actiōis/ scz hūane. mētis contēplatiue bo
nū ac malū esse verū atqz falsū simpliciter: s; actiue mētis bonū esse ve
ritatem consentaneā appetitui recto. **A**dentē actiua que alicuius grā
est mouere: per electionē qdem de futuro ac contingente. **I**nsert vtrius
qz partis itellectiue opus esse veritatem.

Quia sūt aut in aio: q̄ ret agēde ^{actionis} vit atisqz dñant/ sensus/ itel
lectus/ appetit^o. **E**x his aut sēsus null^o ret agēde pncipiuz
est. **I**dem ex eo patet: q̄ bestie sensū qdē habēt: rerū vō agēdarū pncipes
nō sūt. **Q**uod vō est i mēte assentire: ^{in selecto. affirmo & negare.} et dissentire: idē i appetitu seq: et
vitare. **I**taqz cū vtus moral^{is} sit hūus electiuus: electio aut appetitus
cū deliberatiōe: oportet p̄ hec s̄monē esse verū: et appetitū eē rectū: si q̄
dē electio studiosa: et eadē assentire: et seq. hec igit mēs et vitas i agēdo
v̄sal. **A**lt cōtēplatiue mētis: q̄ nec i agēdo nec i faciēdo ē: laus et vitupa
tio i vero et falso cōsistit: hōc. n. tot^o itellectiui opus. **A**ctui vō et itelle
ctui veritas. p̄sentanea appetitui recto. **R**ei igit agēde pncipiū est ele
ctio vnde mor^o ē. ^{in se electio} **S**ed nō cū^o grā. **E**lectiōis aut appetit^o et rō: q̄ alicu
ius grā. **Q**ua ppter nō absqz mēte et itellectu: nec absqz morali appeti
tu ē electio. bñ agere aut i reb^o: et ptra sine itellectu et more nō ē: s; mēs
ista nihil monet. verū illa: q̄ grā alicui^o et actiua. hec ei et i faciēdo prin
ceps ē. nā grā alicui^o facit q̄cūqz facit: et finis nō simplicif ē: s; ad qd sa
cibile alicui^o ē: at nō agible. nā bñ agere finis ē. appetit^o aut hui^o: q̄ p
pter aut itellect^o appetit^o ē electio: aut appetit^o itellecti^o. et tle pnci
cipiū hō. nō ē aut eligible q̄cūqz ex iā factis. vt puta null^o eligit troiā di
ripuisse. nō ei de p̄terito electō: s; de futuro possibili factū aut: ne factū
sit: fieri nō pōt. **I**taqz recte agathon hoc solo de^o p̄uar^o: ifecta facere:

Al. hui. l. 3. r. 2. p. 7. q. 25. ai. 9. /

Tractatus secundus.

Septi

hinc hinc factus a artibus

hinc hinc factus a artibus

hinc hinc factus a artibus

hinc hinc factus a artibus

hinc hinc factus a artibus. *hinc hinc factus a artibus*
 hitus cū rōe actiuus aliud est : q̄ hitus cō rōe factiuus. Nec alter i alte
 ro cōtinet. Nā neqz actio est factio: neqz factio ē actio. Cū autē edifica
 tiua sit ars quedā / *hinc hinc factus a artibus* / r q̄ hitus q̄dam cum rōe factiuus: nec vlla ars sit:
 que non cum rōne factiuus habitus sit: neqz talis hitus: q̄ non sit ars:
 idem utiqz esset ars r hitus cum rōne vera factiuus. *hinc hinc factus a artibus* / Dis autē ars i fa
 ciendo versatur. r artificio vti: r mente prospicere: vt aliqd fiat eozū: q̄
 possunt r esse r nō esse: et quoz p̄cipiū i faciēte est: nō i eo qd sit. Nā
 autē eoz: q̄ necessario sunt: aut fiūt / ars est: neqz eoz: q̄ sunt scdm na
 turā. Nā hec i seipsis habent p̄cipia. Cū ergo facere r agere diuersa
 sint: necessariū ē: vt ars i faciēdo: r nō agēdo cōsistat. r circa eadē quo
 dāmodo versat ars et fortia: vt agathon inqt. ars fortunā adamauit:
 fortuna artē. *hinc hinc factus a artibus* / Alio igit (vt diximus) hitus qdā cū rōne factiuus est. In
 certia vō cōtra: cū rōe falsa factiuus hitus: circa id: qd aliter se h̄re pōt.

Capi. ij. de prudētia docet: prudentē esse qui ad cō
 sultandū est aptus circa ea q̄ ad bene viuendū oīno conducant. pruden
 tiā sciētia / r arte distinguit. eāqz finiēns apertius ab arte se cernit. i
 fert prudētiā esse v̄tutē partis opinatiue: sed nō cum sola rōne.

hinc hinc factus a artibus

Prudentia vō sic utiqz accepimus consideratione hita: q̄
 sunt hi: quos prudētes vocamus. videt prudētis esse bñ cōsu
 lere circa illa: q̄ sibi bona r vtilia sunt nō p̄ticulariter: puta q̄lia ad sani
 tatē vel robur: s; vniuersaliter ad totius vite statū bñ dirigēdū. Signū
 vō huius: q̄ circa qd prudētes dicim⁹ esse eos: q̄ ad aliquē finē studiosus
 acute excogitāt illa: i q̄b⁹ nō est ars. Quāob̄rē r vniuersaliter prudēs
 esset cōsultatiuus. **Cōsultat autē nemo de his: q̄ impossibilia sūt aliter se**
 h̄re: neqz de his q̄ ip̄e agere nō pōt: q̄re si scia ē cū demōstratiōe: quoz
 aut p̄ncipia alit se h̄re possūt hoz nō ē demōstratio: nā oia p̄t mutari.

hinc hinc factus a artibus

hinc hinc factus a artibus

Quis in prudentia sit. Et
patet quod quate distinguit
actibus non solum in deo
libro de moralibus dicitur. Et
22. q. 47. ar. 5. in corpore

Neque locum habet consilium in hijs: quod ex necessitate sunt: prudentia non uti-
que scientia erit: neque ars. scia: quod id quod agit: aliter se habere potest. Ars
quod alius est finis agendi quam faciendi. Restat ergo ut prudentia sit habitus ve-

rus cum ratione: in hijs agendis versatur: quod sunt homini bona et mala. Nam faciendi
quoddem alius finis. agendi vero non alius est. Est enim id ipsum finis bene agere

Ob hoc patet etiam etiam homini prudentes dicimus: quod illa: quod sibi et alijs uti-
lia sunt prospicere valent. Esse autem homini putamus illos: quod publicis pri-
uatisque rebus administrandis sunt apti. unde temperantia dicitur prudentie
conservatrix. Conservat enim homini iudicium. non enim totum iudicium corrumpit: ac

pervertit voluptas et dolor. veluti quod triangulus duobus rectis equalibus habet
vel non habet: sed illud: quod in agendo versatur. Principia enim rerum agenda

rum sunt quorum gratia illa aguntur. Et autem: quod corruptus est ob voluptatem vel
dorem: repetere non apparet principium: neque oportere gratia huius: neque pro-
pter hoc suscepisse omnia: et egisse. Nam vitium corruptivum principii est: itaque
necessarium est prudentiam esse habitum cum ratione vera: quod in hijs agendis versatur: que

sunt hominibus bona. Atque artis quoddem est virtus prudentie vero non est. Et in
arte quodammodo hijs: quod sponte delinquit: potior est. In prudentia vero contra: que
admodum et in virtutibus. Patet igitur quod virtus quedam est: et non ars. Cum vero
due sint anime particule rationem habentes: alia utique erit virtus operativa. nam o-

pinio et prudentia circa id est: quod recipit aliter se habere. atque nec habitus cum
ratione solum. Signum erit: quod oblitio eiusmodi habitus est. Sed prudentie non est

Capitulum. iij. de intellectu: ostendit eum esse principiorum
rei sensibilis: non scientia: nec prudentia artem vel: neque sapientiam. Du-
plicem partitur sapientiam. unam que alicuius artis est virtus: alteram
qua dicimus aliquem omnino sapientem. Hanc exactissimam esse cogni-
tionum ostendit: intellectum scilicet atque scientiam eorum que honora-
bilissima sunt.

ut prudentia sit in
112. b. th. 22. q.
47. ar. 5.
agendi non alius est
non est finis. na. regem
na. art. est. for
dicitur in malis
possunt gratia

de bonitate gr
to fronte. i. fal
vixit. ppudite
pho. n. p. p.
dura. q. b. b. b. h.
in co.

Quis prudentia sit
patet quod quate distinguit
actibus non solum in deo
libro de moralibus dicitur. Et
22. q. 47. ar. 5. in corpore

pericles attheniensis fuit. fuit
in dogmatibus. et quod dicebantur
quod in tabijs pitho habitabat
pitho. da. f. m. d. b. l. b. p. i. g. d. j. u. i. n.
et marro auroyo quod habitabat. f. i. a.
bitare in ore. d. h. p. i. r. l. e. b. i.
m. l. r. a. p. p. l. a. r. i. o. i. n. a. l. i. a. d. d.
d. e. u. s. p. o. r. a. t. i. o. s. i. t. e. d. e. t. r. y. s. u. b. e. a. n. t.
et s. fabio maximo

2^a dicitur in corpore et prudentia

opinionibus. et phras
oblitio
22. q. 47. ar. 5. b. h. o.

*Incipit tractatus de virtutibus
liber primus de sapientia
et de aliis virtutibus
liber secundus de fortitudine
liber tertius de temperantia
liber quartus de iustitia*

Tractatus secundus:

Sexti

ascensu e d'ulino

Sapientia vero scientia: de vniuersalibus existimatio est: et de hijs que ex necessitate: sunt autem principia demonstrabiliu et totius scientie: nam cum ratione est scientia: principij eius: quod sciri potest neque scientia vtiq; erit: neque ars neque prudentia. Nam quod scibile: idem demonstrabile. Ille vero sunt circa ea: que aliter se habere possunt. Sed nec sapientia horu est. Nam sapientis est de quibusdam demonstratione habere

Si ergo in quibus veri sumus: nec unquam fallimur circa illa: que non recipiunt: aut recipiunt aliter se habere: scientia et prudentia est: et sapientia et intellectus: nullum vero horu triu recipit esse: dico autem tria prudentiam: sapientiam: scientiam: restat ut intellectus sit principioru.

Sapientiam vero in artibus tribuimus illis: que excellentissimi sunt. veluti phidiam lapidarium sapientem: et polycetum statuarium: nihil aliud in hoc pro sapientia intelligentes quam virtutem artis. Sed esse quosdam sapientes putamus in totum: non secundum partem: nec aliud quod sapientes: ut Homerus de margite dixit: hunc neque fossorem dii fecerant: neque oratorem: neque aliud quoddam sapientem. Itaque manifestum est quod exactissima scientiarum vtiq; erit sapientia. Oportet ergo sapientem non solum ea: que a principijs manant scire: verum etiam circa principia veritatem tenere. Itaque sapientia vtiq; erit intellectus et scientia.

Cap. iiii. a civili facultate atque prudentia se cernit: que quidem humanorum est contingendum/ quorum finis agi potest: et actiua circa singula: ideoque potius quam sapientia necessaria.

Sicut veluti caput habens scientia pretiosissimorum. Etenim foret absurdum: si quis putet scientiam civilem aut prudentiam studiosissimam esse. nisi optimorum eorum: que in mundo sunt: homo existit. Quippe si sanum et bonum aliud est hominibus: aliud est piscibus: album vero et rectum idem est semper: et sapiens idem omnes vtiq; dicerent. prudens vero aliud. **¶ 20**

*apud quibus dicitur sapientia in d
artibus legitur*

*ordinis que prudentia a sapientia
distinguitur*

uidere. n circa se singula dicerent esse prudentis. ⁊ huic ista tribueret.

bt p prudentia se extendat ad pgi
me multitudine. q quate imagin
istoz qui dicit q prudentis est
solum ppa pbidit e no loia su
falsa e no solum p pugnari rha
toti sz etia panti bi. bing tho. 2.
q 47. ar 10.

Quamobrē ⁊ bestiarū quāsdā prudētes esse aiunt quotcūq; circa vitā
suā prouidentia habere vident. Manifestū autē qd nō est ciuilis et sap
entia idē. Nam si dicant circa cōmoditates proprias versari sapientia
plures erunt sapientie. Nō enī vna est circa cōmodū oim aialiu: sz alia
circa singula ipsoꝝ: nisi et medicina est vna de oibus. Quod si: qd opti
mum est homo oiu aialium: nihil refert. nā alia sunt multo diuiniora
scdm naturā. veluti ista preclarissima ex qbus mundus consistit. Ex di
ctis ergo patet: qd sapientia est scientia ⁊ itellectus preciosissimoz na
tura. Quapropter anaxagorā et talē ⁊ hmōi hoies sapientes esse dicūt
sed nō prudētes. qz vident illos ppria cōmoda ignorantes: ⁊ illa q sunt
eximia qdem et admiranda: ac difficilia ⁊ diuina scire ipsos aiūt. inuti
lia tñ: qm nō humana querunt bona, at prudentia circa humana versa
tur: ⁊ circa illa: i quibus consiliū locū habet. Nam prudentis hoc maxi
me opus esse diximus: bene cōsulere. Nemo autē consultat de impossibi
libus aliter se habere: neq; de his oibus: quoz non est finis aliqs: ⁊
hoc agibile bonū. Simpliciter autē bñ cōsulere dicēdus est ille. q quod
optimū est hoi in rebus agendis: id rationando cōiectura assequitur. Ne
q; prudentia est vniuersi solū: verumetiā singularia oportet cognoscere
Nā actiua qdem est. Actio autē i singulis versat. ex quo fit: vt qdaz ne
scientes qbusdā scientibus efficaciores sint i agendo: ⁊ iter ceteros hi;
q experimentū habent. Nam si qs sciat qd leues carnes facile digerun
tur ⁊ salubres sunt: sed que sunt leues ignoret: nō faciet sanitatē. sed q
scit: quod auium carnes leues sunt: et salubres: facit magis. Pruden
tia vero actiua est. Itaq; oportet vtrāq; habere; aut hanc magis.

cate

qre quis dicendū e bene gsu
lex.

d. dicitur hinc pponit qm si p
dicitur est cognoscit singularia
bi. bing tho. 22. q 47. ar 3.

Qmali prudentia
p hinc ad ppa
p pntia bi. bing
tho. 22. q 47. ar
20.

Cognitio. q. d. e. p. h. / p. h. s.

1215

Cap. v. prudentiā civili facultati cōponit. prudentiam quanda i civitate legū latricē esse. alterā civilē/que i singulis civi-
 ratis deliberandis/agendisqz versat. eā qua sibi qsqz bonus prospicit/
 maxime videri prudentiā: quāqz reuera propriū cuiusqz bonū nō est si-
 ne gubernatione rei familiaris atqz civilis: quū plurima ac civili/expe-
 rientia sit opus rem etiā suam pfecte administraturo quod signo de iu-
 uenibus/ z ex peccato i consulendo probat. **Demum prudentiam ad sci-**
entiam ac intellectum confert.

artax pps prudentie e que illay
 sit pfectior e pncipalior. omnia
 stat in h' similitudine est qd dicitur
 est iust' vltis f' e' p' h'is. in d' h'is
 est prudentia f' c'ib'is e' vltis
 83 nota q' quomodocumq' est tra n'm
 dicitur q' sit iust' vltis ino est
 d' p' h'ia. v' b' h'is. d' a' m. C'ig' g' m
 t' h'is b' h'is
 d' h'is e' prudentia p' h'ia p' h'is
 vltis est d' h'is b' h'is p' h'is a' h'is
 p' h'is n' e' illa q' e' i' p' h'is
 h'is p' h'is q' d' d' i' l' e' g' e' s. z' e' s' h'is
 c'ib'is q' e' illa p' h'is q' n' a' g' n' i' e' s' t' i' r' g' h'is
 s' m' p' h'is a' n' d' l' e' g' e' s. q' u' a' t' e' i' n' i' s' t' e' d' i' s' t' i' c' t' i' o
 p' h'is p' h'is d' i' s' t' i' n' g' u' i' t' u' r' z' o' b' o' r' g' d' i' c' t' i' o
 v' l' t' i' s' t' e' b' u' b' h'is t' h'is z' z' i' q' 47. a' z'
 v' l' t' i' s' t' i' m' o' b' o' p' h'is i' s' t' e' q' p' h'is p' h'is t' i' c' i' e'
 q' u' i' b' y' m' l' t' i' m' o' d' o' g' u' b' e' r' n' a' n' t' u' r' f' l' e' g' i' s
 p' o' s' s' i' b' i' l' i' a' v' l' t' i' m' o' d' o' p' h'is c' i' b' i' l' i' s' d' i' c' t' i' o
 p' o' n' i' p' r' o' p' h'is p' h'is s' i' b' e' f' a' q' p' h'is
 s' u' b' s' c' r' i' b' e' e' i' g' b' u' b' h'is t' h'is z' z' i' q' 50.
 p' h'is

Perit utiqz hec veluti quedā ceteris presidens atqz dñans
 Est aut civilis z prudentia idē hitus: essentia tñ nequaqz
 eadē iplis est. Eius aut: que circa rē. p. versat: alia est veluti presidens

idm h'is nō est i' m' o' p' h'is d' i' c' i' t' e' Q' d' p' h'is t' i' c' i' a
 s' i' t' i' d' e' h'is z' s' u' b' s' t' a' t' i' a' c' n' i' l' y' p' r' o' d' u' c' t' i' o
 p' s' o' l' a' i' l' l' a' q' e' r' d' i' n' a' t' a' d' b' o' n' u' m' c' o' m' m' u' n' e'
 q' u' e' z' i' n' p' a' r' t' i' c' i' p' a' t' i' o' n' e' d' i' p' r' o' d' u' c' t' i' a' p' r' o' e'
 q' u' a' p' e' r' t' a' n' o' t' a'
 v' l' t' i' s' t' i' m' o' d' o' a' g' i' b' i' l' i' t' a' t' e' p' o' l' i' t' i' c' e'
 t' i' m' d' e' z' u' r' d' i' c' t' i' o
 q' u' e' b' z' a' d' b' o' n' u' m'
 c' o' c' u' n' d' i' c' t' i' o
 z' z' i' q' 47. a' z' i' i'
 a' d' p' r' o' m' i' s' s' i' o
 d' i' s' c' i' p' l' i' n' a' f' a' m' i' l' i' a' r' i' s'
 d' i' c' t' i' o
 v' l' t' i' s' t' i' m' o' d' o' q' u' e' e' x' p' h' i' c'
 i' n' t' e' l' l' e' c' t' u' a'
 p' h'is a' d'
 a' r' t' i' o' n' e'
 p' r' o' d' u' c' t' i' o' n' e' q' u' e' s' e' h' a' n' t' a' d'
 p' r' o' d' u' c' t' i' o' n' e' m' m' l' i'
 i' n' d' i' s' t' i' n' c' t' i' o' n' e' z' i' t' h' o'
 q' u' e' p' o' l' i' t' i' c' a' z' z' i' q' 50. a' z' i' i'
 i' o' r' i' g' i' n' e' p' h'is
 t' a' t' e'

adum aristo. emineat ad hunc
 p' h'is i' n' t' e' l' l' e' c' t' u' a'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 i' n' t' e' l' l' e' c' t' u' a'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'
 p' h'is p' h'is p' h'is q' u' i' n' o'

quedā ac magistra prudentia i legibus ferendis, alia i singulis agendis
 consultandisqz versat: que cōi noie civilis dicit. Secretū. n. agibile est
 vt postremū. Quapropter hos solos auit rem. p. gerere. Soli eni hij
 agunt: quemamodū m anuales artifices. Videt aut z prudentia maxie
 esse: que circa ipm z vñū versat. z habet hoc nomē prudentia. Illaruz
 aut alia disciplina rei familiaris: alia positio legū: alia civilis dicitur.

Species igit quedā erit cognitōnis sibi cōmodata scire: Sed habet ma-
 gnā varietatē. Et videt: q illa: que ad se pertinent/ scit: z i illis versa-
 tur: prudens esse. Quales aut negotiosi. Quapropter z Euripides in-
 quit: quo nā modo prudens esset: cui otioso aderat i multitudine cōiū-
 meratio exercitus: equū p'cipere. Nam solertes z agentes aliqd plus
 querunt eni quod sibi sit bonū, et hoc agendū esse existimant. ex hac igit
 tur opinione natū est hos esse prudentes. Quāqz forte nō est eius sine
 disciplina rei familiaris: z sine civili. Insuper res sua cuiusqz quemad
 modū administranda sit/ obscurū est ac difficile cognitū. Ihuius vero si-
 gnū est: qz iuvenes qdem z geometre z mathematici fiunt: z sapien-

Nō q' nō dñr sic mathematice arit
 dibinante nō aliqui putant. f' quia
 in illis e' p' h'is m' b' d' g' d' i' c' t' i' o' n' e' m' d' i'
 m' h' v' l' t' i' s' t' i' m' o' d' o' e' p' h'is d' i' c' t' i' o' n' e' s' i' n' d' i' c' t' i' o' n' e' s' i'
 a' s' t' r' o' l' o' g' i' a' e' s' a' p' i' e' n' t' i' a' e' t' i' a' q' u' o' m' o' d' o'
 r' e' l' i' g' i' o' s' e' q' u' i' d' i' c' t' a' v' o' l' u' n' t' a' r' i' s' i' n' z' z' i' q' 47.
 m' e' d' i' c' i' n' a' e' t' i' a' a' s' t' r' o' l' o' g' i' a' q' u' i' d' i' b' i' n' a' n' t' e' a' d' i'
 n' t' i' b' u' s' d' i' c' t' a' a' r' i' s' t' o' t' e' l' e' u' n' d' a' r' p' r' i' n' c' i' p' i' o'
 n' i' s' p' r' o' d' u' c' t' i' o' n' e' d' i' c' t' a' q' u' a' s' i' p' u' n' t' a' r' i' s' t' o' t' e' l' e' u' n' d' a' r' p' r' i' n' c' i' p' i' o'
 n' o' s' u' p' e' r' d' i' g' n' a' e' x' e' s' a' c' i' o' n' e' n' e' s' p' l' a' n' e' t' a'
 e' r' u' n' t' i' l' l' a' d' i' b' i' n' a' n' t' e' a' s' t' r' o' l' o' g' i' a' f' a' r' i'
 n' e' t' i' n' g'

gnū est: qz iuvenes qdem z geometre z mathematici fiunt: z sapien-

tes i hmoi: ac prudentes viri no vident. Causa huius est: quod i singu-
laribus est prudentia: q per experimentu nobis innotescunt. Iuuenis
aut no est expertus, longitudo eni temporis experientia facit. Na r de

*bu in topinis Inq mib aist. q
mg ad dures subentis aipit
qr q stat illis ad pegeriduz
no e p p d m s. 5. w p. r. 3*

illo qs dubitabit: quare sit: q puer mathematicus qdem fieri potest: sa-
piens aut: vel phisicus no potest. An qz per exhauritione est: hoz aut
paucipia experimenta: r hec qdem no credunt pueri: sed dicunt. hec aut

qd sint: no est obscuru. Insuper error aut circa tota rem i cosulendo ex-
istit: aut circa particularia. aut eni q oes ponderose aque prave sunt:

*medit nax pmodiare deti. bu no p m
dicit b r s p h. e obij qm d m q
h apit p bar q p p d n t a est d m
singulapia*

aut q he ponderose. Quod aut prudentia no est scientia/manifestu est

Na extremi est vt diximus. Tale eni agibile. Opposita est ergo intelle-

ctui. na intellectus est terminoz: quozu no est ratio. Hec vero extremi se-
lus: no paucipioz: sed quemadmodu sentimus: q i mathematicis extre-

num est triangulus. Consistit eni et ibi: sed hic magis sensus: q pru-

dentia. Illius vero alia est species. Querere autem et consiliari diffe-
runt. Consiliari autem querere quoddam est.

*Co. Chidiz d m p p d n t a est a
a Insuper*

Tractatus tercius sexti libri ethicorum. tractans de
qbusda virtutib intellectus duo p m s capla. Caplm. j. de bona co-
sultatione agit: ostendens no esse scientia: nec bona coniectatione: nec soler-
tia: neqz vlla opinionone. Postremo iue stigato genere ac pprio describit

*In i b g r p i o s e q u e t i b g p o r t
p. 3. s m p r o C m g g p p d n t i e
q m b g c o r r e p d n t . 3. S m m o g i
e n b o l i a . s e n s i t i o e t g n o m i e l a
t i n e g i b i t a t i o q i n d i c a t i b a . e
p r e p t i b a . e i n h r a i n q u o
a g i t d e n b o l i a q e s t d r o g i
h i a t i b a a g e r i p p o n i t q i t
s i n c o n s u l t a t i o . 2 2 p o t i t q i t q u a
r e q u i r i t a d b o n a c o n s u l t a t i o n e
p d i s t a p l o g a r t i b g p p d n t i e q i t
s i n p o t i o r d r b n g r h o . 2 2 q 4 7
o r 2 0 . b r t i n e n b o l i a d q h a p i s t a
d i t a t q b o n a g i u l t a d i s i n d r o .
b r b n g r h o . 2 2 q . 5 i . o r p i t e
b r s i n d i s t i n n a p p d n t i a b r e l .*

Consequens est qd sit bene consulere. vtru scientia aliqua vel
opinio: vel bona coniectatio: vel aliud qppia genus. Scien-
tia qdem no est. no eni querunt hoies: de qbus sciunt. Bene consule-
re aut: consulere est: q vero consulit: querit: r roem discurret. Atqz nec
bona coniectatio est. na absqz rone: r cu celeritate quadam fit coniectu-
ra: sed ad consiliu temporis spaciū adhibet. r aiunt celeriter agendum
esse: consulendu aut morose. Solertia quoqz aliud est q bene cosulere.

*bt: solitudo sibe solertia p m s
ad p p d n t i a b . b n g r h o . 2 2 q 4 7
o r 9 . d s o l e r t i a b r . 2 2 q . 4 9 . o r
2*

*bt in ist: 3. m m g
f. e n b o l i a s e n s i t i o e
g n o m i e s i n t g b e n t i a t i o
q p p d n t i e a d i n n i b i .
b n g r h o . p 2 2 q . 5 7
o r 6 0*

*opon est difimil
tas n m c o g n i
t i o n e
o r s a q u e f o r m e b o g i
o r i s t o r l o g i m o d i
b r e d e c o p q u i d e
o r i s q l o g i m o a q u e
b o n e m a m a l a
d i f f e r e n t i a p p o d g
s u b d i s t i n t i o n e m a p l i
m o d i s q u i d e
c o d e q u o r p s o l e
a q u a e c o g n i t i o
d a i n l u l o p a c i s a x o r a
v i s s i l l a e m e l i o r q
m e l i o r e c o l o r e
s o p o r b r*

No q bona gloria. Cuius p[ro]p[ter] est
solertia. e abilitas nam ad
aliqua dicitur in bono da.
solertia d[icitur] e abilitas in be
n[e]d[i] mediz d[icitur] ad tale
fine

directio. i. p[ro]tendo. i. h[ab]et ex quo
aliquis art[is] p[ro]ficiscit[ur]

herm. No. q. assensu et cogitac
ponit ap[osto]l[us]. d[icitur] s[ic] art[is] in
lect[ur]a.

d[icitur] q[ui] sup[er] li[ter]as. d[icitur] e b[on]u[m] o[mn]ia q[ui] ibi d[icitur]
q[ui]libet s[ic] d[icitur] ab[er]r[are] s[ic] h[ab]et in
d[icitur] g[e]n[er]alis e cu[m] h[ab]et ultra
no ois directio. i. Inquisitio mediz
ad fine e bona g[e]n[er]alis

at bene ponit q[ui] q[ui] p[ro]p[ter] ad
bona g[e]n[er]alis q[ui] q[ui] d[icitur] fine. e
q[ui] p[ro]p[ter] media. i. q[ui] no s[ic] t[er]rib[is]
nec aliquid in g[e]n[er]ale. q[ui] q[ui] illa fine
no p[ro]p[ter] d[icitur] e b[on]i. s[ic] optim[um]

Est aut solertia bona coniectatio. nec rursus opinio aliqua est bene co
sulere. Sed qm q male consulit: aberrat: q vero bene consulit: recte co
sulit: patet q directio quedam est bene cōsulere. ^{si q no e d[icitur]} ^{in solertia} ^{ad em q g[e]n[er]alis e d[icitur]} ^{argum[en]tu[m]} ^{ex d[icitur]} ^{herm. cogitac} ^{e art[is] nam} ^{p[ro]p[ter] assensu} ^{mediz assensu}
No scientie: neq opinio
nis. na scientie no est directio: cu no sit error: opiniois vero directio ve
ritas est. Et simul ia determinatu est omne id: cuius est opinio. Atqui
nec sine rōne est bene cōsulere. Restat igit vt sit cogitationis. Hec em
nondum assensio est. Etenim opinio no questio: sed iam assensio quedam
est. Qui aut consulit: siue bene siue male consulat: querit aliqd: z cogi
tat. Sed bene consulere directio quedam consilij est. Itaq pmo queren
dum est: qd sit consiliu: z circa qd. Cu vero directio multipliciter dica
tur: patet q no ois. Incōtinens eni z flagitiosus quod sibi ppositu est
ratiocinando assequet. Itaq recte consulit: licet magnu amplectatur
malu. At bene cōsulere bonu qdem videt. na ea directio cōsiliij: que bo
num assequit: bene cōsulere est. Eniuero hec etiā falsa rōne qd assequit
potest: z quod fieri oportet obtinere. per quod aut: no: sed falsu esse me
dium terminu. Itaq nec id etiā bene consulere erit: per quod assequit
quod oportet: sed no per quod oportebat. Preterea: fieri potest: vt ali
quis multu tempus consultando potiat: aliqs vero cito. No igitur il
lud adhuc bene consulere est. sed directio scdm vtilitatē: z scdm id: cui
opus est: z vt: z quando. Preterea: est simpliciter bene cōsulere: z ad
finē aliquē. Simpliciter cu ad extremu simpliciter dirigis. ad finem ali
que: cu ad huc finē. Si igit prudētiū est bene cōsulere: erit utiqz bñ cōsu
lere directio scdm vtilitatē ad finē: cui prudētia vera existimatio est.
Cap. ij. de sagacitate. ostendit eā no esse scientiam
aut opinionē. Sed nec oino prudentiā: verū i opinationis vsu ad bene
iudicanda ea de qbus est prudentia alio dicente cōsistere. Declarat sen

argum[en]tu[m]
ex d[icitur]
herm. cogitac
e art[is] nam
p[ro]p[ter] assensu
mediz assensu
contra dicitur ap[osto]l[us]. q[ui] p[ro]p[ter]
e no mediz
q[ui] q[ui] assequimur
bonu fine s[ic]
malu s[ic]
aliqu e falsu
mediz q[ui] q[ui]
sequimur. d[icitur]
bi. th. 22. q. 5.
au. q. ad p[ro]

tentiam iudicium esse rectum equi et boni viri. Predictos hitus vt sententiam sagacitatem/prudentiam ac mentem ad idem tendere. ifert intellectum id est mentem principium et finem esse.

Sagacitas est et hebetudo: secundum quas sagaces et hebetes dicuntur: non omnino idem est: quod scientia vel opinio. nam omnes sagaces esse possent.

Neque una aliqua particularium scientiarum veluti medicinalis. nam de sanis utique esset. aut geometria circa magnitudines. neque ei de his: que semper sunt: et nunquam mouentur: sagacitas est: sed de hijs: circa quas dubitaret utique aliquis: et consuleret. Quapropter circa illa eadem in quibus prudentia versatur. Non est autem idem sagacitas et prudentia. nam

prudentia preceptiva est. quod enim agendum sit vel non: eius est finis: at sagacitas iudicativa est solum. Idem enim sagacitas et bona intelligentia. etiam sagaces et bene intelligentes. Est autem sagacitas non habere prudentiam: aut accipere: sed veluti addiscere dicere sapere: quando utitur scientia: sic et

in utenda opinione. et in iudicando ea: de quibus est prudentia: alio dicente: bene iudicare. et tamen bene: idem est quod probe. unde venit nomen sagacitas secundum bene sagi ex ea que in discendo est. Dicimus enim frequenter in addiscendo sapere.

Ea vero que appellatur sententia: secundum quam bene sentire dicimur: et sententiam habere boni et equi: rectum iudicium est. Cuius rei illud erit signum: quod bonum et equum virum maxime dicimus esse miti sententia: et equum esse: circa quedam ignoscere. At ignoscere: sentire est recte iudicando circa equitatem.

Recte autem verum. Sunt autem hijs omnes hitus rationabiliter in idem tendentes. Dicimus enim sententiam. sagacitatem. prudentiam. et mentem ad eisdem referentes: sententiam habere et mentem: cum et prudentes sagaces

Omnes vero hominum potentie extremorum sunt et singularium. In iudicando quidem de quibus prudens sagax: et bene sciens siue mitis. Nam equitas commune

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... the. 22. q. 5. in p. dicit. d. Synesi. 2. d. gnomi. 3. q. 1. h. 3. p. 7. 3. q. 1. h. 3. p. 7. 3. q. 1. h. 3. p. 7.

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

Et dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi... p. dicitur De Synesi q est abili- tas / et putando necesse iudicandi...

quoddam est bonorum omnium in eo quod ad aliud. Sunt autem agibilia singulari
um et extremorum omnium. et prudentem oportet ipsa cognoscere. et sagacitas

ac sententia circa agibilia. hec autem extrema. Et intellectus extremorum

utriusque. Nam et primorum terminorum: et ultimorum intellectus est: et ratio. Alter

secundum demonstrationem terminorum immobilium: et primorum: alter in rebus agen-

dis extremis: et immobilis: alterius dispositionis. hec enim principia sunt cur-

gratia. ex singularibus enim uniuersale. horum igitur oportet sensum habere.

hic est autem intellectus. Et quo ista naturalia videntur esse. natura vero ne-

mo sapiens est. At sententiam habere et sagacitatem et intellectum. Signum est

quod secundum etatem putamus illa sequi conuenire. et hec eius intellectum habere at-

que sententiam quasi natura existat causa. Quapropter principium et finis est

intellectus. ex his enim demonstrationibus fiunt de his. Itaque non minus

inherendum est expertis et senioribus vel prudentium opinionibus atque sen-

tentis sine demonstratione: quam demonstrationibus ipsis. veluti enim ocu-

lum per experientiam habentes principia discernunt. Quid igitur sit sapien-

tia et prudentia: et circa quod versetur ipsarum utraque dictum est.

Tractatus quartus sexti libri ethico-rum. agens de qua-
runda virtutum intellectuarum duo habet capita. Caput primum. querit de vir-
tute sapientie atque prudentie afferens rationes difficultatis quas confu-
tat. Nam sapientia ut sanitas felices facit. Imprudentia recta efficit ea
que gratia electionis sunt. Itaque inducit prudentiam non sine habilitate
quadam: sed neque sine virtutibus morum esse posse.

Ed ambiget quod sapiam in quibus rebus utiles sunt. Nam sapien-

tia quodam nihil eorum prospicit: ex quibus homo beatus efficiat.

nullus enim est generationis. Prudentia vero hoc habet quodam: sed que

admodum utilis erit: Si quodam prudentia circa illa versat: que sunt iusta

et honesta et bona hominibus. hec sunt autem: que agere boni viri est: sed pre-

Ubi in tractibus qm peculiaribus...
ex parte principij qd ex parte finis/
qui dicitur in principio dicitur

Concluditur dicitur in tractibus...
triale te dicitur sube hinc qm sequitur
sensum et patet similitudo d q similitudo
et hinc // at
Ceteri qd f hinc dicitur quas apud p m
dicitur ad hinc p m. nobile ana. r ad hinc
sua nate qm d q v. b m s h r z z q.
s z ar z f. ad p m. f q 47. ar z ad
p m.

aliter ad hinc illud p m. z z ne hinc
dicitur p m. s. antiquos quos po
sunt p m. s. hinc / dlo. ubi z z. e
agut. epla v. e d hinc bono. dicitur

Propone dubitatur de sapientia et prudentia
et in fine dicitur ad hinc qd dicitur
et in fine dicitur ad hinc qd dicitur
et in fine dicitur ad hinc qd dicitur
et in fine dicitur ad hinc qd dicitur
et in fine dicitur ad hinc qd dicitur

Ubi qd longiore sermone dicitur apud
de sapientia et prudentia qd dicitur hinc
hinc qd sapientia et prudentia magis
pertinet ad dicitur dicitur hinc
hinc et felicitas dicitur sapientia et prudentia
et prudentia que dicitur dicitur hinc
ad hinc finis

ad p[ro]p[ri]as
Cognitio quib[us] p[ro]p[ri]as

eorū sciam nichilo magis ad agendū illa erim[us] apti. Si q[ui]dem hitus vir-
tutes sunt. veluti neq[ue] sana: neq[ue] valitudinaria quotcūq[ue] nō ab agēdo
s[ed] ab hitu dicimus esse. et em̄ nichilo magis agere apti sumus: q[uo]d medici-
nalē aut gymnasticā habeam[us]. Quod si nō hor[um] gr[ati]a prudētē ponere de-
bemus: s[ed] eius q[uo]d fieri studiosos: nihil utiq[ue] erit vtilis. **¶** Preterea neq[ue]
h[uius] q[ui] nō habēt. Nihil em̄ refert vtrū ip[s]i habeāt vel habentū p[ro]siliū ac-
q[ui]rescant: abunde q[ue] nobis erit. veluti i[n] sanitate. q[uo]m[od]o sanū esse velimus
medicinā t[ame]n nō addicim[us]. Et p[ro]pterea absurdū videbit[ur]: si deterior q[ue] sapi-
entia existēs potior erit q[ue] illa. Que em̄ facit: dūat[ur] et iubet in singulis.

De his igit[ur] dicēdū. nūc dubitādū est solū de ipsis. **¶** Dicam[us] igit[ur] p[ri]mo q[uo]d
p[ro] seip[s]as est v[er]tutes eas existere. v[er]tutes aut[em] esse v[er]tutisq[ue] p[ar]ticule. et si ni-
hil faciat alterutra ip[s]arū. **¶** Deinde faciūt q[ui]dē nō vt medicina sanitatē:
s[ed] vt sanitas: sic sapia felicitatē. Cū em̄ pars sit totū v[er]tutis: habēdo et
opando facit beatos. Insuper opus p[ro]ficif scōm prudētia[m] et moralē v[er]tutē
Quia virt[us] i[n]tentionē facit rectā. **¶** Prudētia v[er]o illa dirigit: q[ui] ad hāc tē-
dunt. Quare vero ai p[ar]ticule non est virtus talis vegetatiue? Nihil
em̄ in illa est v[er]tū agat vel nō agat. **¶** De eo aut[em] q[uo]d nihil magis apti sunt
p[ro] prudētia[m] ad honesta et iusta agenda: paulo superius incipiendus est:
hinc sūpto initio. Quēadmodū dicimus quosdā iusta agere: nec t[ame]n esse
iustos: veluti eos: q[ui] faciūt illa: q[ui] leges precipiūt aut inuiti: aut p[ro]p[ri]o-
rantiam: aut per aliud quippiā: nō aut[em] propter ipsa: ac q[ui] agunt illa: q[ui]
oportet: et quot oportet: studiosum viruz. Sic est (vt videt[ur]) aliquo-
se habentē agere singula: vt bonū sit. dico ceu p[ro] electionē: et ip[s]orū que
agunt[ur] gratia. Electionem igit[ur] rectā facit v[er]tus. Quot aut[em] illius gr[ati]a
fieri nata sint: ea nō sunt virtutis: s[ed] alterius potentie: de q[ui]bus scien-

g[ra]tias p[ro]p[ri]as
ca[us]a art[is] p[ro]p[ri]as
bat[ur] q[ui]m[us]

imp[er]iales. C[on]stitutio

et sumas et infim[us] a[nt]ior[um]

et sic v[er]ba g[ra]tias
et p[ro]p[ri]as

bona q[ui] p[ro]p[ri]as ad
bona et p[ro]p[ri]as

diuina et bono q[ui] p[ro]p[ri]as
gr[ati]a p[ro]p[ri]as

h[uius] q[ui] p[ro]p[ri]as

ip[s]a p[ro]p[ri]as aut[em] p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as ad p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as

Soluit q[ui] apti p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

in p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as
et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]as

tibus dicendū est clarius. Est igit̄ quedā potentia: quā astutiā vocant
 hec hmōi est: vt ad subiectā intentionē agere ista possit: ⁊ ad effectū p-
 ducere. Si itaqz id quod intendimus: rectū sit: laudabilis est. Sin aut̄
 improbū: tunc est dolus. Quapropter prudentes astutos ⁊ nō dolosos
 esse dicimus. Est aut̄ prudentia nō hec potentia s; nō absqz ista poten-
 tia. ^{qz p̄ prudentia p̄t̄ qz nō habet obliuio.} ^{qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄} ^{qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄}
 Habitū vō huic ituitu efficit̄ ai nō sine virtute vt dictū atqz mani-
 festū est. nā cogitationes discursus rōis rerū agendarū p̄ncipiū habent
 q̄ tale qd̄ sit extremum ⁊ optimum: qualecunqz tandem id sit. est em̄ sit
 verbi gratia quiduis: hoc nisi bono viro nō videt̄. Nam prauitas obli-
 quat ⁊ falso errore labefacit̄ circa p̄ncipia rerum agendarum. Quare
 patet: qz impossibile esse prudentem quempiam nisi sit bonus.

Cap. ij. confirmās virtutē proprie moralē sine pru-
 dentia esse nō posse: concludit mutuam ipsarum connexionem. reprehē-
 sa subinde quadam ratione ipsas morum virtutes nō seperari iter se cō-
 tendit: nouissime prudentiam sapientie nō p̄esse.

Ed considerandū est rursus circa v̄tutē. nā virtus vere fili-
 ter se habet: vt prudentia ad astutiā: Nō eadē qd̄ sed certe
 filis sic natural̄ virt̄ ad eā: q̄ est p̄prie v̄tus. ^{qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄} ^{qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄}
 Quibus videt̄ natura quo-
 dāmodo mores i singulis subsistere. Nā vt iustissimus ⁊ tēperati ⁊ for-
 tes ⁊ alia hmōi statū a natura habemus. sed tñ querimus aliud qd̄ d̄z
 proprie bonū esse ac talia aliter adesse. Nā pueris ⁊ bestijs qdem natu-
 rales sunt habitus. verū absqz mente videt̄ esse nociui. Illud dūtaxat
 apparet: qz quemadmodū in robusto corpore sine ituitu se mouēte con-
 tingit fortiter offendere: qz visū nō habet. Ita ⁊ hic: qz si accipiat men-
 tē agēdo: differt. h̄tus vero filis existens: tūc erit proprie virtus. Ita-
 qz vt i opinabili due sūt species astutia: ⁊ prudētia: sic i moralī due sūt

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

qz p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄

naturalio virtus et propria verum harum que propria est non fit absque prudentia

Et propterea aiunt virtutes esse prudentias. Et socrates partim recte que

fuit: partim erravit. Quod enim omnes virtutes putabat prudentia esse/er-

rabat. quod vero non absque prudentia: recte dicebat. Signum huius est: quod nunc

omnes quando virtutem diffiniunt: adiungunt hitum dicentes et aliquid est

secundum rectam rationem. recta autem ratio est secundum prudentiam, videntur augurari quo

dammmodo omnes huiusmodi hitum virtutem esse: que hitus sit secundum prudentiam.

Sed oportet parum transgredi. Non enim solum hitus que est secundum rectam ratio-

nem: sed ille que est cum recta ratione/virtus est. Recta autem ratio in talibus pru-

dentia est. Socrates igitur putabat virtutes esse rationes. Nam illas om-

nes dicebat esse scientias. Nos autem cum ratione esse putamus. Patet igitur

ex iam dictis: non posse quemquam esse bonum virum sine prudentia: neque pruden-

tem sine morali virtute. Sed sermo hac soluetur quo disputare quis possit:

virtutes ab invicem separari. Non enim eundem nasci ad omnes aptum. Itaque ali-

am iam quidem habere: aliam non habere. Sed hoc recipiendum est in natura-

libus virtutibus. At in his virtutibus: per quas simpliciter dicitur vir bonus

non recipitur. Simul enim cum prudentia que una est omnes simul existunt. Patet

autem: quod et si non activa esset: tamen opus erat eius: quod particule virtutis est.

Et quod non erit electio recta sine prudentia neque sine virtute. hec enim finis

hec vero ad finem agere facit. Attamen nec prestat sapientie: nec meliori

particule: ut nec sanitatem medicina. Non enim utilis illa: sed prouidet ut sit,

illius ergo gratia iubet: sed non illi. Preterea simile: ut si quis civilem dicat

incipium esse deorum: quod disponit de omnibus: que fiunt in ciuitate.

Incipit liber septimus ethicorum Aristotelis. qui de

continentia et incontinentia tractat: in binos diuiditur tractatus: et iste

ad quoniam ex parte
propria
sonantia

in dicitur aliquid
proceditur in se
in quibuslibet

ponitur in modo dicitur
de quibuslibet
modis crepita

de hinc ab...
de hinc ab...
de hinc ab...

quod hinc quidam
propter ubi ad quod
solutio rationis
dicitur in se
dicitur in se

ad aliquid ad finem

ex parte postquam non

solutio dicitur ex parte

ad quoniam in se

actio in se
dicitur in se
dicitur in se

in modo...
de cogitatione...
de virtute...
de virtute...

solutio...
dicitur in se
dicitur in se

ad se in se
dicitur in se
dicitur in se

in se in se
dicitur in se
dicitur in se

in se in se
dicitur in se
dicitur in se

in se in se
dicitur in se
dicitur in se

Tractatus primus. Septimi

primus tractatus decē cōtinet capla. ¶ Caplm. s. tria circa mores fugi endā iſiuuat vitii/icontinētiā/manitatē: quoz p̄traria ſūt v̄tus/ptinētia/heroyca v̄tus: heroyca v̄tutē/ac manitatē raras iter hoies eſſe. hāc v̄o maxime apud barbaros: ſit vel ob morbos leſioneſqz p̄ncipij: vel ob vitioz exceſſu. De icōtinētia ac mollitudie p̄trariſſqz nūc dicēdū eſſe: ita q̄dē vt difficultate ablata p̄abilia relinq̄nt. q̄lia quedā cōmēorat.

In ſequētibz h. d. tior. d. quibzda
amixis p̄ditis d. tior. d. p̄ d.
Inyctia q̄ eſt. in p̄terit. q̄ d.
h. p̄ponit titulos ſuoz d. p̄māis
in ſequētibz. p̄ponit dubitāne
q̄ poſſit oppi. Circa mōs d. q̄ h.
nēta q̄ ingi. h. n. p̄ponit p̄. q̄ 3.
ſm. hūz nira p̄s agēdas e. 3.
nira p̄s fugiendas

p

Est hec dicendū est alio ſupto p̄ncipio: q̄ circa mores: fugiendorz tres ſūt ſperico: vitii: incōtinētia: imanitas. Ihoz v̄o duobus cōtraia ma nifcſta ſunt. Nā aliud v̄tū ē: aliud cōtinētiā vo camus. Adue rſus aut imanitatē maxie q̄s con

grue opponat cā v̄tutē: q̄ ſupra nos eſt: heroycā quādā z diuinā: vt ho merus de Ihectore facit p̄riamū dicentē: eximia illū bonitate p̄ſtare. neqz videri mortal' hois filiū ēē: ſz dei. Itaqz ſi ex hoibz ſūt dij p̄ excel lentiā v̄tutis: vt aut: talis v̄tutē q̄dā erit hīs h̄tus: q̄ imanitati oppo nif. Nā vt beſtiarū nō eſt neqz vitii: neqz v̄tus: ſic etiā neqz dei. Sed hec q̄dē p̄cioſior eſt q̄ v̄tus. Illa v̄o aliud quoddaz genus improbitatis.

Cū aut raro p̄tingat virū quēqz eē diuinū: vt lacones dicere p̄ſueuerūt cū valde aliquē admirāt: diuin⁹ eſt inq̄unt vir. ſic z imanē quēpiā iter hoieo raro aut exiſtere: ac maxie iter barbaros eſt. Sit aut q̄ndo p̄pter morbos z orbitates. z q̄ alios hoies malignitate excedūt: eos hac inſa mi appellatiōe notam⁹. Sed de h̄mōi diſpoſitiōe mētio crit faciēda. de vitio aut dictū ē p̄us. De icōtinētia v̄o z mollitie atqz luxuria dicēdū ē ac ſil' de cōtinētia z cōſtātia. Nō. n. ſic accipiēdū eſt: q̄ſi v̄traqz iparū ſit idē h̄tus: q̄ v̄tus z vitii. Nec etiā q̄ſi ſit aliud gen⁹. Oportet v̄o vt in alijs: ita etiā hic poſitis hīs: q̄ apparēt: ac dubitatiōibz p̄mo factis oſtēdere maxie q̄dē: q̄ p̄abilia ſūt circa h̄mōi affectus: aut certe plūma

logi z cogitatio dicitur
ſuo tpe

comit 3. pars q̄a h̄mōi ſm
beſtialie ſm h̄mōi

ſm p̄tina ſm d. tior. d. tior. d. tior.
22 q. 155. az p̄

populi ſm
p̄p. la. rect
monia

ipoz atq; p̄cipua. Si em̄ soluant̄ difficilia: ⁊ relinq̄nt ea: q̄ pbabilia vi
 dent̄: sufficiēter erit ostēsu. ^{p̄ sup̄olūm} **Uidet̄ ergo cōtinētia adq; cōstātia p̄boz ⁊**
 laudabiliū esse. **Incōtinētia v̄o ⁊ mollicies improboz ⁊ vitupabiliū**
Idēq; est cōtinēs ⁊ cōstans i rōe. at icōtinēs ⁊ his q̄ rōem omittit. et
 incōtinēs q̄dem sciēs qz praua sunt facit ppter cupiditatē: ^{3 sup̄olūm} cōtinēs vero
 sciens: qz cupiditates prauae sunt: eas nō seq̄tur ppter rōem. ⁷ **Et tempe**
 ratū q̄dem ⁊ cōtinētē ⁊ cōstāntē: ac talē temperatū aliq̄ nō: ⁊ intem
 peratū incōtinētē ⁊ icōtinētē intēperatū pmiscue vocam̄us: iterdū
 v̄o esse alios dicimus. ^{5 sup̄olūm} **Et interdū aiūt fieri nō posse: vt prudēs sit incō-**
 tinēs. **Interdū v̄o quosdā prudētes ⁊ solertes incōtinētes esse. Insup**
 incōtinētes dicunt̄ ⁊ ire: ⁊ honoris: ⁊ lucri. **Ea igit̄ q̄ dicunt̄ ista sunt.**
Cap. ij. circa predicta quedā inquir̄t posterius di-
 scutiēda. **Qui sit vt recte existimās/incōtinēter agat: an icōtinēter cu**
 piditati prudētia resistat vtrū tēperās sit continēs: vtrū in qua vis opi
 nione persistere sit continētis: vtrum intemperans icōtinēte peior:
 qui suam absolute dicendus icōtinētis.

*Supponit sex et quibus postea
 dicitur iniquitas*

Ueret aut̄ aliq̄s quō fieri possit: vt q̄q̄ sane mētis icōtinēs
 sit. **Sicut̄ q̄dā fieri nō posse i sciēte. Nā difficile est (vt socra**
 tes p̄rabat) si scia adsit. aliud quicq̄ p̄ualere: ac veluti mancipiū i ser
 uitutem trahere. **Socrates em̄ contra icōtinētiā: oīno pugnabat:**
 quasi illa nō effret. **Meminē em̄ intelligentē facere cōtra id: qd̄ optimuz**

*gr̄: p̄te existimāti op̄ino
 illis sex sup̄olūm e solms. illa
 a p̄. 3. an: si male agat. h̄is
 talia ee mala: ad q̄ fortitē
 aduic̄*

*h̄is h̄is d̄ m̄te f̄gatis: qualē p̄ū
 m̄q; sup̄olūm ap̄asū. p̄ qualē ista
 op̄olūm. 18. q̄ qualē h̄is h̄is p̄z
 q̄ 77 d̄ 77. m̄ m̄ 77. 77. d̄ d̄
 30. 77. 77. 77. m̄ 77.*

sit. sed eos q̄ faciunt̄: per ignorant̄ia facere. **At hec rō manifeste disen**
 tit ab h̄is: que apparent. ⁊ optimū est de affectu inq̄rere: si p̄ ignoran
 tiam: q̄s modus ignorantie fiat. qz em̄ nō putat: q̄ incōtinētia v̄ritur
 pusq̄ in turbatiōe cōstitutus sit/manifestū est. **Sed sūt q̄dā: q̄ partim**
 assentiunt̄ socrati: partim nō assentiunt̄. **Nā nihil esse potētius q̄ sciē**
 tiam confitent̄. **Et p̄pterea dicunt̄ incōtinētē nō sciam habentes: sed**

sup̄bat talē modū d̄ d̄ d̄

partim ⁊ modū d̄ d̄ d̄

*ma sup̄ h̄i 3. r̄. 2
 d̄ ignoꝝat v̄o s̄ta
 d̄ h̄is q̄ fore d̄ h̄
 agat̄ q̄le at̄ p̄m̄q̄
 op̄*

q̄ quōtid̄a exp̄im̄

ignōtia

q̄ quōtid̄a exp̄im̄

Tractatus primus. Septimi

opinionē superari a voluptatibus. ^{Improbare} Quod si opinio est: ac nō sciētia: ne-
 q̄ existimatio q̄ repugnat sed remissa: vt in ambigētibz venia danda
 est: si nō psistit in illis contra vehemētes cupiditates. At prauitati nō
 est danda venia: neq̄ alteri cuiq̄ vituperabiliū. Prudentia igit resistē
 tie. hec em̄ validissimū q̄ddā est. ^{prudentia} Ceterū absurdū. qz vn̄ z idē erit siml
 prudens z incōtinens. ^{q̄ resistit e p̄p̄ta d̄ r̄at̄ iugit̄} At dicet nō esse prudētis sponte agere illa: que
 sunt praua. ^{li. 6. tr̄a. 2. c. 12} Et insup ostensum est p̄us prudentē i agendo versari. Nā
 extremoz est z alias habens vtutes. ^{i. singulōz. / morales.} Preterea si in habendo cupidita
 tes vehemētes z improbas cōtinens est: nō erit temperāscōtinens: ne
 q̄ cōtinens tēperans. ^{Cupiditates} Nō em̄ est tēperati vehemētes habere neqz im-
 probas. At id q̄dem oportet. Nā si bone sunt cupiditates: prauus est
 his hitus: q̄ nos ab earū p̄secutione repellit. Itaqz incōtiuetia nō oīs
 studiosa. Quod si imbecilles z nō prauē: nihil egregiū. sin prauē z im-
 becilles: nihil magnū. Preterea si in oī opinione psistere facit cōtinen-
 tia: praua est: vt puta si etiā in falsa. Et si ab oī opinione dimouere fa-
 cit incōtinentia. erit quedā incōtinentia laudabilis. vt neaptholemus
 ille apud sophoclē laudat: qz nō p̄maneat in his: q̄ suaserat vlītes: pro-
 pter molestiā mētiendi. Idē z in captionibus sophisticarū. Illi em̄ cū
 videri velint supra modū acuti: ac mirabilia quedā improbare eoz sylo-
 gismus insolubilis fit. ligat em̄ mens: cū acq̄escere nolit cōclusioni non
 placenti: nec procedere vltra valeat. Quoniā quemadmodū soluat/ nō
 habet. Contingit vero aliq̄ rōne imprudentiā cū incōtinentia esse vtu-
 tem. p̄pter incōtinentiā em̄ contraria faciet eoz: q̄ censebat. Censebat
 aut bona esse mala: nec agere illa oportere: itaqz bona: z nō mala aget
 Insup q̄ voluptates ex eo seq̄tur z eligit: quod psuasus est: potior vide

Præfolium q̄ ad hunc dubitans

42

bitur esse: quod his quod nulla ductus ratione sed per incontinentiam facit. Est enim ille sanabilior, quam dissuaderi potest. At incontines puerbio subiacet: quo dicitur, si aqua fauces exsiccat: quod iam potare oportet. Nam si suafus ageret: dissuasus utique cessaret. Nunc vero non suafus alia nihilominus agit. Preterea si circa omnia est continentia et incontinentia: quod est simpliciter incontinens. Nullus enim habet incontinentias omnes. Sed dicimus esse quosdam simpliciter. Dubitationes igitur tales quedam contingunt, harum aliquae soluende sunt: aliquae relinquende. Nam solutio dubitationis inuentio est.

Capitulum. iij. primam questionem soluturus / ordinem proponit. Suppones primo continentiam absolute circa materiam temperantiae duntaxat esse: eodem certo modo: quo a ceteris discernuntur. probat non referre / scia vera ne opinione incontinens transgredias. Tum distinguit verbum scire / per habere sciam et uti. Item duos enunciatorum modos vniuersalem et particularem habitum scire vel impediri denique naturaliter questionem soluit: ex eo quod vniuersali opinione vetante / et altera cupiditate specialius incitante: hoc potius vincit singulis quidem partibus cominotis.

Diximus igitur considerandum est: utrum scientes vel non et quomodo scientes. Deinde circa quae continentem et incontinentem ponere debemus. Dico autem utrum circa omnes voluptates et dolores, an circa aliquas determinatas: et utrum sit idem continens et constans: an alius. Eodemque modo de ceteris, quae pertinent ad hanc questionem. Principium considerationis est. Utrum continens et incontinens sit in eo: quod circa quae: vel in eo: quod aliter habentes differentiam. Dico autem utrum circa hoc sit incontinens solum: vel non: sed ex ambobus. Deinde si circa omnia est incontinentia et continentia: vel non. Non enim circa omnia est simpliciter incontinens: sed circa quae est in temperantia. Neque ex eo: quod simpliciter ad haec se habet, nam idem esset quod intemperantia: sed quod certo modo se habet, ille quidem, non electione ducitur: putans oportere semper presentem sequi voluptatem, hic autem non putat

dicere incōtinentes: quemadmodū eos: q̄ in sena recitāt. Insuper & isto modo q̄s naturaliter incipiat causas. alia est vniuersalis opinatio: alia singulariū rerū: q̄bus his sensuo iam dñat̄. Cū aut̄ ex illis fit vna: necesse est vt conclusioni q̄dem hac assentiat̄ aīmus: & in his q̄ factū requirunt: statim agat̄: ceu si oē dulce gustare oportet: hoc autē dulce tanq̄ vnū aliq̄d de singularibus: necessariū est eū q̄ potest: nec phibet̄ simul & agere hoc. Quando igit̄ vniuersalis adest gustare prohibens. s; hoc omne dulce iocundū est: hoc aut̄ dulce operat̄. Sit vero cōcupiscentia. alia q̄dem dictat fugiendū esse. Sed concupiscentia ducit. p̄t̄ em̄ quod libet membrū mouere. Itaq; contingit rōe quodāmodo & opinatiōe incontinentē esse. nō contraria per seip̄am. sed p̄ accidens. Concupiscentia. ii. cōtraria est rōi: sed nō opinatio. Ac p̄pterea bestie nō sunt incōtinētes qm̄ vltio apprehensionē nō habent: s; singulariū fantasiā ac memoriā. quo nā modo aut̄ saluat̄ ignorātia: & rursus incōtinēs fiat sciens: eadē est rō vt in ebrio & dormiente. nec rō propria est h̄mōi p̄turbatio que q̄dem rō a naturalibus discenda est. Cū vero vltima p̄positio iudiciūq; sensitui vt dñā rerū agendarū existat: hanc vel nō habet in p̄turbatione constitutus: vel ita habet vt se habere nesciat: sed ita dicit: vt viuolenti dicunt carmina Empedoclis: & ob hoc etiam: q; nec vniuersale extremus terminus. nec ita scientificū videt̄ vt vniuersale: & apparet id: quod tractauit socrates euenire. nō. n. presente illa que proprie videt̄ scientia: fit p̄turbatio. nec trahitur: superaturq; a p̄turbatione: sed sensitua. De sciente igitur & nō sciente quemadmodum contingit scientem incontinentem agere: hec dicta sufficiant.

Cap. iiii. questionē illā soluit quis nā absolute sit in

Tractatus primus. Septimi

continens. Atque iocundorum alia necessaria esse: in quibus absolute incontinentes: alia non necessaria licet per se expectabilia: in quibus ex additione solum incontinentem dicunt. incontinentem ab intemperante se cernit quod hic non ille eligit: tribus insuper iocundorum generibus se positus comprobatur incontinentiam circa materiam intemperantiae duntaxat esse: nisi ob perturbationis similitudinem: idque cum addictione.

Utrum vero quod simpliciter sit incontinens: vel omnes in aliquo: et si ita: circa qualia deinceps erit dicendum. Et circa voluptates igitur et dolores versari continentes et constantes ac incontinentes et mol-

les manifestum est. Sed eorum que voluptatem efficiunt: quedam sunt necessaria. quedam per se expetenda: verumtamen excessum habentia. necessaria dico: que ad corpus pertinent. qualia circa alimenta: venereorum indigentiam. et alia homini ad corpus spectantia: circa que temperantiam posuimus et intemperantiam. non necessaria vero sed expetendo dico: seu victoriam: honores diuitias et homini talia bonorum et delectabilium. Qui igitur in his ultra rectam rationem que in ipsis est excedunt: eos non dicimus incontinentes simpliciter sed adiungimus pecuniarum incontinentes et lucri et honoris et ire. Simpliciter autem non quasi alios quosdam et per similitudinem dictos quemadmodum homo: qui oliupia vicerat. nam illi composita ratio parum differebat a propria: sed tamen alia erat. Signum huius est quod incontinentia vituperatur non ut delictum solum. sed ut vitium quoddam vel simpliciter vel secundum aliquam partem: horum autem nullus. Sed que circa corporis voluptates: in quibus posuimus temperantem et intemperantem excedit voluptates amplectendo et dolores fugiendo famus et sitis caloris et frigoris et omnium que sunt in gustu et tactu non per electionem sed propter electionem et intellectum. incontinentes dicuntur non secundum aliquam additionem ut de ira diximus sed simpliciter. Signum vero. etiam intemperantes dicuntur circa istas sed non circa aliquam aliarum. et propterea in eodem

ponitur ab ira qd hanc gntine
(i. Incontinentie)

ponitur duo qd fatum voluptate
necessaria simple. (i. necessaria z
quid)

ponitur que dicitur fugientes z quid

qui oliupia vicerat que bty rha. das
exponendo hanc passim. qd ferunt e bald
ad lincpa apisto. qd tu sma lincpa
et abij ab exponere dicunt qd volun
apisto. sumit qd sit sebz fugiens
z quid in est fugiens ipe ad fug
kindm simple. sumit qui binnm
oliupia ad illos qui simple binnm
q d celo futez / s qz hanc exponere
lix patit qd tra tra in die z rha

ponitur que dicitur fugientes simple

electio non buly dicitur qd nra bz cler
tun. s qd no bz illa nra gra qd
illa qd nra sequi nra qd no pnt bnt
abapehu

in delictis si in vitio vitio sumis qd pntase
vri nota qd pnta in m vitio qd pnta
ple d lincz na pnta de ois ariz qui dngm
dison opde. pntas aut de illa q in malu
ferre. t in illud q in se bz in dignitate
bu sit exponit Incontinentia binnm no solu
in pnta qd est qd nra pnta. s in vitio
e malicia queda in pnta pntas e dngm
sequi / in bty rha. z l. q. 156. ar. 2. r.

ponitur exponere bnt
apnta. s pnta
q. 156. ar. 2
qui pnta
belugta rno
nra pnta in
lincz binnm

in rra d d r.
d. 1. 1. 1. 1.

modo collocauimus incōtinentē ⁊ intemperantē ⁊ cōtinentē ⁊ tempe-

rantē sed nō illos ū quenq̄ q̄ circa easdē quodāmodo voluptates dolo-

resq̄ essent at hi sunt circa eadē: sed nō eodez modo: sed hi q̄ eligunt. hi

vero nō eligunt (quo circa magis vtiq̄ diceremus intemperantē q̄cūq̄

vel nō concupiscens: vel parū excedendo perseqtur voluptates ⁊ fugit

mediocres dolores q̄ hunc q̄ per vehemētes cupiditates id agit. nā qd̄

ille faceret si adesset cupiditas iuuenilis ⁊ circa necessariorz indigētiam

vehemēs dolor. Cū vero cupiditatū ac voluptatū. alie sint genere ho-

nestozū ⁊ studiosoz: nā efficientiū voluptatē quedā natura sunt expete-

da: alia contraria hozū. alia media: vt p̄mo distinximus seu pecunia lu-

crum victoria honor in cunctis talibus atq̄ medijs nō vituperant̄ ho-

mines q̄ afficiant̄ ad illa q̄ cupiant q̄ ament: sed q̄ ita: vt modū exce-

dant. Quapropter q̄cūq̄ p̄ter idē incōtinēter agunt: vel persequūt̄

quicq̄ eoz: que natura sunt honesta ⁊ bona: veluti si circa honores ma-

gis q̄ oportet studeant: aut circa filios ⁊ parentes: nā ⁊ hec sunt in bo-

nis: ⁊ laudant̄: q̄ illis student. sed tñ est illis excessus qd̄a: si q̄s vt nio-

be certet cū dijs: vel vt Saryrus: q̄ philopat̄ dicit̄ circa patrē. nimis. n.

insauire videbatur. Prauitas quidem nulla est circa ista. propterea

qz (vt diximus) vnūquodqz eozū expetendū est per se. sed excessus ip̄o-

rum improbi sunt atqz vitandi. Silit̄ nec incōtinentia. nā incōtinen-

tia nō solū fugiendorū est: verū etiā vituperabiliū. sed per similitudinē p-

turbationis addentes incōtinentiā de vnoquoqz dicimus. veluti ma-

lum medicū: malū histrionē: quē nō simpliciter vocare mus malū. vt igi-

tur nec hic: ex eo qz vitiū nō est aliquod eozū: sed propter proportionez

silem: sic videlicet ⁊ ibi accipiendū est, solū cōtinentiā et incōtinentiā

1. nō eoz qm
sunt in a b a
nō necessarias
colora in codicib
p. 101

illud dicitur
q̄ ip̄e dicitur
habere gradus
q̄ hanc nā qd̄
nā qd̄ hanc
nā qd̄ hanc
nā qd̄ hanc
nā qd̄ hanc
nā qd̄ hanc
nā qd̄ hanc

Satip̄
p̄ nō p̄ hanc
l. p̄ illis q̄ nō
hanc hanc
dicitur hanc

glic... in a q̄... q̄ b... q̄ c...

infer capro

Itō q̄ vulgaris dicit̄
Quē hanc mal̄ in
p̄ hanc q̄ hanc
hanc

Cordis p̄ hanc
f. q̄ hanc
Salute dū q̄ hanc
nō necessarias
nā qd̄ hanc

multis est d̄ q̄a hanc
p̄ hanc que hanc
hanc es q̄ hanc
hanc q̄ hanc
hanc d̄ q̄ hanc
hanc q̄ hanc

d. h. m. g. d. i. n. e. c. o. n. s. g. t. i. n. i. t. a. f. i. m. g. r. n. i. r. a. e. d. m. s. e. x. t. i. m. a. g. n. e. t. e. m. p. t. i. m. e. t. i. m. e. p. a. n. d. i. b. i. t. h. o. z. z. z. q. 155. o. z. z.

esse illam: que est circa eadem: circa que temperantia et itemperantia.

De ira vero per similitudinem dicimus. Itaque cum dicimus, incontinentiam adiungimus ire ac lucris et honoris.

Cap. v. amplius confirmat incontinentiam et continentiam absolute circa materiam intemperantie duntaxat versari. Nam quamquam quedam natura delectetur: idque vel simpliciter vel secundum certa genera: quodammodo non natura: sed vel morbis quibusdam: vel consuetudine/aut natura prava feratque hec habentem/que extra fines sunt vitij vincere aut vinci non est absolute continentia aut incontinentia: sed per similitudinem/vel cum additione: aut circa iram ultimo propositum insert.

Noniam vero alique sunt natura efficiencia voluptatem et horum alia simpliciter: alia secundum genera et animalium: et hominum: alia non sunt: sed

partim, propter morbos: partim, propter mores fiunt: partim, propter flagitiosas naturas circa istorum singula filices cernuntur hitus. Loquor autem de immanibus ceu de muliere: quam ferunt pergnantem viscera rescidere: puerosque comedere: vel quod dicitur de quibusdam efferatis gentibus circa potum: alios crudis delectari: alios humanis carnibus: alios tradere quatos adiuuicem: ut et in convivio

*mira muliere g d i t i o /
Noi. hiepani in quada epla*

comedant. vel quod de phalari dicitur. hi namque sunt imanes. Alii, propter morbos: et insaniam: ut ille, qui matrem imolavit comeditque: et qui proserui epur. Ibi et morbo: vel ex consuetudine, veluti pilorum euulsiones: et unguum casus, ac preterea carbonum: et terre: et insuper coitus masculorum. nam alijs natura: alijs ex consuetudine accidunt: ut a puericia consuetis. Quibus igitur natura causa est: eos nemo diceret incontinentes: ut etiam nec mulieres: quia non futuant sed

*Virang in (Kalia) humanis (sim) phalaris
o g b i e p o z. f e m l a t i n e d r / p g n e t u z e
v i t a i n i t a l i a. l e n t e a e b a n d e / m
e m p e t m a s i m i r i t a g b e n t. q u
i n g i t u n i p o l e a l i q u e i n f e r a f i d i m i f e m i
e i s i n t i. f u i m i r o s c o m e d e r e. e o q
m a g i s e t r o p i l y n o s t r e. h i p p a n i f i e b a
q u a d a g a l a. n e a p o l i. t e t i t u r e g m
a s a b e p u s. p l e n e d i p u s. e o q. g a l i f e a r
e f u e s t i n a e m i g d a h i p p a n i c o m e d
p a n i /
m u l t i p e s. m a g e l a s p h a a t i n d r s q i n o
e d u n t. q u a s i h e u r a s o l i d a p a g. s i d u n t.
e q u a s i d f u n t i s e q u e n s p a s i o n i s i n t e t h o.
i n z. q. 156. o. z. z. u d p. i. i m e x p e d h m g
e t e x. e s t n o t a d d a s a n t a s i m i l i d a h o y. f u y a r e. 1. f. z. p. o. r.
e t h o y. q u a b i t a q a p i s o. t a n g i t. f. e.
m u l t a.*

futnant. eodemque modo et qui insane se habent propter consuetudinem. Habere igitur quodlibet eorum: extra terminos vitij est: quemadmodum et immanitas. habentes vero continere se: vel incontinere: non est simplicis incontinentie: sed eius: que est per similitudinem. ut et his: que circa iram eodem modo se habent et incontinentes non dicemus. Dis

omnino traslatio q no duntaxat

Tractatus primus, Septimi

aliquo... libido...
 dāmodo libido aut nō. turpior ergo, Nā ire incōtinēs a rōe quodāmo-
 do vincit. ille a concupiscētia: at nō a rōe. ^{libido} Preterea naturalib⁹ deside-
 rijs magis est venia: si scēre. nā z talib⁹ ^{libido} concupiscētijs q^o oib⁹ cōes sunt
 z inquatū coes. At ira z indignatio naturale q̄ddā est: q̄ ^{libido} libidines: q̄
 excessiue sūt: z nō necessarie, veluti q̄ se excusabat: q^o patrē vberasset.
 Nā z ipē inqt patrē vberavit suū, z ille rursus suū, z q̄ puerū ostēdēs
 inqt. z hic: cū vir erit: me. nā id nobis gētile est. etiā trahēbat a filio si
 ftere p̄cepit ante iamā, nā z patrē suū eo vsq^{ue} a se tractū fuisse. Pretē-
 rea magis iniusti sūt: q̄ occulte īsidiānt, iracūndus vō nō īsidiānt neq^{ue} ira
 sz palā est. libido vō cōtra: vt de venere aiūt dolosam ciprigē nā: z balte
 um loui: z fraus: q̄ abstulit mentē q^{ui}s multū sapienti: q^o si iniustior:
 z turpior incōtinētia hec: q̄ illa q̄ est circa irā: z simpliciter incōtinētia
 z vitii quodāmodo. Adhuc nemo luxuriat dolens. sz qui p̄ iram facit.
 (dolens facit. q̄ vero luxuriat: cū voluptate. si igit̄ illa quib⁹ magis ira-
 sci iustū est: magis iniusta sūt. z incōtinētia: q̄ p̄pter libidinē sit. Non
 em̄ est in ira luxuria. q^o igit̄ turpior est incōtinētia circa libidinē q̄ circa
 irā: z q^o est incōtinētia z continētia circa concupiscētijs z voluptates
 corporis/patet. Harū vō ipsarū dīne sūt obmittēde. nā (vt ab initio di-
 ximus) alie hūane sunt: ac naturales z genere: z magnitudie: alie ima-
 nes z instar bestiarū. alie ex morbo z orbitatib⁹: Earū circa p̄mas īn-
 t̄pantia est solū ac t̄pantia: atq^{ue} ideo bestias neq^{ue} tēperatas: neq^{ue} intē-
 peratas dicimus: nisi p̄ similitudinē: et si cui oīno aliud ab alio differt ge-
 nus aialium: z simozia: z in comedendo oīa. Non em̄ habent electi
 onem: neq^{ue} rōnis discursum: sed discesserūt a natura: ceu insan hōies.

quale via naturalis sicut quod
 concupiscētia videtur
 theol. 2° q. 96. 025

seu a libidine et a ueritate aliena

quale ualde dicitur et magnificum
 in theol. 2° q. 96. 025

non est in ira luxuria q^o igit̄
 turpior est incōtinētia circa libidinē q̄
 circa irā: z q^o est incōtinētia z continētia
 circa concupiscētijs z voluptates corporis
 patet.

ex lib. sicut ueritas in theol. melle
 q̄ illa ut in gēte hōis z lineas od
 aīz it ad corp^o q̄ quā bī eūz
 22. q. 156. 025
 p̄ similitudinē uolunt dicere ap̄tō.
 q̄ bestie dīc sūz p̄tate dīptē hōis
 p̄tē se alio p̄dū nō sūt
 Simozia bīc sū. hūm p̄tāz
 ex p̄tē q̄ ḡe legi simozia
 q̄ p̄nāz lōrūz s̄ nō d̄bet ee
 nisi simozia q̄ uīm sūz
 in comedēde uia ḡe est p̄phago
 p̄ p̄phago uozāre signas
 elidit hūm nōz p̄sūnā dīc sūz
 q̄ aīthēo lōrūz

libido...
 concupiscētia...
 voluptates...
 incōtinētia...
 continētia...
 bestias...
 imanes...
 bestiarum...
 morbo...
 orbitatibus...
 immanitas...
 immanitas...
 immanitas...
 immanitas...
 immanitas...

optimū: vt in hoīe: s; p̄termiffum: ⁊ nō habet. q̄re perinde est: ac si q̄s

inaiatum corpus comparet cū aiato vtrū peius. Adinus em̄ improba

semper prauitas est nō habentis p̄ncipium. Adens vero p̄ncipius est.

Perinde est igitur: vt comparare iniustitiā ad hoīem iniustū. Est em̄

vtrūq; peius. milies eī plura mala faceret malus homo q̄ bestia mala

Capi. vij. que stione illā soluit: an tēperans sit cōti-

nens: nā continentia a constantia: icontinentia a mollitudine se iūgēs

licet circa materiā tēperantie intēperatiōis versent: harū oim̄ differēti-

am imiscet. declarat p̄pensionē ad iocū mollē potius esse q̄ intēperantē

Deinde duas incontinentie species facit: infirmitatē. que deliberanti

tribuit: temeritatē qua celeres ac biliosi sunt incontinentes.

Circa voluptates igitur ⁊ dolores q̄ ex tactu gustuq; pueniūt

cupiditateq; ⁊ fugas: i quib; t̄pantiā ⁊ int̄pantiā v̄sari de-

terminantur. est ita se h̄re: vt super ab his: q̄ pleriq; supant. Est etiaz

supare illa: a quibus pleriq; supant. ⁊ horū circa voluptates q̄dē alter in

cōtinēs: alter p̄tinēs dicit: circa dolores v̄o hic mollis: ille constās. In

ter hos aut plurimoz sūt h̄tus: ⁊ si declinat ad deteriores. Sed cū vo-

luptatū alie sint necessarie: alie nō necessarie: ⁊ vsq; ad aliqd: excessus

vero neq; defectus: siliter se habet circa voluptates ⁊ dolores. q̄ em̄ ex-

cessus voluptatū psequit: aut p̄ excessum: aut p̄ electionē: ⁊ ppter ip̄os

⁊ nō ppter aliud exinde puenēs: int̄pans est. Necessē em̄ est hunc nō

esse talē: vt peniteat. Itaq; insanabilis est. alius i defectu huic opponi

tur. Adhuc s̄ v̄o est t̄pans. siliter q̄ fugit dolores corporis: nō qz supe

retur: sed per electionē. sed eoz q̄ nō eligunt: q̄dā dicunt propter volu-

ptatē: quidā ppter doloris fugas: q̄ ex cupiditate puenit. quāob̄e diffe

runt inter se. Dēs n̄ dicerent esse deteriore: si nō cupiscens aut p̄ irā

faciat aliquid turpe: q̄ si cupiscens vehemēter: ⁊ si nō p̄ irāz percus-

serit: q̄ si iratus. Nā qd̄ hic ageret si esset i p̄turbatiōe p̄stitutus. Quo

gras id est maximam bebiō ad p̄dromā h̄ā

*Genes in quoda op̄ta
d. p̄mas q̄ d̄mō nō
sūt aīa h̄ā qd̄ p̄ h̄ā
malz h̄āz oīz ē q̄ mala
bestia*

*Cyros Ingtimura
ad iura p̄antā
h̄āz p̄p̄onit h̄āz
d̄mō p̄ nō p̄quidē
p̄ h̄āz p̄ h̄āz
m̄l̄z p̄ h̄āz
d̄mō p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz*

*Sen. Syphi
et q̄ m̄
v̄alē p̄mō r̄
h̄āz h̄āz m̄
p̄ h̄āz d̄mō q̄ q̄
m̄gros v̄m̄
m̄l̄z p̄ h̄āz
p̄ h̄āz v̄m̄
v̄o p̄ m̄gros
p̄ h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz*

*Ex h̄āz q̄ m̄gros est m̄gros
p̄ h̄āz h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz*

*qui binos
binos m̄gros
h̄āz*

*h̄āz p̄ h̄āz
p̄ h̄āz p̄ h̄āz*

9.
 circa intemperās peior est: q̄ incōtinens. supradictorū ergo altera mol-
 liciei species magis est. altera itēmpans. ^{fragilis nichil} Opponit autē incōtinēti q̄dē
 p̄tinēs. molli vō constās. nā constātia in resistendo ē. Continētia vō in
 supando. Est autē aliud resistere: q̄ supare, quēadmodū nō vici: q̄ vin-
 cere. Quo circa potior p̄tinētia est: q̄ constātia. q̄ autē deficit i his ad
 uersus q̄ pleriqz resistūt: ^{aliquid} et valēt: hic mollis et delicatus est. ^{in libris} Nā deliciae
 mollicies quedā sūt. q̄ trahit togā ne laborē subeat tollēdi et imitans e-
 grotatē nō putat se unserū esse: cū silis misero sit: eodē mō se habet cir-
 ca p̄tinētiā et incōtinētiā. Nā ei si q̄s vehemētibz excessiuisqz volupta-
 tibus aut doloribz supat mirandū est. s; venia dāda: si cōtra nitēs cen-
 theodecti philoctotes a serpēte p̄cussus: v; carinimalo pecercyon vt ceu
 hi: q̄ risum tenere conari accumulātū emittunt vt accidit zenophanto.
 Sed si q̄s his quibz pleriqz resistere possunt/valēt succūbit nō propter
 naturā generis: vel p̄pter morbz. ceu scitharū regibz mollicies inest. p-
 pter genus qd tanq̄ effeminatū a virilitate recessit. Iocosus q̄ intēpe-
 ratus esse videt. est autē mollis. nā iocus relaxatio est si q̄dem cessatio. et
 excedentiū in ea iocosus. ^{ponit duas inguine species} Incōtinētie hoc q̄dē temeritas: hoc autē infir-
 mitas est. Nā alij cōsultātes q̄dē nō p̄sistūt in his: q̄ stat nerāt propter
 ai p̄turbationē. Alij ob id ipm. qz nō p̄sultant. trahunt a p̄turbatione.
 quidā em ceu p̄tillati nō titillant. sicut p̄sentientes et p̄identes: ac
 se ipsos rōemqz excitantes nō vincunt ab effectu: neqz si voluptarium
 fit: neqz si molestū. ^{aliquid} Adarime vero acuti et malācolici ob temeritatē in-
 contineenter agunt. Illi quidem em propter velocitatem. hi vero p̄pter
 vehementiam nō expectant rōem. ex eo qz fantasie sequaces sunt.
 Cap. viij. aliā perfiniēs questionē probat intēperā

ut molliore gstantie sicut p̄tēpauit
 p̄ponat. ut dicitur 22 q. 13 r. 22 p.

libris qui dicuntur dilectosi bi. b. r.
 ibi 22 q. 13 r. 22 p. ad 22

Est p̄tēpauit q̄ p̄tēpauit q̄tēpauit a
 do mose. p̄tēpauit do mose vō
 in p̄tēpauit

si p̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit qui
 in p̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit
 q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit
 q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit

q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit q̄tēpauit

tem incōtinentē peiorē esse: q̄ illū nō penitet: q̄ vitū eius latet: incōti-
nens vero nō est absolute prauius: in quo ⁊ v̄tutis p̄ncipiū cōseruat. ne
q̄ cū incontinentia est vitū nisi aliqua ex parte fortasse.

697 / 1041 / 1000
parat q̄ / 1000
60 / 246 / 229 / 156
02 / 31

Si autē intemperans vt dictū est: qualē postea nō peniteat.

nā in electione persistit. incōtinentē vero oēm penitet. Qua

propter nō vt dubitamus ita se habet sed hic q̄dem sanabilis est. il-

le autē isanabilis. Assimilat autē vitū hydropisi ⁊ phytosi, incōtinentia

vero epilepticis. Illa. n. cōtinua: hec nō cōtinua improbitas est. Et

oīno aliud genus est incōtinentie q̄ vitij. Nā vitū q̄dem latet. incōti-

nentia vero nō latet. sed hoz meliores sunt q̄ a rōe absunt: q̄ qui rōem

habent q̄dem: sed i illa nō permanent. A minori em̄ perturbatione su-

perant: ⁊ nō incōsulte vt alij. filis est em̄ incōtinēs hīs: q̄ facile inebri-

ant. ⁊ a modico vino ac p̄antioze q̄ pleriq̄. Qd̄ igit̄ incōtinētia nō est

vitū patet: s; aliq̄ten⁹ fortasse. Nā hec q̄dē absq̄ electiōe est. illud v̄o

cū electiōe. i reb⁹ tñ filia sūt. cen⁹ Somotici illud i Milesios dictū mil-

lesij q̄dē in s̄piētes nō sūt: faciūt tū q̄lia i s̄piētes. incōtinētes iniusti nō

sunt iniuriant tñ. Cū vero hic q̄dē talis sit vt nō p̄suasus sequat̄ corpo-

ris voluptates excedēdo p̄ter rectam rōem hic autē p̄suasus qm̄ talis est

vt ip̄sas persequat̄. Ille q̄dem facile remouebit̄. hic autē nō. nā virtus

p̄ncipiū cōseruat vitū corrumpit. In reb⁹ autē agēdis p̄ncipiū est cuius

gr̄a vt i mathematicis sup̄positiōes. Neq̄ illic igit̄ rō e doctrina est p̄-

ncipiorū neq̄ hic. Sed v̄tus aut ex cōsuetudine aut ex natura recte senti-

re faciens circa p̄ncipiū. Tempans igit̄ q̄dē talis est. Intēperās vero

huic cōtrari⁹. Est vero q̄spiam q̄ p̄pter ai p̄turbationē discedit a recta

rōe quē vt nō faciat sc̄dm̄ rectam rōnem p̄turbatio vincit. Sed talem

esse: vt ei persuadeat̄ persequi impudenter oportere hūmōi voluptates

Ab. lo. ale. ad 77

Sic te h̄ p̄ncipiū in agi-
bilib⁹ s̄m̄ h̄m̄ in p̄-
culo libib⁹

neq̄ agēdis

in libib⁹

nō pervincit: hic est incontinens melior q̄dem q̄ intemperans nec penitus malus. ^{in continens} Seruatur em̄ p̄ncipium: quod optimū est. ^{in continens} Alius vero huic contrarius constās: nec discedens propter perturbationem. ^{in continens} Patet igitur ex hoc q̄ hic q̄dem studiosus hitus est. ille autem prauus.

Cap. ix. aliā soluens questionē/ declarat absolute cōtinentis esse in veri rōne persistere: aliquo tū modo in qualibet. ^{in continens} Beinde pertinacem describens a cōtinente seperat: inserens potius incōtinenti silem esse. ^{in continens} Docet alios nō persistere in sententia/ ob honestuz cōtinentem medium esse probat. ^{in continens} Postremo addens intemperantes incōtinentemq; per similitudinem cōfundi: differentiam resumit.

*Sol. in alio q̄d m̄ris in p̄n
cipio. 2° tūz h̄c in lōr p̄n
q̄d d̄m̄z est quid s̄m̄ ḡm̄ta
t̄ q̄m̄ que d̄m̄z m̄r d̄m̄z
quid s̄m̄ h̄z ḡm̄s ad p̄la
m̄r q̄m̄ seq̄r p̄m̄z s̄m̄ ḡm̄s
t̄ m̄r q̄m̄ d̄m̄z s̄m̄ t̄m̄z*

Trum ergo cōtinentis est: q̄ in qualicūq; rōne ⁊ qualicūq; electione persistit: vel q̄ in recta. ^{in continens} Et incōtinentis q̄ in qualicūq; electione ⁊ qualicūq; rōe nō permanet vel i falsa rōe ⁊ electiōe nō

*de q̄m̄ in continens m̄r
m̄r*

recta vt p̄us que suimus. vel per accidens qualecūq;. ^{in continens} Scdm̄ se aut̄ ip̄m̄ vera rōne ⁊ recta electione hic persistit. ^{in continens} Ille nō persistit. Si em̄ q̄s hoc propter hoc expetit per accidens vero p̄us. ^{in continens} Simpliciter aut̄ dicimus q̄ per seip̄m̄. ^{in continens} Itaq; est i qualicūq; sententia q̄des permanet: hic ille dimouetur: sed simpliciter i vera. ^{in continens} Sunt aut̄ q̄dam q̄ prestant i sentētia. Sūt

*h̄m̄s d̄m̄z m̄r s̄m̄ in d̄m̄z
d̄m̄z*

vero quos vocāt dure cervicis hoies. vt q̄bus dissuaderi aut suaderi difficulter quicq; potest: hi aliq̄d sile habent cōtinenti. ceu prodigus liberali: ⁊ temerarius forti. ^{in continens} Sūt ⁊ alia multa h̄m̄i. ^{in continens} Cōtinentis em̄ propter libidinē ⁊ cupiditatē nō mutat sententiā cū in alijs q̄dem si accidant facilis sit ac persuaderi sibi patiat. ^{in continens} Hic aut̄ nō a rōe cū cupiditatem assumant ⁊ ducant cōplures a voluptatibus. ^{in continens} Sunt aut̄ hi dure cervicis: q̄ sui capitis sunt: ⁊ q̄ indocti ⁊ agrestes. ^{in continens} illi q̄ sunt sui capitis p̄pter voluptatem ⁊ dolorē. ^{in continens} Nā gaudent cū pervincunt nec e sententia dimouē

*in continens m̄r
m̄r*

tur ⁊ dolent si eoz sententia irritef instar publicoz decretoz. ^{in continens} Quare

magis hi quædam incōtinenti siles sunt: quæ continenti. sed sunt quædam quæ in
 sententia nō persistūt. nō tñ per incōtinentiā vt Meoptolemus ille a=
 pud Sophoclem quanquā propter voluptatē nō persistebat ac honestatē
 nā vera loqui pulchrū illi videbat. ab vlixe vero persuasus fuerat uen=
 tiri. Nā em̄ ois quæ propter voluptatē aliqd facit intempans est aut pra=
 uus aut incōtinens. sed quæ propter turpē voluptatē. Quis sit aliqs hu=
 iusmodi: vt minus quæ oportet voluptatibus corporis gaudeat. nec i ra=
 tione persistat: huius et incōtinentis medius est cōtinens. Nam incōti=
 nens nō persistit i rōe propter aliqd plus. hic aut propter aliqd minus.
 Cōtinens vero persistit nec ob alterutrū discedit. Neceffe est aut si quæ=
 dem cōtinentia est studiosa vt rosque cōtrarios hitus esse prauos: quem=
 admodū apparet. verū quæ alter i paucis: et raro cōspicit videt incōtinen=
 tie solū cōtinentia esse cōtraria. quem admodū intemperatē temperan=
 tia. Cū vero multa dicant per similitudinē et cōtinentiā temperati per si=
 militudinē cōsecuta est. Nā cōtinens talis est: vt nihil preter rōnem a=
 gat ob corporeas voluptates: et temperatus. Sed hic quædem habēs hic
 aut nō habens prauas cupiditates. et hic quædem talis vt nō delectet pre=
 ter rōem. hic aut talis: vt delectet quædem: sed nō ducat. Similes etiā sūt
 incōtinens et intemperans. vtriq; em̄ corporis voluptates sequūtur.
 Sed alter putans oportere: alter non putans.

Cap. x. soluit questionē/que vltima restat: an incō
 tinentis cupiditati prudentia ipsa resistat: probās nō posse eundē pru=
 dentē simul et incōtinentem esse. quū prudens ois bonus sit et idoneus
 ad agendum quāquā est incōtinens habilis/ideoque prudenti siles: et semi=
 malignus et nō iniustus. nouissime addit incōtinentiā biliosorum facilius cu=
 rari/quæ deliberantiū et eam que per assuetudinē/quæ que natura existit.

*ipse psmas ab vlixe m
 medating diuise aynd pbi
 lotere noluit tñ qñ loqui
 ya pulchrū sibi videbat*

*ex h. pbar hio pbr 22 q ist
 gtinentia in bi g cupiditate
 taq; in pbr q in bo ludoze*

Tractatus primus. Septimi

9.
Nec fieri potest: vt vnus et idē simul sit prudens et incōtinēs

^{9.} Nam simul prudentē et studiosū esse ostensū est. ^{et studiosus est et incōtinēs} Preterea nō q̄ sciat solū: sed q̄ actiuus sit / prudentē esse. sed incōtinēs nō est actiuus. ^{Et nō est actiuus} Em̄ uero astutū nihil vetat incōtinētē esse. ^{astutia / prudentia /} Ex quo fit: vt nōnūq̄ prudentes q̄dem: incōtinētes esse videant. qm̄ astutia aliud videt a prudentia (vt superiorib⁹ libris diximus) rōe q̄dem propinqua ē prudentie: sed differt ab ea scdm̄ electionē. ^{scdm̄ electionē} Neq̄ porro vt sciens ac prospiciens: sed vt dormiens et vinolentus et volens q̄dem. ^{agis} Nā quemadmodum sciens et qd̄ facit: et cuius gratia. ^{ut scire q̄ facit} Adalus aut̄ nō: nā electio q̄des bona est. ^{electio q̄des} Itaq̄ semimalus et nō iniustus. ^{semimalus et iniustus} Nō em̄ insidiator: nā iporū hic q̄dem nō persistit in his: que cōsultando statuerat. ^{insidiator} hic aut̄ malancolicus oīno nō cōsultat. ^{malancolicus} vide turq̄ incōtinens filis ciuitati: que oīa oportune discernat: ac leges habeat bonas: sed illis nō utat: vt anaxandrides obiecit inq̄ens. ^{anaxandrides} Ciuitas volebat: cui nulla legū cura est. ^{ciuitas} Adalus aut̄ ciuitati: que legibus utit̄ sed malis. ^{ciuitas} Est aut̄ incōtinentia et p̄nētia circa id: qd̄ excedit multitudinis hitum. ^{hitum} hic em̄ magis persistit. ^{magis persistit} ille aut̄ minus q̄ pleriq̄ valeant. ^{pleriq̄ valeant} Sanabilior est incōtinentia illa: qua malancolici incōtinēter agunt: q̄ illoꝝ: q̄ cōsultant q̄dem: sed nō permanent. ^{incōtinēter agunt} Et q̄ consuetudinē incontinentes sunt: q̄ qui natura. ^{incontinentes} Facilius em̄ est consuetudinē q̄ naturā mutare. ^{mutare} Nam ob id ipm̄ consuetudinē mutare difficile est: quod natura assimilatur: vt ^{prosa} Ebanus inq̄t. Animo iueteratum vsūm permanere amice. ^{permanere amice} Atq̄ eum tandem hoibus naturā esse.

Quid igitur sit continentia: et qd̄ incontinentia: et qd̄ constantia: et molities: et quemadmodum hi hitus adinuicem se habent / dictum est.
 Tractatus secūdus septimi libri ethicoꝝ, quattuor

actus q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē
has. q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē

quod prudentia sequi electio simpliciter
astutia q̄ q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē

q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē
quod ignorantia. faceret incho
bitant.

optima lex est fugiunt similes
rebus q̄ h̄t bonos reges intelligit
nō utit̄

boni h̄t angust. pl̄q̄ diligit ip̄m
du qui sapit ad terrā h̄m̄q̄
m̄ q̄ q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē
liberā se vendit nā q̄
dignū ē. nā q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē
p̄d̄q̄ est op̄m̄.

et ut actus q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē

q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē

elegerit.

et ut actus q̄ r̄p̄tē q̄ actus q̄ r̄p̄tē

habens capla. Caplin. s. ostendit civili philo sopho de voluptate ac dolore tractandū esse. Tres opinionones ponit: nullā voluptatē bonum videri. quasdā bonas/ceteras prauas. licet omnes sint boue nulluz tñ esse summū bonū. deinde harū opinionū rōnes affert.

E voluptate autē et dolore eius est videre. q̄ circa ciuilē phi-
losophant. hic em̄ faber atq̄ magister est eius finis: ad quē

prospicientes vnūquodq̄ vel bonū: vel malū simpliciter dicimus. In-
super necessariū est de illis videre. Nam v̄tutē moralē et vitiiū circa do-
lores et voluptates posuimus. Et felicitatē oēs fere aiunt cū volupta-
te esse. Itaq̄ beatū noiauerunt a gaudendo. Quibusdā ergo videtur

nulla q̄dem voluptas esse bonū nec per seipam neq̄ per accidens. Nō
em̄ esse idē bonū: quod voluptas. Alijs quedā vident q̄dem: sed plime

esse prauē. Est et horū terciū: et si oēs sint bonū: tñ nō recipi: vt volu-
ptas sit summū bonū. Quod oīno quidē nō sit bonuz: q̄ ois voluptas

effectio est i natura sensibilis. Nulla v̄o effectio cognata est simbo, ceu
nulla edificatio edibus. Preterea temperans fugit voluptates et pru-

dēs vacuitatē doloris sequit nō autē voluptatē: preerea voluptates impe-
diunt prudentiā. et quāto maiores sunt tāto magis. quod i venereis pa-

ret. Nemo em̄ dū in illis est: mente prospicere quicq̄ potest. Insuper vo-
luptatis nulla est ars. Omne autē bonū artis est opus. Preterea pue-

ri et bestie sequunt voluptates. Quod nō oēs sunt studiosē. q̄ sunt tur-
pes quedā: et infames. et q̄ detrimenta afferunt. Morbos. n. nōnulle

ip̄sarū gignunt. Quod autē nō sit summū bonum voluptas. q̄ nō finis
est sed affectio. Hec sunt fere que dicuntur.

Cap. ij. distinguit absolute bona et alicui bona.

Item bonorum aliud operationum aliud hitum esse: deinde soluit rati-
ones opinionum aute dictarum.

*De voluptate et dolore
quod dicitur est q̄ voluptas (et g
hinc a dicitur circa dolore
et voluptate et desiderium
quod dicitur magis et voluptate
de scriptis. et de voluptate in
principio. et in p̄ parte et p̄ h
dicitur op̄ q̄ voluptas et aliq̄ q̄
et p̄ parte sua.
v̄o dicitur fere q̄ hinc. n. dicitur
tenere.*

*Et nō supra abia agnubig et
finitudo nō in moralibus q̄
sunt p̄ dicitur.*

et nō est sic aliq̄ q̄ p̄ dicitur

*est
a
nō*

*Salus nra pfectio a oibz pmo
q distina.*

^{q pmo} **M**od aut nō contingit propter hoc nō esse bonū neqz opti-
^{velut} ^{no nra p labam} mum: ex hio patet. ^{q dist} Primiū igit cū bonū dupliciter dicat: a-
^{istū dicitur quare vta dicitur dū p} ^{q pmo} liud simplicit̄: aliud alicui: ⁊ nature ⁊ hitus psequunt̄ qre ⁊ motus ⁊
^{effectio} effectioe sequent̄. ^{hoi dicitur} Et q̄ prave vident̄ simplicit̄: prave alicui aut nō:
^{hoi dicitur} s; expetende sūt huic. qdā vō ne huic qdē: sed qnqz parūū tēpus: s; nō
^{pbe} expetende. Alique aut voluptates ne sunt qdem: sed vident̄: quecunqz
^{bonū} cū dolore ⁊ medicine grātia. ceu egrotantiū voluptates. ^{q dist} Preterea cuz
^{no q} ^{bonū est dū} ^{ply a p mē} ^{q hōi dicitur} boni: hoc qdem sit actus: hoc aut hitus: scdm accidens: que constituūt
^{est ad pmo} in naturalē hitum: voluptaria sunt. Est aut actus in concupiscentiis
^{est ad pmo} nature ⁊ hitus subdolentis: quāq̄ etiā sine dolore ⁊ concupiscētia sūt
^{est ad pmo} voluptateo. veluti que in contemplando fiunt nullo defectu naturā vz-
^{est ad pmo} gēte. Signū huius est: q nō eisdē rebus delectat̄ natura: dū replet̄: ⁊
^{est ad pmo} dum in statu est: sed dū in statu est: simpliciter iocundis. at dū repletur
^{est ad pmo} etiā aduersis. ^{est ad pmo} Nā ⁊ acibus ⁊ amaris gaudent: quoz nihil neqz natu-
^{est ad pmo} ra: neqz simpliciter iocundū est. Itaqz nec voluptas. vt em̄ iocūda ad
^{est ad pmo} inimicē constituta sunt: sic etiā voluptates. que ab illis pronemūt. Pre-
^{est ad pmo} terea nō est necesse aliud quiddā esse melius q̄ voluptas. vt qdā aut
^{est ad pmo} sine q̄ effectioē. Nō em̄ effectiones sunt neqz cū effectiones oēs: s; o-
^{est ad pmo} perationes ⁊ fines. Nec illis que fiunt/cōueniunt: sed illis que vtunt̄
^{est ad pmo} Neqz finio oīm aliud qddam: sed eoz: que ducunt imperfectionē natu-
^{est ad pmo} re. Quapropter nō recte dicūt sensibile effectioez esse voluptatē. Sed
^{est ad pmo} magis dicendū est: operationē hitus scdm naturā. ⁊ pro sensibili: sine
^{est ad pmo} impedimento. videt̄ aut effectio quedā esse: quod principaliter bonū: qz
^{est ad pmo} operationē effectioē esse existimant. Est aut aliud. Esse aut pravas
^{est ad pmo} voluptateo ex eo: qz morboo gignunt voluptaria quedā. Idem ⁊ qz sa-

*q loqz d bonū simple d humano pmo
ligē nō d trāspēdenti.*

Alia nra s; hōi dicitur bonū q hōi

*q pmo p pmo pmo in oia nra in
nō pmo*

*p dicit ad pmo pmo q indiffere
q pmo q pmo pmo pmo pmo*

lubria quedā praua ad lucrū. hac igit vtraqz praua: sed nō praua scdm

hoc. Itā et contemplatio interdū obest ad sanitatē. Impedit vero neqz

prudentiā neqz hitum vllū voluptas ab vtraqz proueniens: sed aliene.

Itā que in contēplatione et disciplina: magis faciunt contēplari: atqz

addiscere. Quod aut nō sit opus voluptas alicuius artis: rōabiliter cō

tingit. Neqz em̄ alterius operationis cuiusqz est ars: sed potētie: licet

vulgentaria ars et coq̄naria voluptatis esse videat. Fugere aut tempe

ratū voluptatē: et sequi prudentē vacuitatē doloris: ac pueros et bestia

as sequi: eodē modo oīa solunt. Cū em̄ dictū sit quō bone simpliciter:

et quō nō bone oēs voluptates: tales et pueri et bestie sequunt: et haruz

vacuitatē doloris prudens: que cū concupiscentia sunt et dolore: et que

sunt corporis. Tales em̄ he. et em̄ harū excessus scdm q̄s int̄pans: intē

peratus. Itaqz et p̄ans fugit has. Itā sūt et tēperatis aliq̄ voluptates.

Capit. iij. disputat voluptatē bonū quid esse: imo nī

hil prohibere voluptatē aliquā optimū qd eē: et nāsi aliq̄ sunt simplicif pra

ue infert nisi voluptas quedā bona sit felicitis vitā nō fore iocundam.

Aqui malū esse dolorē ac fugiendū: cōfessum est: hunc q̄des

em̄ simpliciter malū: hunc vero qua impedimentū affert. fu

giendo aut̄ contra. Quia em̄ fugiendū est quid: et malū: bonū. Itā solu

tio illa speusipp: nō cōuenit: vt maioris minori et equali contrariū. Itā

em̄ diceret idē q̄ malū quiddā esse voluptatē. Nihil vero prohibet vo

luptatē quandā esse optimū: quous sint aliquae prauae. vt et scientia aliq̄:

q̄busdam prauis existentibus. Forsan vero et necessariū est (si quidem

cuiuslibet hitus opationes sunt nō impedit: siue oim operatio est feli

citas: siue alicuius eoz: si sit nō impedita) esse summe expetendas. Id

est aut̄ voluptas. Itaqz esset: utiqz voluptas optimuz: licet prauae sint

*Ita dicitur in aristoteli qd legi
et in p̄o nō solum talibus
leges.*

*Ita dicitur ad alibi p̄m p̄las me
dicitur / b̄o t̄ho. h̄ nō p̄tē c̄
op̄t̄ felicitas ex p̄m̄. Genit̄ /
legis p̄dit̄ 2o /*

Ita dicitur qd nō solum simpliciter bonum.

*Itaqz aliquas h̄i b̄o h̄o
quibus dicitur.*

*Itaqz p̄m̄ alibi p̄m̄ p̄m̄
p̄m̄ a p̄m̄ h̄i dicitur qd
aliqua voluptas e summa
bonuz exponit p̄m̄ /*

Itaqz dicitur in sapia dicitur.

*Itaqz dicitur qd nō solum
si qd voluptas e p̄m̄ si illa qd e facti
p̄m̄*

^{ex parte qd}
Quoluptatibus aut corporis considerandus est dicentibus
 qd quedam voluptates vehementer amplectende sunt: ut puta
 ille: que sunt honeste: sed non corporee: et circa quas intemperans. Cur
 igitur dolores his contrarij sunt mali. Nam malo quidem bonum contra-
 rium est. Vel ita bone: que sunt necessarie. qz et non malum: est bonum. vel
 usqz ad aliquid bone. habitum enim et motuum quorumcumqz non est melioris
 excessus: neqz voluptatis. quorumcumqz autem est: et voluptatis est. Sed
 corporaliu bonorum est excessus. et malus est: qui sequitur excessum. sed non
 necessarias. Cuncti quodammodo gaudent epulis: et vino: et venereis:
 sed non ut debent. Contra in dolore. non enim excessum fugit sed omnino.
 non enim est excessui contrarius dolor sed persequentem excessum. Quoniam
 autem non solum verum dicere oportet: sed etiam causam falsi (qua id ad
 fidem faciendam pertinet. nam quando ratio conspicitur propter quam videbatur
 verum: quod non est verum: facit: ut vero magis credatur) itaque dicendum est qua
 re videntur corporis voluptates magis expetere. Primum ergo quod dolores
 pellunt. et per excessum doloris: quasi medicinam quamdam voluptatem excessivam
 sequuntur: ac penitus corporalem. vehementes autem sunt medele que propter eas
 sequuntur: quod aduersari videntur. Nec studiosum quod videtur voluptas propter
 hec duo: ut dictum est. Quoniam alie quodammodo prave nature sunt actus: aut ex
 genitura: quemadmodum bestiarum: aut ex consuetudine: ut pravorum hominum
 Alie medele. quod indigentis. et habere melius quam sit. Alie accidunt eorum:
 que perficiuntur. per accidens igitur studiose. Sequuntur etiam illas: quod magnam
 vim habent: quando propter alias letari non valet. Itaque sibiipsis sames a-
 liquas machinantur. Quando igitur sine nocumeto: irremediabiliter. quando
 autem cum nocumeto: prave. Non enim habent alias: quibus gaudeant. Neutrū

*Arlos apud in h. ca. mag
 gnate corporales voluptates
 cu sunt p. melibz p. malibz
 oje s. magis eligend
 ex parte q. n. s.
 an tu p. melibz voluptates
 hant amara p. h. ca. q. p. p.
 an no d. p. malibz p. ap. p.
 m. v.*

*in quibus p. excessu
 no possit esse i
 amelio p. bonu
 q. voluptate est
 habet q. p. s. m.
 compatibz b. s. l. m.
 ut excessu. e. p. h.
 m. s. p. h. m. b. o. m.
 o. g. i. p. p. m. s. t. u. l. i. s.
 l. e. u. s. i. p. p. u. e. l. i. d. i. t. u. r.*

*q. p. p. legu. si p. h. y
 ex h. o. p. r. e. d. i. t. u. r. s. i. n. q. u. i.
 q. t. e. q. u. i. n. i. e. x. c. e. s. s. u. s. q. u. i. m. a. g. i. s. p. e. r. i. t. u. r.
 C. o. m. m. o. d. i. s. t. i. n. u. i. t. i. p. s. i. p. s. e. q. u. e. n. t. u. r.
 e. x. p. e. t. i. t. u. r. n. o. n. s. i. n. s. e. n. s. u. s. q. u. i. p. o. t. e. s. t.
 h. o. m. i. n. u. m. e. x. n. a. s. u. a. n. u. r. v. s. a. l. e. p. e.
 p. u. n. g. u. a. v. o. l. u. p. t. a. t. i. s. e. x. c. e. s. s. u. s. p. n. a. t.
 p. t. i. s. e. n. e. c. e. s. s. a. r. i. e. h. y. n. o. n. i. d. e. a. t. a. n. t.
 e. x. p. e. t. i. t. u. r. a. n. t. e. x. b. i. n. o. i. l. l. i. s. q. u. i. b.
 h. u. m. a. n. i. t. u. r. m. e. d. i. c. i. n. a. p. e. r. t. e. s. t. q. u. i. b.
 i. p. s. i. s. e. x. c. e. s. s. u. s. p. u. n. g. u. a. t. u. r. v. i. d. e. a. t.
 h. y. d. i. n. d. o. l. e. r. v. o. l. u. p. t. a. t. i. s. e. x. n. a.
 s. u. a. q. u. i. b. u. s. c. u. q. u. a. p. o. t. e. s. t. e. s. t. e. q. u. e.
 n. o. p. o. t. e. s. t. C. o. m. m. o. d. i. e. x. p. e. t. i. t. u. r. i. l. l. i. a. n. t.
 p. u. n. t. q. u. i. a. e. x. p. p. o. s. i. t. u. a. n. t. v. e. n. i. s. h. o. m.
 n. o. e. x. t. e. n. d. i. t. u. r. n. o. e. x. n. a. s. u. a. p. m. o.
 d. i. n. a. d. h. o. m. i. n. u. m. i. l. l. i. u. s. p. r. i. o. r. i. d. i. l. i. g. e. n. t.*

vero multis dolorosum est ppter naturā. Semp em̄ laborat animal. vt naturales testant sermones: ⁊ videre: ⁊ audire dolorosum esse dictātes sed consueti sumus vt aiunt. Similiter in iuuenta q̄dem propter incrementū ceu vinolenti disponunt ⁊ iocunda res est iuuenta. Melancolici vero natura semp egent medicina. Nam corpus q̄dem abrodif: ⁊ in hoc cōtinue ppter cōplexionē: ac semp in vehementi appetitu existunt. Bellit aut voluptas: dolorē: ⁊ q̄ contraria: ⁊ q̄ contingēs: modo sit vehemens: ⁊ ob hoc intēperati ac mali fiunt. Que vero sine dolore sunt nō habent excessum. Sunt aut he ex his q̄ natura iocunda sunt ⁊ nō p accidēs. dico aut p accidēs illa: q̄ medent: Quia em̄ cōtingit mederi patiente sano agente aliqd ob hoc iocundū esse videt. natura aut iocunda q̄ faciunt opationes talis nature. nullū aut iocundū semp idē est. qz nō simplex est natura nostra sed inest qd aliud scdm qd corruptilia. Itaqz si qd aliud agat: hoc alteri nature aduersat. cum vero equat neqz molestum videt esse id: qd sit neqz iocundū. Nā si alicur⁹ natura simplex sit: semp idē actus iocundissimus erit. Quāobrē deus semp vna atqz simplici gaudet voluptate. Non em̄ motus duntaxat est operatio: s; ⁊ immobilitatis. ⁊ voluptas magis in quiete est q̄ in motu. Variatio autē res oim dulcissima scdm poetā: propter neq̄tiam quandā. vt. n. neqz homo facile variat: sic ⁊ natura varietatis est indigens. Nō. n. simplex: neqz equabilis. De continentia igit ⁊ incontinētia: ac de voluptate et dolore dictū est: ⁊ qd sit vnūquodqz ipsoꝝ ⁊ quō alio ipsoꝝ bona sunt alia mala. Reliquum est vt de amicicia dicamus.

de amicitia be. bala. magis
le q. tabula 7/

Incipit liber octavus ethicorum Aristotelis .tres habens tractatus: primus vero tractatus de amicitia quae inter pares est: et sex continet capitula. Caput primum. varius probat rationibus de amicitia hic tractandum esse. De hinc contrariis quibusdam reiectis: naturales dubitationes relinquendas: sed humanas que ad mores affectusque pertinent perseguendas esse demonstrat.

^{ut dicitur} ^{2a p. p.} Est hec consequens erit de amicitia tractare. Est enim virtus quedam: vel cum virtute. Tres insuper summi necessaria in vita. Sine amicitia enim nullus eligeret vivere licet cuncta possideret alia bona. Ita et locupletes: et in dignitate ac summa potentia constituti plurimum amicis indigere videntur. Quid enim prodesset talis prosperitas: si beneficij conferendi auferat facultas: quod maxime fit: commendatque in amicos, vel quo modo custodirent: servantesque sine amicis. Cum quanto plura illa sunt: tanto magis periculo subiacent. In paupertate que ac reliquis calamitatibus vicium putant in amicos esse refugium. et iuvenibus ad conpescendos errores. et senibus ad curam et observationem auxiliisque rerum: quae illis desunt: propter imbecillitatem. florentibus autem ad res preclaras duo sunt cunctes. Ita et in cognoscendo: et in agendo potentiores erunt. Naturaque interesse videtur ad id: quod genus est. Nec id in hominibus solum: verum etiam in animalibus: et eiusdem generis inter se: ac maxime hominibus. Ex quo fit: ut eos homines: qui erga ceteros benivoli sunt: laudibus conferamus. Inveniri licet in erroribus omnem hominem amicum et familiare homini esse. Videtur civitates que amicitiam continent. et legulatores magis circa illam studere: quam circa iustitiam. Concordia enim si quaedam videtur esse amicitiae. hinc autem maxime legulatores intendunt. Discordia vero ut rem inimicam expellunt. et animi si sunt nihil opus est iustitia. At si sunt iusti nihilominus eis opus est amicitia et

Sibi p. h. e. n. i. t. p. g. o. i. t. e. m.
 m. o. d. e. p. r. o. b. a. t. d. i. f. i. n. e. d. o. n. y.
 r. i. b. e. a. d. q. d. p. r. o. b. a. t. s. i. n. t. p. e.
 p. o. i. t. / i. n. 2. a. p. p. u. n. i. t. a. l. i. q. s.
 q. e. r. i. t. a. m. i. c. i. t. i. a. p. o. s. s. e. r. e.
 l. e. g. i. s.
 S. i. n. e. i. n. t. i. m. i. t. u. s. h. i. e. n. t. i. a.
 t. h. e. o. r. i. a. n. o. s. t. r. a. h. i. s. t. o. r. i. a. n. i. q.
 t. o. n. i. s. i. n. e. c. o. s. t. a. n. t. e. f. u. n. d. a.
 h. o. n. o. r. i. b. u. s. i. l. l. e. n. i. p. i. s. b. l. i. s.
 q. u. i. b. u. s. i. n. t. i. a. d. e. i. q. u. i. b. u. s.
 p. o. t. e. s. t. a. d. d. e. i. q. u. i. b. u. s.
 t. i. m. e. n. t. a. n. i. q. u. i. b. u. s.
 p. r. o. b. a. t. a. d. e. i. q. u. i. b. u. s.
 t. i. m. e. n. t. a. n. i. q. u. i. b. u. s.
 p. r. o. b. a. t. a. d. e. i. q. u. i. b. u. s.
 t. i. m. e. n. t. a. n. i. q. u. i. b. u. s.

Amicitia
est virtus
liberum

Amicitia est
virtus liberum
est virtus liberum

Amicitia est
virtus liberum
est virtus liberum

amicicie scdm accidens. Nō em̄ qua talis est amatus. hac amat: sed q̄
 afferunt hi q̄dez bonū aliquod: hi aut̄ voluptatē. Itaq̄ tales amicicie
 facilē dissoluunt nō in eodē permanētibus, nam si nō amplius iocundi
 aut vtilēs sint: amare desistunt. vtilitas vero nō permanet. sed alia ali
 as est. Cessante igit̄ eo: ppter quod amici erāt: cessat ⁊ amicicia: utpo
 te illis innita. videt̄ aut̄ h̄mōi amicicia maxime fieri i sensibus: nō. n. vo
 luptatē hi sequunt̄: sed cōmoditatē. Iuuenes q̄ ⁊ vigentes q̄cunq̄ vti
 litati student. Nec sane hi multū inuicē versant̄. ⁊ interdus iocundi nō
 sunt. Itaq̄ nec corū cōuersatione indigent: ex q̄bus nō prouenit vtili
 tas. Eatenus. n. iocundi sunt: q̄tenus spē aliquā habent boni. In his
 se hospitalitiā collocarunt. Adolescentiū vero amicicie voluptatis cau
 sa institute vident̄. nam amant scdm affectus ⁊ maxime id sequunt̄: qd̄
 voluptatē in presentia afferat. verū id simul cum etate mutat̄. Ex quo
 fit vt cito fiant amici. citoq̄ desistant. Nam simul cū voluptate amici
 cia mutat̄. At voluptatis celeris est mutatio. ⁊ ad mores prom sunt iu
 uenes. nam amatoria p̄ affectū ⁊ voluptatē plurimū sit. Itaq̄ amant
 ⁊ cito desistunt: sepe eadē die propositū mutant̄. Selectant̄ autē hij
 cōuersatione ⁊ vsu. Nam p̄ hunc modū amicicia fruunt̄. Perfecta ve
 ro est amicicia bonorū viroz ⁊ virtute similiū inter se. hi nāq̄ sibi bona
 siliter mutuo volunt: qua sunt boni. Sunt aut̄ boni p̄ seipsos. Qui ve
 ro amant amicos illoz causa: hi sūt maxime amici. Per seipsos em̄ sic
 se habēt: ⁊ nō per accidens. Permanet igit̄ talis amicicia: q̄diu sunt
 boni. vtus autē res permanens est. Et est vterq̄ simpliciter bonus: ⁊
 amico. Nam boni simpliciter: boni sunt: ⁊ inuicē vtilēs sunt. Eodem
 modo ⁊ iocundi. Boni em̄ iocūdi simpliciter: ⁊ inuicē. vnicuiq̄ em̄ vo

ut illis amicicia in sensibus inuenitur

voluptatis amicicia in adolescentibus

boni operis in amicitia sicut in opere

delectatio est gratia sicut in amicitia

boni illas sicut amicitia p̄ seipsos

boni simpliciter p̄ seipsos

qui sunt amici

ut illis

qui sunt in voluptate

hic amicicia non sequitur multum obicitur

in bonis amicicia

gratia in amicitia

voluptas

amicicia

quosdam

quod boni sunt

quod

quod

Capit. vi. perfectā aperiēs amicitia docet primū qui ad eam sint aptiores. nō senes atq; senes: s; iuuenes cito amicos fieri: quōis et illi benignoli mutuo sint. nō posse aliquē multis pfecte amicū esse. eos q̄ in potestate sūt/ diuitijs vti amicis. tādē epilogum facit.

M difficilibus aut et senibus minus fit amicitia: quāto difficiliōres sunt: et minus vsu ceterorū gaudent: hec em̄ maxie

vident amicitia continere: et facere: quia propter iuuenes q̄des cito amicitias contrahunt: at nō senes. **N**ō em̄ fiunt amici hīs: q̄bus nō delectant. Similiter nec hīs: q̄ sunt difficiles. Sed tales benignoli q̄des sunt inter se. **N**ā appetunt comoditates: et prompti ad vtilitatē. amici vero nō multū sunt. q̄ nō familiaritate: nec mutua cōuersatione gaudēt: q̄d

maxime videt amicitia facere. **P**luribus vero esse amicū scdm̄ p̄fatam amicitia nō dat: quēadmodū nec amare plures. et simul excessus q̄dem videt. hoc ad vnū fit. **A**dultos vero vni vehementer placere: nō facile est. **F**orte etiā nec bonū esse. **V**idet et experimentū accipere: et consuetudine fieri: quod sūme difficile est. **P**ropter vtilitatē et voluptatē multis placere q̄s potest. multi em̄ tales. et breuis obsequia tēporis.

Horū vero magis videt amicitia. que puenit ex voluptate: quādo eadē amobus fiunt: q̄d scz mutuo delectent: atq; cisidē rebus: quales sūt iuuenū amicitie. **M**agis em̄ in hīs ingenuitas est. **Q**ue vero propter vtilitatem negotiorū. **B**eati vero nō indigent vtilitate: sed iocunditate. volūt em̄ habere aliquos: quorū vsu delectent. **A**dolestiā vero paruo sustinēt tēpore. **C**ōtinuo aut nemo: ne bonū q̄dem tolleraret: si sibi molestū esset. **I**taq; amicos querūt iocundos. oportet aut et bonos hūmōi esse etiam ipsis. **N**ā sic illis assunt cuncta: que adesse debent amicis. Sed i dignitate constituti hoies bifaria vident amicitias esse vti. **Q**uidā em̄ i illis

ptas ad expe dnybris sū q̄ p̄fer
tūm q̄ dicitur amicitia est a p̄p̄
t in honesta nō p̄cedit p̄ ex p̄ ama
tis. s; p̄p̄de amari. ad q̄ p̄mitt
p̄ q̄m sūm q̄ p̄t ad q̄ h̄c d̄ d̄ amicit
tāc.

aridū ad p̄cipale p̄p̄fem̄ p̄b̄ d̄
sequit̄ sū q̄m q̄ p̄p̄.

Amicitia rep̄t̄ q̄ sūp̄ d̄ p̄p̄.

Amicitia honesta p̄cip̄t̄ ad aliq̄

logi d̄ senij
p̄p̄t̄ s̄ h̄ nō
d̄ p̄ amicitia

in vtilitate
alio p̄p̄am
vite

em̄ p̄ d̄ d̄

scdm̄ d̄

amicitia

vtiles sunt: q̄dā vero iocundi, vtrūq̄ vero vt iisdē sint: perraro contigit

Itā neq̄ iocundos per virtutē querūt: nec vtilēs ad honestatē. Sed iocundos q̄dem ad voluptatē expetunt. ^{raliba} Astutos vero ad negotia expetē-

da. hec aut̄ raro fiūt in eodē. Itā simul iocundū ⁊ vtilē diximus esse studiosum. ^{signo 6. 5. a. p. m.}

Sed ^{in xxi} superexcellenti nō fit talis amicus: nisi vtute ^{ut dicitur in amicitia p. m.} superineat: ^{Substantiu}

aliter vero nō adequat proportionē his: q̄ inferior est, nec frequēter consueuerūt tales existere. ^{quod tamen ex aliis in eodem} Sunt igit̄ he amicie de q̄bus dicim⁹ iparitate ^{in egypto}

Eadē em̄ fiunt ambobus, ⁊ inuicē volunt: vel alterū pro altero cōmutant: seu voluptatē pro vtilitate. ^{bono} Quod vero minus sūt he amicie: et

permanent: dictū est p̄us. videt̄ aut̄ propter similitudinē ⁊ dissimilitudinē eiusdē esse ac nō esse amicie. ^{bono} Itā per similitudinē eius videt̄ amicie: q̄

est sc̄dm vtutē. ^{bono} Itā ea q̄dem voluptatē continet, ista vero vtilitatem ^{bono}

hec aut̄ existunt ⁊ illi. verū stabilitate ⁊ securitate: q̄d he cito intereūt ^{bono}

alijsq̄ p̄multis differunt: nō videt̄ amicie propter illius similitudinē ^{bono}

Tractatus secū dus octauū libri ethicorū. sex cōtinēs capla. ^{bono}

Caplū p̄mum. ostendit aliā esse amicie/que in excellētia cōsistit: eiusq̄ varias esse species. ^{bono} Has q̄s conseruari docet: quū que cuiq̄s debentur/pro dignitate tribuuntur. ^{bono}

St et alia species amicie sc̄dm maioritatē: veluti patri ad ^{bono}

fil iū: ⁊ seniori ad iuniorē: viroq̄ ad vxorē/ ⁊ gubernatori oī ^{bono}

ad eū: q̄ gubernat. Sed differunt hec inter se. nā neq̄ eadē est patri ad ^{bono}

filios: ⁊ magistratibus ad subditos. Quinimo nec patri ad filiū: ⁊ filio ^{bono}

ad patrē neq̄ viro ad vxorē: et vxori ad virū. Alia em̄ cuiq̄s istorum ^{bono}

vtus et opus. alia etiā: propter que amant. Alie ergo dilectiōes ⁊ amicie. ^{bono}

Eadē igit̄ nō fiunt vtiq̄s ab altero: nec certe querit̄. Sed quotiēs ^{bono}

filij parentibus illa tribuunt: q̄ oportet: ⁊ parentes filijs: firma ⁊ equa ^{bono}

^{pro idcirco q̄d dicitur in q̄dā equalitate} St et alia species amicie sc̄dm maioritatē: veluti patri ad ^{bono}

fil iū: ⁊ seniori ad iuniorē: viroq̄s ad vxorē/ ⁊ gubernatori oī ^{bono}

ad eū: q̄ gubernat. Sed differunt hec inter se. nā neq̄ eadē est patri ad ^{bono}

filios: ⁊ magistratibus ad subditos. Quinimo nec patri ad filiū: ⁊ filio ^{bono}

ad patrē neq̄ viro ad vxorē: et vxori ad virū. Alia em̄ cuiq̄s istorum ^{bono}

vtus et opus. alia etiā: propter que amant. Alie ergo dilectiōes ⁊ amicie. ^{bono}

Eadē igit̄ nō fiunt vtiq̄s ab altero: nec certe querit̄. Sed quotiēs ^{bono}

filij parentibus illa tribuunt: q̄ oportet: ⁊ parentes filijs: firma ⁊ equa ^{bono}

*duo in similitudine si fuerit dabitur
ut q̄ est in similitudine si fuerit
dicitur qui sine merito est*

*Ita dicitur alij q̄d amicitia
inest in quibus amicitia
nō est eadē in p̄cedentibus
ab aliis p̄cedit*

Ita dicitur p̄cedentibus dicitur dicitur

analogia est dicitur sonus qd fit ex
pōditur et pōtionē dicitur

ex ipso non similiter

bilis est amicitia. Correspondentē vero in oībus: que scdm maioritatē sunt amicitie dilectionē esse oportet. Veluti meliorē magis diligere q̄ diligere: et utiliorē: et aliorū quēq; similiter. Quando. n. scdm dignitatē diligis: tunc fit quodāmodo equalitas: qd̄ potero amicitie videri esse. Non similiter equalē in amicitia et in iustitia se habere videt. Nam iniustis qd̄ p̄mū illud equalē est: qd̄ est dignitate. scdm vero illud: quod est quātitate. In amicitia vero: id. qd̄ est quātitate: p̄mo est loco: qd̄ vero dignitate: scdo. Patet aut si plurima distantia fiat virtutis: aut vitij. aut diuitiarū: aut alterius rei. Nō. n. amplius sunt amici. nec dignū id putant. Manifestū est id in dijs. qm̄ hi plurimū oībus bonis excellūt. Patet etiā in regibus. nō em̄ illos dignantur amicitia: q̄ valde sunt humiliores: neq; optimus et sapientissimus eos: q̄ nullus sunt precij. In his ergo nullus prefixus est terminus quo vsq; amici. Adulteris. n. ablati: adhuc manet amicitia. Quod si magnus sit excessus: seu deorū ad homines: nō amplius permanet. Unde dubitatur: an interdū nō optanda sint amicis maxima bona: puta vt dii fiat: qm̄ nō amplius essent amici: neq; simpliciter bona. Nam amici qd̄em bona. Quod si recte dictū est amicū amico bona cupere illius gratia manere oportet: qualiscūq; his est. vt hōi ergo maxima bona optabit. sed forte nō omnia. Nam sibi ipsi quisq; maxima bona cupit.

exemplum sapientissimus
in amicitia nō est hōi p̄mū
q̄ manet
cū nō ex op̄e nō nō p̄mū
hominū q̄ illa qua nō debent
calculatori hōi sicut dicitur magis
p̄ sit et nō nō q̄ nō q̄ nō
restituere nō p̄mū

de quod p̄mū p̄mū extendit am̄
in tempore et p̄mū qd̄ nō
optabit ergo amicitia magis q̄
frax hōi nō nō nō nō nō
illa illa nō nō nō nō
hōi d̄ q̄ optat hōi

Cap. ij. docet plerosq; magis amari / q̄ amare velle: et amari prestabilius esse q̄ honorari: quod illi propinquū est. Nilominus tñ amicitia magis in exhibendo q̄ suscipiendo amorē consistere. Amicitia ex contrariis ob utilitatē effici: sed contrarium per accidens appetere contrarium.

Idem pleriq; per ambitionē amari magis velle q̄ amare. Ex quo fit: vt multi adulatorē amēt. Inferior. n. amicus

adulatoris ap̄to. in quo dicitur q̄ p̄mū
q̄ hōi dicitur amari et p̄mū hōi
adulatoris q̄ nō sicut p̄mū hōi
ergo amicitia hōi q̄ amare
ad q̄ ostendit p̄mū adulatoris
in quo nō nō nō nō nō
et nō nō nō nō nō
hōi dicitur amari. et amare q̄ p̄mū
hōi amare et nō nō nō nō nō
rap

est adulator: vel fingit quod tale quiddam: et magis amare quam amari. Amari vero proxime videtur accedere ad honorationem. Quod sane plerique appetunt: nec honorem per se expetere videntur: sed per accidens. Gaudent enim multi: cum ab his qui in potestatibus constituti sunt / honorantur spe ducti: quod putant (si quod opus sit) ab illis impetraturos: ut igitur signo bonae affectionis: gaudent honore. Qui vero a bonis viris et scientibus appetunt honorari opinionem suam confirmare desiderant. Gaudent igitur quod boni sunt: credentes loquentium iudicio. Amari autem per seipsum gaudet. Quapropter videtur utriusque potius esse quam honorari: et amicitia per seipsum esse expetenda. videtur autem magis in exhibendo amorem: quam in recipiendo / consistere. Signum huius est quod matres amare gaudent. Quaedam enim filios dederunt tollendos: et amant scientes. amari vero non querunt: si utraque fieri nequeant. Sed satis illis videtur: si videant in prosperitate constitutos. Et amant illos ipse. licet illi non valeant matri: quam oportet: tribuere propter ignorantiam. Cum vero amicitia in amando magis consistat: et amantes amicos laudamus: amicorum virtus videtur esse amare. Itaque in quibus hoc ita fit: ut debet: hi firmi sunt amici. et horum amicitia est. per huncmodum quam inaequales maxime erunt amici. Nam equari possunt. et equalitas et similitudo amicitia. Stabiles enim per seipsos existentes et invicem amant: et neque indigent improborum: neque talia ministrant: sed (ut ita loquar) etiam prohibent. Nam bonorum est neque ipsos delinquere: neque amicos promittere sibi ministros esse: Mali vero firmitatem non habent. Neque enim sibi ipsis fides perseverant. et pro tempore sunt amici gaudentes mutua proutate. Sed qui sunt utiles et iocundi: magis durant. quoad .ii. afferant invicem voluptates aut utilitates. Ex contrariis vero maxime videtur fieri ea amicitia: quam est propter utilitatem. ut pauper diviti. et indoctus sapienti. Cuius .ii.

Tractatus secundus. Octavi

quos indiget: id exoptat: aliud pro alio affert. Ad hanc quos trahat et amatores et amatum: turpes et pulchrum. Quippe amatores interdum ridiculi videntur dignum putantes se amari: quemadmodum ipsi alios amant. Nam sicut dignos fortasse exigendum est ita amari. quod si non sunt tales: ridiculi. Fortiter vero neque appetunt contrarium contrariis pro se: se bene accidens. Desiderium autem medium est. Hoc, non bonum: puta sicco non fieri molle. Sed ad medium devenire: sicut et calido et aliis. Hec igitur relinquunt: quam alieniora sunt. **Capitulum III.** ostendit quomodo amicitia/ ut iustum/ in societate consistat: suntque societates omnes siles partibus societatis civilis: amicitia ipsas/ tales societates sequi.

quod amicitia est bonum et pro societate
tunc ab illis. et ea heri sunt digna dicitur
sicut etiam amicitia et pro societate
quod amicitia est pro societate

Uides enim (ut ab initio diximus) circa eadem et in eisdem esse amicitia et iustum. In omni enim societate videtur aliquid esse iustum et amicitia. Itaque et eos: qui sine nauigant. et eos: qui una militat/ amicos vocant. Eodemque modo in aliis societatibus quatenus coniciant: eatenus est amicitia. Nam et iustum: et puerbum amicorum conicia esse recte. In conione enim amicitia est. Sunt enim fratrum et sodalium conicia omnia. Ceteris vero diversa. et aliis plura: aliis pauciora. Nam et amicitiarum: alie plura. alie minus. Differunt etiam iusta. non enim eadem parentibus ad filios et fratrum ad fratres: nec sodalium et civibus. Eodem modo in alio amicitia. Alia igitur sunt et iusta ad singulos istorum. Et augmentum suscipit: ut magis ad amicos sunt. puta gratuum est sodali pecuniam auferre quam civi. Et non ferre operam fratri quam extraneo et pulsare patrem quam quemvis alium. Incrementum suscipit sicut videntur amicitiaque et iustum: utpote in eisdem existentia: et equaliter procedentia. Deo autem societate sileo partibus civilis esse videntur. Cogrediuntur enim in aliquam commoditate parentes aliquid eorum: quod ad vitam pertinet. Civilisque et societas commodi gratum arduum durareque videntur. Hec enim et legum latores coniectura sequuntur: et iustum esse

in illis i. officia predicta assistit

ergo quod est/ scilicet est ergo societatis bonum
et tamquam pro societate

et quomodo sunt dicitur
in amicitia

in illis i. officia

aiunt: quod cōiter proſit. Alie igit ſocietates particulare cōmodū appe-
 tunt. vt naute q̄dem nauigandi ad parandas diuitias: aut aliq̄d tale.
Militēs vero bellandi: aut pecunie: aut victorie: aut capiūde vrbis cu-
 pidi: eodē modo cōtribules et populares. Sunt et ſocietates quedā: q̄
 voluptatis gr̄a inſtitute vident̄. vt in his: q̄ thiaſontes et eranifſte vocā-
 tur. he nāq̄ ſacrificij et cetus cauſa fiūt. Dēs aut̄ h̄mōi ciuili videntur
 ſubefſe. Nō. n. p̄ſentē vtilitatē ciuiliſ querit: ſed ad totā vitā. Et q̄ ſa-
 cra faciunt: et illoꝝ cauſa cetus inſtituunt. Alijs honozē tribuunt: ⁊ ſi
 bijpſis req̄em cū voluptate parant. Vetuſta. n. ſacra et cetus poſt fru-
 ctuum p̄ceptionē ordinata vident̄: q̄ſi p̄ncipie quedā. plurimū. n. p̄ id tē-
 pus ocio indulgebant. Omnes igitur ſocietates partes ciuiliſ eſſe vi-
 dentur. Sequentur vero tales amicitie ſocietates h̄mōi.

Capi. iiii. tres rei publice ſpecies / totidēq̄ trāſgreſ-
 ſiones diſtinguit. docetq̄ regnū: cui contraria eſt tyrannus: ceteris pre-
 ſtare. Exoptimatū poteſtate ad paucoꝝ potentiā migrari: ſed ſenſu po-
 teſtatem peſſimā eſſe: cui contraria popularis poteſtas inter tranſgreſ-
 ſiones minimū prauitatis habet / ſicut tyrannus plurimū. Iſtarum ſpe-
 cierum ſilitudines in domibus accipi poſſe declarat.

Sministrandarū vō ciuitatū tres ſūt ſpēs. totidē etiā exceſ-
 ſus: et q̄ſi labes ipſarū. Sūt aut̄ he: regnū: et optimoꝝ ciui-
 um poteſtas. Tercia a cenſu cenſurā appellari cōuenit: quā pleriq̄ po-
 popularē vocāt. Iharū optima oīm eſt regni. Deterrima vero popularis.
Trāſgreſſio aut̄ regni tyrannus eſt. In vtraq̄. n. vn⁹ gubernat: ſ; plu-
 rimū inter ſe differūt. Tyrānus em̄ ppriū q̄rit cōmodus. Rex vō eoz: q̄
 ab eo regunt̄. Nō em̄ eſt rex: niſi p̄ ſe ſufficiat: et cunctis bonis excellat
At q̄ talis eſt: nullius indiget. Nō ergo hic querit vtilitates pprias: ſ;
 eozum qui ab eo reguntur. Qui vero nō eſt talis: potitus rerum vtiq̄

*Corruptores ſunt qui in eadē ſibi ſunt
 vtilis.
 thiaſos. gr̄e roſa eſt latine. thiaſos.
 qui dicitur dicitur / Epocſos. gr̄e
 ſymbolū eſt latine. hic eranifſte q̄
 dicitur ex eodē ſcripto ſeſtina dicitur*

*reg. gr̄e ſi oſta
 aſi. q̄ eſt cō. b. uſpa
 ep̄ſtola. quare t̄
 di. p̄. u. y. d. u. i. g.
 ſi qui ſunt cōhibent̄*

mel. g. p̄. u. b. l. i. a.

*Exoptimatū publice gubernatū
 ſunt dicitur auſtita p̄ticio
 te p̄. u. y. i. s. ſunt p̄. u. i. e. i.
 publice gubernatū. ſ. regnū.
 optimatū. ſ. cenſa potestatis*

*h. m. b. e. r. ſ. q̄. nō. p̄. a. r. t. a. a. n. o. p.
 t. i. n. g. p̄. u. i. p̄. a. r. t. ſ. r. e. g. i. s.*

*od h. f. o. r. e. c. o. r. n. e.
 p̄. u. b. l. i. ſ. a. g. i. n. o. ſ. i. b. i.
 p̄. p̄. u. i. t. q̄. n. i. r. e. g. i. s.
 i. t. e. r. e. g. i. s.*

*leſe huius generis dicitur. vñ dicitur
 dicitur qui h̄z opulentiā dicitur
 ſonaz / ſi ſubz opulentiā eſt qui nō
 eſt talis. p̄. u. i. e. ſ. d. i. p. t. e. r. i. p. u.
 l. i. n. g. n. o. d. i. c. i. t. ſ. q̄. p. x.*

o ij

Tractatus secundus. Octavi

esse q̄ rex. ^{p̄p̄t̄} ^{maliḡ tyrānis /} ^{yt̄or̄e /} ^{pl̄o.} Tyrānus huic vero cōtrarius est. p̄p̄iū cū sequitur cōmodū.

Et in hoc q̄ deterrima sit / patet. Nam pessimū optimo contrariū. Sit

aūt transgressio ex regno in tyrannidē. ^{q̄ d̄ ā ḡra /} Est. n. tyrānus prauitas regni.

Pravus aūt rex tyrannus efficit. Ex optimatibus aūt ad paucorū po-

tentia sit transgressio gubernatorū prauitate: q̄ rem. p. p̄ter dignitates

gubernant: et cuncta et plurima bonorū ad se trahunt: et magistratus

semp̄ eisdē: ad diuitias cōparandas plurimū intendentes. Ex quo fit:

vt pauci d̄ncur et mali pro bonis. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Ex his vero q̄ in sensu habent: ad

multitudinē sit transgressio. ^{diminutio ḡt̄ /} Sunt. n. he finitime. ^{p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ d̄m̄t̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Mā et cūsi multitu-

dinis esse volunt: et oēs in honore equales. ^{p̄p̄t̄} minime aūt prava est multi-

tudinis gubernatio, qz parū admodū transgredit̄ gubernādē ciuitatis

speciē. Abutant̄ igit̄ maxime p̄ huncmodū res. p. Mā sic paulatim et

faciline labunt̄. Earū similitudines et quasi exempla in domibus q̄ licet

intueri. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Mā patris ad filiū societas: regni instar habet. Patri em̄ cu-

ra est filiorū. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Hinc et homerus iouē patrē appellat. Paternum em̄ im-

perū vult esse regnū: ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} quanq̄ apud persas tyrannicū est. Quomā filijs

perinde vtunt̄ vt seruis. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Tyrannica vō est d̄ni ad seruos. Agere em̄ in

illa d̄ni utilitas. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Hec ergo recta videt̄. Persica vero erronea. Nam di-

uersorum diuersa imperia. Viri aūt ⁊ vxoris societas ei speciei similis

videtur: qua optimates gubernant. Pro dignitate. n. vir presidet: et i

his: q̄ virū decent: q̄ v̄cro vxori cōgruunt. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Hec illi tribuit. qz si omnibus

rebus velit d̄nari vir: ad eam speciē transgredit̄: que est paucorū poten-

tia. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Propter dignitatē. n. sibi arrogat: et nō qua melius est: interdū q̄

vxoris ipse president q̄ si rerū pot̄ ite. ^{q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /} Mō igit̄ per vtutem prestant: s; p

diuitias et potentiam: quemadmodum cum pauci rem publicā obtinēt

no expho in p̄p̄t̄. ois m̄m̄a f̄t̄
d̄ ḡra in q̄p̄t̄ //

sc̄nt̄ q̄ oēs q̄ri n̄ m̄m̄a ḡt̄it̄m̄
d̄z̄ q̄ p̄p̄t̄ n̄m̄. eq̄b̄s ā volū /

p̄p̄t̄ ad filijs regni est d̄p̄t̄ /

d̄p̄t̄ ad p̄p̄t̄ si p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /

q̄ d̄ p̄p̄t̄ p̄p̄t̄ /

Fratrū vero societates ei similis videt: que est in cēsu positorū, Pa-
 res. n. sunt: nisi inquantū etatibus differunt. Itaq; si plurimū etatib;
 distēt: nō amplius fraterna amicitia. Adultitudinis vero gubernatio
 maxime in hys domibus conspicit: que sunt sine dño. Ibi nāq; oēs ex
 equo. Et in q̄bus imbecillis est p̄nceps: et unicuiq; licentia.

Cap. v. cō distinguit species amicitie scđm iustū ad
 species rei publice: et pariter amicitie exiguitatē ad irā gressiones/secū
 dum iusti defectū: concludēs in tyranni de perparū esse et amicitie/7 iu
 sti: in populari aut potestate per multum.

M vnaq; specie rerū publicarū amicitia videt: inquantū et
 iustū. ^{plē} Regū ad eos: q̄ ab eis regūnt in maioutate beneficij
 Prodest. n. illis: si qdē bonus existens eā habet curā: vt q̄ ab eo regūnt
 q̄ optime habeant: vt pastor ouū. Unde et homerus pastore populorū
 vocant agamenonē. Talis est paterna. ^{est p̄t̄e carit̄e} Differt aut magnitudine bene
 ficiozū. ^{est p̄t̄e carit̄e} Cū essendi causa permaxima videat: nutriendiq; et erudiēdi. 7
 pro genitoribus hec tribuunt. Natura em̄ imperiū obtinet pater filio-
 rum: et p̄genitores descendētū: et rex eoz: q̄ in regno sūt. Sunt aut in
 maioutate amicitie iste. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Itaq; honorant genitores. Et iustū igif i his
 nō illud idē: s; scđm dignitatē. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Itā sic 7 amicitia. Et viri ad vxorē eadē
 amicitia et in ea spē: que est optimatū. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Itā scđm vtutē: et meliori plus
 boni: et congruēs singulis: sic aut et iustū. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Fratrū vero amicitia sodali
 tiē similis videt. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Paes. n. coetanei. Tales vero affectibus et amori-
 bus siles sunt: vt plurimū. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} Similis est huic: et illa: q̄ est scđm sensum.
 Paes. n. ciues esse volūt: et inter se mites. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} In parte vero dñari et ex
 equo sic igif et amicitia. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} In transgressionibus aut quēadmodū 7 iustū
 sic et amicitia exigua est: ac minime in ea: q̄ determinata est. ^{q̄ sūt maxime in honore nō nisi maxime dicitur} In tyran

*ex dno / supra q̄ codz nō f̄ bar /
 q̄t̄imo in iustitia sicut in arg
 rina /*

*in gre. cū pan
 p̄t̄e carit̄e / filij / alyo populo nō ab ip̄o /
 p̄t̄e carit̄e /*

*optima ad h̄os dicitur singla et in
 h̄os /*

Tractatus secundus. Octavi

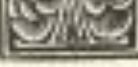
inde vero nihil est amicicie: aut parū. In q̄bus. n. nulla est societas im
peranti et parenti nec amicicia est. neq̄. n. iustum. sed quale artifici ad
organū: et aīe ad corpus. et dñō ad serū. Inuant em̄ hec ab hīs: q̄ b⁹
vtunt: amicicia vero nō est ad inaiata neq̄ iustū sed neq̄ ad equū vī bo
uem: neq̄ ad serū: qua seruus est. Nihil. n. cōe est nā seruus aiatum
est organū. Organū vero inaiatus seruus. Qua igit̄ seruus: nō est ad
illū amicicia: sed qua homo. Videf. n. esse q̄ddā iustū cuiq̄ hōi ad oēm
cū quo societas esse potest legis pactionis. Est amicicia igit̄ inquantū

homo. In parū vero in tyrannide amicicie: et iustū. In optinatis

plurimū. Multarū em̄ rerū societas est hīs: q̄ pares sunt.

Lapi. vj. p̄cipue de cognatorū propinquorūq̄z ami
cis persequitur. Prīmū consanguineā sodaliciāq̄ a ceteris ciuū amici
cijs se ponens: consanguineā multiplicē esse sed oēm ex paterna pende
re confirmat. Infert iuterim parentes amare natos seipos: sed matres
magis. fraternā q̄ dilectionē explicat/addens de ceteris propinqs. po
stremo coniugū amiciciā scdm naturam esse ostendit: in qua et utilitas
et voluptas: inter unctiam v̄tus inest.

¶ In societate igit̄ oīs amicicia est (vt diximus) Distinguet v
trū aliq̄s consanguineā et sodalitiā. Ciuiles vero et contri
butes et cōnautice et h̄mōi sociabiles vident̄ magis. Veluti. n. p cōuen
tionē quandā esse vident̄. Inter has q̄s collocet hospitalitiā. Consan
guinea aut̄ varia: videf. totaq̄z a paterna pendere. Parentes. n. amat̄
guatos: quasi suū q̄ddam existentes. Inati vero parentes vt ab illis
q̄d existentes. Adagis aut̄ sciunt genitores: q̄ ex ipsis: q̄ genita: qz ab
his. Et magis cōiungit̄ ida quo illi q̄d genitū est q̄ id: q̄d gignit̄ ei qui
fecit. Id. n. quod ex ipso: proximū est ei a quo. vt dens et crines et quod
uis ei: quod cōtinet. Illorū vero nullia quo: vel minus. Adagnitudine
q̄ temporis. Nā hi statim genitores amant. Illi vero post tēpus: seu

diu. quoniam p̄b̄. sp̄. q̄. foz. h̄. d̄. n̄. i. t̄. m̄. i. d̄. b̄. n̄. i. q̄. n̄.

manusq̄. p̄. p̄. m̄. in. ex. d̄. p̄. h̄. m̄. q̄. n̄.

oppor. f̄. d̄. i. t̄. c̄. t̄. q̄. s̄. a. n. g. u. i. n. e. a. q̄. d̄.

h̄. m̄. l̄. m̄. c̄. i. t̄. q̄. n̄. o. p̄. n̄. i. s. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i.

p̄. p̄. d̄. i. t̄. c̄. t̄. q̄. s̄. a. n. g. u. i. n. e. a. q̄. d̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄. q̄. n̄. i. c̄.

genitorum scientiam vel sensum percipiunt. Ex his etiam pateret: cur matres
 ament magis. ^{et cognos.} Patres enim gnatos amant ut seipsum. ^{in filij} Qui enim ex ipsis
 sunt: veluti alteri ipsi sunt separati. ^{partibz} Nati vero parentes: ut ab illis or
 ti. Fratres vero se mutuo amant. Quonia ab eisdem nati sunt. ^{conjugio} Idem
 tas enim ad illos idem inuicem facit. Itaque aiunt eundem sanguinem: candel
 stirpem: et talia quedam. Sunt igitur quidammodo idem: licet diuisi. ^{et in se ipse capere quosdam dicitur} Adagnum
 preterea est ad amicitiam educatio: et etas. ^{diligent} Equales enim equaliter: et fami
 liares sodales. Quapropter fraterna amicitia sodalicia similis est. ^{fabrius} Ne
 potes vero et alij cognati ex istis coniunguntur. quonia ab eisdem sunt. Sunt
 autem alij magis coniuncti: alij minus: ut proximi vel remoti sunt a stirpe
 Est autem ad parentes amicitia gnatis et hominibus ad deos ut ad optimos
 et maiore prestantes. ^{maxima} Ad maxima enim hi beneficia contulerunt. Cum es
 sendi et educandi causa sint: gnatosque erudiendi. Talis autem amicitia vo
 luptatem et utilitatem magis continet quam extraneorum: quanto in ipsis vita so
 ciabilior. Est autem in fraterna quemadmodum in sodalitia: et magis in hu
 manis et penitus filibus: quanto coniunctiores genere existentes se mu
 tuo diligunt: et quanto magis moribus similes sunt: quam ex eisdem orti: ac ea
 dem educatione disciplinaque instituti: et temporis comprobatio plurima at
 que firmissima. ^{in analogia et gradu suo} Eodem modo in ceteris cognatis sunt ea: que amicitiam faci
 unt. Viri autem et uxori amicitia videtur secundum naturam existere. homo enim na
 tura est coniugale magis quam civile: quanto prius ac magis necessarium est do
 mus: quam ciuitas. et procreatio filiorum communibus. Alijs igitur in tantum
 societas est. homines autem non solum procreationis causa coeunt: sed eorum quo
 que gratia: que pertinent ad vitam. ^{in se ipse et ab alijs} confestim enim distinguunt opera. et alia sunt
 viri: alia mulieris. Sufficiunt igitur inuicem proprias res in com
 ponentes.

Solus pater est qui stirpem magis amat suam

nam qd sensus no
sensu cognos
sensu hinc

quidam qd plures
quidam qd unus
quidam qd alij
iam. se ipse

que hic dicitur est amicitia
ne vni soli veritate per
pater non amicitia habet
pater et magis sunt significan
que sunt latine in partem
explant na pater et illa vna
qui sunt pater et pater
amicitia qui sunt pater

et ex his est qd
illa qui ex
est no pater

operari amicitia sanguineorum
ad extraneos. pater illa qd plures
ad uxorem na amicitia qd magis
ipse est nate super na pater
hanc dicitur pater et pater
et magis in ceteris pater et pater
sunt pater et pater

pater dicitur: videtur amicitia hinc
exoria nate et pater qd plures

ex his pater et pater dicitur
pater et pater dicitur
pater et pater dicitur
pater et pater dicitur
pater et pater dicitur

Quare et utilitas et voluptas in hac amicitia versari videt. Erit etiā
per v̄tutē si boni sunt. Est em̄ v̄triusq; v̄tus. et gaudebunt v̄tq; simili

Filij vero nexus q̄dam esse vident. Itaq; hi: q̄ sine liberis sunt: facili⁹
dissolunt. Filij em̄ ambobus cōe sunt bonū. Continet aut̄ societates.

Quemadmodū vero se habere debet vir erga vxorē. et oīno amicus er-
ga amicū: nihil aliū d̄ videt querendū: nisi quō iustū. nō. n. videt idē iu-
stum amico ad amicū: neq; extraneū ad familiarē et condiscipulum.

Tractatus tercius octauī libri ethicoꝝ. dno cōtinēs
capla. Caplm̄ p̄mū. repetens quid in cuiusq; generis amicitia siue
p̄ pares/ siue p̄ impares conseruanda sit necessariū: explicat in amicis q̄
ob v̄tutē/ voluptatē ve fiunt quereles firme nō fieri: sed in ea q̄ ob v̄tile
est/ q̄ scz amici se nō tot quot indigent assequi putāt: itaq; tales dissol-
uendas esse/ sponte reddendo q̄tum acceptū est. sunt deinde eius q̄ su-
cepit v̄tilitate metiendū esse beneficiū: quāq; in amicitia ob v̄tutem ele-
ctio conferentis similis est iuēture.

Quam ergo triplex sit amicitia. Et ab initio dictum est: et in
alia sunt amici pares. In alia sc̄dm̄ excellentiā. Nā et sifi-
ter boni fiunt amici: et melior peiori. Eodē modo et iocundi: et propter
v̄tilitatē adequātes cōmoditatib;: et differētes: pares q̄dē sc̄dm̄ pari-
tatē oportet in amore et in ceteris adquire: impares vero sc̄dm̄ rōem
excellentijs concedere. Fiunt igit̄ inuersiones ⁊ querele in ea amicitia
que est v̄tilitatis gratia cōtracta: vel sola vel maxime. et merito q̄dem.

Nam q̄ per v̄tutē amici sunt: benefacere mutuo properant. hoc. n. v̄tu-
tis est et amicitie. ad hec aut̄ certat in tendentibus nulle existunt que-
rele: neq; iure. Nā aduersus amantē et beneficia conferentē nemo con-
querit: sed si sit gratus: beneficijs respondet. Qui vero in dando et be-
neficia conferendo exsuperat: cū assequatur: quod cupit: nō succensibit
amico. nā vterq; bonū appetit. Nec etiā nimium in hijs: que p̄pter vo-

hic s̄ vero in tractatu d̄ ethicoꝝ libri
sup̄bia regū exhibent. acq;

q̄ gratia in eqli amicitia sunt q̄dē.

exclusio sup̄bia

luptatē, cū simul ambobus id proueniat: qđ optabant. si qđdem mutua
 cōuersatione gaudēt. Estē m̄ ridiculū esset: si qđs quenq̄ incusaret: qđ si
 b̄i iocūdus nō sit: cū liceat illo nō vti. At illa: q̄ propter vtilitatē est: q̄
 relis subiacet. cū em̄ se mutuo pro vtilitate vtant: semp plus querunt:
 et minus q̄ decet: se habere existimant: et querunt: qđ nō tāta reportēt
 quāta deberēt pro sua dignitate. Amici vero nō sufficiunt ad tā multa
 conferenda. Videt̄ aut̄ vt duplex est instū: aliud sine scripto: aliud legi-
 bus: sic ⁊ ea amicitia: que est ppter vtilitatē: partim mo ralis esse: par-
 tim legitima. Sūnt aut̄ incusationes tunc maxime: cū nō p eandē cō-
 mutant: et dissoluunt. Estē m̄ legitima in di ctis partim oīno fozenis
 de manu in manū: partim liberalior ad rēpus: sed p pactionē qđ p quo
 Est aut̄ in hac manifestū quod debeat: nec ambiguū: sed amicabile ha-
 bet dilationē. Quapropter q̄busdā horū nō sunt iudicia: sed putāt opor-
 tere contētos esse: q̄ scđm fidē contraxerūt. Moralis vero nō est in di-
 ctis: sed vt amico donat: vel qđ aliud facit: dignū putat: vt ipse tantus
 vel plus ab illo cōsequat: quasi nō donauerit: sed cōmodauerit. Nec si-
 militer cōmutans et dissoluēs incusat. idqz ex eo accidit: qđ vel oēs: vel
 magna pars volunt qđdem honesta: sed anteponūt vtilia. honestum est
 benefacere nulla spe recipiendi. vtile vero bene accipere. Si q̄ pōt red-
 denda sunt: que accipit scđm dignitatē: idqz sponte agendū. Inuitum
 aut̄ amicū nō faciendū: quasi errauerit in pncipio: et beneficiū accepe-
 rit: a quo nō oportebat. Nō em̄ ab amico: nec ob hoc ipm id agente. vt
 igit̄ in dictis beneficio accepto: dissoluendū est: et quasi cōuenerit/ red-
 dere: si poterit. si nō poterit: nō esse agendū. Itaqz reddendū est: si ha-
 beat facultatē. Consideranduz est ab initio: a quo qđs accepit: et cuius

legitima amicitia est
p pcedia vtilit
ta ⁊ leges

si illa impudens est

tempo suo qđ qđm amicitia
si amicitia vtili

inter qđm
nō p pcedit

veritas solidabilis

si p pcedit vtili
nō libitale vtili

inter qđm
sunt vtilit

omnis in d. felicitate

voluntate simpliciter aut p pcedit
d. qđm voluntate p pcedit

recipit beneficiū

et si nō p pcedit
p pcedit vtili

qđ p pcedit d. qđm vtili

si illis in quibus
p pcedit vtili
vtili

qđ nec vtili dignū existimaret si nō poterit

gratia. vt sic vel suscipiat: vel nō. Habet autē dubitationē vtrū accipiē-
 tis vtilitate mctri debeat beneficiū, et iuxta illā rependi: an iuxta illū
 q̄ contulit. q̄ cū capiunt attenuātes q̄dem illa talia se recipere dicūt q̄
 parua erant hīs q̄ cōtulerunt. et licebat ab alijs accipere. Illi vero vi
 ceuerfa. Maxima eoz que penes se erant et q̄ ab alijs conseq̄ nō pote-
 rant. et in periculis et hūoi necessitatibus. An igit̄ cū vtilitatis causa
 sit amicitia: eius q̄ accipit vtilitas mensura est. hic cū est: q̄ indiget et
 satis est: vt tantundē ferat. Tantū igit̄ fuit beneficiū: quantū iste acce-
 pit vtilitatis. et reddendū est igit̄ tantū: q̄tū ipse accepit: aut plus. Id
 em̄ honestius est. In ea vero q̄ per v̄tutē: inculpationes nō sūt mēsurā
 aut videt̄ conferētis electio, v̄tutis em̄ et moris in electione vis est.

Capi. ij. prenarrās quales in amicitijs impariū in-
 culpationes fieri solent docet ad has cōseruandas pro dignitate vni amī
 corū plus honoris/alteri plus lucri tribuendū esse, inferi nō licere filio
 patri em̄ abdicare: sed pater filium.

Afferunt autē in his amicitijs q̄ sunt scdm̄ excellentiā. vter-
 q̄. n. dignū putat: vt ipse plus habeat. quādo autē id fit: dis-
 soluitur amicitia. Nam q̄ melior est: putat oportere vt ipse plus habe-
 at. Bono em̄ plus esse tribuendū. Eodē modo et vtilior. Eum. ii. qui
 inutilius sit equū habere nō censet. famulatū q̄dem esse: nō amicitia: si
 nō pro dignitate operū erunt illa: que sunt in amicitia. Putāt cū quē
 admodū in pecuniarū societate plus capiunt hīs: q̄ plura contulerunt.
 sic oportere in amicitia. Inops vero ⁊ imbecillis contra. Amici esse bo-
 ni subucnire egentibus. Nam qd̄ prodest inq̄unt studioso vel potenti
 esse amīcū: si nihil sim cōsecuturus. Videt̄ autē vterq̄ recte putare: et
 oportere vtriq̄ plus tribuere ex amicitia: sed nō ex eadē re. Sed excellē

propter subiecta

videtur apud

*o qualis in amicitia iniqua stultitia
 quipiamonia et cognationes.*

et

omni

*quomodo putat se dignum
 ut plus habeat*

inutilius

et equalis

diminuit

ti plus honoris: inopi vero plus cōmodi, v̄tutis cū et beneficij p̄miū
 est honor. Indigentie vero auxiliū est lucrū. Sic autē se id habere et in
 rebus publicis patet. Nō honorant: q̄ nihil boni ciuitati facit. Publi
 ca em̄ tribuunt ei: q̄ publice benefecit. honor autē publicum qd̄ est. Nō
 em̄ est ex re. p. simul lucrū et honorē suscipe. Nā in oibus minus se ha
 bere sustinet nemo. Qui ergo in pecunijs minus reportat: ei honorem
 tribuunt: et munera q̄ nō capit: ei pecunias. Quod em̄ fit scdm̄ digni
 tatē: equat. ⁊ seruat amicitia: vt dictū est. sic igit̄ et illis q̄ impares sūt
 cōuersandū est. Et ei q̄ ad pecunias vtilitatē facit. aut ad v̄tutē honor
 tribuendus est: reddendo id qd̄ potest. Nā amicitia possibilitatē requirit
 nō scdm̄ extimationē: neq̄ est in oibus: vt in honoribus deoz ⁊ paren
 tum. Nullus. n. pro dignitate vnq̄ tribuere potest: sed q̄ pro facultate
 id agit bonus esse videt. qua p̄pter videt vtq̄ nō licere filio patres
 abdicare: sed patri filiū. Debitū em̄ reddendū est: s; q̄ nihil fecit dignuz
 rebus fecit. Itaq; semp̄ est debitor. q̄bus autē debet: potestas est dimi
 tendi et patri igit̄. Simul autē fortasse nullus videbitur destitisse: nisi
 excellenti prauitate. Nam et sine naturali amicitia humanū est auxili
 um nō negare. huic autē fugiendum est: aut nō studendum prauo auxi
 lium ferre. Nam bene accipere multi volunt. facere autē fugiunt vt in
 utile. De his igitur hactenus dictum sit.

Incipit liber nonus ethicorum Aristotelis. qui de
 amicitia questiones perscrutat: tres habens tractatus. Et iste p̄mus
 tractatus septē habet capla. Caplin p̄mum. repetens in oibus ami
 cicijs comparationē rōmū equare ac conseruare amicitia: discuit hāc
 questionē vtrius sit est imationē ip̄am facere: eius ne qui dicat/ an eius
 qui prior accepit: cuiusq; eius potius esse q̄ prior accepit: idq; secūdu
 iudiciū quod habebat anteq̄ acciperet.

*Unq̄ p̄mū dicitur filiu n̄ excedi:
 q̄ v̄tutē feli*

*Itaq; ut nō q̄ p̄p̄at h̄m̄ v̄tū
 de rō. dignū et v̄tū angul.*

^{habet} quibusdam satis est illud. ^{roeme} ^{quidam est laborati} Merces autem viro. Sed quae pecunias acceperunt
 prius: ac deinde nihil eorum: quae promiserant/efficiunt propter magnitudinem
 promissorum: merito aduersus eos querere sunt. Non enim adimplent promissa.
 hoc fortasse facere compellunt sophiste, quoniam nemo dat pecunias pro hijs
 que sciunt. hijs ergo pro quibus rebus pecunias acceperunt: eas res non
 adimplentes: merito culpant. Sed in quibus non fit conuersio operis: qui
 propter seipsum exhibent: sine querela sunt. talis est enim illa: quae per virtutes
 fit/amicitia. Remuneratio faciendae est secundum electionem. haec enim amici at
 que virtutis. Eodem modo videtur faciendus philosophiae praecipitoribus. non enim
 numeris ea res estimat. nec pretium aequales reperit: sed forte satis est. quem
 admodum erga deos et erga parentes: quantum quis potest/exhibere. Non tali autem
 existente datione: sed in aliquo: maxime forte oportet redditionem fieri: quae ut
 deus esse utriusque secundum dignitatem. Quod si id conuenire non potest: non solum est
 necessarium: sed etiam iustum videbitur eum: quae praecipit/statuere. Quantum enim
 hic utilitatis suscepit: vel pro quanto voluptatem suscipisset: tantam hijs: qui
 contulit ab eo consequere estimationem. Nam et in rebus venalibus sic fieri
 constat. Et quibusdam in locis sunt leges: voluntariorum contractuum: iudicia
 non esse. quasi conueniat cuius fidem secutus quis sit: cum eo ita agere: ut
 ab initio contraxit. Cui enim promissum est: hunc videtur iustius pretium statuere:
 quantum eum: qui promisit. Pluraque enim non aequae estimant: quae habent: et quae volunt
 accipere. Sua enim quae scilicet: et quae dat: plura estimat. Sed tamen repetitio fit in
 hijs: quantum statuunt hijs: quae acceperunt. Oportet forsitan non tantum facere
 quanti videretur possidenti: sed quanti faciebat priusquam possideret.

Capitulum ii. alias quasdam dubitationes tollit: sint ne patri omnia tribuenda: an aico potius: an studio subministrandum: benefactori

(sim. forte fit apud
 est alios pariteris qui propter
 quibusdam imi legibus a iustitia
 et fidei gratia tantum a ope gratia
 non in de horis deus. legem infra
 et dicitur a latina lingua. quod
 a hebraica dicitur. per deum expeditur
 oia equitatem/ et illa est que
 vult debere factis est. et quod de
 per opulenti habitum qui hinc dicitur

q. q. accipit p. n. p. h. i.

re. leg. p.

voluntate

ne aequalis possidet

Tractatus primus. Noni

an sodali potius dandū. Finitq; debitū simpliciter esse reddendū: si vero datio honestate/aut necessitate excedat: ad hec declinandum esse: ne vniuersis (ue patri qdem) cuncta reddenda: sed singulis sua.

^{si fiboz ppario in amicitia}
^{q; b; sequitur datus} ^{soli.}
Sed habent istā dubitationē: veluti vtrū oporteat oia patri tribuere: et in oibus parere illi: an i morbis qdē medico cre-

^{ut bono quino d' amicitia}
dendū est: et ducē eligendū rei militaris pitissimū. ^{allia q.} siliter amico magis: an studioso inferuendū. et benefactori magis tribuendū: an amico dan-
^{binū parte}
dum: si vtriq; nō possit. An vero talia oia determinare nō facile. ^{partibus} Abul-
tas em ac varias habent differentias: et magnitudie et prauitate: et ho-
nesto et necessario. Sed q nō oia eidē tribuenda sint/nō est obscurum.

Et reddendū beneficiū vt plurimū magis est q amico conferendū: seu mutuū magis cui debeat/ reddendu m est: q amico dandum. Sed for-
te id nō semper. Ut ecce: redemptus a predombus. Utrum eum q re-
demit. Viceversa redimere ipse debet: quicumq; his sibi: vel etiam nō
capto repetenti reddere: vel patrē redimere. Et igitur dictum est: vni-
^{in plurimo} uersaliter debitum est reddendū. q si datio supercedat: honestate vel ne-
^{q; p' amicitia} ^{restituere d' bini}
cessitate: ad illa declinandū est. Interdū, n. nō est equū beneficiū retri-
^{no p' b' q; equitatem restituere}
buere. vt si q's studioso sciēs benefecerit: ipse aut cui remuneratio sit fa-
cienda: malus existimat ab eo: q accepit. Neq; eū mutuanti interdū
viceversa mutuandū est. Nā ille qdez certa spe ductus: se suū cū velit/
pssecuturū: mutuauit bono viro: hic aut nō sperat a malo conseq posse.

^{q; p' prodigum est} ^{habeo de restituere} ^{dignitate restituere} ^{q; p' amicitia}
Siue igit reuera sic est: nō par est existimatio: siue nō ē ita: s; putat: in-
^{h'oz} ^{invenit q' h'oz}
digne facere nō videbit. Et igit sepius iā diximus: sermones q circa af-
fectus et actus versantur: determinationes habent silem his rebus: de
qbus sunt. Quod igitur nō eadez oibus sint tribuenda: neq; parti oia
quemadmodū nec Joui sacra dantur oia/manifestuz est. Lū vero alia

*ppom' subituro Circa d'oz. & hanc
p'mā d'oz' subiens uliq; tulu'
latiq; apud d'oz'one in p' effitio q
cū agin d' libe p'allone. & h' d'oz'
apite p' d' amicitia in q'li. q' in quibz
amici amicitia d' hanc. faboz*

p' d' d' p'oz' p'oz' q' h'oz. 7. p' p'.

*in plurimo. h' d'oz' q' p'oz' v'oz' p'oz'
caso in q' magis tulu' amicitia q' obferat*

2. p' p'.
q' h'oz d'oz'. C' soluz dubiu'

p' p' d'oz'

*h'oz q' h'oz
antiqui d'oz' p'oz'
n'oz'oz' n'oz'oz' h'oz' d'oz'
qui talis est. oia birtima
d'oz'*

parentibus ⁊ fratrib⁹: et amicis: ⁊ hijs: q̄ beneficii nos fuere: singulis videlicet propria ⁊ cōuenientia tribuenda sunt, sic et facere vident. Itā ad nuptias q̄dē vocant cognatos. His em̄ ^{ad p̄tinet m̄pti} cōe est genus. Itaq̄ ⁊ act⁹ q̄ circa genus versant. In funeribus q̄ maxime oim̄ putant cognatos

ad hanc in 7° q̄ in 8° dicitur

adeffe oportere propter hoc idem. Videri q̄ potest parētib⁹ maxime alimenta esse ministranda: quasi id debeat: ⁊ cū causa essendi sint: honestius esse illis circa alimenta subuenire: q̄ nobisipsis. ⁊ honores illis quemadmodū dijs impendere. nō tñ oibus parentibus. Itō. ii. idē honor patri ⁊ matri. neq̄ idē sapiētis et impatoris: s; paternus ⁊ maternus: ⁊ seniori oī scdm̄ etatē tribuēdus: assurgēdo et inclinādo: ⁊ hmōi.

ad d. 93 hanc theo. nost. ex smā angust. q̄ sibi ten. d. p̄d. p̄m̄o alimda. ⁊ honore.

honore sūdal. honor d. 93. dicitur libere sine p̄p̄. f. dicitur

ad sodales aut ⁊ fratres fidutiā: ⁊ oim̄ rerū societate. Cognatis vero ⁊ gentilibus ⁊ ciuib⁹: ⁊ reliq̄s oibus semp̄ conandū est debitum tribuere: ac discernere qd cuiq̄ cōueniat scdm̄ dignitatē: ⁊ vsum. Sed de cognatis facile est iudicium. De extraneis vero difficilius. nō tamē ob id desistendū est: sed vt fieri potest: ita determinandum.

honor d. honore seniori

honor d. alijs

Capi. iij. aliā excutiens questionez: diffinit ad eos qui comodati/iocunditati ue amplius esse nequeunt/amiciciaz dissolui posse: atqz oino ad eū q̄ e studio so fit malus: nec tñ statim nisi q̄s incurabilis sit prauitatis. Disceptat inde inter nimum differentes amicie vsum perire. Atqz olim amicorum/nec nimis peruersorum cōsuetudinis memoriam habenda esse.

GEt aut̄ ambiguitas circa dissoluēdas amicias: vel nō cum hijs: q̄ nō pmanēt. vtrū cū hijs: q̄ vtilitatis aut voluptatis causa erāt amici: qñ hec ampli⁹ nō afferunt: nihil dissoluaf. Illoz. ii. erāt aici: q̄b⁹ deficiētib⁹: merito amare desistūt. Incusādus aut̄ est his q̄ cū ob vtilitatē aut voluptatē aicus sit: ob mores se amare simlat: qd aut̄ ab initio dixim⁹ multe p̄tentiōes existūt in aicis: cū nō quemadmo-

honor ⁊ d. dubitaz

ref. ad p̄m̄o d. d. d. d.

213

dum putant: ita sunt amici. *Lū* igit̃ q̃s seip̃m decipit: credēs p̃pter mo-
 ras amari nihil tale ipso agente: seip̃m accusare debet. Si ṽo alteri⁹ si-
 mulatione decipit: iustū est eū accusare: q̃ simulabat. ⁊ magis q̃ eos:
 q̃ nūmos falsificant, q̃nto circa nobiliozē rē est adhibita fraus. *Quod*
 si amicū q̃s suscepit: vt bonū. fuit aut̃ malus: ⁊ id appareat: vtrū am-
 plius sit amādus: vel id q̃dē nō est possibile. Si q̃dem nō oē amabile est:
 s̃z bonū. Nec amandus malus amicus. *Nā* malos amare nō cōuenit:
 neq̃ silem esse malis. *Victū* est aut̃ silem sili amicum esse. An ergo sta-
 tum dissoluēda est amicitia: vel nō cū oibus: sed cū illis: q̃ sunt incurabi-
 les p̃pter prauitatē: *Nā* qui corrigi possunt: eis magis ferendū est au-
 xiliū in moribus: q̃ in diuitijs. quāto id honestius: ⁊ amicitie magis p̃-
 priū. videt̃ aut̃ his: q̃ dissolueret: nihil absurdū facere. *Nō* em̃ tali ami-
 cus erat. *Alienatū* igit̃ cū seruare nō possit/dimittit. Sin vero hic per-
 manet q̃dem. hic aut̃ melior fiat: ac multum a ṽtute transcendat: an vt
 amico vti debet: vel nō cōuenit. In magna sane distantia maxie fit ma-
 nifestū: seu i amicitijs pueroz. *Nam* si alter p̃manet mēte puer. Alter
 in virū euadat optimū: quō essent amici. *Lū* neq̃ delectent̃ eisdem re-
 bus: neq̃ eisdez gaudeant ⁊ doleant. *Nō* em̃ circa seip̃os hec existent
 eis. Sine istis vero nō erat esse amicos. viuere em̃ simul: nō est possibi-
 le. *Diximus* vero de his: an igit̃ nō alienus sed habendū est circa illuz
 q̃ si nunq̃ fuisset amicus: cum oportet preterite familiaritatis memori-
 am seruare. ⁊ quemadmodū amicis potius q̃ extraneis putamus gra-
 tificandū sit hijs: q̃ fuerant amici: aliqd̃ tribuendum est propter prece-
 dētem amicitiam quando nō propter excessum prauitatis fit dissolutio.
Capit. iiii. dispectat ṽndenā ea que ad amicos atti-

nent perfecta sunt: ostendēs ex his q̄ ad se ip̄m q̄sqz facit/ora esse. Sūtqz beneficia/benivolētia/cōcordia: q̄ mōstrat bonis inesse/et erga se/et ceteros pravis vō nequā: licet videant. *Exhortat ad fugiendā prauitatē*

Hababilia q̄dē ad amicos: et q̄bus amicitia diffinitur ex hijs: q̄ circa seip̄m q̄s facit: p̄cessisse videntur. *Idosuerūt em̄ amicū esse illū: q̄ vult bona: et facit: vel ea: q̄ videntur bona: illius causa.* Vel eū: q̄ vult esse: et viuere amicū: illius gr̄a. *Et accidit matribus erga filios.* *Et: hijs amici: q̄ nō sunt infensi.* *Ibi vero eū: q̄ familiari vsu verset et eadē optet: et q̄ vna gaudeat: atqz doleat.* *Maxime aut̄ hoc et i matribus contingit.* *Ihorz vero aliquo et amicitia diffiniunt.* *Seco erga se ip̄m vnūquodqz horz bono viro existit.* *Reliqs vero scōs q̄ tales existimant esse.* *Vides. n. vt dictū est: mensura vniciusqz v̄tus: et studiosus esse.* *Ihic em̄ sibi ipsi consentaneus est: et eadē cupit secundū totum animum.* *Et vult ergo sibi bona: et apparentia: et agit.* *Boni est. n. bono studere ipsius causa.* *Intellectui em̄ gratia: qd vnusquisqz esse videt.* *Viuerē vult: et seip̄m seruare: ac maxime illud: p̄ qd sapit.* *Bonus. n. est studioso esse.* *Vnusquisqz aut̄ vult sibi bona.* *Factus aut̄ aliq̄ nemo experit cuncta habere illud: qd sit.* *habet. n. et nunc dicit bonū aliud: quicqd tandē id esset.* *Vides aut̄ q̄sqz esse id: qd intelligit vel maxime.* *Talis vero secū esse vult.* *Libenter em̄ id agit.* *nam et p̄teritorz recordatio iocunda est: et futuroz spes optima.* *hec vera pariunt voluptatem.* *Et contēplationibus mēte habūdat.* *Et vna secū maxime dōlet: et letat.* *Semp em̄ est idē iocundū et molestū: nec alias aliud.* *Sine cū penitudine est: vt ita dicā.* *Ad seip̄m igit̄ singula horz existere bonum et humanū.* *Ad amicū vero ita se habere: vt ad seip̄m.* *Est. n. amicus alter ipse.* *Et amicitia horz q̄ddā esse videt.* *Et amici: q̄bz hec existūt.*

*p̄m q̄ s. q̄m q̄sqz bonū
in q̄s h̄ic bonū h̄ic q̄
m̄ q̄m q̄m q̄m q̄m q̄m q̄m
lenia: bonū p̄studia: et bonū
dia*

*vna mētra studiosus p̄m
h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic
h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic h̄ic*

Virū aut ad seipm sit amicitia: vel nō: relinquat ad p̄sens. Videbitur
 utiqz esse amicitia. Est duo vel plura ex predictis: 7 qz excellentia amo-
 ris illi filis est: que est erga seipm. Sed vident̄ predicta multis existere
 Quis sint pravi. An ergo: qua placent sibiipsis: et existimant se bonos
 viros: ea participes sunt horz: Nam eoz: q̄ sunt nimū pravi et scelesti
 hec existunt nemini: q̄netiā nec vident̄. Fere aut̄ nec pravis. Nam diffi-
 dent secū ipsi et alia cupiunt: alia nolunt: seu incōtinentes: q̄ hys: q̄ si
 bi bona vident̄: voluptaria anteponūt: cū sint damnosa. Alij rursus p-
 pter secordiā et pigritiā illa: q̄ optima sibi putant: agere omittūt. Qui
 vero multa ac graua cōmiserunt: et ppter improbitatē odio habent̄: vi-
 tam fugiunt: et seipos int̄erimūt. Queruntqz improbi alios: cū q̄bus
 versent̄. Seipos vero fugiunt. Nā in mentē venit multoz et nephari-
 orum et alia h̄mōi: si secū ipsi sint: facere cupiūt: sed si cū alijs sint/obli-
 uiscunt. Cūqz nihil habeant: quod amari mereat: nullo amore erga se
 ipsos efficiunt̄. Neqz igif̄ secū ipsi congaudent: neqz condolēt. Est. n.
 in seditione eoz animus. Cū interdū propter improbitatem doleat: si q̄
 busdā se abstineat. Interdū vero letat̄. Et modo huc: modo illuc rapi-
 atur: q̄ si nō potest vna dolere: et letari: at certe paulo post dolet: q̄ le-
 tatus fuerit: nec eas voluptates vellet accepisse. Nam penitudine im-
 probi abundant. Nō videt̄ improbus nec erga se q̄dem ipm amef̄ ha-
 bere. propterea qz nihil est in illis: qd̄ amabile sit. q̄ si ita se habere val-
 de est miserū: fugienda improbitas est: et amittendū ad probitatē. Ibi
 em̄ et erga seipm amanter habebit: et alijs amicus esse poterit.
Cap. v. diffinit̄ beniuolentiā nec amicitia nec ama-
 tionē esse: sed p̄cipiū amicitie: atqz diurnā factā et ad consuetudinē
 accedentē amicitiam per translationē dici posse: nō eas que ob vtile vel

et de seipm
 quōdā p̄ h̄mōi ad v̄s p̄s̄m est.
 et nō est cū alijs q̄ op̄ia p̄st̄
 labor̄ esse et h̄mōi
 v̄s̄m

iocundum: sed ob virtutem aliquam iurur.

Benivolentia vero amicitie sibi est: non tamen amicitia. Nam be-
 nivolentia etiam erga ignotos: et latens: amicitia vero non: ut
 prius diximus. Sed neque amor est. Nam non habet intentionem neque deside-
 rium. At amorem ista sequuntur. Et amor ex consuetudine fit. Beniuele-
 tia vero repente: quod evenit circa pugiles. Nam benivoli fiunt illis: et
 cum illis una volunt: tamen nihil pro illis facerent. At non diximus: repete fi-
 unt benivoli. Et leviter curant. Unde igitur principium esse amicitie: quod
 admodum et amoris ea voluptas: quae fit per aspectum. Aspectui enim non indi-
 gens nemo amat: sed quod aspectu gaudet: nihilo magis amat: sed quando ab-
 sentes desiderat: et presentiam affectat. Sic igitur et amicos esse non datur
 nisi benivoli fuerint: sed benivoli quidem nihilo magis amant: verum bo-
 na solum volunt illis: quibus benivoli sunt. Sed pro illis nullum susciperent
 negocium. Itaque per translationem diceret quod illam initium esse amicitie: iue-
 terata vero et in consuetudine precedentem fieri amicitiam. Nam illas: quae pro-
 pter utilitatem: neque illam quae propter voluptatem. Nam non in his: fit beniuo-
 lentia. Nam quod beneficium accepit: pro hoc benivolentiam retribuit iuste fa-
 ciens. Qui vero vult aliquam prosperitatem habere spe alicuius commodi
 ab illo consequendi: non videtur erga illum esse benivolus: sed magis erga seipsum
 ut etiam nec amicus: si illum observet propter quandam utilitatem. Dico autem
 benivolentia fit ex virtute et probitate: quando quis honestus aut fortis:
 aut aliquid tale appareat: ut de pugilibus diximus.

Capitulum vi. disputat concordiam non esse opinionem ean-
 dem: sed civilem quandam videri amicitiam circa commoda ad vitam pertinen-
 tia: quae magna sunt concordibusque adesse possint. Talesque in bonis existe-
 re: non praevalis: nisi parvo forte tempore.

Concordia quæ amabile videtur. Quapropter non est cooperatio
 hæc enim et ignorantibus existere potest. Nec quæ eiusdem senten-
 tie sunt: concordantes dicimus: seu eos: quæ de celestibus idem sentiunt. Non
 enim pertinet ad amicitiam talis consentio. Verum civitates concordantes esse di-
 ximus: quando circa publicas utilitates idem volunt: et eligunt atque agunt
 ea: que publice decreta sunt. In rebus igitur agendis concordant. Et ea-
 rum in his: que sunt in magnitudine: et quæ possunt utriusque existere: aut om-
 nibus. Veluti civitates: quando omnibus videtur magistratus eligendos esse
 aut civitatem invidiam esse cum lacedæmoniis: aut magistratum gerere py-
 thacum: quando et ipse volebat. Cum vero uterque idem vult: ut quæ in senecis
 conditione habent: non est enim concordantes esse: idem sentire utrumque: quicquid
 tandem id fit. Sed id: quod est in ipso. Seu cum populus et boni viri opti-
 mates gerere rem. p. volunt. Sic. n. omnibus fit id: quod optabant. Videtur
 autem concordia civilis amicitia: ut dicitur. Nam circa comoda versatur: et
 circa ea: quæ pertinent ad vitam. ^{plu} Est vero talis concordia in bonis viris.
 Hi. n. et secum ipsi concordant: et inter se in eisdem (ut ita dicam) existentes.
 Tali vero stabiles sunt voluptates: nec in alterutrum fluunt: quemad-
 modum Euripus. Voluntas illa: quæ iusta sunt et utilia. Publice hæc illi
 expetunt. Improbi vero concordantes esse non possunt nisi perparum. Quæ
 admodum nec amici plus habere cupientes in his: quæ sunt utilia. minus
 autem in laboribus et oneribus. Quisquis quibus sibi velit ista habere: proximos
 perscrutat: et prohibet: quibus neglectis: res. p. evertitur. Contingit ergo
 illis discordibus esse mutuo sese urgentibus: et iusta facere recusantibus.
**Cap. vij. de beneficentia agit: disceptans cur ma-
 gis beneficii eos ament quibus contulerunt/ quam hi quæ acceperunt ipsos do-**

possit fieri et videri in quibus
 videtur quæ concordia

non est concordia de bonis quæ septimus
 in de fluit et iustitia

natores: inducitq; id fieri q; (sicut artifices) magis propriū amāt opus: gaudētq; honestē fecisse: quod honestū in beneficio est diuturnum. q; amare quod eos sequitur q; circa actū excellunt sile est actioni: q; beneficium cōferre difficile est: quodq; beneficij magis sciunt q; se; rōe donēt.

Si beneficia contulere vident: magis diligere eos: q; colata sunt: q; illi: q; acceperunt eos: q; facere: et q; si absurdum vita sit eius ratio queritur. Plerisq; illa videtur causa: q; hi q; dem debent. Illis vero debetur. Ut igitur mutuo: qui pecuniam debent: cupiunt nō extare illos: q; bus debent: q; bus vero debetur: hi de salute debitorū solliciti sunt: sic q; bñficia cōtulerunt: volunt extare illos: i quoa beneficij fuere. Ut sic grates consequant. Illia vero nulla est cura reddendi. Epytharimus forte inquiet: hec ipsos dicere ex malo contemplatos. Sed videt id humanū. Ingrati em̄ q; plurimi sunt. Et magis bene suscipere: q; benefacere appetunt. Sed naturalior illa causa est. Ne filis illi q; dem: que de mutuantib; dicit. Nō em̄ est dilectio circa illos: sed voluntas salutis grā consequēdi. Sed q; beneficia cōtulerunt: amāt: et eligunt eos: q; acceperunt: etsi. in nulla re vtilis sunt: neq; i posteruz futuri. Quod et in artificibus euenit. Dēs. n. magis amant proprium opus: q; ab opere: si ipm̄ aiatum esset: ipsi amarent. Ac maxime id fortasse in poetis cōtingit. Ibi. n. plusq; diligūt poemata sua: et quasi filios amore complectunt. Tale q;ddam videt eoz: q; beneficia contulere. quod. n. bene accipit: opus est ipsoz: ad igit amant magis q; opus auctorem. Huius aut causa est: q; esse cunctis expectabile est atq; amabile. Sumus aut actu. Viuendo. n. et operando. Actu igit auctor opia quodāmodo est. Opus itaq; amat: qm̄ et esse. id autē est naturale: qd em̄ est potentia: id actu opus ostendit. Preterea contulisse beneficium

*Actus et beneficium. q; quāda
q; quāda - quā illi qui huius
in pl; amant sui beneficij.
q; q;*

*potest fieri q; p̄ idem inueni
Exposita nam est plar q; illos
instaurabit /*

Tractatus secundus, Noni

pulchrū est. Itaqz in eo gaudet is: qui contulit. Suscepisse vero nō est pulchrū in agendo: sed vtile. Hoc aut minus iocundū est: minusqz amabile. Iocunda vero est p̄sentis q̄dem operatio. Futuri aut spes. Facti vero memoria. iocundissimū autē simul ⁊ amabile: quod est in actu. illi igit: q̄ fecit: p̄manet opus. Nam honestas diuturna est. At illi: q̄ accepit utilitas transit: ⁊ memoria honestoz iocunda. Utilū vero nō nimis: vel minus. Expectatio aut contra videt̄ habere. Et amare q̄dem actioni sile est. Amari vero passioni. Qui igit superant in re agenda: eos seq̄tur ⁊ amare ⁊ amabilia. Preterea que cū labore fiunt: ea magis diligunt oēs. Leu diuitias hi: q̄ lucrati sunt magis: q̄ hi: q̄ acceperunt. At videt̄ bene suscipe q̄dē esse absqz labore. Bñfacere aut labori osū. Ob hoc ⁊ matres filios magis amat. Nā laboriosior est partus: et magis sciūt esse suos. Hoc ⁊ hijs: q̄ beneficiū cōtulerūt/euenire videt̄.

Tractatus secundus noni libri ethicoꝝ. duo cōtinet capla. Caplu p̄mū. perscrutat̄ vtrū oporteat maxime amare seipm̄ an potius aliū: disputans p̄mū in vtrāqz partē describēdū esse sui amatoꝝ docet. Deinde sinit hoiem sui amatoꝝ scdm̄ corpus iuste vitupari at scdm̄ aīm se maxie amare licere. Atqz hic magis sui amatoꝝ est dicens. quū quodāmodo q̄sqz sua sit mēs: cui qd̄ optimū est expetenti probus oīno obtemperare debet. Adstratqz interim quatenus illi gratia amicorum/patrieqz complura sint agenda.

Et aut̄ questio: vtrū q̄s seipm̄ amare debet maxime: an aliū quendā. increpant em̄: q̄ seipfos maxime amant. Et q̄si turpe sit amatoꝝ sui appellant: Videt̄ impiobus sui causa facere oia Et quanto improbius sit tanto magis. Incusant ergo ipm̄: q̄ nihil ab se agat. Bonus aut vir propter honestatē. Et quāto melior: tanto magis propter honestatē ⁊ amici gratia. Sua vero negligit. Ab h̄mōi verbis opera discordant nō inmerito. Aiunt maxime oportere amare euz: q̄

maxime sit amicus. Ille vero est maxime amicus: qui maxime vult bona alicui illius gratia: etsi nullus sciat. Hec sunt maxime sibi ad seipsum. Et reliqua agit omnia: quibus diffinitur amicus. Dicitur est autem: quod ab ipso cuncta amabilia et ad alios extendit. His quoque proverbia omnia consentiunt. Veluti via aia. Et amicorum omnia esse communia. Et equalitas amicitia. Et genu cruri proximū. Hec autem omnia ad seipsum maxime existunt. Maxime enim sibiipsum quisque amicus est. Et seipsum igitur maxime amare oportet. Tribuitur autem merito: quibus oportet credere: cum utriusque habeant suasionem. Forte igitur hominum sermones distinguendi sunt: ac determinandi quatenus continent veritatem. Si ergo distinguemus quemadmodum amatorum sui utriusque accipiunt: forte erit id manifestum. Alii igitur in reprehensione ducunt: sui amatores illos vocant: qui sibiipsis plus tribuunt in pecunijs et honoribus et voluptatibus. Hec enim complures affectant: atque illis ut optimis omnino studio incumbunt. Quapropter in certamine illa veniunt. Qui igitur in illis plus habere pergunt: cupiditatibus et affectibus: et ei parti aie: que ratione caret: omnino inserviunt. Tales autem sunt quamplurimi. Itaque appellatio orta est ab eo: quod frequenter fit et est malum. Iuste igitur tales culpantur. Quod vero sibiipsis talia tribuentes amatores sui consueverunt vulgo appellari manifestum est. Nam si quis studeat semper recta facere ipse maxime omnino: aut modesta: aut alia quecumque a virtute proficiunt: et semper honestum pro se magis usurpet: nemo hunc culpabit: neque vituperabit. At videbitur his magis sui amator. Quia pulcherrima ac maxima bona sibiipsum tribuit. Et inservit principalissima sui. Et in omnibus illi acquiescit. Et autem civitas principalissimum maxime videtur esse: et ceteri omnes conveniunt. sic et homo et amator sui maxime profecto est: qui illud amat: illique

Tractatus   secundus.   Honi

inferuit. Et cōtinens porro et incōtinens dicitur incōtinendo mentē: vel nō cōtinendo: quasi hoc sit vnusquisq̃. Ac egisse videntur ipsi voluntarie que cū rōe maxime. Quod igitur hoc maxime est vnusquisq̃: et quod bonus vir maxime hoc amat: nō est obscurū. Quapropter amator sui maxime in alia specie esset quā in illa est: que reprehenditur. Tantūq̃ differt: quantum differt viuere scōm rōem: vel scōm perturbationē: et cupere quod honestum sit: vel quod videtur prodesse. Eos igitur: qui circa preclaras res egregie student: omnes recipiunt: et laudant. Quibus vero ad honestates et ad res preclaras tendentibus: cōiter quidem omnibus utique aderunt ea: quae oportuna sunt. Singulariter autem unicuique maxima bona. Si quidem virtus talis est. Quare bonū quidem oportet sui esse amatorem. Nam et sibi proderit agendo honesta: ac alijs utilitates afferret. At malū nō oportet. Nam nocet et sibi: et proximis prauas sequendo cupiditates. Improbos igitur dissident illa: que agere oportet: et que agit. At bonus quae oportet: haec agit. Omnis enim mens eligit optimū sibi. Bonus autem menti pareat. Verum est autem illud de studioso: et amicorum gratia ipsam multū facere: et si opus sit: pro patria mortē obire. Abisciet enim. et pecunias et honores: et omnia: pro quibus homines inter se cōcertant: ut honestatē assequatur. Adagisq̃ volet breui tempore letari vehementer: quā longo leuiter: et honeste vitam agere per vnū annū: quā multis annis ut cuique contingat. Ac rem vnā honestā et magnā: quā multas et paruas. Obeuntibus autem mortē id forte cucurrit. Eligunt profecto rem magnā et preclarā sibi. Et pecunias utique obiscient: in quo plura capient amici. Aderunt enim amico quidem pecunie: sibi autem honestas. Adaius vero bonum sibi ipsi attribuit. Et circa honores et magistratus eodem modo. Hec enim omnia amico concedet. Nam

id sibi honestum: et laudabile. Adhuc itaque videtur studiosus esse oibus preferens honestatem. Quinetiam in rebus agendis quandoque amicum preferri sibi. Eritque pulchrius: quam si ipsemet agat: amico causam agendi fuisse. In cunctis igitur laudabilibus studiosus videtur sibi ipsi plus honesti tribuere. Sic igitur conuenit ipsum amatorem esse sui: ut dictum est. Sed ut vulgo dicitur: non licet.

Cap. ij. huius questionis. indigeat ne felix amicis aduersus ante disputatis: fuit primum moraliter: felicem amicis agere non vtilibus: sed studiosis propter operationem exercitationemque virtutis/ atque iocunditatem honestam. Deinde naturaliter considerans ostendit studioso viro studiosum amicum expectabilem esse natura: eo quod vivere hominis quod natura bonum est sentire est vel intelligere, quod felix amico qui est alter ipse: inesse cognoscit conuiuendo illi: et verba menteque commutando.

^{felix} **Q**uabitatur etiam: utrum beatus indigeat amicis: vel non. ^{re. cit.} **N**ihil amicis opus esse autem beatis: et sufficientibus sibi ipsis. Adesse enim sibi bona: cumque sibi sufficiant: nullo propterea indigere. Amicum vero quasi alterum se ea afferre: quam pro seipsum non potest. Itaque cum deus sibi habundanter dederit: quod opus est amicis. Sed videtur absurdum: cum beato omnia tribuantur: amicos non tribuere: quod maxime videtur et externorum bonorum. Sive amici est benefacere potius: quam suscipere: et est boni viri et virtutis alios iuuare: et honestius est benefacere amicis quam aliis: indigebit studiosus: quibus bene facere possit. Unde illa oritur questio: utrum in rebus prosperis: vel aduersis magis opus sit amicis: utpote indigentibus auxilio: quam aduersis preuenientibus: et in prosperitate constitutis: quibus conferre beneficia possint. Sed est fortasse absurdum: eum qui solus sit/ beatum dicere. **N**emo enim eligeret cuncta bona possidere secundum seipsum. **N**am civile est homo: et cum alijs vivere natum. ^{q. mai. dicitur} **B**eato certe hoc existit. nam habet bona nature. ^B **H**abet autem: quod cum amicis ^{file. sup. p. tract. 2. cap. 4.}

et bonis viris potius viuere uolet: quam cum extraneis ac quibuscumque. Beato igitur opus est amicis. Quid: ergo dicunt primi: uel quatenus ueritatem loquuntur: an quod multitudo eos putat amicos: quod utiles sint. His autem beatus nequaquam indiget. Cum ipsi affunt bona. Nec certe his: quod propter iocunditatem sunt amici: uel admodum parum. Cum, enim, iocunda sit: nihil indiget externa uoluptate. Non indigens autem talibus amicis: non uidetur amicis indigere. At id non est uerum. Nam dictum est ab initio: quod felicitas est operatio quedam. Operatio uero fit (ut patet) at non existit: quasi quedam possessio, quam si feliciter esse. In uiuendo est et operando. Boni autem operatio et per seipsum studiosa est et iocunda: ut ab initio diximus. Est autem et proprium delectabilem. Contemplari autem proximos ualemus magis quam nos ipsos: et illorum actus quam nostros. Actus uero studiosorum quod amici sunt iocundi sunt bonis. utriusque, enim, habent ea: quod sunt iocunda natura, beatus profecto talibus amicis indigebit. Si quod de contemplari eligit actus iocundos et prosperos. Tales autem sunt actus boni uiri amici. Cessent uero oportere iocunde uiuere beatum, at in solitudine molesta est uita. Non, enim, facile secundum seipsum continuo operari. Cum alijs uero et ad alios facile. Erit igitur operatio magis continua: et iocunda existens per seipsum: quod oportet beato adesse. Studiosus, enim, quod studiosus est / actibus gaudet: quod a uirtutibus proficiscuntur, quod uero a uicio eos grauiter fert: quemadmodum musicus eleganti cantu letatur. Absurdo autem offenditur, et est sane uirtutis exercitatio quodam peruersari cum bonis: ut theologus inquit. Naturalis autem consideratio apparet studiosum animam ei: quod studiosus fit / uasa esse expectandum: nam dictum est: quod natura bonum studioso per seipsum bonum est et iocundum uiuere autem diffiniunt animabus quod de potentia sensus, hominibus uero sensus uel intellectus. Potentia uero ad operationem refertur. Sed principale in operatione est.

Vides autē viuere p̄ncipaliter esse sentire: vel itelligere. viuere autē p̄ se
 ip̄m bonū ⁊ iocūdū. Determinatū ei determinatū v̄o boni nature. q̄s autē
 nature bonū ē: id ⁊ bono viro. quap̄opt̄ vides oib⁹ esse iocūdū. nec v̄o
 accipe oportet prauā vitā: neq̄ corruptā: neq̄ i dolorib⁹ positā. nā ea
 ideterminata est: vt ⁊ illa: q̄ sibi insūt. Sed i seq̄ntib⁹ circa dolores erit
 manifest⁹. q̄ si idē viuere ⁊ bonū ⁊ iocūdū: cōstat ⁊ ex eo. qz oēs illud
 appetūt: ⁊ maxie boni viri atq̄ beati. His .n. maxie vita expetēda ē. ⁊
 hoz beatissima vita. vidēs autē q̄ videt: sētit. ⁊ audiēs: q̄ audit: ⁊ am-
 bulās: q̄ ambulat. ⁊ i alijs silit̄ ē aliqd̄ id: q̄s sētimur: qz opamur: sē-
 timus v̄o: qz sentim⁹ ⁊ itelligim⁹: qz itelligim⁹: hoc autē q̄s sentim⁹: aut
 itelligim⁹: qz sum⁹. Nā tale erat aut sētire: aut itelligere. Sētire autē
 se viuere p̄ seip̄m iocūdū est: nā natura bonū est vita. Sētire v̄o q̄ sibi
 bonū affit iocūdū ē. Expetēdū est aut viuere: ⁊ maxie bonis: qz eē illis
 bonū est: ⁊ iocūdū. Sētiētes ei bonū p̄ seip̄z letant̄: vt aut studiosus er-
 ga seip̄m habz: ita erga amicū: nā aicus ē alter ip̄e vt igif esse se iocūdū
 est cuiq̄: sic ⁊ aicū: aut p̄pe. Esse aut erat expetēdū prop̄ sensū sui bo-
 ni existētis: talis v̄o sēsus p̄ seip̄z iocūdus est. Cōsentire igif oportet ⁊
 aicū: qz sit. hoc aut i vsu ⁊ societate v̄hoz ⁊ volūtatis. nā sic dicūt hoies
 sil̄ viuere: nō quēadmodū i pecudib⁹: si sil̄ pascat̄. Ergo si brō expetēdū
 est viuere p̄ seip̄m bonū natura existēs ⁊ iocūdū: aici aut primuz est: et
 aicus certe expetēdoz eēt: q̄s autē est sibi expetēdū: id oportet illi existe-
 re: v̄l hec deficiēs erit: idigebit igif: q̄s felix futurus sit / studiosus aicis.

Tractatus tercius noni libri ethicorū. tria cōtinens
 capla. ¶ Caplm̄ p̄mū finit questionē: sint ne q̄ plurimi faciendi amici
 ostenditq̄ in amicis vtilium ac iocundorū nō esse querendā copiā imo
 nec in amicitia ob v̄tute possibile videri: nisi ciuilit̄.

*Est an plurimi nobis sint
parati amici*

Tractatus   tercius.   Noni

M igitur plurimi nobis parati sunt amici: vel quemadmodum
in hospitalitate eleganter dicitur: neque multos habendos esse ho-
spites: neque sine hospitibus esse. Sic et in amicitia nec sine amicis esse oportet:
neque rursus multitudinem amicorum excessivam habere. His porro: qui
utilitati studet: nimis videtur id dictum convenire. Nam multis viceversa in
servire laboriosum est, neque illis ad hoc agendum vita sufficeret, multi utique
illa: que ad vitam pertinet: valde molestant: atque impedimento sunt ad bene vi-
vendum. Non ergo opus est illis. Ad voluptatem que sufficiunt pauci: quemad-
modum in epulis id: quod gratiam habet. Studiosus vero utrumque pluribus habere oportet:
an est aliquid terminus multitudinis amicorum: quemadmodum civitatis. Ne-
que enim ex decem hominibus civitas constitui potest, neque ex decem centenis milibus
amplius civitas foret. quantum vero: non est forte unum aliquid: sed totum id: quod est me-
dium quorundam terminatorum. Et amicorum igitur est terminata multitudo. Et for-
tasse cum pluribus que vivere potest, hoc, ut principium amicorum videtur esse: quia autem
non potest que se impartiri multis: et una cum illis vivere non est absurdum.
preterea illos oportet esse amicos: que debeant omnes sibi quotidiano usu versari.
hoc autem difficile est in multitudine. Difficile, enim, ut multi una letentur et doleant.
Accidat, enim, oportet: ut sibi alter doleat: alter letetur. Forsitan igitur bene est
non querere plurimos amicos: sed quot ad vitam sufficiunt, videtur, enim, fieri non
posse: ut multis vehementer que sit amicus. Itaque nec plures amare. Ex-
cessus enim quidam vult esse amicitie, hic autem ad unum est, et vehementer. Igitur
ad paucos. Sic autem videtur et in rebus se habere. Non sunt, enim, amici plures scilicet so-
dalicia, et que famose sunt: in duobus dicuntur. Qui vero multos parat amicos: et
omnibus familiariter se prebet: nullus videtur amicus: nisi civiliter: his quos vocant
placetes: civiliter est igitur multis esse amicum: etiam si non sit placet, sed vere bonus

*Contra nihil horum non facit ali-
tate que non tam multum
non potest esse amicus que non
non est illud*

*est in rebus in amicitia non in
quod letetur non in rebus
non in rebus*

*ut dicitur in amicitia non in
non in rebus*

San

*plures
et bonas in vita
opinionem affabem
horum*

*et bonum
igitur*

et in

et in

et in

et in

et in rebus bonis amicitia

et humanus vir. Per virtutē autē et propter seipfos nō est ad plures. Bene igitur agi putandū est: si vel pauci tales reperiantur.

Cap. ij. an magis sit opus amicis in prospera fortuna aut in aduersa. Placetq; in vtraq; amicis opus esse in aduersitate quōdem propter lenamē odoris ac consolationē: licet horū p̄sentia in mixta interim videat luctibus. in prosperitate vero propter voluptatē ex p̄sentia in omni actu et delectatione cogitationis q̄ bonis vtriusq; letant. Bene de p̄cipit qualiter in vtraq; fortuna cū amicis agendū sit.

Sed vtrū in reb; aduersis magis opus est amico: an in prosperis. In vtriusq; em̄ querunt. nā et q̄ in aduersis sunt: indigent auxilio: et q̄ in prosperis: indigent hijs: q̄ simul viuant: et q̄bus be-

nefici esse possunt. volunt. n. bñfacere. *Ar. n. magis necessariū est in aduersis. quia propter vtilitē indiget. honestius vō in prosperis. quia propter bonos et hūanos q̄runt. nā his bñfacere: et cū his viuere magis expetendū*

Est. n. assistētia amicoꝝ iocūda in prosperis: et aduersis. nā et releuant afflicti aicis cōdolētib;. Itaq; dubitaret fortasse aliq̄s: vtrū tanq̄ bonus sil' suscipiat: vel id quōd nō: s; qz eoz p̄sentia iocūda: et qz sil' dolere intelligunt: aici dolor minuat. Sed vtrū propter hoc vel propter aliud quiddam releuant/dimittant. Cōstat certe euenire id: quōd dictū est. Videt autē eoz p̄sentia mixta quedā esse. nā et aspect; ipse aicorū dulcis ē p̄sertim in reb; aduersis: et p̄limū valet aduersus dolorē. *Afferunt. n. solatiū et aspectu et s̄mone: si mō sit apt;.* nouit em̄ aici naturā. et q̄ b; gaudeat. q̄ busq; angat. Sētere autē cōdolentē in suis aduersitatib; dolorosū ē. Dēs em̄ fugiūt: ne causa sint doloris aicis. Quapropter q̄ natura viriles sunt cauēt: ne amicos sil' cōdolere cōficiāt. et si nō excedit in dolētia illoꝝ dolorē: nō tollerat. nec cōquerētū voces sustinet. qz nec ip̄e q̄rulus ē: mulieres vō ac h̄mōi hoies cōdolētib; gaudēt. et q̄ hoc agūt: amāt. vt aicos

ppomr = s. q. solo est. a loquimur et necessitate n ad xpe si a honestate in p̄cipit

solu.

q̄ q̄na assistētia releuant p̄sentia

q̄ q̄na assistētia releuant p̄sentia

Tractatus tertius Noni

imitari oportet in oibus meliore. In rebus prosperis amicorum presen-
tia est iocunda: et mentem delectat. quoniam illius bonis letatur. Quapropter vi-
detur oportere in prosperitatibus quidem propterea convocare amicos. Cum
honestum sit benefacere. In adversitatibus autem tarde. nam malorum decet
quod minime eos participes facere. unde illud dictum extat: satis est. quod ipse
calamitatibus pronior. Potissime tamen vocandi sunt amici: quoties ma-
gna nobis comoda cum parva ipsorum molestia possunt afferre. Sed ire
contra fortasse decet ad eos: qui in calamitatibus sunt invocatum et prom-
pte. Nam amici est benefacere. et maxime indigentibus: et non requentibus
Ambobus. nam id honestius et iocundius. In prosperitatibus autem coo-
perari prompte. Nam in his opus est amicis. Ad beneficia vero consequenda

*Si autem in prosperitate melius tractetur
non oportet tamen se ad hunc finem
habere deest ne repellenda beneficia
amici aut ad ea non operando
plurimum ex occasione operandi quod
eius prosperitas sit nobis inferenda
quod si in comediis exponitur
et in his quod non in operando*

da tarde. cum honestum non sit properare causa. sue utilitatis: et cauendum
sit. ne in operando molestus esse pergat quod non nunquam accidit. Presetia
igitur amicorum in cunctis videtur optanda.

9. 11. 12.

Cap. iij. expedit an sit amicis maxime expetibile com-
versari simulque vivere: ad amantibus aspectus ipse: probatque amicos non
inmerito affectare comuiuere: quoniam sit amicitia comitatio quedam: sitque sensus
amici qui est alter ipse ut sui iocundus: atque in eo gratia cuius amici viue-
re simul expetunt: versari degereque velint. Inset hinc amicitiam peruer-
sorum pravam proborum bonam esse.

*occurrit deinde proinde et hanc quod in his
operando et hanc malitiam.*

M ergo: ut amatoribus aspectus ipse dulcissimus est: et ma-
gis expetunt hunc sensum quam alios: utpote amere in hoc potis-
simum existente: et genito: sic et amicis maxime expetendum est simul viue-
re. Nam etiam amicitia societas est. et ut ad seipsum habet: sic etiam ad amicum:
circa ipsum vero sensus: qui est expetendus: et circa amicum igitur. Operatio
autem sit in illis in simul viuendo. Itaque merito illud affectant. et quod tandem
est singulis esse: vel cuius gratia vivere expetunt in eo cum amicis volunt

v. amicitia expetunt

morā trahere. Itaq; alij cōpotant, alij colludunt, alij simul exercent.
 alij simul venant, alij simul philosophant: singuli i his quotidiano vsu
 versati: quod maxime vtiq; amant in vita. *Inter 93* *Stle et unyoria*
 Viuere em̄ volētes cū ami-
 cia illa faciunt: et cōicant: in q̄bus putant simul viuendū. *sibi* Est igit ami-
 cicia improborū flagitiosa. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Cōmunicant. n. parua iustabiles existētes
 et flagitiosi fiunt inuicē se assimulantes. Probiorū aut proba ex quoti-
 diano vsu suscipiens incrementū. Vident̄ aut meliores fieri agendo: et
 se mutuo corrigendo. Recipiunt em̄ mutuo illa: ex quibus placere pos-
 sunt: ynde a bonis bona. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* De amicitia igitur hactenus dicta sufficiant
 Nunc de voluptate erit dicendum.

Incipit liber decimus et vltimus ethicorū Aristote-
 lis: precipue de felicitate psequens: triplicē aperiendo vitā voluptariā/
 ciuile/ac contemplatiuā: duos habet tractatus: et iste p̄mus tractatus
 quq; continet capla. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Caplū p̄mū. confirmat de voluptate amplius
 p̄seruandū esse/ q̄ nostro generi est familiaris: q̄ ad consequendā mo-
 ris v̄tutē maximiū est gaudere et odisse q̄ oportet: potissimūq; q̄ de vo-
 luptate magna est contrauerfia. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Quibus narrat opinionib; coarguit
 eos q̄ voluptatē prauā dicendā censet: etiā si talis nō sit.

Sequit̄ fortasse nunc: vt de voluptate transiga-
 mus. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Ea nāq; generi nostro familiarissima esse
 videt̄: quapropter erudiunt pueros voluptati: et
 dolori instituentes videt̄ aut ad moris v̄tutē ma-
 ximiū esse: vt gaudeat q̄s: q̄bus gaudere oportet
 et oderit: que odisse oportet. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Tendunt. n. hec per totā vitā inclinatio-
 nem habentia et potestatē ad virtutē: et beate viuendū. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Nā voluptaria
 quidē eligūt. dolorosa vero effugiunt. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Talia vero nequa q̄ p̄termitten-
 da vident̄: p̄sertim cū in ipsis magna sit ambiguitas. *est illud q̄d sibi recipiunt et a malis malis* Nam alij summū
 q̄ iij

Tractatus primus. Decimi

bonū esse dicunt voluptatē: alij contra nimiū prauū. Illi fortasse credētes re vera sic: hi vero putantes vtilius ad vitā ostendere voluptatē esse prauū: licet nō sit. Inclinari. n. plerosq; ad illā: inseruireq; voluptatibus. Quamobrē oportere in contrariū ducere: nā sic ad mediū vtiq; deueniri. Sed videndū est: ne id benedicat. nā qui de affectibus & actibus habent sermones: minorē habent fidē q̄ opera. Quādo igit discor-
dant ab hīs: que sunt scdm sensū: spreti atq; reiecti etiā verū insup interimunt. Qui em̄ voluptatē vituperat: si quando illius appetens be-
prehendat: ad illā inclinari videt quasi talē existentē oēm. Nā diffinire nō est multorū. Videat ergo sermones: q̄ veri sunt: nō solū ad sciendū vtilissimi: sed etiā ad viuendū. Consentanei. n. operibus: fidē habent. Quapropter prouocant intelligentes viuere scdm ipsos. Sed de his satis. Nunc ea: que dicuntur de voluptate referamus.

Cap. ij. adductis eudori rōibus quibus voluptatem summū esse bonū ostendere nitentur: probat vnā nō efficere id quod intendit: sed tamen et alios minus idonee illarum quasdā refutasse.

Eudorus igit voluptatē esse summū bonū censebat propterea q̄ cuncta rōnalia et irrōalia illā appetere cernebat. In cunctis vero esse id: quod experit probū ac maxime optimū. Cuncta vero in idē fieri oibus optimū esse significare. Singula. n. qđ sibi bonum sit/reperire: quemadmodū escā. Quod aut oibus bonū sit: & quod oia appetunt: id esse summū bonū. Eidē habuere eius sermones ppter morum probitatē magis: q̄ ppter seipsos. Egregie em̄ modestus esse videbatur. Qua re nō vt amicus voluptatis hec dicere creditus est: s; q̄ re vera sic esset. Nec minus putabat id ex cōtrario patere. Bolozē. n. per se ipm esse fugiendū. Siliter igit & contrariū expetendū. Maxime vo-

*Subij. ut causa epia
eudoxus morus, no
lup tate astrueret su
mū bonū*

expetendū esse: quod nullius gratia expetimus. Tale aut sine cōtrauer-
 sia esse voluptatē. Meminē, n. vltra perquirere. cuius gratia volupta-
 tem capiat. vtpote p seipam voluptate expetenda. Additāq̄ cuiūq̄ ex
 his: que bona sūt: expetilius aliud facere: veluti iustis ⁊ tēperatis acti-
 onibus. Et augeri profecto bonū seipso. videt itaq̄ hec rō bonoz illaz
 ostendere: ⁊ nihil magis q̄ aliud. Omne em̄ bonū cū alio bono expetibi-
 lius est q̄ solū. Hac ergo rōe ⁊ plato improbat voluptates: quasi nō sit
 summū bonū. Nullo ei sibi addito: summū bonū expetilius fieri. Ma-
 nifestū est aut: q̄ nec aliud quicq̄ summū bonū esset: quod cū alio eozū
 que p se sūt bona: expetibilius fiat. Quid igit est tale: cuius ⁊ nos par-
 ticipes sumus. Nā tale aliqd̄ querimus. q̄ aut instant: nō esse id sum-
 mū bonū quod oia appetunt: nihil dicunt. Nā quod oibus videt: id esse
 dicimus. Et q̄ hanc opiniōnē tollit: nō multo probaliora dicit. Si, n.
 que absq̄ intellectu sunt: illā affectant esse aliqd̄: quod dicat. Si vero
 ⁊ q̄ sapiunt: quō dicerent aliqd̄ fortasse? Etia in prauis est aliqd̄ natu-
 rale bonū valentius: q̄ scdm seipm: quod appetit appropriatū sibi bo-
 num. Nō videt q̄ nec de contrario recte dictū. Nō, n. aut: si dolor est
 malū voluptas est bonū. Opponi, n. ⁊ malo malū ⁊ ambobus neutra
 Hec dicunt nō male: nō tñ vere in his: que dicebant. Si em̄ ambo sunt
 mala: fugienda oportebat ambo esse. Neutroz vero aut alterū aut si-
 militer. Nunc aut constat hunc eos fugere vt malū: illā expetere vt bo-
 num. Sic ergo quia opponuntur.

Cap. iij. reprehēdit rōnes quorundā nitentiū colli-
 gere voluptatē bonū nō eē: eo q̄ nō sit q̄litas: nec qd̄ finitū: quodq̄ sit
 motio vel generatio q̄ impfectoz sūt: q̄ demq̄ pleriq̄ obseue sunt. Ex
 hinc cōprobat ipse nō esse voluptatē bonū/aut spē voluptates differre.

Ec tamen si nō qualitātū est voluptas: propterea nō bono-
rum. nec em̄ vtutes qualitates sunt. nec felicitas. Dicit̄ aut̄
bonū determinatū esse. voluptatē aut̄ indeterminatā. qz recipit magis
et minus. Si ergo pceptione voluptatis hoc iudicant: hec circa iustitiā
aliasqz vtutes: scdm̄ quas manifeste aiunt magis et minus tales existe-
re: certe et scdm̄ vtutes erit hoc idē. Nā iusti magis sunt et fortes. Est
igif iuste et tēperate agere magis et minus. Si aut̄ in voluptatibus ne-
quādo nō dicūt causam: qz sint alie simplices: alie mixte: qd̄ vero probi-
bet quemadmodū sanitas existēs recipit magis et minus: sic et volup-
tam recipes. Nō em̄ eadē mensura in oibus est: nec eodē semp vna: sed
remissa pmanet vsqz ad aliqd: et differt scdm̄ magis et min⁹. tale vtqz
erit circa voluptatē. Perfectūqz bonū ponētes: motus vero et effecti-
ones impfectas: voluptatē motū effectiōnēqz ostendere conant̄. Nec
recte dicere vident̄. Nec esse illā motū. Omni nāqz motui ppriū videt̄
esse velocitas et tarditas: licet nō per se. seu mundi ad aliqd. voluptati
aut̄ neutrum horū existit. Nā potest q̄s cito letari: quemadmodū et irasci
Sed in voluptate constitutū esse nō: neqz ad aliud. Intercedere aut̄: et
augeri: et cūcta hmōi. Traduci ergo ad voluptatē velociter et tarde q̄s
potest: operari vero scdm̄ illā velociter nō potest. Dico aut̄ in volupta-
te constitutū esse. Effectio aut̄ quemadmodū esse: videt̄. n. nō ex quocū-
qz fieri quodcūqz: sed ex quo fit: in hoc dissolui. et cui⁹ effectio voluptas
eius dolor corruptio est. Aiunt etiā dolorē indigentia eius esse: quod ē
scdm̄ naturā: voluptatē aut̄ repletionē. At he corporales sunt passio-
nes. Si ergo voluptas repletio est eius: quod ē scdm̄ naturā: in quo est
repletio: id vtqz voluptatē percipiet. Corpus igif. sed nō videt̄. Non

est ergo repletio voluptas, sed dū fit repletio: q̄s voluptatē capit: et dū
exhaurit/ dolet. hec autē opinio orta videt̄ ex doloribus et voluptatib⁹:
que sunt circa elementū. Indigentes em̄ et antea dolentes: repletione
delectant̄. verū id nō contingit circa oēs voluptates. Nam sine dolore
fuit: que ex disciplina pueniunt. et quedā earū: que p̄ sensus: et que per
olfatū. Ex auditu q̄s et visu. pleriq̄s etiā recordationes et spes. Cuius
ergo iste effectioes erunt: nullius em̄ rei indigentia antecessit: cuius
vtiq̄s forent repletiones. Aduersus autē illos: q̄ p̄ferunt obscenas vo-
luptates: responderi pōt: nō esse illa voluptaria, nō em̄ si puerse dispo-
sitis ista sunt iocunda putādū est: ea simpliciter iocunda: sed ipsis. quē
admodū nec egrotantibus salubria: aut dulcia: aut amara: nec etiā al-
ba: que apparent lippis. vel sic vtiq̄s dicere: q̄ voluptates quedā expe-
tibilis sunt: nō tñ istis: quemadmodū et ditari: sed nō prodēti. et sanum
esse: nō tñ quodcūq̄ edēti. Vel specie differunt voluptates. Alie. n. ex
rebus honestis: alie ex turpibus. Nec fieri potest: vt q̄squis iusti volu-
ptatē accipiat: nisi sit iustus. Necq̄ musici: nisi sit musicus. Eodē mo-
do in alijs. Ostendere videt̄ amicus: cum alius sit q̄ adulator: nō esse
voluptatē bonū: vel specie differre eas. Alter em̄ ad bonū cōuersari vi-
detur: alter ad voluptatē. Et id vituperat̄. Hoc laudat̄: quasi ad alia
sit cōuersatio. Null⁹ aut̄ optaret viuere: si ita puerili mēte futurus sit
in vita: vt hijs ex rebus voluptatē capiat: ex q̄bus pueri maxime cape-
re vident̄. Nec sic: vt gaudeat: quādo facit aliqd turpe: nec vnq̄ dole-
at. Et circa multa sollicitudine vtiq̄s poneremus: etiā si nulla sit inde p-
uentura voluptas. Veluti videre: meminisse: scire: vtutes habere: q̄ si
ex necessitate hec scq̄tur voluptas: nihil refert. Nā illa certe expetere=

mus: etiā si ab illis nulla proventura esset voluptas. Quod igitur voluptas nō sit summum bonū: nec sit oīs expetibilis/manifestū videt. Et quod aliquę voluptates p se expetibiles sunt differētes specie vel aliq̄bus. que igitur de voluptate et dolore dicuntur ista sufficiant.

Cap. iiii. sermone altius repetito ostendit voluptatem nō esse ip̄m motū aut generationē: quā hec in tēpore fiunt et nequa quā nō in tēpore/ quā sint partibiliū: s; id quod operationē sensus mētis ve sequis perficit quāli resultās quodē finis. Docet eā nō esse cōtinuā: s; (ut opatio negligior sit) extenuari aut offuscari. Addit ideo oīs appetere voluptatē quā perficit viuere cuiusq; quod expetibile est. Subiūq; reinq̄t an voluptatem ob viuere/ an contra appetamus/ hec em̄ nō seperantur.

Uid aut sit: aut quale: magis patebit: si ab initio repetamur videt igitur visio oī tēpore esse perfecta. Nō em̄ quicquid illi deest quod postea factum: illius speciez perficiat. huic filis apparet voluptas. Totū. n. quoddam est. Nec villo tēpore voluptatē capere quō potest: quā si maiori tēpore fiat: illius species perficiat. Quapropter nec motus est. Nam oīs motus in tēpore est: et finis alicuius. Leu edificatio perfecta est: quando perficit id: quod effectabat: aut in oī quodē tēpore. aut in hoc. In partibus vero tēporis oēs sunt imperfecte: et alie specie: quā tota. et simul. Lapidū em̄ compositio alia est: quā columne baiulatio. Et he alie sunt: quā templi factio: et tēpli quodē perfecta. Nihil. n. deest illi: ad ppositū. Fundamenti vero et operis columnarū imperfecta. Pars em̄ vtraq;. Specie ergo differunt. Nec est aliquo tēpore motū accipere speciei perfectum: sed in toto. Eodē modo in ambulando et reliq;. Si em̄ est latitudo motus vide quo: et huius differentie scōm specie: volatio: ambulatio: saltatio: et huiōi. Nō solum ita: sed in ipsa ambulatione. Nā id: quod est vnde quo: nō est idē in stadio et in parte: et in alia atq; in alia parte: nec transire lineam

istā: et illā. Nō solū. n. lineā puadit: s; in loco existentem. In alio autē ista q̄ illa. Verū de motu i alijs diligētius est dictū. Videt. n. ne in oī q̄dē tpe esse pfectus: s; plurimi impfecti: et differētes specie. Siq̄des vn de quo speciē facit. At voluptatis quocūq; tpe pfecta species est. Patet igit: q; diuersa sunt: et q; totū q̄ddaz et pfectū voluptas. Id q; ex eo apparet: q; nihil moueri pōt: nisi in tpe. Diuersum vero in voluptate. Nam id quod est nunc: totum quoddā est. Ex his patet: q; nō recte dicunt: motum aut effectiōē esse voluptatē. Nō. n. oīm ista dicunt: sed particulariū et nō totorū. Neq; em̄ visiōis est effectio: nec puncti: neq; vnitatis. Nec quicq; horū motus neq; effectio. Igit neq; voluptatis. Nā totū q̄ddam est. Cūq; oīs sensus erga sensibile operet: pfecte vō bene dispositi ad optimū eorū: que sensui subiacent. Nā tale q̄ddā esse videt perfecta operatio. Sicere autē ipm operari: vel euz: in quo est: nihil refert. In singulis autē optima est operatio optime dispositi erga potissimū eorū: que sibi subiacent. Hec utiq; perfectissima erit et iocundissima. Per oēm em̄ sensum voluptas fit. Similiter autē p intellectus: ac cōtemplationē. Iocundissima vero illa: q̄ perfectissima est. Perfectissima vero bene se habētis erga studiosissimū eorū: q̄ sibi subiaccēt. Perficit autē operationē voluptas. Nec eodē mō voluptas pficit: et sensibileq; et sensus studiosa existētia. quēadmodū nec sanitas et medicus similiter causa est: vt sanus q̄s fiat: q; autē p singulos sensus fiat voluptas/ manifestū est. Sicim⁹ visiōes et auditioēs voluptatē asferre. Patet igit q; maxie: cū et sensus est optim⁹: et erga tale operat. Cūq; talia sūt sensibileq; et id: qd̄ sentit: semp erit voluptas existētib⁹ acturo et passuro: pficit autē opationem voluptas: non vt hītus: qui inest: sed vt resul-

Tractatus   primus.   Decimi

tans quodam finis velut in etatis flore pulchritudo. Quousque vero sensibile aut intelligibile sit quale oportet: et discernens aut contemplans: erit in operatione voluptas. Cum enim sint filia: et eodem modo inuicem se habeant actiuum et passiuum: idem fieri naturaliter aptum est. Quare ergo nullus continuo in voluptate est: aut dolore. Cuncta namque humana impossibilia sunt continuo operari. Nec igitur voluptas fit, nam ea sequitur operationem. Quaedam etiam delectant cum primo fiunt sed postea non similiter. nam primo quodammodo puocata est mens effuscata agit circa illa, quemadmodum hi: qui aduersus intuentur. Postmodum non fit eadem operatio: sed neglectori. Quare voluptas quoque refrigescit. Omnes vero expetere voluptatem: ex eo putari utique potest: quod omnes viuere expetunt, vita autem operatio quedam est. Et quilibet circa illa: et illis operatur: quod maxime amat. Leui musicus auditu circa dulcem sonum. Disciplinarum studio dediti: intellectu circa prospicientiam rerum. Eodem modo reliquorum singuli. Voluptas autem perficit operationes. Et viuere igitur: quod appetunt. Merito ergo et voluptatem expetunt. Perficit enim singulis viuere expetibile existens. Sed utrum propter voluptatem viuere expetimus: vel propter vitam voluptatem relinquatur ad presens. Coniugata enim ista videntur esse: nec separationem recipere. Nam sine operatione non fit voluptas: et omnem operationem voluptas perficit.

Capitulum v. de diuersitate voluptatum agit. ostendens eas specie differri: ob id quod operationes specie differentes perficiunt: suntque singulis proprie eo quod augent operationes: et quod a diuersis sunt operationes impediunt. Eadem voluptates probitate ac prauitate differre monstrat ut actiones. Additque singulis animalium generibus proprias quasdam esse voluptates ideoque specie inter se diuersas. Et licet in hominibus discrepantia sit: tamen studiosi iudicio standum esse. Ob id quod infert eas demum voluptates quod beati viri operationes perficiunt proprias hominis esse.

Made videntur specie quod differre. Nam illa: que sunt alia specie: ab alijs profici putamus. Sic. n. cernitur et que a natura sunt: et que ab arte. Leu aialia et arbores: pictureque et statue: domusque et vas. Eodem itaque modo et operationes differentes specie: a differetibus profici. Differunt vero ille: que sunt mentis ab hijs: que sunt per sensum. Et hec rursus inter se specie differunt. Igitur et voluptates: que illas proficiunt. Hoc autem ex eo quod patebit: quod vnaqueque voluptas: operatio illi: quam perficit propria est. Coauget enim operationem propria voluptas. Magis enim singula discernunt: exactusque comprehendunt: que cum voluptate operantur. ut puta geometre sunt: quia geometria delectantur: et intelligunt singula magis. Eodemque modo: que erga musicam vel erga architecturam afficiuntur: et alij omnes proficiunt in proprio opere: si illo delectentur. Coaugent autem voluptates. que vero non coaugent: propria sunt. Alijs vero specie et alie specie sunt propria. Preterea id ex eo magis patebit: quod ab alijs provenientes voluptates impedimento sunt operationibus. Qui. n. fistulis delectantur: non possunt adhibere mentem sermonibus: si fistularum sonum exaudiant: magis gaudentes sono quam presenti operatione. Voluptas ergo soni operationes circa sermones corrumpit. Eodemque modo in alijs evenit: quando simul circa duo operantur. Iocundioris enim alteram excludit. Et si multo voluptas precellat: magis: ita ut per alteram nihil operentur. Ex quo fit ut quoties vehementer aliqua re gaudemus: non fere aliud agamus: et alia faciamus: cum alijs leuiter delectamur. Veluti illi: que in theatro comedunt: tunc maxime hoc faciunt: cum inepti sunt pugiles. Cum vero propria voluptas operari diligentius: ac diuturniores melioresque operationes afficiat. Aliena vero corrumpat: manifestum est eas multum inter se differre. Fere. n. aliene voluptates faciunt proinde: ac proprie molestie. nam corrumpunt

operatiōes. Veluti si cui scribere aut cōputare i graue est atq; molestū id nō scribit: ille nō computat. Quia id agere molestū est. Euenit igitur circa operatiōes contrariū a proprijs voluptatibus: atq; molestijs. Sūt em̄ pprie: que in operatione per se fiunt. Alienas aut voluptates diximus: q̄ perinde proprie agunt: atq; molestie. Corrupūt em̄: licet nō simpliciter. Lunq; differant operationes probitate: atq; improbitate ⁊ alie expetende sunt: alie fugiende: alie neutre: eodez modo voluptates se q̄ habent. In vnaquaq; em̄ operatione propria est voluptas. Que igit̄ studiose ppria est. ea p̄ba est. Que vero praue: ea improba. Nam ⁊ cupiditates honestarū rerū laudabiles sunt: turpiū aut vitupabiles. Magis aut sunt pprie operationib⁹ voluptates: q̄ illis insunt: q̄ cupiditates. He nanq; distincte sunt tēporib⁹ ⁊ natura. Ille vero ppinque operatiōibus ⁊ indistincte: ita vt ambiguū sit: vtrū idem sit operatio ⁊ voluptas. Nō tñ videt̄ voluptas mens esse: neq; sensus. Absurdū em̄ sed: q; nō seperat: videat̄ q̄busdam idem. Et igit̄ operatiōes sunt alie. sic ⁊ voluptates. Differunt aut visus a tactu puritate: ⁊ auditus ⁊ odoratus a gustu. Eodē modo differūt ⁊ voluptates ⁊ ab his q̄ sunt circa intellectū: ⁊ vtreq; ab iuicē. Videt̄ aut esse cuiq; aiali ppria voluptas quēadmodū ⁊ opus ⁊ i vnūquodq; itueti id apparebit. Alia ē. n. voluptas equi: alia canis: alia hois: vt inq̄t eraclit⁹. Asinos magis stramina optare q̄ aurū. Nā pabulū ill' est dulci⁹ auro. q̄ igit̄ sūt alioz specie differūt specie. Que vō sūt eozūdem: idifferentes esse rōabile est. Variant aut. nō parū in hoibus. Eadē. n. alios offendunt: alios delectant ⁊ alijs molesta ⁊ odibilia sūt. alijs iocunda ⁊ amabilia. Id q̄ in dulcibus contingit. Nō. n. eadē febricitanti vident̄ ⁊ sano. neq; calidus esse

imbecilli: et valenti. Similiter in alijs id contingit. Videtur autem in cunctis talibus id esse: quod videtur studioso. quod si hoc recte dicitur: quemadmodum apparet: et est: et singulorum mensura virtuo est: et bonus vir secundum quod talis est: et voluptates utriusque erunt: quae huic videntur: et iocunda illa: quibus iste gaudet. Quae vero huic molesti sunt: si cui iocunda videntur: non est mirandum. multe enim corruptele et depravationes in hominibus fiunt. Iocunda vero non sunt nisi his: et illis: quae sic dispositi sunt. Ergo: quas omnes fatentur esse turpes manifestum est: non esse dicendum eas esse voluptates: nisi illis quae corrupti sunt. Earum vero quae videntur esse probe: quale vel quam dicendum est esse hominis vel ex operationibus manifestum est. Nam illas sequuntur voluptates. Siue igitur una siue plures perfecti et beati viri: quae has perficiunt voluptateo. Ideo principaliter dicende sunt hominibus esse voluptateo. Reliquae vero secundarie et multiphasiam quemadmodum operationes.

Tractatus secundus et ultimus decimi libri ethicorum sex habet capitula. **C**apitulum primum. de felicitate persecuturus reperit eam non habitum sed operationem esse: et quidem per se non ob aliud expectandam. Ostendit tales esse virtutum operationes: non ludorum iocunditatem: licet potentes ad hanc confugiant: sinceram non degustantes: quando quidem studioso iocunda re vera talia sunt: absurdumque esset humanum finem iocundum esse atque ob ipsum omnia agi praesertim quum vita felix in virtute consistat quae cum studio est et in sermo: solio bonis concessa.

Quam autem de virtutibus et amicitia ac voluptate dictum sit: restat ut de felicitate summatim dicamus. Nam illam finem posuimus rerum humanarum. Illis igitur quae supra diximus repetitis: brevior sit nobis oratio. Brevis in quo non esse illam habitum. Nam et dormienti existere posset: et instar plantae vitam degenti: et in calamitatibus maximis constituto: quod si ista non placet sed magis in operatione quadam ponenda est: ut supra diximus. Operationum vero aliae sunt necessariae: et propter aliud expectande: aliae propter seipsas: manifestum est

quod felicitas ponenda est in aliqua illarum: que propter se expetuntur: et non earum: que propter aliud. Nullus enim indiget felicitas: sed ipsa pro se sufficiens est. Sunt autem propter se expetende ille: in quibus nihil ulterius quam operatio. Tales autem videntur esse actiones secundum virtutem. Agere. n. honesta et laudabilia ex his est: que propter se ipsa expetuntur. Ex his etiam sunt ludii quodammodo iocundi. Non enim aliorum gratia illos sequuntur homines: cum damna potius quam comoda ex illis suscipiant: et corpus et patrimonium negligent. Confugiunt autem ad hominum delectationes plerique eorum: qui beati credunt. Quia propter apud tyrannos imprecio habentur: qui hominum oblectamenta possunt afferre. Que. n. capiunt: ad ea se leto animo prebent. Indigent vero his. Videntur ergo ad felicitatem istam perire. Quoniam illi: qui in magna potentia constituti sunt: illis intendunt. Ad id fortasse nullum est signum. non enim in potentatu est virtus. neque mens: a quibus laudabiles sunt operationes. nec si isti: qui nunquam voluptatem puram liberaliter gustarunt: ad corporales confugiunt. propterea putandum est: eas esse magis expetendas. Nam et pueri: qui apud eos imprecio sunt: ea putant esse optima. Consontium igitur: ut quemadmodum apud pueros atque viros diuersa imprecio habentur. sic etiam apud malos et bonos. ut ergo sepe dictum est: preciosa et iocunda sunt illa: que studioso sunt talia: cuius autem secundum proprium habitum expetendissima operatio: et studioso igitur secundum virtutem. non est igitur felicitas in ioco. nam absurdum foret iocum esse eum (ut ita dixerim) quem quidem finem. et negocia multa molestiasque pro tota vita suscipere iocandi causa: cuncta. n. (ut ita dixerim) alterius gratia expetimus propter felicitatem. nam illa finis est. studere vero et laborare ioci causa: stultum nimis puerileque videtur. Jocari vero ut studeas: secundum anacarsis sententiam recte se habet. nam cessatio quodammodo iocum dicitur. cumque fieri nequeat: ut quis continuo laboret: cessatio est indiget. non ergo finis est cessatio

cū fiat gr̃a opatiōis. Videf aut̃ bt̃a vita sc̃dm ṽtutē eē. hec aut̃ studiosa est at nō ī ioco meliora dicim⁹ seria q̃ ridica ⁊ iocosa: et melioris semp ⁊ ptis ⁊ hoīs studiosā magis opationē. melioris ṽo melior ⁊ beator. iā p̃t aut̃ quis frui corpis voluptatib⁹: etiā abiect⁹ q̃sq̃: nō min⁹ q̃ opti m⁹. at felicitatē null⁹ dicit abiecto cōpetere: s; vitā solū: nō. ii. ī h̃mōi oblectamētis felicitas cōsistit: s; ī opatiōib⁹ sc̃dz ṽtutē: vt dictū ē p̃us.

Capi. ij. ostendit perfectā diuināq; felicitatē operationē esse vt p̃ ṽtutē p̃stātissimā q̃ est sapiētia. Ita ⁊ potētie excelētissime q̃ mēs est p̃tēplatiua: ob hoc q̃ p̃stabilissimū est hoīs ac de p̃stātillimus: ⁊ q̃ maxie cōtinua: q̃ opationes sapiētie iocundissime sunt: q̃ in illa maxime est sufficiētia: q̃ propter se maxie amatur: q̃ demiq; in ocio existit. Adit⁹ longitudine vite perfecta opus esse. Infert vitam h̃ac hoīs naturam superare: atq; ad eam oino conandum esse.

Eod si est felicitas sc̃dm ṽtutē opatio rōabile est: vt sit sc̃dz optima. ea ṽo esset vtiq; optima. siue ergo mēs id sit: siue aliud quoddam: qd̃ nasa videaf̃ impare: ⁊ ducere: ⁊ curā cogitationēq; h̃re honestarū: diuinarū rerū: ceu diuinū ⁊ ip̃s existēs: ceu coz: q̃ in nobis sunt/ diuinissimū: hui⁹ opatio sc̃dm p̃p̃riā ṽtutē erit vtiq; p̃fecta felicitas. q̃ aut̃ sit p̃tēplatiua (vt dictū est) cōsentaneū videf̃ id p̃mo dictis ⁊ veritati. Itā ⁊ optima hec est operatio etem̃ ⁊ mens eoz q̃ ī nobis: ⁊ cognoscibilū circa que mens. Insuper cōtinuatissima hec est. Contēplari. n. possumus cōtinue magis q̃ q̃duis agere. Putamus oportere voluptatēq; admixtā esse felicitati. Maxima vero oim operationū voluptatē afferre illā: q̃ est per sapiētiā/ oēs cōsentiūt. videf̃ nēpe sapiētia mirabiles q̃sdā habere voluptates ⁊ certitudie: ⁊ puritate ac rōabile est sciētib⁹ maiorē delectationē adesse/ q̃ q̃rentib⁹. Preterea sufficiētia illa de qua diximus in cōtēplatione maxima est. Itā necessariorū q̃dem ad vitā ⁊ sapiens ⁊ iustus ⁊ ceteri indigēt. Talib⁹ vero sufficien-

ter affluentibus: iustus quod indiget ad quos et cum quibus iustitia utatur. Eodem modo temperatus et fortis et aliorum quosque. ac sapiens per seipsum contemplari potest et quanto sapientior sit magis fortasse melius si adiutores habet. Sed tamen ipse per se sufficientissimus est. Videtur quod sola propter se amari. Nichil enim ab illa puenit propter contemplationem. At in rebus agendis vel plus: vel minus acquirimus propter actionem. Videtur quod felicitas in ocio esse. Negociamur ei ut ociemur. et bellum gerimus: ut in pace degamus. Agibilia ergo virtutum in civilibus aut bellicis rebus sunt operationes. Actiones vero: que circa ista versantur negociose videntur bellice quod omnino. Nullus enim bellum expetit bellandi gratia: neque parandi illa que ad bellum pertinent. Nam videtur penitus sanguinelus quodammodo: si amicus faciat hostes: ut pugne: cedatque sequantur. Eius etiam que in re. p. versantur: negociosa est vita propter administrandi laborem: opes et honores sibi iuncte comparatis: vel certe felicitatem et ciuibus: aliam quam civilem existentem: quam et quimus certe utpote aliam. Si ergo rerum: que sunt secundum virtutem magnitudie et pulchritudie civiles belliceque precellunt: et he negociose sunt: et fine quedam appetunt: et non propter seipsas sunt expetende: in eis vere operatio studioseque precellere videtur contemplatiua existens: et propter ipsam nullum finem appetere: habereque voluptatem propriam: que operationem exangit: et sufficientiam porro: omnium et tranquillitatem: ut humanam: et quantumque aliam bono tribuunt viro: secundum hanc operationem videntur esse. Perfecta utique felicitas hec erit: assumens longitudinem vite perfectam. Nichil. n. eorum: que felicitatis imperfectis est. Talis autem potior esset vita: quam secundum hominem. Non. n. que homo est: ita vivit: sed que diuinum quoddam in ipso existit. Quod autem differt hoc a composito: tanto et hec operatio ab illa: que est secundum aliam virtutem. Si itaque diuinum est mens ad hominem: et vita que est secundum illam: diuina est ad humanam vitam. Oportet autem que

admodū mouēt q̄dā: nos hūane curare: cū simus hoies: ⁊ mortalia cuz
 sim⁹ mortales. Sed q̄tū fieri pōt: ad immortalitē amitti: ⁊ oia facere:
 vt viuam⁹ sc̄dm optimū eoz: q̄ i uobis sūt. licet. n. mole paruū id sit: at
 potētia ⁊ p̄cio mlto mai⁹ existit. ⁊ videt̄ porro q̄sqz esse hoc. si q̄dē p̄nci
 pale ⁊ melius. absurdū igit̄ foret: si nō illius vitā: sed alterius cuiusdā
 eligamus. ⁊ quod p̄us diximus: nunc q̄ congruet. propriū. n. cuiqz na
 tura: optimū ⁊ iocundissimū est: ⁊ hoī igit̄ ea vita: que est sc̄dm mentē
 si q̄dem maxime hoc est homo. hec vita ergo beatissima est.

Cap. iij. Ostendit aliā esse felicē vitā felicē hūanā
 q̄ a prudētia vtutibusqz illi cōnexis / q̄ oēs circa cōpositū sūt emanat de
 inde cōiēplatiuā morali p̄fert q̄ illa min⁹ affluētia externa indigeat: q̄
 ei operatio cōiēplatiua sit: q̄ demqz aialia rōalis exptiua cōiēplatio
 ne p̄uenit̄ p̄uenit̄. Tū ad id cōiēplatori exteri⁹ q̄ opus eē: licet nō mlto
 aut magnis. Tū tale immortalī deo aicissimū eē maxieqz felicē p̄cludit.

Secūdaria vō illa: q̄ est sc̄dm aliā vtutē. Nā opatiōes sc̄dz il
 lā hūane sūt. Iusta igit̄ ⁊ fortia ⁊ alia q̄ sūt sc̄dm vtutes: i
 uicē agimus i cōmercijs ⁊ expeditiōibus ⁊ varijs reb⁹. In affectib⁹ q̄
 decorē vnicuiqz suamus. hec aut̄ oia vident̄ hūana. q̄dā etiā a corpe p̄
 uenire: ⁊ i multis appropriari affectib⁹ moris virt⁹. Cōiugata est aut̄
 prudētia moris vtuti: ⁊ illa prudētie. Si q̄dē p̄ncipia prudētie sūt sc̄dm
 virtutes morales. rectū aut̄ i moralib⁹ sc̄dm prudētiā. Cōiūcte vero he
 affectib⁹ ⁊ circa cōpositū essent. Cōpositi aut̄ virtutes hūane sūt. ⁊ vi
 ta igit̄ sc̄dz illas ⁊ felicitas. Illa vero q̄ mētis: sepata hacten⁹ ei de illa
 dictū sit. nā diligēt⁹ discutere: supra p̄positū foret. Videt̄ etiā externa
 affluētia parū vl̄ min⁹ idigere q̄ moral. Sit. n. vtriusqz necessariorū in
 digētia par: quāq̄ magis laborat circa corp⁹: q̄ i re. p. versat̄: et q̄cūqz
 talia: tñ parū refert: s; i opib⁹ multū differūt. nā liberali q̄dez pecunia

opus est ad liberalitatē exercēdā: et iusto ad remuneratiōes: quia volūta-
tes hoīm obscura sūt: et simulāt multi se iusta velle: cū nō sint iusti. For-
ti quō opus erit potētia: si pfecturus sit aliqd scdm v̄tutē. et modesto licē-
tia. Nā quō discerni pōt v̄ hic: vel alioꝝ q̄spiā? Est autē q̄stio: q̄d tādē
p̄ncipaliter i virtute sit: factū ne: an electio: v̄tute i v̄trisque existēte vir-
tute. P̄fectū ergo i v̄trisque cōstat eē: s̄ ad res agēdas multis est opus
et quō maiores et p̄clariores sūt: tāto magis. At p̄templāti nihil taliū
opus ē ad opationē: s̄ (vt ita dixerim) p̄tēplationē ipediūt: verus q̄ hō
est et cū plurib⁹ viuit: eligiqz v̄tuosa facere: idigebit p̄fecto is ad hoīs
v̄sū esse v̄o p̄fectā felicitatē p̄tēplatiuā q̄ndā opationē: v̄ ex eo patebit:
q̄ deos maxie estimam⁹ felices ac b̄tōs esse. At q̄s ill̄ res tribuim⁹ agē-
das: v̄trū iustas at ridiculū erit: si i contractib⁹ ac reddēdis depositis et
h̄mōi reb⁹ occupati dicant: s̄ an fortes i sustinēdis terrorib⁹ et piculis
subeūdis honesti causa? An liberales: at cui dabūt: et si absurdū ē dice-
re illis eē nūmos: vel tale aliqd. At modestos: s̄ q̄ tādē ista laus ē: nō
h̄ntib⁹ prauas cupiditates. Ita p̄ oia discurrēti apparebit i reb⁹ agen-
dis parū q̄ddā esse: et idignū numie deoꝝ. Atq̄ viuere illos cūcti existi-
māt et opari ergo. Nā dormire eos dicēdū nō est: quēadmodū est h̄endi
monē. viuēti autē si nec agere quicq̄ tribuat: et m̄to magis nec facere.
q̄d restat tandē p̄ter p̄tēplationē? Quare operatio dei b̄titudine p̄cel-
lens: cōtēplatiua quedā effert: et in hoīb⁹ ergo illa: q̄ huic cognatissima
est: erit v̄trique felicissima. Hui⁹ signū fuerit: q̄ cetera q̄dē aīalia felicitatis
capacia nō sunt. Cū tali operatiōe penitus careāt. Nā dijs q̄dem
oīs vita beata est. Hoīb⁹ vero: inquātū similitudo quedā illis existat ta-
lis operatiōis. Alioꝝ vero aīaliū nulli felicitas cōpetit. qm̄ nullaten⁹

participia sūt cōtēplationis. Quousq; ergo se cōtēplatio extēdit: eo vsq; felicitas: et quibus magis est cōtēplari: eisdē et felices esse nō scdm accidēs: s; scdm cōtēplationē. Nā ipsa p se p̄ciosa est. Itaq; felicitas vtiq; erit cōtēplatio quedā. Indigebit q̄ externa prosperitate: cum homo sit. Nō. ii. natura ipsa p se sufficiens est ad cōtēplandū. s; oportet sanū esse corp; et alimēta ceterūq; famulatū adesse. Nec tñ si absq; externis bonis beatū esse nō dat: ideo putādū est/multis ac magnis illū idigere. Nō em̄ in excessu sufficiētia est: neq; iudiciū: neq; actio: s; possunt etiā q̄ uō terre marisq; dñauf: honesta agere. Nā a mediocrib; facultatibus potest q̄s illa agere: q̄ sunt scdm virtutē hoc apte licet intueri. Nā p̄uati hoīes nō minus vident recta facere q̄ illi: q̄ sunt i dignitatib; ac potentia cōstituti: imo etiā magis. Satis est vero tot adesse. erit ei beata eius vita: q̄ scdm virtutē operabit. Et solon fortasse recte felices ostēdit: dicēs. Mediocriter habūdātes externis bonis: agētes res p̄claras: et uiētes modeste. P̄t ei et q̄ mediocria possidet agere: q̄ oportet Anaxagoras q̄ videt nō locupletē neq; potētē existimare felicē/dicēs. Se neq; q̄ mirari: si illi mltitudini absurdus q̄dā videret. Nā mltitudo solū iudicat a rebus externis. Cōcordare his vident et sapientiū opinōes. Et dem igif quādā hec habent. Ceterū veritas in rebus et operib; et vita discernit. Nā in his est p̄ncipale. cōsideranda ista sunt ad vitā: factaq; referendo. etsi cōcordant operib;: recipere illa oportet. Si vero discordant: rōem perq̄rere. Qui scdm mentē operat: et eā colit: et optime dispositus est: amicissimus dijs videt esse. Nā si dij curā aliquā habēt humanarū rerū: vt existimat: et credit: rōabile est eos gaudere optimo et cognatissimo. h̄mōi vero est meus: et amātibus illam maxime honoran

tibusq; fauere: tanq̄ rerū sibi charissim arū curatorib⁹: ⁊ recte atq; bene agentibus. q̄ aut̄ hec oīa sapienti maxime competant: nō est obscurum. Amicissimum ergo deorum: eundemq; felicissimū esse decens est.

Itaq; ⁊ hoc modo sapiens utiq; erit maxime felix.

Cap. iiii. declarat verba ipsa licet iuuenes liberos honesti amatores efficiāt ad quēlibet bonū faciendū nō sufficere: s; opus esse vt auditoris animus morib⁹ sit institutus. Atq; ad hoc bonas leges sub qb⁹ adolecētes educēt totaq; viroz vita regat necessarias eē. quū ⁊ lex bona mēte rectoq; ordine statuta cogat minusq; molesta sit rege.

Hic igit̄ si ⁊ de his: ⁊ de v̄tutib⁹: ⁊ de aīcicia ⁊ de voluptate satis dictū est: finē iā h̄re putādū est itētionē nostrā: v̄l (quē admodū dicī) nō est ī reb⁹ agēdis finis cōsiderare singula, atq; cognoscere: s; magis illa agere. Nec sane v̄tutē sufficit scire: s; conādū illam h̄re: ⁊ vti. Vel si quo aliter boni efficiamur. Si ergo verba satis essent ad faciendū nos bonos: multā ac magnā mercedē scdm̄ theognidē merito reportarent: ⁊ oporteret illa parare. Nunc aut̄ cōstat illā vim h̄re: vt puocare: ac ppellere iuuenes eos: q̄ igenii sunt/possunt generosūq; morē: ⁊ vere ⁊ honestatis amantē virtuti obnoxīū facere: s; vulgus nō posse ad pb̄bitatē iducere. Nō. n. tales sūt: vt v̄cūdia obtēperēt: s; metu. neq; vt abstīncāt a prauis ppter turpitudinē: s; ppter penam. Affertu. n. vinētes pprias voluptates: ac ea: q̄ illas efficiāt/pssequunt̄. Fugunt vero his oppositas modestias. honestatis aut̄ ac vere voluptatis: q̄ nunq̄ gustarūt: sine cura sūt. Tales igit̄: q̄ verba traducerent: Nō em̄ possibile est: neq; facile: q̄ ab antiquo morib⁹ occupata sūt: ea v̄bis mutare. Sed h̄n̄ agi putandū est: si oib⁹ existentib⁹: p̄ q̄ boni fieri videamur: v̄tutē suscipiam⁹. Fieri. n. bonos existimant alij natura: alij cōfuetudine: alij doctrina. natura q̄dem nō est in nostra potestate: s; per

quandā diuinā causā vere fortunatis existit. Sermo autē et doctrina nunquam in oibus vires haberēt: sed oportet ut ante cultus boni sit moribus auditoris animus ad recte gaudendum: odiendumque tanquam ager: quae semina sit nutriturus. Nam quae secundum perturbationem animi uiuit: nec audiret. mouētis suasiones: nec intelligeret. Si uero quae ita dispositus est: quomodo contrarium suaderi potest. Perturbationes. u. animi non uidentur penitus cedere uerbis: sed uolētie. Opus est igitur: ut mos persistat ad uirtutem quodammodo aptus. amans honesta: et turpia indignans. Sed ex puericia difficile est recta inductione ad uirtutem potiri: nisi sub talibus educatus sit legibus. Nam uiuere modeste et temperate plurimum ac praesertim iuuenibus: non est iocundum. Quomodo breuiter legibus constituta esse oportet educationem: et exercitia. Non. n. molestiam afferrent: si fuerint consueti. Nec fortasse satis est: ut iuuenes recta educatione et cura potiantur: sed quoniam etiam uiros factos oportet eadem exercere: ac moribus tenere: ad haec quae legibus indigebimus omnino certe per totam uitam. Nam plerique necessitati magis quam rationi parent. Et penis: quam honestati. Quapropter existimant quidam oportere legum positores prouocari: et exhortari debere homines ad uirtutem. honesti gratia: ut pote illis: quae boni sunt ea secuturis. Aduersus autem inobedientes et tardiores penas suppliciaque imponere. Qui uero tales sunt: ut emendari non possint: eos penitus exterminare debere. Nam praecipuum uirum et honeste uiuentem rationi parituru esse. Improbum uero libidinibus obnoxium: quae si beluam quandam sub iugo positam per dolorem coercendum. Itaque putant penas tales esse debere: ut concupitis uoluptatibus maxime aduersent. Si ergo ut dictum est eum: quae educatum bonum futurus sit: recte ac institutum moribus esse oportet: ac subinde in exercitijs laudabilibus uiuere: et nec sponte: nec inuitum praua facere: haec utique erunt uiuentibus secundum quandam mentem: et ordinationem.

Tractatus secundus. Decimi

rectā vim hñtem. Patris igit ordiatio vim ⁊ necessitatē nō habet: nec alterius cuiusq̄ soli viri: nisi sit rex: aut hmōi. At lex vim habet necessitatem ratio existens a prudentia quadā ⁊ mente. Et hoies eos q̄ cupiditatibus suis aduersant: ⁊ si recte faciant: tamen indigne ferūt. Lex autem nō molesta iubens probitatem.

Cap. v. deinde ostendit leges latoꝝ ad educationē officiaq̄ p̄spiciendū esse: quod si publice negligit: p̄uatā adhibendā esse diligentia: ⁊ idoneū ad leges ferendas id maxime posse. Postea discipulans videntā ⁊ quō q̄spiam legūlator euaserit: docet rem publicā gerentes (nō sophistas) de rebus ciuilibus scribere / ceterosq̄ instituere. p̄desse multum sed experientia omnino opus esse.

In lacedemonioꝝ ciuitate vel sola: vel cū paucis cura publice videt adhibita legūlatorib⁹ circa educationē ⁊ exercitia. In alijs vō ciuitatib⁹ ista neglecta sūt. Et viuit q̄sq̄: vt vult. Ciclopū instar regēs filios ⁊ vxores. Sed optimū foret: vt publice recteq̄ cura adhiberet: idq̄ facere posse. q̄ si publice negligit: vnicuiq̄ cura esse debet filios ⁊ aicos ad v̄rutē dirigere: vel saltē id conari. Poterit autē maxie scōm p̄dicta: si legislator fiat. Nā publicas q̄dē curas cōstat p̄ leges fieri: laudabiles aut p̄ studiosas leges. Nec referre videt vtrū p̄scriptas vel sine scripto. Nec p̄ q̄s vn⁹ vel plures istituant: ceu nec i musica: ⁊ gymnastica ⁊ i alijs disciplinis. Et. ii. i ciuitatib⁹ vim hñt leges ⁊ mores: sic i domib⁹ paterni fñones et mores: ac plus etiā p̄pter cognitionē ⁊ bñficia collata sūt. Sūt. ii. iā p̄dē affectiōe deiūcti. ⁊ facile illis suadet nasa. Differūt etiā p̄uata istituta a publicis: vel vt i medicina. Universalit. ii. febricitati cōfert abstinentia ⁊ q̄es. Est tñ fortasse aliq̄s cui nō cōfert: magister etiā ludi nō eādē cūctis pugnā iponit. Certius aut singula magis declarari videt adhibita p̄uatim cura. Adagis. ii.

eo: quo debet: potest quisque. scilicet et medicus: et ludi magister: et alius quilibet. quod
 vilia sciat: de omnibus et talibus optime curaret. Nam viliis quod scire dicuntur: et sunt
 at vniu aliqum nihil forte vetat recte curari etiam ab eo quod sine scientia fit: si
 conspexerit diligentem et diligetiam. In vnoquoque et per experientiam. Quoadmodum et
 medici quodam sibi optimi videntur: sed alijs non sufficere. nihilominus ille: quod esse
 velit artifex et preceptor: at vltimo vadendum est: et illud iter noscendum: quoad
 potest. Nam scire circa hoc sunt: quod diximus. forte etiam illi: quod meliores facere ve
 lit multos vltimo paucos: conandum est ut legislator fiat, siquidem per leges boni fieri
 possumus. Quemuis etiam: quod datur sit disponere recte non est cuiusque: sed si alicu
 ius est: id est scientis: aut in medicina et in alijs: in quibus est cura aliquid et intelligentia.
Capitulum vj. infertque legum rerumque publicarum collectiones
 prospicere poteritibus quodquam recte aut contra se habet que vltimo quibus ac
 comodentur vtilis esse: ceteros vero licet apti ad comprehendendum videantur
 non posse sine hitu recte iudicare nisi fortuito. Postremo de legibus fe
 rendis ceterisque ad rem publicam spectantibus pertractandum esse dicit.

Nam igitur post hec considerandum fuerit: vnde: et quomodo legislator quis
 sit: vel quoadmodum in alijs: ab his quod in re. p. vltimo vltimo. nam pars
 rei. p. hec esse videtur. vel non sile est in re. p. ac ceterum scientijs/ ac facultatibus
 nam in alijs quodam isdem videntur esse doctores et opatores. ceu medici et picto
 res. ac sciam gubernandarum rerum. p. sophiste profitentur: quorum nullus re. p.
 gerit: sed illi: quod in illa vltimo vltimo. et hi facultate quadam id agere videntur: et expe
 rientia magis quam intelligentia. Constat. n. eos de his rebus nec scribere: nec
 loqui. atque perclaris id foret: quam omnino in iudicio vel cotionibus hitas. nec
 rursu filios suos aptos ad re. p. efficiunt: nec alicorum aliquos: quod facerent
 recte: si valerent. neque. n. melius quicquam ciuitati sue relinquere possent: neque
 sibiipsis aut is quos charissimos hit: magis quam optaret: quam hit: omni po
 tertia. Non tamen parum videtur experientia perferre. non. n. fieri possent per consuetu-

dinē ad rē. p. aptiores. Itaq; 7 his: q̄ cupiūt de re. p. h̄re sciam op̄ est
 insup expimēto. 7 sophiste q̄ id p̄fitent: lōge abesse vident̄ a docēdo. q̄le
 em̄ id sit: aut circa q̄lia/penit̄ ignorat. nō. n. idē esse qd̄ rhetoricā: nec
 abiectiōnē posuissent. Nec putarēt esse facile legea ferre colligēti p̄cla-
 ras leges. nā eligi posse optimas. q̄si vō electio nō sit itelligētie: ac ma-
 ximū iudicare recte: vt i musicis. Expti. n. i sigul. recte iudicāt opa 7 p
 q̄: 7 quō p̄fician̄/itelligūt. In exptia vō satia esse putādū est si nō late
 at ip̄oa vtrū bñ vel male factū sit quēadmodū i pictura: legea aut publi-
 ca opa vident̄. Quō igit̄ ex hia latozlegū fieri q̄s pōt: aut eas: q̄ optie
 sūt/itelligere. nō ei vident̄ neq; medici qd̄ ex libra fieri. quāq; conan̄ ē
 illi nō solū curaa dicere: s; etiā modū: p̄ quē medela sit tradēda: 7 vt cō-
 uenit curare/cuiuscq; distinguētes h̄itudinea. At hec exptis qd̄ vident̄
 vtilia. hia vō q̄ sine scia sūt iutilia. Forte etiā 7 legū 7 rerū. p. collatio-
 nes his: q̄ p̄picere 7 iudicare valēt: qd̄ recte: v̄l cōtra: vel q̄lia q̄lib; cō-
 gruāt/vtilia esse p̄nt. Sed illi; q̄ sine h̄itu ista p̄suaderet: recte iudica-
 re nō essent: nisi fortuito. Itelligētiores vō i hia fortasse fiēt. Cū igit̄
 antiq̄ illa q̄ ad positionē legū p̄tinēt: intacta reliq̄rint. Nos cōsiderare
 meli; erit: 7 oīno de re. p. vt q̄ntā fieri pōt de reb; h̄uanis philosophia
 p̄ficiat. Primum igit̄: si qd̄ i parte dictū sit a maiorib; recte: id conemur
 referre. Beinde ex collatiōe rerū. p. cōsiderādū est: q̄lia illa sint: q̄ ciui-
 tates euertūt: 7 q̄lia vnāquāq; rē. p. 7 p̄ quaa causas alie recte. alie cō-
 tra gubernent̄. Ibia. n. visia forte magis itelligem;: q̄a rei. p. status sit
 optimus: 7 quō vnaqueq; res. p. p̄stituta sit: 7 q̄b; legib; 7 moribua.

Finis.

Explicit traductio noua Ethicorum Aristotelis.
 per clarissimum virum Leonardum Aretinū in vtra-
 que lingua doctissimum cōmodissime edita simul cū con-
 tinuationibus et abbreviationibus: quibus quidē pre-
 uis facillime vnusquisque omnium horū decem libro-
 rum eorūque tractatum et capitulorum sententias pote-
 rit colligere: quod quidem opus maximo cum labore ex
 pluribus exemplaribus correctum et emendatum: fuit
 Impressum in inclita vrbe Ceseragusta cura et inge-
 nio industrii viri Pauli hirus Alemanni de Constan-
 tia, .xxij. die Septembris, Anno millesimo, cccc, .xcij.

Sepe mihi stupida tenet admiratio mentem.
 Cur pauci viuant conditione pari.
 Lex vna est: vnus deus: et rex omnibus idem.
 Jam ne patet cunctis vnica sacra fides.
 Viuendi sed iter varios excedit in vsus.
 Et flectunt medio deuia multa bono.
 Rumpitur hic auro mortem pauet ille decoram.
 Seuus et heroum despicit ille decus.
 Quis nō per leges moderari negligit almas.
 Buiasq; mens vetitos concipit arte dolos.
 Illic auet: ille iacit. timet hic: audet nimis alter.
 Quotq; viros cernas / tot scelera esse putes.
 Ergo qui vitidam vitam cupis / atq; beatam.
 Pergito qua recta te decet ire via.
 Quos et Aristoteles pulchro docet ordine mores.
 Jam lege: per clari verba latina viri.
 Numine qui quondam lingua predoctus vtraq;
 Tollitur et docto nunc Leonardus ore.
 Solus Alexandrum quondam depinxit apelles.
 Quem mira referunt arte fuisse virum.
 Sub tunica claudus patuit similisq; labanti.
 Tractus Achimēnia mulciber ille manu.
 Praxitelisq; tulit famam cariosa vetustas.
 Cui venus exsculptum marmore fulsit opus.

At nunc artificum multos reor esse sub aete.
Quorum plura potest ingeniosa manus.
Omnia sydera prozsus nouitate resulgent.
Aspice q̄ veteri distet imago noua.
Sumpserunt artes hac tempestate decorem.
Nullaqz nō melior: q̄ prius ipsa sunt.
Clara sed imprimis generose copia fandi.
Viribus exultat conspicienda nouis.
Qui male deuectus fuerat bis puppe latina.
Adoribus in signis: grecus Aristo teles.
Omni parte placens: nostro nitidissimus euo.
Lernitur auspicijs et Leonarde tuis.

Soli deo honor et gloria.

Incipit registrū breue et vtile de singulis tractibus atq; capitulis librorum ethicorum Aristotelis: quo quidem tramite vnusquisq; materiam sententiāq; eorum breuiter summamq; cōprehensam sine labore poterit inuestigare.

Primus liber de felicitate inquirēs: in quattuor diuidit tractatus. folio vi.

Trimus tractat⁹ p̄cipue vestigās sit ne aliq̄s finis oīū rerū vltim⁹ summūq; bonū: tria cōtinet capla fo. vi.

Caplin p̄mum finium differentia aperit fo. vi.

Caplin sc̄dm summū bonū humanū perscrutatur folio. vi.

Caplin terciū de modo tractādi deq; auditore idoneo agit folio. vi.

Tractatus secund⁹ p̄mi libri p̄scrutatus p̄cipue quidnā sit humana felicitas q̄nq; habeno capitula fo. vii.

Capi. p̄mū ostendit a notoribus idoneo auditori ordiendum esse fo. vii.

Capi. sc̄dm docet felicitatez nō consistere in bonis externis aut alijs a virtute: nec oīno in h̄itu v̄tutis fo. viii.

Capi. terciū ostendit felicitatē nō consistere i bono sepato vt i ydea fo. viii.

Capi. quartum diffinit ipam felicitatem folio. ix.

Capi. q̄ntū ostendit diffinitioni felicitatis opinioniones veterum partim cōsentire folio. x.

Tractatus tercius questiones q̄sdam de causa felicitatis atq; imutabilitate disputās habēs tria capla fo. xi.

Cap. p̄mū questionē p̄tractat cui nā cause potissimum tribui debeat felicitas folio. xi.

Capi. sc̄dm questionē finit: sit ne aliquis dum viuit dicendus felix quā varia viuenti accidere soleant infortu-

ma folio. xij.

Capi. terciū abbit posteriorū fortūas parum momenti defunctorū felicitati asferre folio. xiiij.

Tractatus quartus agens de felicitatis excellentia virtutūq; consideratione necessaria: duo habet capla.

Capi. p̄mū eminentiā felicitatis ostēdit scilicet honorabilem potius q̄ laudabilem esse folio. xv.

Capi. sc̄dm declarat quo pacto de felicitate tractāti v̄tutum cōsideratio est necessaria discernens inozales ab intellectiuis folio. xv.

Secundus liber de virtutibus morum generaliter agit: tres habet tractatus folio. xvij.

Tractatus p̄mus de causis v̄tutū tractās: i quattuor capla diuidit fo. xvij.

Capi. p̄mū probat h̄itus oīs ex similibus operationibus produci folio. xvij.

Capi. sc̄dm ostendit virtutes fieri ex actibus moderatis et illis nō moderatis corrupti folio. xvij.

Capi. terciū aperit habituum moralium materiam generalē que sunt voluptas et dolor folio. xvij.

Capi. quartū soluens dubitationem quanda declarat aliud esse iusta agere: aliud iusti folio. xvij.

Tractatus sc̄dus p̄quirēs quidnā sit virtus duo habet capitula fo. xix.

Capi. p̄mū genus v̄tutis inq̄rens habitum esse ostendit folio. xix.

Ca. sc̄dm p̄prietate v̄tutū inuestigata v̄tutē moralē describit folio. xx.

Tractatus tercius que virtutibus sunt cōtinua specialius ostendēs tria habet capitula folio. xxj.

Ca. p̄mū singulas mox v̄tutes in medio consistere ostendit folio. xxj.

Ca. sc̄dm cōtrarietate vitioz ad v̄tuta

Tabula

tem atq; inter se pscrutat folio. xxij.
Ca. terciū precepta ponit ad inueniē
 dū eligēdū ve mediū vltima fo. xxiiij.

Tercius liber qui de quibusdā virtutum moralium principijs et quibusdā ipsarū virtutū pertractat i tres diuiditur tractatus folio. xxiiij.

Tractatus primus de principijs huius moralium agens in quibus capitula diuisus est folio. xxiiij.

Ca. primū de his agit quae aut sponte aut inuite agimus: vel inerte folio. xxiiij.

Ca. secundū agit de electione folio. xxv.

Ca. terciū de consultatione agit: inferens adhuc de electione folio. xxvj.

Ca. quartū de voluntate ostendit circa quod proprie versetur folio. xxvij.

Ca. quintū declarat quae vitia quae virtutes in nostra esse potestate folio. xxviij.

Tractatus secundus tercius libri de fortitudine et eius extremis pertractat quatuor habet capitula folio. xxix.

Capitulum. primū de materia fortitudinis agit: que est moris pulcherrima qualis fit in bello folio. xxix.

Ca. secundū de actibus fortitudinis atque extremorum tractat folio. xxx.

Ca. terciū quibus genera fortitudinis non verarū ad verā comparat folio. xxxi.

Ca. quartū proprietates quasdam fortitudinis declarat folio. xxxij.

Tractatus tercius de temperantia agens tria continet capitula folio. xxxij.

Ca. primū tractat de materia temperantiae quae est voluptas in gustu vel tactu. xxxij.

Ca. secundū agit de actibus temperantiae vitiorum oppositorum circa materias eandem folio. xxxiiij.

Ca. terciū incontinentiam ad timiditatem ac puerilia delicta confert folio. xxxiiij.

Quartus liber de pluribus morum virtutibus docens in quibus di-

stinguitur tractatus folio. xxxv.

Tractatus primus de virtutibus circa pecuniarum usum existētibus duo continet capitula folio. xxxv.

Ca. primū agit de liberalitate folio. xxxv

Ca. secundū agit de magnificētia. xxxviij

Tractatus secundus tractans de virtutibus circa honores duo habens capitula folio. xxxix.

Ca. primū de magnanimitate folio. xxxix

Ca. secundū agit de virtute sine noie: media circa honores mediocres folio. xli.

Tractatus tercius habens unum capitulum quod est de mansuetudine quae circa iram consistit folio. xliij.

Tractatus quartus est de virtutibus circa comunem usum verborum aut actuum vite tria tenet capitula folio. xliij.

Ca. primū agit de virtute par similitudine amicitiae folio. xliij.

Ca. secundū agit de veritate folio. xliij.

Ca. terciū agit de comitate folio. xliij.

Tractatus quintus unicum habens capitulum quod est de verecundia quae virtus non est folio. xlv.

Quintus liber de iustitia pertractans i tres diuiditur tractatus folio. xlv

Primus tractatus quibus continet capitula folio. xlv.

Ca. primū proponit quod de iustitia ac iniustitia considerandum sit folio. xlv.

Ca. secundū confirmat propter iustitiam totam quae circa omnia studiosi versatur folio. xlvij

Ca. terciū demonstrat iustum in distributionibus mediū esse folio. xlvij

Ca. quartum iterum agit de iusto commutatio folio. xlix.

Ca. quintum de reparatione tractat quatenus sit iustum folio. l.

Tractatus secundus de iusto civili explicans quatuor habet capitula folio. lj.

Ca. primū questionem soluit per qua-

Tabula

les iniurias fit aliq̄s iniustus fo. li.
Ca. sc̄dm iustum civile in naturale le-
gittimūq̄s partitur folio. liij.
Ca. terciū dissoluit questionē ante fa-
ctam: per quales iniurias quis fit in-
iustus folio. liij.
Ca. quartū soluit questionē: vtrū q̄s
iniuriā patiat̄ur sua sponte folio. liij.
¶ Tractat⁹ tercius q̄ p̄ncipaliter de
equitate bonitateq̄s agit: duo cōtinet
capitula folio. lv.
Ca. p̄mum de eq̄tate bonitateq̄s tra-
ctat folio. lv.
Ca. sc̄dm finit questionē illā possit ne
q̄s iniuriā sibi nec facere folio. lvij.
Sextus liber qui de virtuti-
bus intellectiuis periscrutatur i quat-
tuor diuiditur tractatus fol. lvij.
¶ Tractatus p̄mus duo habet capi-
tula folio. lvij.
Ca. p̄mum de partibus aīe que rōis
sunt participes folio. lvij.
Ca. sc̄dm ostendit trium p̄ncipiorum
agendi veritas que in aīa sensus ip̄m
nō esse p̄ncipiū actionis fo. lvij.
¶ Tractatus secundus q̄nq̄s cōtinet
capitula fo. lvij.
Ca. p̄mū cōnumerat q̄nq̄s v̄tutes in-
tellectiuas. Bocet de arte ⁊ fortuna
folio. lvij.
Ca. sc̄dm agit de prudentia fo. lvij.
Ca. terciū agit de intellectu fo. lix.
Ca. quartū agit de sapientia fo. lix.
Ca. q̄ntum prudentiaz civili faculta-
ti componit folio. lix.
¶ Tractatus tercius dud tenet capi-
tula folio. lix.
Ca. p̄mū de bona p̄sultatiōe agit. lix.
Ca. sc̄dm de sagacitate agit: declarat
sententiam iudiciū esse rectum equi
et boni viri folio. lix.
¶ Tractatus quartus duo habet ca-

pitula folio. liij.
Ca. p̄mum prudentie sapientieq̄s v̄ti-
litatem discutit folio. liij.
Ca. sc̄dm mutatā v̄tutū moraliū con-
nexionem inter se ⁊ cū prudentia ostē-
dit folio. liij.
Septimus liber de cōtinē-
tia ⁊ incontinentia tractat duo habet
tractatus folio. liij.
¶ Tractatus primus decem cōtinet
capitula folio. liij.
Ca. p̄mū tria circa mores fugienda
vitium incontinentiā feritatez ac toti-
dē cōtraria v̄tutem cōtinentiā heroy
camq̄s v̄tutem distinguit fo. liij.
Ca. sc̄dm questiones posterius discu-
tiendas exponit fo. liij.
Ca. terciū primā q̄stionē soluit. liij.
Ca. quartum vltimā questionem per-
tractat fo. liij.
Ca. q̄ntū amplius confirmat incōti-
nentiam ⁊ cōtinentiā absolutā circa
materiā itempantie dūtaxat v̄sari qd̄
in p̄cedenti q̄stione dicebas fo. liij.
Ca. sextū p̄bat incontinentiā ire nunq̄
esse turpe q̄ cupiditatum fo. liij.
Ca. septimum terciam questionē dis-
soluit folio. liij.
Ca. octauū q̄rtā q̄stionē finit fo. liij.
Ca. nonū q̄ntam finit questionem et
soluit fo. liij.
Ca. decimū soluit questionē que vlti-
ma restat an incontinentis cupiditati
prudentia ipsa resistat fo. liij.
¶ Tractatus secundus quattuor ha-
bet capitula fo. liij.
Ca. p̄mū ostēdit civili philosopho de
voluptate ac dolore tractādū eē. liij.
Ca. sc̄dm distinguēs bona dictarū op̄i-
monū rōnes confutat fo. liij.
Ca. terciū disceptat an re vera vo-
luptas aliqua bona sit fo. liij.
‡ iij

Tabula

- Ca.** quartū p̄cipue de voluptatibus corporis agit: addēs voluptates sine dolore ⁊ que excessum nō habēt simplici nature proprias esse fo. lxxiij.
- Octauus liber qui de amicitia** perscrutatur tres habet tractatus folio. lxxvj.
- Tractatus primus** sex continet capitula folio. lxxvj.
- Ca.** primum probat de amicitia p̄tractandum esse folio. lxxvj.
- Ca.** sc̄dm amicitia describit fo. lxxvj.
- Ca.** terciū triplex amabile triplex esse genus amicitie ostendit fo. lxxvij.
- Ca.** quartuz amicitias nō firmas ad firmam comparat fo. lxxvij.
- Ca.** q̄ntū ostēdit p̄p̄iū amicoꝝ opus cōuiuendo matie cōtinuari fo. lxxvij.
- Ca.** sextū p̄fectā aperit amicitia: docēs iter quos matie cōsistat fo. lxxix.
- Tractatus secundus** sex continet capitula fo. lxxx.
- Ca.** p̄mū docet amicitie que est inter pares varias esse species: ⁊ q̄liter conseruantur fo. lxxx.
- Ca.** sc̄dm docet amicitia i amore exhibēdo magis q̄ suscipiēdo p̄sistere. lxxx.
- Ca.** terciū ostendit ip̄as amicitias se qui partes societatis civilis fo. lxxxij.
- Ca.** quartū tres rei publice sp̄s toti dēq̄ trāsgressiōes distinguunt fo. lxxxij.
- Ca.** q̄ntū cōdistingunt species amicitie sc̄dm iustū ad species rei publice ⁊ amicitie exiguitates ad trāsgressiōes sc̄dm iusti defectum fo. lxxxij.
- Ca.** sextū de cognatoꝝ p̄p̄inquoꝝq̄ amicitijs p̄sequitur fo. lxxxij.
- Tractatus tercius** duo cōtinet capitula fo. lxxxij.
- Ca.** p̄mū agit de q̄relis amicitiarū inter pares sūt ac de remedio fo. lxxxij.
- Ca.** sc̄dm agit de q̄relis amicitiarū: q̄ impariū sunt dēq̄ cōseruatiōe. lxxxv.
- Nonus liber qui de amicitia** questiōes perscrutatur tres habet tractatus fo. lxxxvj.
- Tractatus p̄mus** septez habet capitula fo. lxxxvj.
- Ca.** p̄mū distiguit questiōez vtrius sit in cōparatiōe rōnum amicitia cōseruante estimationē ip̄am facere: an dantis an eius q̄ p̄us accipit. lxxxvj.
- Ca.** sc̄dm alias q̄sdā dubitatiōes soluit finiēs patri nō esse cūcta reddēda: s̄z singulis p̄ dignitate sua fo. lxxxvij.
- Ca.** terciū disceptat amicitias q̄ ob v̄tutē nō sūt licere dissolui fo. lxxxvij.
- Ca.** quartū p̄q̄rit videnaz eaq̄ ad amicos attinēt p̄fecta sūt fo. lxxxix.
- Ca.** q̄ntū de beniuolētia agit fo. xc.
- Ca.** sextū de cōcordia disputat fo. xc.
- Capitulū.** septimū de beneficia disceptat fo. xcj.
- Tractatus secundus** duo. cōtinet capitula fo. xcj.
- Ca.** p̄mū p̄uestigat vtrū oporteat maxime amare seipsum fo. xcj.
- Ca.** sc̄dz perscrutatur an felix indigeat amicis fo. xcij.
- Tractatus tercius** tria cōtinet capitula fo. xcij.
- Ca.** p̄mū finit questiōez: s̄int ne q̄ plurimi faciendi amici fo. xcij.
- Ca.** sc̄dm i vtraq̄ fortuna magis sit opus amicis: an prospera an aduersa folio. xcj.
- Ca.** terciū excutit an sit amicis maxime expetibile simul viuere ac conuersari fo. xcj.
- Decimus liber p̄cipue de felicitate** p̄sequens triplicem aperiendo vitā voluntaria cūtilē ac cōtēplatiuā duos habet tractatus fo. xcvi.
- Tractatus primus** q̄nq̄ continet

Tabula

capitula fo. xcvj.

Ca. primū de voluptate amplius esse
perscrutatur confirmat fo. xcvj.

Ca. scđm ostendit rōnes eudoxi a qui
busdā minus apte cōsulari fo. xcvj.

Ca. terciū refutat rōnes quorundā
nitentium probare voluptatem nō es-
se quid bonum fo. xcvij.

Ca. quartū explicat voluptatē nō eē
motū aut generationē fo. xcviij.

Ca. q̄ntū de diuersitate voluptatum
agit/quatenus specie differunt. xcix.

Tractatus secundus sex continet
capitula fo. cj.

Ca. primum de vita voluptaria repe-
tensq̄ felicitatem operationem esse se-
cundum virtutem nō in ludorum iocū
ditate consistere ostendit fo. cj.

Ca. scđm agit de perfecta diuināq̄ fe-
licitate: que vite tribuitur contempla-
tiue fo. cij.

Ca. tertium de felicitate viteq̄ civili
agit conferens cum ea contemplati-
uam fo. cij.

Ca. quartum declarat verba ipsa li-
cet iuuenes liberos honesti amatores
efficiant fo. ciii.

Ca. quintum ostendit legislatori ad
educationem officiaq̄ prospiciendum
esse fo. cv.

Ca. sextus disceptans vnderā ⁊ quo-
modo quispiam legumlator euaserit:
docet rempublicam gerētes nō sophi-
stas de rebus civilibus scribere. cvj.

Finis.

116

Faint, illegible text on the left side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text on the right side of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

113

